

М. М. Брылеўскі

Я. У. Марозаў

ФІЗІЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ. ПРАКТЫКУМ

Рэкамендавана

Вучэбна-метадычным аб'яднаннем

па прыродазнаўчай адукацыі ў якасці дапаможніка

для студэнтаў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях

1-31 02 01 «Геаграфія (па напрамках)», напрамкі спецыяльнасцей

1-31 02 01-02 «Геаграфія (навукова-педагагічная дзейнасць)»,

1-31 02 01-05 «Геаграфія (геадэмаграфія)»,

1-31 02 02 «Гідраметэаралогія»,

1-31 02 03 «Космааэракартаграфія», 1-33 01 02 «Геаэкалогія»,

1-56 02 02 «Геаінфармацыйныя сістэмы (па напрамках)»,

напрамак спецыяльнасці 1-56 02 02-01 «Геаінфармацыйныя

сістэмы (зямельна-кадастрыя)»

МІНСК

БДУ

2021

УДК 911.2(476)(075.8)(076.5)
ББК 2682(4Бей)я73-5
Б87

Рэцэнзенты:
кафедра геаграфіі і методыкі выкладання геаграфіі
Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка
(загадчык кафедры — кандыдат геаграфічных навук
дацэнт *Г. В. Таранчук*);
доктар геаграфічных навук дацэнт *В. С. Хоміч*

Брылеўскі, М. М.

Б87 Фізічная геаграфія Беларусі. Практыкум : дапаможнік / М. М. Брылеўскі,
Я. У. Марозаў. — Мінск : БДУ, 2021. — 187 с. : іл.
ISBN 978-985-881-087-0.

Прадстаўлены метадычныя распрацоўкі па выкананні практычных работ, правядзенні КСР, геаграфічная наменклатура па разглядаемых тэмах і прыкладныя тэставыя пытанні для кантролю ведаў. У дадатках утрымліваецца картаграфічны і даведчна-таблічны матэрыял, неабходны для выканання заданняў. Рэалізуюцца асобасна арыентаваны, сістэмна-дзейны і зўрыстычны падыходы.

Для студэнтаў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях 1-31 02 01 «Геаграфія (па напрамках)», напрамкі спецыяльнасцей 1-31 02 01-02 «Геаграфія (навукова-педагагічная дзейнасць)», 1-31 02 01-05 «Геаграфія (геадэмаграфія)», 1-31 02 02 «Гідраметэаралогія», 1-31 02 03 «Космааэракартаграфія», 1-33 01 02 «Геаэкалогія», 1-56 02 02 «Геаінфармацыйныя сістэмы (па напрамках)», напрамак спецыяльнасці 1-56 02 02-01 «Геаінфармацыйныя сістэмы (зямельна-кадастравыя)».

УДК 911.2(476)(075.8)(076.5)
ББК 2682(4Бей)я73-5

ISBN 978-985-881-087-0

© Брылеўскі М. М.,
Марозаў Я. У., 2021
© БДУ, 2021

ПРАДМОВА

У дапаможніку рэалізуюцца асобасна арыентаваны (індывідуальныя заданні), сістэмна-дзеіны (накіраванасць зместу на сістэмнае фарміраванне ведаў і навыкаў) і эўрыстычны падыходы адукацыйнай дзейнасці.

Выданне складзена ў адпаведнасці з праграмай вучэбнай дысцыпліны «Геаграфія Беларусі (фізічная)». У ім прадугледжана вывучэнне асобных прыродных кампанентаў: нетраў і карысных выкапняў, рэльефу, клімату і надвор'я, рэк, азёр, каналаў і вадасховішчаў, глеб, расліннага покрыва і жывёльнага свету, а таксама ўзаемасувязей паміж імі, што дазваляе характарызаваць асобныя фізіка-геаграфічныя рэгіёны Беларусі і выяўляць іх сучасныя геаэкалагічныя праблемы. Згодна з вучэбна-метадычнай картай дысцыпліны, прапануюцца разлікова-графічныя альбо праблемна-эўрыстычныя заданні, дзелавыя гульні, эсэ, электронныя прэзентацыі, выніковыя работы з дапамогай кейс-метаду. На адукацыйным партале БДУ на базе LMS Moodle для кожнай практычнай работы будзе вызначаны тэрмін выканання і прадстаўлення работы, эсэ, прэзентацыі, што дазволіць павысіць эфектыўнасць вынікаў вучэбнай дзейнасці.

Па кожнай тэме прапанаваны кароткі тэарэтычны матэрыял, які ўтрымлівае базавы змест раздзела і дазваляе сфармуляраваць праблему для вывучэння і вызначыць асноўную мэту практычнай альбо кіруемай самастойнай работы. Дапаможнік змяшчае распрацоўку тыповых тэм практычных заняткаў, географічную наменклатуру, а таксама ўзоры тэставых заданняў па асноўных раздзелах. Для вызначэння географічных аб'ектаў, па якіх прапаноўваецца заданне, студэнты павінны прааналізаваць інфармацыйныя даныя афіцыйных сайтаў профільных ведамстваў і ўстаноў, крыніцы са спісу літаратуры альбо картаграфічныя матэрыялы.

Практычныя заняткі дапаўняюць лекцыйны курс. Дапаможнік прадугледжвае пашырэнне і замацаванне студэнтамі ведаў па географіі Беларусі, фарміраванне навыкаў самастойнай працы з інфармацыйнымі, літаратурнымі і картаграфічнымі крыніцамі. Практычныя работы шматварыянтныя (30—35 варыянтаў), таму студэнты могуць атрымаць індывідуальную траекторыю вывучэння дысцыпліны. Паколькі важнай задачай з'яўляецца ўстанаўленне асаблівасцей прыродных кампанентаў і прыродных працэсаў, то індывідуальныя заданні тычацца асобных рэгіёнаў Беларусі, якія параўноўваюцца з сярэднімі паказчыкамі па краіне альбо фізіка-геаграфічных правінцыях.

Практыка-арыентаваны характар разлікова-графічным работам надаюць заданні для фарміравання ўмення выказваць асабісты меркаванні пра магчымасці выкарыстання асобных рэгіёнаў альбо асобных прыродных кампанентаў у розных гаспадарчых мэтах.

Важнай часткай выдання, акрамя метадычных распрацовак, з'яўляецца картаграфічны і даведачны матэрыял. Падрабязныя метадычныя рэкамендацыі і картаграфічная і даведачна-інфармацыйная базы даюць магчымасць выкарыстоўваць практыкум для дыстанцыйнага навучання.

Кантрольнае тэсціраванне плануецца на калёквіумах з дапамогай аўтарскай камп'ютарнай праграмы. Якасць выканання практычных работ, выступленні падчас дзелавых гульняў, праверка эсэ і выніковай работы дапамогуць аб'ектыўна ацаніць узровень засваення студэнтамі вучэбнага матэрыялу і сфарміраваць іх рэйтынг, які з'яўляецца асновай экзаменацыйнай адзнакі.

Студэнтам прапануецца мінімум назваў геаграфічных аб'ектаў, якія яны павінны ведаць і паказваць на карце. У дапаможнік для ўзору ўключана па дзесяць тэставых пытанняў з розных раздзелаў праграмы. Вынікі тэсціравання таксама ўплываюць на індывідуальны рэйтынг студэнта.

ГЕАГРАФІЧНАЕ СТАНОВІШЧА І ДАСЛЕДАВАНАСЦЬ ПРЫРОДНЫХ УМОЎ

Беларусь адносіцца да сярэдніх па памерах тэрыторыі краін і займае плошчу 207,6 тыс. км² у цэнтры Еўропы. З поўначы на поўдзень тэрыторыя краіны прасціраецца на 560 км, з захаду на ўсход — на 650 км. Агульная працягласць дзяржаўнай мяжы Беларусі складае 3617 км.

Фізіка-геаграфічнае становішча Беларусі спрыяльнае для гаспадарчага развіцця краіны і асваення яе тэрыторыі. Беларусь знаходзіцца ў межах умеранага геаграфічнага пояса паміж 51 і 56° пн. ш., што і абумовіла асаблівасці яе прыроды.

Уся тэрыторыя Беларусі размяшчаецца ў межах старажытнай Усходне-Еўрапейскай платформы, таму для яе не характэрны разбуральныя землятрусy. Фундамент платформы паўсюдна перакрыты платформавым чохлом, магутнасць якога змяняецца ад некалькіх метраў да 6 км.

Большасць карысных выкапняў мае асадкавае паходжанне і прыстасавана да платформавога чахла.

Беларусь размяшчаецца ў межах Усходне-Еўрапейскай раўніны на водападзеле рэк басейнаў Балтыйскага і Чорнага мораў. Для яе характэрны раўнінны ледавіковы рэльеф з сярэдняй вышыняй 160 м над узроўнем мора. Вышэйшая кропка краіны — гара Дзяржынская (345 м), самы нізкі пункт — урэз ракі Нёман на мяжы з Літвой (80 м). Раўнінны рэльеф спрыяльны для развіцця сельскай гаспадаркі, будаўніцтва аўтамабільных дарог, чыгунак, нафта- і газаправодаў, а таксама для іншых відаў гаспадарчай дзейнасці.

Для тэрыторыі краіны характэрны ўмераны вільготны пераходны ад марскога да кантынентальнага клімат з параўнальна цёплымі зімой (–3...–7 °С) і летам (17,5...19,5 °С), працяглым вегетацыйным перыядам (190—220 дзён) і дастатковай колькасцю ападкаў (550—750 мм). Адносная блізкасць Атлантычнага акіяна прыводзіць да частага чаргавання цыклонаў і антыцыклонаў, няўстойлівасці надвор'я, высокай адноснай вільготнасці, што крыху зніжае спрыяльнасць клімату.

Беларусь добра забяспечана воднымі рэсурсамі. Густая прыродная гідраграфічная сетка ўключае каля 20 800 рэк і ручаёў агульнай працягласцю каля 90 600 км, больш за 10 тыс. азёр. Яна дапаўняецца меліярацыйнымі каналамі, вадасховішчамі і сажалкамі.

Занальнымі глебамі Беларусі з'яўляюцца дзярнова-падзолістыя з параўнальна невысокім утрыманнем гумусу (1,5—2 %). Раўнінны рэльеф, распаўсюджанне сугліністых парод, дастатковая колькасць ападкаў абумовілі пераўвільгатненне глеб. Таму дзярнова-падзолістыя і дзярнова-падзолістыя забалочаныя глебы сумарна займаюць звыш 70 % глебавага покрыва краіны.

Прыроднае расліннае покрыва займае каля 2/3 тэрыторыі краіны і прадстаўлена лясной, луговой, балотнай, хмызняковай і воднай расліннасцю. Прыналежнасць да лясной зоны абумовіла найбольшае распаўсюджанне занальнай лясной расліннасці (каля 40 % тэрыторыі краіны), інтразанальная лугавая расліннасць займае каля 16 %, азанальная балотная — каля 12 %. У складзе лясной расліннасці найбольш пашыраны хваёвыя лясы (звыш 50 %).

Жывёльны свет прадстаўлены фаўністычнымі комплексамі лясоў, лугоў і палёў, балот, вадаёмаў і іх узбярэжжаў, а таксама паселішчаў чалавека.

Паводле тэрытарыяльных адрозненняў прыродных кампанентаў выдзяляюць 5 фізіка-геаграфічных правінцый, 14 фізіка-геаграфічных акруг і 49 фізіка-геаграфічных раёнаў.

У даследаваннях прыродных умоў і рэсурсаў Беларусі можна вылучыць тры асноўныя этапы: дасавецкі (да 1918 г.), даваенны (да 1939 г.) і сучасны (пасля 1945 г.), што тлумачыцца змяненнем вывучаемай тэрыторыі. Кожны з этапаў мае адметныя рысы, асаблівасці арганізацыі даследаванняў, методыкі і абсталявання, асноўныя дасягненні.

Кіруемая самастойная работа 1 **ДАСЛЕДАВАНАСЦЬ ПРЫРОДНЫХ УМОЎ**

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі арганізацыі географічных даследаванняў тэрыторыі Беларусі на розных этапах, выявіць дасягненні па асноўных напрамках даследаванняў прыродных кампанентаў і комплексаў на кожным з этапаў, што дазволіць сфарміраваць навыкі правядзення навукова-даследчай работы.

Заданне

1. Карыстаючыся крыніцамі са спісу літаратуры, матэрыяламі дадатку 1, падрыхтуйце эсэ альбо кароткую прэзентацыю па адной з пералічаных ніжэй тэм.

1. Акадэмічная экспедыцыя пад кіраўніцтвам І. І. Ляпёхіна.
2. Акадэмічная экспедыцыя пад кіраўніцтвам В. М. Севергіна.
3. Экспедыцыя ваенных тапографаў пад кіраўніцтвам К. І. Тэнера.
4. Градусныя вымярэнні дугі мерыдыяна і паралелі на тэрыторыі Беларусі.
5. Комплексная Заходняя экспедыцыя пад кіраўніцтвам І. І. Жылінскага.
6. Картаграфаванне тэрыторыі Беларусі на дасавецкім этапе.
7. Геалага-геамарфалагічныя даследаванні Беларусі на дасавецкім этапе.
8. Даследаванні клімату і гідраграфіі Беларусі на дасавецкім этапе.
9. Даследаванні глеб на тэрыторыі Беларусі на дасавецкім этапе.
10. Даследаванні расліннасці і жывёльнага свету на тэрыторыі Беларусі на дасавецкім этапе.
11. Геалагічныя даследаванні Беларусі на даваенным этапе.
12. Геамарфалагічныя даследаванні Беларусі на даваенным этапе.
13. Даследаванні клімату Беларусі на даваенным этапе.
14. Гідралагічныя даследаванні Беларусі на даваенным этапе.
15. Даследаванні глеб на тэрыторыі Беларусі на даваенным этапе.

16. Геабатанічныя даследаванні Беларусі на даваенным этапе.
17. Зоагеаграфічныя даследаванні Беларусі на даваенным этапе.
18. Комплексныя працы па геаграфіі Беларусі на даваенным этапе.
19. Картаграфаванне тэрыторыі Беларусі на сучасным этапе.
20. Геалагічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
21. Геамарфалагічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
22. Даследаванні клімату Беларусі на сучасным этапе.
23. Гідралагічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
24. Лімналагічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
25. Даследаванні глеб на тэрыторыі Беларусі на сучасным этапе.
26. Геабатанічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
27. Зоагеаграфічныя даследаванні Беларусі на сучасным этапе.
28. Ландшафтныя даследаванні Беларусі.
29. Даследаванні ў вобласці фізіка-геаграфічнага раянавання Беларусі.
30. Новыя напрамкі геаграфічных даследаванняў на сучасным этапе (геаэ-калогія, геаінфарматыка і г. д.).

Патрабаванні да эсэ і прэзентацый:

- вылучыць часавыя рамкі правядзення даследаванняў (этап, перыяд, год і г. д.);
- указаць прозвішчы даследчыкаў, выявіць навуковыя школы, да якіх яны адносяцца;
- назваць навуковыя, вучэбныя, практныя ўстановы, якія праводзілі даследаванні;
- пералічыць асноўныя тэарэтычныя і практычныя вынікі і дасягненні даследаванняў;
- прывесці найбуйнейшыя навуковыя працы, картаграфічныя матэрыялы па тэме даследаванняў.

2. Па выніках прэзентацый альбо эсэ выкажыце асабістае меркаванне па наступных пытаннях.

1. Чаму менавіта названыя вамі даследчыкі зрабілі найбольш істотны ўнёсак у той ці іншы напрамак даследаванняў?

2. Чаму, на вашу думку, па адных напрамках з'явіліся навуковыя школы, а па іншых — не?

3. Чаму менавіта названыя вамі ўстановы і ведамствы былі вядучымі па напрамках даследаванняў?

Спіс літаратуры

Аношка, В. С. Гісторыя развіцця глебазнаўства на Беларусі : вучэб. дапам. / В. С. Аношка. — Мінск : БДУ, 2000.

Аношко, В. С. История и методология почвоведения : учеб. пособие / В. С. Аношко. — Минск : Вышэйш. шк., 2013.

История и современное состояние географического изучения Беларуси / под ред. Б. Н. Гурского, С. А. Польского. — Минск : Университетское, 1988.

Казлоў, Л. В. Беларусь у працах польскіх картографіў / Л. В. Казлоў. — Мінск : Арты-фэкс, 2004.

Краткий библиографический указатель трудов географического факультета БГУ (1934—2004 гг.) / сост. И. И. Пирожник, В. М. Яцухно. — Минск : БГУ, 2004.

Наука Беларусі в XX столетии / Нац. акад. наук Беларусі, Комис. по ист. науки. — Минск : Белорус. наука, 2001.

Республика Беларусь : энциклопедия: в 7 т. / редкол.: Г. П. Пашков (гл. ред.) [и др.]. — Минск : БелЭн, 2005—2007. — Т. 1. — 2005.

Дыягнастычныя матэрыялы

1. Праверка эсэ альбо прэзентацый па даследаваннях прыродных кампанентаў і прыродных комплексаў Беларусі.

2. Самаацэнка падрыхтаваных матэрыялаў і аўтарскіх меркаванняў пры адказе на пытанні пункта 2 задання.

ГЕОЛАГА-ГЕАМАРФАЛАГІЧНАЯ АСНОВА

2.1. ГЕАЛАГІЧНАЯ БУДОВА

Тэрыторыя Беларусі размешчана ў межах заходняй часткі Усходне-Еўрапейскай платформы, пераважна адносіцца да Рускай пліты, акрамя невялікіх участкаў Украінскага шчыта і Валына-Азоўскай пліты на поўдні рэспублікі. На крышталічным фундаменце архейска-раннепратэразойскага ўзросту залягае платформавы чахол рознай магутнасці, у складзе якога вылучаюцца адклады ад верхнепратэразойскіх да чацвярцічных. Глыбіня залягання фундамента вагаецца ад некалькіх метраў да 6 км.

У крышталічным фундаменце па перавазе структурна-рэчыўнага мегакомплексу вылучаюцца наступныя геаструктурныя элементы (рыс. Д1.1):

- Інчукальская структурная гранітагнейсавая зона;
- Беларуская-Прыбалтыйскі гранулітавы пояс;
- Цэнтральна-Беларуская гранітагнейсавая зона;
- Цэнтральнапрыпяцкі блок;
- Віцебскі гранулітавы масіў;
- Осніцка-Мікашэвіцкі вулканаплутанічны пояс;
- Брагінскі гранулітавы масіў.

Згодна са схемай тэктанічнага раянавання Беларусі па паверхні залягання фундамента ў межах краіны вылучаюцца пералічаныя ніжэй тэктанічныя структуры першага і другога парадку (табліца).

**Тэктанічныя структуры Усходне-Еўрапейскай платформы
на тэрыторыі Беларусі**

Асноўная структура	Структура першага парадку	Структура другога парадку
Руская пліта	Беларуская антэкліза	Цэнтральна-Беларускі масіў з Бабаўнянскім пахаваным выступам
		Мазурскі пахаваны выступ
		Вілейскі пахаваны выступ
		Бабруйскі пахаваны выступ
		Івацэвіцкі пахаваны выступ
		Валожынскі грабен
	Варонежская антэкліза	Суражскі пахаваны выступ
		Грамяцкі пахаваны выступ
		Клінцоўскі грабен

Асноўная структура	Структура першага парадку	Структура другога парадку
	Падляска-Брэсцкая ўпадзіна	—
	Аршанская ўпадзіна	Віцебская мульда
		Магілёўская мульда
		Цэнтральна-Аршанскі горст
		Чэрвеньская структурная затока
	Прыпяцкі прагін	Рэчыцка-Шацілкаўская ступень
		Чырвонаслабодска-Маладушынская ступень
		Старобінская дэпрэсія
		Зарэчынска-Вялікаборская ступень
		Шастовіцка-Скалодзінская ступень
		Нараўляна-Ельская ступень
		Петрыкаўска-Хобнінская зона пахаваных выступаў і перыкліналей
		Тураўская дэпрэсія
	Балтыйская сінекліза	—
	Латвійская седлавіна	—
	Жлобінская седлавіна	—
	Брагінска-Лоеўская седлавіна	—
	Палеская седлавіна	Мікашэвіцка-Жыткавіцкі выступ
Украінскі шчыт	—	—
Валына-Азоўская пліта	—	Лукуўска-Ратнаўскі горст

Фарміраванне платформавага чохла звязана з буйнымі геалагічнымі падзеямі, якія вызначылі характар сучаснага структурнага плана, набор карысных выкапняў у нетрах. Найбольш важныя з гэтых падзей:

- перабудова структурнага плана тэрыторыі Беларусі ў байкальскі, каледонскі, герцынскі, кімерыйскі і альпійскі час;
- чаргаванне трансгрэсій і рэгрэсій мора;
- фарміраванне ў рыфеі Валына-Аршанскага прагіну, што працягнуўся праз тэрыторыю Беларусі з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад;
- вендскае зледзяненне, якое пакінула ў нетрах старажытныя марэны (тыліты) на значнай плошчы рэспублікі;
- вендскі базальтавы вулканізм на паўднёвым захадзе Беларусі, у выніку якога ўтварылася значнае па магутнасці покрыва базальтавых лаў і туфаў;
- фарміраванне ў познім дэвоне ўнікальнай рыфтавай структуры — Прыпяцкага прагіну, да якога прымеркаваны многія віды карысных выкапняў;
- познадэвонскі вулканізм на паўднёвым усходзе Беларусі, фарміраванне пластоў вулканічных туфаў і ўтварэнне трубак выбуху;
- працяглыя эпохі кантынентальнага развіцця тэрыторыі Беларусі ў карбоне, пярмі і трыасе і назапашванне азэрна-кантынентальных адкладаў;

- унікальная мелавая фармацыя з вялікай колькасцю ў ёй крэменю, якая сфарміравалася ў выніку апошняй буйной трансгрэсіі мора;
- чацвярцічныя зледзяненні, якія ахапілі ўсю тэрыторыю Беларусі.

Платформавы чахол пачаў фарміравацца ў верхнім пратэразоі прыкладна 1650 млн гадоў таму. Яго сумарная магутнасць дасягае 6 км, і ён мае пэўныя адрозненні ў розных рэгіёнах Беларусі, як па магутнасці, так і па колькасці гарызонтаў, што звязана з праяўленнем пералічаных вышэй геалагічных падзей.

Адклады **рыфею** (1650—650 млн гадоў таму) сфарміравалі гарызонт у межах Валына-Аршанскага палеапрагіну, што перасякаў тэрыторыю краіны з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад (каля 60 % сучаснай тэрыторыі), і па сумарнай магутнасці дасягаюць амаль 1000 м (рыс. Д1.4). Прадстаўлены вулканагеннымі, тэрыгеннымі і тэрыгенна-карбанатнымі адкладамі: кварцавымі парфітамі, кварцытапясчанікамі, эалавымі пяскамі, пясчанікамі, алеўралітамі.

Адклады **венду** (650—570 млн гадоў таму) сустракаюцца ў межах Валына-Аршанскага палеапрагіну (каля 85 % сучаснай тэрыторыі) і па сумарнай магутнасці дасягаюць каля 500 м (рыс. Д1.5). Прадстаўлены ледавіковымі, вулканагеннымі і тэрыгеннымі адкладамі: тылітамі, глінамі, пяскамі, пясчанікамі, алеўралітамі, базальтамі, дыябазамі, туфамі, туфітамі.

Адклады **кембрыю** (570—500 млн гадоў таму) сустракаюцца на паўднёвым захадзе і паўночным захадзе Беларусі (каля 20 % сучаснай тэрыторыі) і па сумарнай магутнасці дасягаюць 440 м у межах Падляска-Брэсцкай упадзіны (рыс. Д1.6.). Прадстаўлены адкладамі мелкаводных марскіх басейнаў: пяскамі, пясчанікамі, алеўралітамі, глінамі.

Адклады **ардовіку** (500—440 млн гадоў таму) сустракаюцца на паўднёвым захадзе і паўночным захадзе Беларусі (каля 10 % сучаснай тэрыторыі) і па сумарнай магутнасці дасягаюць 150 м на паўночным захадзе (рыс. Д1.7). Прадстаўлены пераважна карбанатнымі і тэрыгеннымі адкладамі мелкаводных марскіх басейнаў: вапнякамі, мергелямі, пясчанікамі, глінамі.

Адклады **сілуру** (440—400 млн гадоў таму) сустракаюцца на паўднёвым захадзе і паўночным захадзе Беларусі (каля 5—7 % сучаснай тэрыторыі) і па сумарнай магутнасці дасягаюць 650 м на паўднёвым захадзе (рыс. Д1.8). Прадстаўлены пераважна карбанатнымі і тэрыгеннымі адкладамі мелкаводных марскіх басейнаў: вапнякамі, мергелямі, даламітамі, глінамі.

Адклады **дэвону** (400—350 млн гадоў таму) сустракаюцца пераважна на ўсходзе Беларусі (каля 60 % сучаснай тэрыторыі), дзе назіралася адна з буйнейшых марскіх трансгрэсій, і па сумарнай магутнасці дасягаюць 4500 м у межах Прыпяцкага прагіну (рыс. Д1.9). Прадстаўлены ў асноўным карбанатнымі і тэрыгеннымі адкладамі марскіх басейнаў, месцамі ў Прыпяцкім прагіне — вулканагеннымі: даламітамі, вапнякамі, мергелямі, глінамі, пяскамі, пясчанікамі, гіпсам, каменнай і калійнымі солямі, гаручымі сланцамі, нафтай, зрэдку туфамі і эфузівамі.

Адклады **карбону** (350—285 млн гадоў таму) сустракаюцца толькі на паўднёвым усходзе Беларусі (менш за 10 % сучаснай тэрыторыі), але па сумарнай магутнасці дасягаюць да 1000 м у межах Прыпяцкага прагіну (рыс. Д1.10). Прадстаўлены адкладамі розных па глыбіні марскіх і прэснаводных басейнаў: вапнякамі, глінамі, пяскамі, пясчанікамі, бурым вугалем.

Адклады **пермскага перыяду** (285—230 млн гадоў таму) сустракаюцца невялікімі ўчасткамі на паўднёвым усходзе, захадзе і паўночным захадзе Беларусі (менш за 5 % сучаснай тэрыторыі), але па сумарнай магутнасці дасягаюць 760 м у межах Прыпяцкага прагіну (рыс. Д1.11). Прадстаўлены пераважна тэрыгеннымі адкладамі розных па глыбіні марскіх і прэснаводных басейнаў: пяскамі, пясчанікамі, глінамі, алеўралітамі, месцамі каменнай соллю.

Адклады **трыясу** (230—195 млн гадоў таму) таксама прадстаўлены невялікімі ўчасткамі на захадзе і паўночным захадзе Беларусі і больш значна — на паўднёвым захадзе краіны (каля 10 % сучаснай тэрыторыі). Па сумарнай магутнасці яны дасягаюць звыш 1000 м у межах Прыпяцкага прагіну (рыс. Д1.12). Прадстаўлены пераважна тэрыгеннымі адкладамі прэснаводных вадаёмаў: пяскамі, глінамі, алеўралітамі, кангламератамі, месцамі мергелямі.

Адклады **юры** (195—135 млн гадоў таму) сустракаюцца на захадзе і паўднёвым захадзе Беларусі (каля 30 % сучаснай тэрыторыі). Па сумарнай магутнасці яны не перавышаюць 200 м (рыс. Д1.13). Прадстаўлены пераважна тэрыгеннымі, радзей — карбанатнымі адкладамі мелкаводных марскіх і прэснаводных вадаёмаў: пяскамі, пясчанікамі, алеўрытамі, глінамі, вапнякамі, бурым вугалем.

Адклады **мелу** (135—65 млн гадоў таму) сфарміравалі гарызонт на значнай частцы тэрыторыі Беларусі, акрамя паўночных раёнаў (амаль 70 % сучаснай тэрыторыі). Па сумарнай магутнасці яны не перавышаюць 340 м (рыс. Д1.14). Прадстаўлены пераважна карбанатнымі, радзей — тэрыгеннымі марскімі адкладамі: мелам, мергелем, пяскамі, алеўрытамі, крэмнем, фасфарытамі.

Адклады **палеагену** (65—25 млн гадоў таму) сустракаюцца пераважна на поўдні Беларусі (каля 40 % сучаснай тэрыторыі). Па сумарнай магутнасці яны не перавышаюць 220 м (рыс. Д1.15). Прадстаўлены пераважна тэрыгеннымі адкладамі мелкаводных басейнаў: пяскамі, алеўрытамі глаўканіта-кварцавымі, мергелем, глінамі, бурым вугалем.

Адклады **неагену** (25—1,8 млн гадоў таму) сустракаюцца па ўсёй тэрыторыі Беларусі, але іх сумарная магутнасць не перавышае 100 м. Прадстаўлены пераважна кантынентальнымі адкладамі: пяскамі, алеўрытамі, мергелем, глінамі, бурым вугалем.

Адклады **чацвярцічнага перыяду** (менш за 1,8 млн гадоў) сфарміравалі суцэльны гарызонт на ўсёй тэрыторыі Беларусі. Іх сумарная магутнасць складае ад 40 да 325 м. Вылучаецца чатыры ледавіковыя эпохі са стадыямі. Прадстаўлены пераважна ледавіковымі адкладамі: пяскамі, пясчана-жвіровымі сумесямі, марэннымі супескамі і суглінкамі, торфам.

Практычная работа 1

ПАРАЎНАЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА ТЭКТАНІЧНЫХ СТРУКТУР БЕЛАРУСІ

Мэта: пазнаёміцца з тэктанічнай будовай крышталічнага фундамента і платформавага чохла Беларусі, выявіць тыпы геаструктурных абласцей крышталічнага фундамента, ахарактарызаваць асаблівасці ўтварэння і развіцця асноўных тэктанічных структур.

Заданне

1. Карыстаючыся тэктанічнай картай Беларусі, геалагічнай картай дачацвярцічных адкладаў, рыс. Д1.1—Д1.15, вызначце тэктанічныя структуры згодна з пералічанымі ніжэй характарыстыкамі для прапанаванага вам варыянта і запішыце іх у табліцу «Параўнальная характарыстыка тэктанічных структур Беларусі» на с. 15.

Варыянт	Характарыстыка тэктанічнай структуры
1	Самая буйная па плошчы тэктанічная структура Беларусі
	Дадатная структура, якая размяшчаецца на ўсходзе Беларусі
2	Найбуйнейшая па плошчы адмоўная тэктанічная структура Беларусі
	Дадатная структура, якая займае паўночна-заходнюю частку Беларусі
3	Тэктанічная структура з максімальнай глыбінёй залягання фундамента
	Пераходная тэктанічная структура на поўначы Беларусі
4	Дадатная структура, якая характарызуецца складанай будовай (больш за пяць выступаў і грабенаў)
	Пераходная тэктанічная структура з глыбінёй залягання фундамента ад 500 да 2000 м
5	Адмоўная структура, якая займае паўночна-ўсходнюю частку Беларусі
	Тэктанічная структура, у межах якой фундамент выходзіць на паверхню
6	Адмоўная структура, што сфарміравалася ў час герцынскага арагенезу
	На ўсходзе Беларусі размяшчаецца перыферыя буйной дадатнай структуры Расіі
7	Характарызуецца глыбінёй залягання фундамента да 300 м, а месцамі нават вышэй за ўзровень мора
	Адмоўная тэктанічная структура на паўночным-захадзе Беларусі
8	Адмоўная тэктанічная структура з максімальнай магутнасцю дэвонскіх адкладаў
	Дадатная тэктанічная структура з глыбінёй залягання фундамента ў Беларусі пераважна ад 300 да 600 м
9	Найвышэйшая адзнака залягання фундамента гэтай структуры дасягае +103 м
	Пераходная структура, якая цалкам размешчана ў межах гранулітавага масіву
10	Адмоўная тэктанічная структура, што сфарміравалася ў верхнім пратэразоі
	Пераходная структура, што аддзяляе Прыпяцкі прагін і Падляска-Брэсцкую ўпадзіну
11	Адмоўная структура, якая сфарміравалася ў каледонскую эпоху гораўтварэння
	Дадатная тэктанічная структура, якая ўключае дзве дадатныя і адну адмоўную структуры другога парадку
12	Самая буйная па плошчы дадатная тэктанічная структура Беларусі
	Пераходная тэктанічная структура на паўднёвым захадзе Беларусі

Варыянт	Характарыстыка тэктанічнай структуры
13	Тэктанічная структура, якая характарызуецца наяўнасцю вялікай колькасці ступеняў і разломаў
	Структура першага парадку на паўднёвым захадзе Беларусі, што не адносіцца да Рускай пліты
14	Тэктанічная структура з максімальным развіццём саяяной тэктонікі
	Дадатная тэктанічная структура Беларусі першага парадку на поўдні Беларусі
15	Адмоўная тэктанічная структура на мяжы з Польшчай, якая ў Беларусі прадстаўлена толькі ўсходняй часткай
	Дадатная структура, паўночная частка якой у межах вулкана-плутанічнага пояса, а паўднёвая — у межах гранулітавага масіву
16	Структура, фундамент якой адносіцца да чатырох геаструктурных абласцей і ў якой прадстаўлены ўсе іх тыпы
	Пераходная структура, якая аддзяляе Аршанскую ўпадзіну і Прыпяцкі прагін
17	Тэктанічная структура, да якой прыстасаваны радовішчы каменнай і калійных солей
	Пераходная тэктанічная структура, якая мае агульную мяжу з Латвіяй і Расіяй
18	Адмоўная тэктанічная структура, глыбіня залягання фундамента ў якой павялічваецца з усходу на захад да 6 км за межамі краіны
	Пераходная структура, у межах якой размяшчаецца выступ з вельмі блізкім да паверхні заляганням крышталічнага фундамента
19	Адмоўная тэктанічная структура, большая частка фундамента якой адносіцца да вулканаплутанічнага пояса
	Структура, выцягнутая ў мерыдыянальным накірунку на ўсходзе Беларусі, уздоўж дзяржаўнай мяжы
20	Структура, у межах якой выдзяляюцца структуры другога парадку — мульты
	Дадатная тэктанічная структура на поўдні Беларусі
21	Структура, у фундаменце якой прадстаўлены ўсе тыпы геаструктурных абласцей з перавагай гранулітавых і гранітагнейсавых
	Пераходная тэктанічная структура, якая не падыходзіць да дзяржаўнай мяжы
22	Адмоўная тэктанічная структура, якая з'яўляецца часткай Дняпроўска-Данецкага аўлакагену
	Пераходная структура, якая аддзяляе Балтыйскую сінеклізу ад Аршанскай упадзіны
23	Памежная структура, якая мае агульную дзяржаўную мяжу толькі з Расіяй
	Фундамент большай часткі дадатнай структуры адносіцца да вулкана-плутанічнага пояса

Варыянт	Характарыстыка тэктанічнай структуры
24	Тэктанічная структура Беларусі, да якой прымеркаваны радовішчы жалезных руд
	Пераходная тэктанічная структура, фундамент якой адносіцца да вулканаплутанічнага пояса
25	Адмоўная структура, у межах якой вылучаецца гарызонт адкладаў карбону
	На тэрыторыі Беларусі прадстаўлена толькі заходняя частка буйной дадатнай структуры Усходне-Еўрапейскай платформы
26	Памежная тэктанічная структура, якая мае агульную мяжу з Польшчай і Літвой
	Пераходная структура, якая злучае Беларускую антэклізу і Украінскі шчыт
27	Адмоўная тэктанічная структура, фундамент якой у асноўным размешчаны ў межах гранулітавага масіву
	Пераходная структура, якая з'яўляецца часткай Дняпроўска-Данецкага аўлакагену
28	Тэктанічная структура Беларусі з глыбінёй залягання фундаменту 1500—6000 м
	Пераходная структура, якая аддзяляе Беларускую і Варонежскую антэклізы
29	Адмоўная структура, у платформавым чахле якой па магутнасці пераважаюць адклады ніжняга палеазою
	Памежная структура, якая мае агульную дзяржаўную мяжу з Расіяй і Украінай
30	Адмоўная структура на паўднёвым захадзе Беларусі, у межах якой не вылучаюцца структуры 2-га парадку
	Пераходная структура з выступам у выглядзе структурнага носа на ўсходзе

2. Карыстаючыся фізічнай картай Беларусі, тэктанічнай картай Беларусі, геалагічнай картай дачацвярцічных адкладаў, геалагічнай картай чацвярцічных адкладаў, рыс. Д1.1—Д1.15, а таксама крыніцамі са спісу літаратуры і электроннымі рэсурсамі, запоўніце табліцу і выканайце параўнальны аналіз тэктанічных структур.

Параўнальная характарыстыка тэктанічных структур Беларусі

Тэктанічная структура першага парадку	Тэктанічныя структуры другога парадку	Геаструктурныя вобласці	Глыбіня залягання фундаменту	Разломы фундаменту (назва, накіраванасць)	Разломы платформавага чахла (назва, накіраванасць)	Геалагічны перыяд утварэння найбольш распаўсюджаных парод

Устанавіце ўзрост крышталічнага фундаменту, самыя распаўсюджаныя адклады платформавага чохла, накіраванасць найбуйнейшых тэктанічных разломаў крышталічнага фундаменту і платформавага чохла, асноўныя геалагічныя падзеі, якія аказалі ўплыў на фарміраванне структур.

3. Па выніках аналізу запоўненай табліцы выкажыце сваё меркаванне аб перспектывах пошукаў розных карысных выкапняў у межах кожнай з тэктанічных структур.

Практычная работа 2

ПАБУДОВА ГЕАЛАГІЧНАГА РАЗРЭЗУ ПРАЗ ТЭРЫТОРЫЮ БЕЛАРУСІ

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі фарміравання платформавага чохла і яго стратыграфіяй, устанавіць узаемасувязь паміж геаструктурнымі абласцямі, тэктонікай крышталічнага фундаменту і асаблівасцямі геалагічнай будовы платформавага чохла, выявіць перспектыўныя плошчы для пошукаў розных карысных выкапняў.

Заданне

Карыстаючыся картаграфічнымі матэрыяламі з Атласа Рэспублікі Беларусь, насеннымі картамі і рыс. Д1.4—Д1.15, пабудуйце для прапанаванага вам варыянта геалагічнага разрэзу праз тэрыторыю Беларусі па прамой лініі ад пункта А да пункта Б, якія размяшчаюцца на дзяржаўнай мяжы.

Варыянт	Лінія профілю
1	Пункт А размяшчаецца на мяжы непасрэдна ад месца выхаду крышталічнага фундаменту на паверхню
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння другой па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у ніжнім цячэнні)
2	Пункт А з'яўляецца самай паўднёвай кропкай Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз другую па вышыні кропку Беларусі
3	Пункт А размяшчаецца на мяжы і з'яўляецца самым нізкім месцам Палескай нізіны ў межах Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў раёне другога па глыбіні возера Беларусі
4	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння пятай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у ніжнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз самае буйное па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі

Варыянт	Лінія профілю
5	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння пятай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у верхнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы недалёка ад найвышэйшай кропкі Беларускага Паазер'я
6	Пункт А размяшчаецца на мяжы побач з распрацоўваемым радовішчам будаўнічага каменю
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз пятае па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі (з улікам возера Дрысвяты)
7	Пункт А з'яўляецца самай паўночнай кропкай Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз трэцюю па вышыні кропку Беларусі
8	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння найбуйнейшым па агульнай даўжыні правым прытокам Прыпяці
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз распрацоўваемае радовішча даламітаў
9	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы злучэння першай і шостай па агульнай даўжыні рэк Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найвышэйшую кропку Беларусі
10	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння шостай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у верхнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найвышэйшую кропку Мінскага ўзвышша
11	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння ракой, якая адносіцца да катэгорыі вялікіх і ўтварае асобны басейн на паўночным усходзе Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найстарэйшае распрацоўваемае ў Беларусі радовішча каменнай солі
12	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння самай доўгай ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у верхнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найвышэйшую кропку другога па вышыні ўзвышша Беларусі
13	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы, дзе самая доўгая рака Беларусі падыходзіць да мяжы краіны (у ніжнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз другое па плошчы возера Беларусі

Варыянт	Лінія профілю
14	Пункт А размяшчаецца на мяжы побач з распрацоўваемымі радовішчамі шкловых пяскоў
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найвышэйшую кропку трэцяга па вышыні ўзвышша Беларусі
15	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння другой па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у верхнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз месца, дзе знаходзіцца радовішча гіпсу ў Беларусі
16	Пункт А з'яўляецца самай нізкай па абсалютнай вышыні кропкай Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз месца, дзе знаходзіцца распрацоўваемае радовішча фармаваных пяскоў ў Беларусі
17	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы, дзе знаходзіцца радовішча трэпелу
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз геаграфічны цэнтр Беларусі
18	Пункт А з'яўляецца самай усходняй кропкай Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз самае глыбокае возера Беларусі
19	Пункт А з'яўляецца самай заходняй кропкай Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз радовішча, дзе здабываюцца каменная і калійныя солі
20	Пункт А знаходзіцца на месцы перасячэння дзяржаўнай мяжы каналам, які выкарыстоўваецца пераважна ў рэкрэацыйных мэтах
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз радовішча, дзе разведаны баксіт-даўсанітавыя руды
21	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў раёне трэцяга па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз вусце самай доўгай ракі, якая размешчана ў межах краіны ад вытока да вусця
22	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы знаходжання крайняй кропкі ніжняга цячэння на тэрыторыі Беларусі чацвёртай па агульнай даўжыні ракі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз радовішчы жалезных руд на тэрыторыі Беларусі

Варыянт	Лінія профілю
23	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння шостай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у верхнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз другое па плошчы воднага люстэрка возера Палесся
24	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння шостай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі (у ніжнім цячэнні)
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз самае буйное па плошчы воднага люстэрка вадасховішча
25	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы знаходжання крайняй кропкі верхняга цячэння на тэрыторыі Беларусі чацвёртай па агульнай даўжыні ракі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз месца вытока ракі, другой па даўжыні ў межах Беларусі
26	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння восьмай па агульнай даўжыні ракой, што працякае праз тэрыторыю Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз другое па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі
27	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў месцы радовішчаў тугаплаўкіх і вогнетрывалых глін на тэрыторыі Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найбуйнейшае па плошчы возера Браслаўскай азёрнай групы
28	Пункт А размяшчаецца ў найстарэйшым нацыянальным парку краіны, на мяжы ў месцы яе перасячэння ракой з замежным вадасховішчам
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз азёрную групу з найбольшай колькасцю азёр
29	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў нацыянальным парку краіны, створаным на базе азёрнай групы, найбуйнейшай па агульнай плошчы азёр
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз радовішча кааліну
30	Пункт А размяшчаецца на мяжы ў найбуйнейшым па плошчы ландшафтным заказніку Беларусі
	Пункт Б размяшчаецца на мяжы ў месцы яе перасячэння прамой, што праходзіць ад пункта А праз найбуйнейшае возера ў межах біясфернага запаведніка

Тлумачэнне да выканання задання

1. Карыстаючыся фізічнай картай Беларусі, картамі вучэбнага дапаможніка «Атлас. Географія Беларусі» (Мінск, 2015) і матэрыяламі дадатку 1, вызначце месцазнаходжанне пунктаў А і Б згодна з варыянтам задання і запішыце іх каардынаты:

Пункт А _____. Пункт Б _____.

2. Геалагічны разрэз будуюцца з дапамогай аднаго з графічных рэдактараў (*Adobe Illustrator, Corel Draw, Adobe Photoshop* і інш.) і друкуецца на аркушы паперы фармату А3. Рэкамендуемая маштаб:

- гарызантальны — 1 : 1 500 000 (1 см — 15 км);
- вертыкальны — 1 : 25 000 (1 см — 250 м).

3. Па матэрыялах фізічнай карты Беларусі згодна з варыянтам задання будуюцца лінія гіпсаметрычнага профілю ад пункта А да пункта Б. На профілі падпісваюцца найбуйнейшыя рэкі, азёры, араграфічныя адзінкі.

4. Ніжэй за нулявую гарызантальную лінію, што адпавядае ўзроўню мора, па ізагіпсах, якія паказаны на тэктанічнай карце Беларусі, на лініі разрэзу вызначаецца глыбіня залягання крышталічнага фундаменту. Атрыманыя адзнакі злучаюцца плаўнай лініяй, і будуюцца профіль яго паверхні. Месцы перасячэння профілем геалагічных разломаў паказваюцца вертыкальнымі чырвонымі лініямі ад крыцця фундаменту, але не да дзённай паверхні.

5. Па лініі геалагічнага разрэзу вылучаюцца асноўныя структурныя элементы будовы (рыс. Д1.1) і паверхні крышталічнага фундаменту (рыс. Д1.2, Д1.3). Яны падпісваюцца ніжэй у адпаведнасці з іх іерархічнай падпарадкаванасцю: бліжэй да лініі паверхні фундаменту падпісваюцца структуры другога парадку, ніжэй — першага, а пад імі — геаструктурныя вобласці.

6. З выкарыстаннем картасхемы рэльефу падэшвы чацвярцічных адкладаў на геалагічным разрэзе будуюцца лінія профілю паверхні дачцвярцічных адкладаў ад нулявой гарызантальнай лініі ў адпаведнасці з вертыкальным маштабам.

7. Паводле картасхем распаўсюджвання адкладаў розных геалагічных перыядаў (рыс. Д1.4—Д1.15) на геалагічным разрэзе паказваюцца магутнасці адкладаў розных стратыграфічных падраздзяленняў, пачынаючы ад рыфейскіх і заканчваючы неагенавымі, ад лініі залягання крышталічнага фундаменту знізу ўверх. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на рыфейскія і вендскія адклады ў межах Прыпяцкага прагіну, паколькі яны разбіты разломамі на ступені і не ўтвараюць суцэльных гарызонтаў.

8. Вылучаныя гарызонты розных стратыграфічных падраздзяленняў размаляваюцца ў адпаведнасці з агульнапрынятай на геалагічных картах каляровай гамай, на іх падпісваюцца індэксы геалагічных сістэм.

9. Для структур першага парадку вызначце найбольш магутныя гарызонты і выпішыце, якія адклады для іх характэрны. Выкажыце меркаванні аб магчымасці пошукаў у іх межах карысных выкапняў.

10. Па распаўсюджванні і магутнасці адкладаў розных стратыграфічных падраздзяленняў устанавіце, з якімі этапамі тэктанічнага развіцця звязана фарміраванне тэктанічных структур, што перасякаюцца геалагічным разрэзам, і назавіце найбольш важныя падзеі геалагічнага развіцця для кожнай структуры.

Геаграфічная наменклатура

Геаструктурныя вобласці.

1. Беларуская-Прыбалтыйскі гранулітавы пояс.
2. Брагінскі гранулітавы масіў.
3. Віцебскі гранулітавы масіў.
4. Інчукалнская структурная гранітагнейсавая зона.
5. Цэнтральна-Беларуская гранітагнейсавая зона.
6. Цэнтральнапрыпяцкі блок.
7. Осніцка-Мікашэвіцкі вулканаплутанічны пояс.

Асноўныя тэктанічныя структуры.

1. Усходне-Еўрапейская платформа.
2. Валына-Азоўская пліта.
3. Руская пліта.
4. Украінскі шчыт.

Тэктанічныя структуры першага парадку.

1. Аршанская ўпадзіна.
2. Балтыйская сінекліза.
3. Беларуская антэкліза.
4. Брагінска-Лоеўская седлавіна.
5. Варонежская антэкліза.
6. Жлобінская седлавіна.
7. Латвійская седлавіна.
8. Падляска-Брэсцкая ўпадзіна.
9. Палеская седлавіна.
10. Прыпяцкі прагін.

Тэктанічныя структуры другога парадку.

1. Бабаўнянскі пахаваны выступ.
2. Бабруйскі пахаваны выступ.
3. Валожынскі грабен.
4. Вілейскі пахаваны выступ.
5. Віцебская мульда.
6. Грамяцкі пахаваны выступ.
7. Івацэвіцкі пахаваны выступ.
8. Зарэчынска-Вялікаборская ступень
9. Клінцоўскі грабен.
10. Лукуўска-Ратнаўскі горст.
11. Магілёўская мульда.
12. Мазурскі пахаваны выступ.
13. Мікашэвіцка-Жыткавіцкі выступ.
14. Нараўляна-Ельская ступень.
15. Петрыкаўска-Хобнінская зона пахаваных выступаў і перыкліналей.
16. Рэчыцка-Шацілкаўская ступень.
17. Старобінская дэпрэсія.
18. Суражскі пахаваны выступ.

19. Тураўская дэпрэсія.
20. Цэнтральна-Аршанскі горст.
21. Цэнтральна-Беларускі масіў.
22. Чырвонаслабодска-Маладушынская ступень.
23. Чэrvенская структурная затока.
24. Шастовіцка-Скалодзінская ступень.

Спіс літаратуры

Атлас. Географія Беларусі : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Геология Беларуси / под ред. А. С. Махнача [и др.] ; Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т геол. наук. — Минск, 2001.

Губин, В. Н. Космическая геология Беларуси / В. Н. Губин, А. А. Ковалев. — Минск : Лазурак, 2008.

Кухарчик, Ю. В. Геология четвертичных отложений : пособие / Ю. В. Кухарчик. — Минск : БГУ, 2011.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Белорус. наука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Белорус. энцикл., 2009—2010.

Электронныя рэсурсы

ГОСКАРТГЕОЦЕНТР. Государственное предприятие «Белгеодезия» : сайт. — Режим доступа: <http://maps.by>.

Дзяржаўнае прадпрыемства «НПЦ па геалогіі» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.geologiya.by>.

Інстытут прыродакарыстання НАН Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.ecology.basnet.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

2.2. КАРЫСНЫЯ ВЫКАПНІ

У нетрах Беларусі выяўлена каля 10,5 тыс. радовішчаў карысных выкапняў. Сярод іх радовішчы паліўна-энергетычных рэсурсаў, агра- і горнахімічнай сыравіны, рудных карысных выкапняў, фармовачных матэрыялаў, сыравіны для прамысловасці будаўнічых матэрыялаў. Частка карысных выкапняў прыстасавана да крышталічнага фундаменту, а частка — да адкладаў платформавага чоху.

Дзяржаўным балансам запасаў карысных выкапняў улічана звыш 10,4 тыс. радовішчаў, якія адносяцца да групы разведаных, што знаходзяцца ў распрацоў-

цы або падрыхтаваны да прамысловай распрацоўкі. Сярод іх: гаручыя карысныя выкапні (звыш 9,2 тыс. радовішчаў торфу, нафты і бурага вугалю), неметалічныя — звыш 700 радовішчаў, якія ўключаюць хімічную сыравіну і будматэрыялы (калійныя і каменныя солі, даламіт, мел і мергель, будаўнічы камень, гліны, шкловыя і фармовачныя пяскі, будаўнічыя пяскі, пясчана-жвіровыя сумесі, сапрапелі, трэпел); а таксама амаль 300 радовішчаў прэсных падземных водаў і звыш 230 — мінеральных. Каля 500 радовішчаў дадзенай групы ў цяперашні час знаходзіцца ў распрацоўцы.

Да групы радовішчаў, што знаходзяцца ў разведцы, адносяцца радовішчы жалезных руд, рэдкіх металаў, гаручых сланцаў, цэалітутрымуючых сіліцытаў, гіпсу, фасфарытаў і каалінаў. Акрамя таго, для наступнага вывучэння ў рэспубліцы перспектыўныя радовішчы альбо праявы баксіт-даўсанітавых руд, графіту, бурштыну, золата, алмазаў і асобных каляровых і рэдкіх металаў.

Радовішчы карысных выкапняў сустракаюцца па ўсёй тэрыторыі Беларусі, але размяшчаюцца нераўнамерна.

Гаручыя карысныя выкапні. Па стане на 2014—2019 гг. адкрыта 80 радовішчаў нафты з агульнымі прамысловымі запасамі каля 50 млн т і штогадовай здабычай 1,6—1,7 млн т, якія прыстасаваны да дэвонскіх адкладаў Прыпяцкага прагіну.

Разведана чатыры радовішчы бурага вугалю з прамысловымі запасамі каля 150 млн т, якія прыстасаваны пераважна да неагенавых адкладаў Прыпяцкага прагіну. У цяперашні момант не распрацоўваюцца.

У межах Прыпяцкага прагіну (дэвонскія і каменнавугальныя адклады) разведана два радовішчы гаручых сланцаў з агульнымі запасамі каля 420 млн т, але пакуль што праводзіцца іх даразведка і ацэнка.

Пераважна да чацвярцічных адкладаў адносяцца радовішчы торфу, колькасць якіх перавышае 9100, і размяшчаюцца яны па ўсёй краіне. Прамысловыя запасы торфу перавышаюць 160 млн т, каля 100 радовішчаў распрацоўваецца, штогод здабываецца 1,5—2,5 млн т.

Металічныя карысныя выкапні. Металічнымі карыснымі выкапнямі тэрыторыя Беларусі забяспечана слаба, яны знаходзяцца на стадыі разведкі і эканамічнай ацэнкі. Вядома два радовішчы жалезных руд у межах Беларускай антэклізы з прамысловымі запасамі звыш 270 млн т, знойдзены праяўленні каляровых металаў, золата, тытану. У межах Мікашэвіцка-Жыткавіцкага выступу разведана радовішча рэдкіх металаў, а ў Прыпяцкім прагіне — баксіт-даўсанітавых руд.

Неметалічныя карысныя выкапні. Найбольш шырока прадстаўлены хімічная сыравіна і будаўнічыя матэрыялы. Па запасах і здабычы калійных солей Беларусь уваходзіць у тройку сусветных лідараў. Разведаны тры радовішчы, якія звязаны з дэвонскімі адкладамі Прыпяцкага прагіну. Здабыча вядзецца на Старобінскім радовішчы, дзе ўводзяцца ў эксплуатацыю тры новыя ўчасткі, пачынаецца асваенне Петрыкаўскага радовішча. Прамысловыя запасы калійных солей складаюць каля 6 млрд т сырых солей, а штогадовая здабыча — каля 40 млн т.

Пераважна з дэвонскімі адкладамі Прыпяцкага прагіну звязаны практычна неабмежаваныя запасы каменнай солі. Разведаны тры радовішчы, два з якіх распрацоўваюцца, і здабываецца каля 2 млн т каменнай солі.

На паўночным усходзе Беларусі, дзе блізка да паверхні залягаюць дэвонскія адклады, адкрыта больш за дзесяць радовішчаў даламітаў, найбуйнейшае з якіх — Руба (запасы звыш 900 млн т) — распрацоўваецца, і ў апошнія гады здабываецца 1—2 млн т сыравіны.

На балансе амаль 90 радовішчаў сапрапеляў, якія прыстасаваны да зарастаючых азёр у розных рэгіёнах Беларусі. Балансавыя запасы — каля 75 млн т, а здабыча на сямі радовішчах у апошні час значна скарацілася і складае ўсяго 35—40 тыс. т.

У месцы блізкага залягання парод крышталічнага фундаменту (Украінскі шчыт і Мікашэвіцка-Жыткавіцкі выступ) адкрыты восем радовішчаў будаўнічага і абліцовачнага каменю з прамысловымі запасамі каля 580 млн м³. Здабыча вядзецца на двух радовішчах, і яе аб'ёмы выраслі да 15—16 млн м³.

Больш за 1,7 млрд т складаюць запасы мелу і мергелю на больш чым 40 радовішчах, адкрытых на тэрыторыі краіны. Распрацоўка вядзецца на шасці радовішчах на захадзе і ўсходзе Беларусі, дзе мелавыя адклады падыходзяць блізка да паверхні. Аб'ёмы здабычы павялічыліся амаль да 13 млн т.

Пераважна з неагенавымі адкладамі звязаны радовішчы вогнетрывалых глін на поўдні краіны з запасамі звыш 50 млн т. Каля 130 тыс. т глін штогод здабываецца на двух радовішчах.

Значна большая забяспечанасць краіны лёгкаплаўкімі глінамі, звязанымі пераважна з чацвярцічнымі адкладамі. Адкрыта амаль 250 радовішчаў, прыкладна палова з якіх распрацоўваецца, і здабываецца каля 1,5 млн м³ глін.

На балансе сем радовішчаў шкловых і фармовачных пяскоў, якія размешчаны на паўднёвым усходзе краіны і звязаны з адкладамі палеагену і неагену. Агульныя запасы перавышаюць 75 млн т, а здабыча складае каля 1 млн т.

Пераважна каля буйных гарадоў размяшчаюцца радовішчы будаўнічага пяску (каля 180) і пясчана-жвіровых сумесяў (каля 200). Яны звязаны з чацвярцічнымі адкладамі. Агульныя запасы будаўнічых пяскоў — звыш 570 млн м³, пясчана-жвіровых сумесяў — амаль 730 млн м³, а здабыча складае адпаведна каля 7 млн м³ і 14,5 млн м³.

У межах Прыпяцкага прагіну адкрыта радовішча гіпсу з прамысловымі запасамі каля 180 млн т, зараз праводзіцца яго даразведка.

З мелавымі адкладамі на ўсходзе і паўднёвым захадзе Беларусі звязаны радовішчы фасфарытаў, якія не распрацоўваюцца з-за складаных гідрагеалагічных умоў, праводзіцца іх эканамічная пераацэнка.

На стадыі падрыхтоўкі да прамысловага асваення знаходзяцца радовішчы трэпелу на ўсходзе краіны і кааліну ў межах Мікашэвіцка-Жыткавіцкага выступа.

Вадкія карысныя выкапні. Гарады і сельскія населеныя пункты рэспублікі ў поўным аб'ёме забяспечаны прэснымі падземнымі водамі, агульныя запасы якіх складаюць 6,7 млн м³/суткі.

Падрыхтаваны да эксплуатацыі значныя запасы розных па складзе мінеральных водаў — 0,06 млн м³/суткі. Здабываецца амаль 600 тыс. м³/суткі.

Разведаны ў межах Прыпяцкага прагіну таксама радовішчы металаносных расолаў, якія могуць выкарыстоўвацца ў бальнеалагічных мэтах.

Кіруемая самастойная работа 2

РАЗМЯШЧЭННЕ І МАГЧЫМАСЦІ

ВЫКАРЫСТАННЯ КАРЫСНЫХ ВЫКАПНЯЎ

Мэта: пазнаёміцца з размяшчэннем і характарам залягання карысных выкапняў Беларусі, выявіць узаемасувязь паміж геалагічнай будовай тэрыторыі краіны і яе карыснымі выкапнямі, выявіць перспектывы пошукаў новых карысных выкапняў і развіцця горназдабываючай прамысловасці.

Праблемная дзелавая гульня «Распрацоўка Дзяржаўнай праграмы геалагаразведачных работ па развіцці мінеральна-сыравіннай базы Беларусі на 2020—2025 гг. і на перыяд да 2030 г.»

1. Для правядзення дзелавой гульні група размяркоўваецца на міні-групы па два-тры чалавекі, якім даюцца ролі прадстаўнікоў устаноў і ведамстваў, што займаюцца паслугамі ў горназдабываючай прамысловасці, звязаных найперш з разведкай карысных выкапняў, арганізацыяй іх распрацоўкі і ацэнкай уздзеяння здабычы на навакольнае асяроддзе:

- Навукова-вытворчы цэнтр па геалогіі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь;

- Інстытут прыродакарыстання НАН Беларусі;
- РУП «Белгеалогія»;
- РУП «Беларускі дзяржаўны геалагічны цэнтр»;
- ААТ «Белгорхімпрам»;
- ВРУП «Геасэрвіс»;
- ВА «Беларуснафта»;
- ППРУП «Белдзіправодгас».

2. Кожная міні-група, карыстаючыся інфармацыйнымі крыніцамі (афіцыйнымі сайтамі ўстаноў і ведамстваў, картаграфічнымі і фондавымі матэрыяламі, літаратурай), самастойна рыхтуе кароткае выступленне, прэзентацыю аб гаручых, металічных, вадкіх карысных выкапнях, горна-хімічнай сыравіне і будаўнічых матэрыялах згодна са сферай адказнасці ўстановы. У выступленні павінны закранацца пытанні сучаснага стану мінеральна-сыравіннай базы, перспектывы пошукаў новых радовішчаў, эканамічнай і экалагічнай ацэнкі іх распрацоўкі, наяўнасці рынкаў збыту гатовай прадукцыі.

3. На адкрытым пасяджэнні Міністэрства прыроды кожная з міні-груп спрабуе даказаць важнасць вылучэння сродкаў на разведку і распрацоўку карысных выкапняў, правядзенне навуковых даследаванняў геалагічнай тэматыкі менавіта для сваёй установы. Усе выступленні павінны быць абгрунтаванымі.

4. Прадстаўнікі навукова-вытворчага цэнтра па геалогіі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь па выніках выступленняў прымаюць рашэнне аб чарговасці ўключэння ў дзяржаўную праграму геалагаразведачных работ прапаноў ведамстваў і аб аб'ёмах вылучэння сродкаў на іх правядзенне.

Геаграфічная наменклатура

Радовішчы гаручых карысных выкапняў:

• **нафта і спадарожны газ** — Асташкавіцкае, Рэчыцкае, Вішанскае, Сасноўскае, Паўднёва-Асташкавіцкае, Залатухінскае, Усходне-Першамайскае, Вяткінскае, Барсукоўскае, Заходне-Аляксандраўскае, Краснасельскае;

• **буры вугаль** — Жыткавіцкае, Брынёўскае, Тонежскае, Лельчыцкае;

• **гаручыя сланцы** — Тураўскае, Любанскае;

• **торф** — Стубла, Выганашчанскае, Гатча-Восаўскае, Асвейскае, Бяльмонт, Стрэчна, Асінаўскае, Усвіж-Бук, Ямна-Крыўскае, Воўчае Балота, Святое, Дакудаўскае, Дзіковіна, Бярэзінскае, Грычына-Старобінскае, Булеў Мох, Туршоўка Чортава, Зарэчча, Арэхаўскі Мох, Пціч, Ганчанскае, Вяха Вялікая, Дзікае, Гадылёва.

Радовішчы металічных карысных выкапняў:

• **жалезныя руды** — Аколаўскае, Навасёлкаўскае;

• **рэдкія металы і рэдказемельныя элементы** — Дыябазавае;

• **баксіт-даўсанітавыя руды** — Заазёрнае;

Радовішчы неметалічных карысных выкапняў:

• **калійныя солі** — Старобінскае, Петрыкаўскае, Акцябрскае;

• **каменная соль** — Старобінскае, Мазырскае, Давыдаўскае;

• **gіps** — Брынёўскае;

• **фасфарыты** — Мсціслаўскае, Лабковіцкае, Арэхаўскае, Прыгранічнае;

• **даламіты** — Руба;

• **трэпелы і апокі** — Стальное;

• **каалін** — Сітніца, Дзедаўскае;

• **будаўнічы і абліцовачны камень** — Мікашэвіцкае, Глушкавіцкае;

• **мел і мергель** — Пясчаная Гара, Каменкаўскае, Камунарскае, Калядзіцкае, Кабакоўска-Малецкае, Хаціслаўскае, Грандзічы, Пышкі, Тураўскае, Хацінава — Новае Гурбішча;

• **тугаплаўкія і вогнетрывалыя гліны** — Столінскія Хутары, Гараднянскае, Жураўлёўскае;

• **цагельныя і цэментавыя гліны** — Шэбрын, Падзяменскае, Лукомль-1, Заполле, Асёткі, Ракіта, Сякераўшчына, Браварышча, Стадолічы-1, Мандзін, Табола, Гайдукоўка, Фаніпальскае, Мархлёўшчына, Пабокавічы;

• **пяскі шкловыя і фармовачныя** — Ленінскае, Чацвярня, Леніндарскае;

• **пяскі будаўнічыя** — Мухавецкае, Акалоты, Быцень, Канашы, Быстрая, Ляўкі-2, Лешчынскае, Асаўцы, Стрэльск, Гожа, Смаргонскае, Высокае, Пік Ламака, Клыпаўшчына, Бярэзіна, Манькаўка, Пясчаная Гара, Ніжні Палавінны Лог;

• **пясчана-жвіровыя сумесі** — Гара Таварная, Казловічы, Маньковічы, Баравое, Крулеўшчызна, Прывадзіна, Загуддзе, Пліса, Бароўка, Наташына, Камуністычнае, Нізінкі, Індурскае, Манькаўцы, Кашалі, Кавалі, Бамбалы, Скабін, Вяснянка, Чаркасы, Панізоўскае, Слабада, Мінскае, Ванькоўшчына, Канторка, Ахоцічы, Дуброўка.

Спіс літаратуры

Атлас. Географія Беларусі : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Геология Беларуси / под ред. А. С. Махнача [и др.] ; Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т геол. наук. — Минск, 2001.

Губин, В. Н. Космическая геология Беларуси / В. Н. Губин, А. А. Ковалев. — Минск : Лазурак, 2008.

Кухарчик, Ю. В. Геология четвертичных отложений : пособие / Ю. В. Кухарчик. — Минск : БГУ, 2011.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Белорус. наука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Белорус. энцикл., 2009—2010.

Электронныя рэсурсы

ГОСКАРТГЕОЦЕНТР. Государственное предприятие «Белгеодезия» : сайт. — Режим доступа: <http://maps.by>.

Дзяржаўнае прадпрыемства «НПЦ па геалогіі» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.geologiya.by>.

Інстытут прыродакарыстання НАН Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.ecology.basnet.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

2.3. РЭЛЬЕФ

Тэрыторыя Беларусі з'яўляецца часткай складанага геамарфалагічнага комплексу Усходне-Еўрапейскай раўніны і характарызуецца раўніннасцю рэльефу. Абсалютныя вышыні ў яе межах змяняюцца ад 80 (урэз ракі Нёман на мяжы з Літвой) да 345 м (гара Дзяржынская) пры сярэдняй вышыні паверхні каля 160 м. Каля 92 % тэрыторыі краіны знаходзіцца ў дыяпазоне вышын ад 100 да 200 м.

Па абсалютнай вышыні рэльеф Беларусі ўмоўна можна падзяліць на тры высотныя ярусы: узвышшы (звыш 200 м), раўніны (150—200 м) і нізіны (ніжэй за 150 м). Кожны з высотных ярусаў характарызуецца сваімі адметнымі рысамі і марфаметрычнымі паказчыкамі. Так, глыбіня расчляннення рэльефу ўзвышшаў складае 10—40 м/км², а месцамі дасягае нават 100 м/км²; гушчыня расчляннення рэльефу — 1—2 км/км², месцамі да 3,5 км/км². На раўнінах гэтыя марфаметрычныя паказчыкі адпаведна складаюць 5—10 м/км², часта нават менш за 5 м/км²,

і $0,3-0,5 \text{ км/км}^2$, месцамі менш за $0,3 \text{ км/км}^2$, а на нізінах — $1-2 \text{ м/км}^2$, месцамі да 5 м/км^2 , і $0,1-0,2 \text{ км/км}^2$.

Амаль 75 % тэрыторыі рэспублікі займаюць раўніны і нізіны, і толькі чвэрць тэрыторыі — узвышшы, якія не паўсюль дасягаюць 200 м па абсалютных адзнаках. Толькі тры ўзвышшы Беларусі ўздымаюцца вышэй за 300 м: Мінскае, Навагрудскае і Ашмянскае. Араграфія і рачная сетка адлюстроўваюць агульныя заканамернасці тэктанічнай будовы. Адметнай рысай рэльефу рэспублікі з'яўляецца чаргаванне ўзвышшаў, раўнін і нізін на параўнальна невялікай плошчы, нераўнамернае эразійнае расчлянненне.

Сучасны рэльеф Беларусі сфарміраваўся ў чацвярцічным перыядзе дзякуючы пераважна экзагенным геамарфалагічным працэсам. Асноўную ролю сярод іх адыграла акумулятыўная дзейнасць чацвярцічных ледавікоў і іх талых вод. Акрамя таго, на рэльеф Беларусі значны ўплыў аказалі эразійныя і карставыя працэсы, водныя патокі, вятры, гаспадарчая дзейнасць чалавека. У выніку сумесных эндагенных і экзагенных працэсаў на тэрыторыі Беларусі сфарміраваліся наступныя генетычныя тыпы рэльефу: краявыя ледавіковыя грады, марэнныя раўніны, камавыя масівы, лёсавыя платопадобныя раўніны, водна-ледавіковыя раўніны, азёрна-ледавіковыя, азёрна-алювіяльныя і алювіяльныя нізіны. Кожны з гэтых тыпаў рэльефу, у сваю чаргу, ускладняецца эразійнымі, эолавымі, суфазійнымі, біягеннымі, антрапагеннымі і іншымі формамі рэльефу.

На ўтварэнне рэльефу Беларусі аказалі ўплыў усе геалагічныя падзеі, якія адбываліся на працягу геалагічнай гісторыі развіцця тэрыторыі, але найбольшы ўплыў мелі падзеі чацвярцічнага перыяду.

Напярэдадні ледавіковых перыядаў тэрыторыя Беларусі ўяўляла сабой пакатахвалістую дэнудацыйную раўніну з абсалютнымі вышынямі 60—175 м і агульным ухілам паверхні з усходу і поўдня на паўночны захад, дзе размяшчалася Заходне-Беларуская дэпрэсія (ніжэй за 60 м).

Нараўскі, бярэзінскі і прыпяцкі (з сожскай стадыяй) ледавікі пакрывалі большую частку сучаснай тэрыторыі Беларусі і прыводзілі да павелічэння расчляннення рэльефу, утварэння канцова-марэнных град у месцах максімальнай магутнасці льдовага покрыва, а таксама донна-марэнных і водна-ледавіковых раўнін. Кожны наступны ледавік, як правіла, прыводзіў да павелічэння канцова-марэнных град, а сожская стадыя прыпяцкага ледавіка канчаткова фарміруе Беларускую граду і зандравыя раўніны Перадпалесся і Палесся. Апошні паазерскі ледавік фарміруе канцова-марэнныя грады і азёрна-ледавіковыя нізіны на поўначы краіны, утварае покрывы лёсападобных і водна-ледавіковых адкладаў, надпойменныя тэрасы, прыводзіць да інтэнсіфікацыі тэрмакарставых працэсаў.

Апошнім часам значным фактарам фарміравання рэльефу становіцца гаспадарчая дзейнасць чалавека, дзякуючы якой сфарміраваліся шматлікія кар'еры, адвалы і тэрыконы, насыпы і паглыбленні ўздоўж дарог, плаціны, меліярацыйныя каналы і г. д.

Гісторыя фарміравання рэльефу абумовіла значныя тэрытарыяльныя адрозненні перш за ўсё паміж паўночнай, цэнтральнай і паўднёвай часткамі краіны.

Рэльеф Беларускага Паазер'я сфарміраваны апошнім ледавіком, таму характарызуецца маладосцю, лепшай захаванасцю першасных форм, большай стромкасцю схілаў і большай распаўсюджанасцю такіх форм рэльефу, як азёрныя катлавіны, камы, озы, невыпрацаваныя рачныя даліны.

У межах Цэнтральнай Беларусі пераважае дэнудзіраваны ледавіковы рэльеф сожскага ўзросту. Тут пашыраны ўзгорысты канцова-марэнны рэльеф з найбольшымі абсалютнымі вышынямі (да 345 м) і адноснымі перавышэннямі, які ў большай ступені перапрацаваны дэнудацыйнымі і эразійнымі працэсамі, характарызуецца выпрацаванымі рачнымі далінамі, затарфаванымі катлавінамі.

На поўдні Беларусі моцна дэнудзіраваны ледавіковы рэльеф сожскага і дняпроўскага ўзросту чаргуецца з водна-ледавіковымі, алювіяльнымі і азёрна-алювіяльнымі нізінамі і раўнінамі. Абсалютныя вышыні тут, як правіла, не перавышаюць 150 м, а адносныя перавышэнні меншыя за 5 м. Рачныя даліны моцна забалочаныя, з тэрасамі, вялікай колькасцю азёр старычнага паходжання.

Згодна са схемай геамарфалагічнага раянавання на тэрыторыі Беларусі вылучаюцца чатыры геамарфалагічныя вобласці, чатыры падвобласці і 71 геамарфалагічны раён, якія адрозніваюцца па марфалагічных прыметах і па паходжанні (рыс. Д1.16)

Практычная работа 3 **РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ РЭЛЬЕФУ**

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі рэльефу і геамарфалагічным раянаваннем Беларусі, вызначыць залежнасць сучаснага рэльефу ад тэктанічнай будовы, устанавіць паходжанне асноўных араграфічных адзінак і асаблівасці іх будовы, выказаць меркаванне аб спрыяльнасці рэльефу для розных відаў гаспадарчай дзейнасці.

Заданне

1. Карыстаючыся фізічнай картай Беларусі, геамарфалагічнай картай Беларусі, геалагічнай картай дачацвярцічных адкладаў, геалагічнай картай чацвярцічных адкладаў, тэктанічнай картай, крыніцамі са спісу літаратуры і электроннымі рэсурсамі, вызначце генезіс наступных араграфічных адзінак (геамарфалагічных раёнаў) згодна са схемай геамарфалагічнага раянавання (рыс. Д1.16).

I. Вобласць Беларускага Паазер'я:

1. Асвейская града; 2. Заборская раўніна; 3. Гарадоцкае ўзвышша; 4. Шумілінская раўніна; 5. Браслаўскае ўзвышша; 6. Полацкая нізіна; 7. Суражская раўніна; 8. Свірская града; 9. Нарачанская раўніна; 10. Свянцянскія грады; 11. Ушацкае ўзвышша; 12. Чашніцкая нізіна; 13. Сенненская раўніна; 14. Лучоская раўніна; 15. Віцебскае ўзвышша; 16. Азёрская нізіна.

Вобласць Цэнтральнабеларускіх узвышшаў і град:

Па. Заходне-Беларуская падвобласць:

17. Гродзенскае ўзвышша; 18. Скідзельская нізіна; 19. Любчанская нізіна; 20. Лідская раўніна; 21. Воранаўская раўніна; 22. Ашмянскія грады; 23. Вілейская нізіна; 24. Мінскае ўзвышша; 25. Крывіцкая раўніна; 26. Ваўкавыскае ўзвышша; 27. Слонімскае ўзвышша; 28. Навагрудскае ўзвышша; 29. Стаўбцоўская раўніна; 30. Капыльскія грады;

IIб. Усходне-Беларуская падвобласць:

31. Верхнебярэзінская раўніна; 32. Лукомскае ўзвышша; 33. Аршанскае ўзвышша; 34. Горацкая раўніна;

III. Вобласць раўнін і нізін Перадпалесся:

35. Высокаўская раўніна; 36. Пружанская раўніна; 37. Косаўская раўніна; 38. Баранавіцкая раўніна; 39. Пухавіцкая раўніна; 40. Цэнтральнабярэзінская раўніна; 41. Магілёўская раўніна; 42. Салігорская раўніна; 43. Бабруйская раўніна; 44. Слаўгарадская раўніна; 45. Касцюковіцкая раўніна; 46. Светлагорская нізіна; 47. Стрэшынская нізіна; 48. Чачорская раўніна; 49. Свяцілавіцкая раўніна; 50. Церахоўская раўніна.

Вобласць Палескай нізіны:

IVа. Падвобласць Беларускага Палесся:

51. Брэсцкая нізіна; 52. Нараўска-Ясельдзінская нізіна; 53. Лагішынская раўніна; 54. Люсінаўская раўніна; 55. Слуцка-Арэская нізіна; 56. Жыткавіцкая нізіна; 57. Вятчынская нізіна; 58. Азарыцкая нізіна; 59. Васілевіцкая нізіна; 60. Рэчыцкая нізіна; 61. Верхняпрыпяцкая нізіна; 62. Раўніна Загароддзе; 63. Лунінецкая нізіна; 64. Столінская раўніна; 65. Лельчыцкая раўніна; 66. Убарць-Славечанская нізіна; 67. Мазырскае ўзвышша; 68. Хойніцкая нізіна; 69. Камарынская нізіна;

IVб. Падвобласць Украінскага Палесся:

70. Маларыцкая раўніна; 71. Глушкавіцкі, Аляксандраўскі, Засінецкі ўчасткі раўнін Жытомірскага Палесся.

2. Правядзіце падзел геамарфалагічных раёнаў на наступныя групы:

- краявыя ледавіковыя грады і ўзвышшы;
- марэнныя раўніны;
- водна-ледавіковыя раўніны і нізіны;
- марэнна-водна-ледавіковыя раўніны і нізіны;
- азёрна-ледавіковыя раўніны і нізіны;
- азёрна-алювіяльныя раўніны і нізіны;
- алювіяльныя нізіны.

Размалюйце араграфічныя адзінкі згодна з агульнапрынятай для геамарфалагічных карт гамай колераў на прапанаванай схеме ў *Adobe Illustrator*.

3. Вызначце залежнасць рэльефу ад тэктанічнай будовы тэрыторыі і ўстанавіце, якія араграфічныя адзінкі не адпавядаюць тэктоніцы (пакажыце іх штрыхоўкай).

Варыянт	Рэльеф		
1	Аршанскае ўзвышша	Лідская раўніна	Лунінецкая нізіна
2	Асвейская града	Слаўгарадская раўніна	Брэсцкая нізіна
3	Ашмянскія грады	Бабруйская раўніна	Полацкая нізіна
4	Браслаўскае ўзвышша	Чачорская раўніна	Азёрская нізіна
5	Ваўкавыскае ўзвышша	Лельчыцкая раўніна	Чашніцкая нізіна
6	Віцебскае ўзвышша	Воранаўская раўніна	Вілейская нізіна
7	Гарадоцкае ўзвышша	Крывіцкая раўніна	Светлагорская нізіна

Варыянт	Рэльеф		
8	Гродзенскае ўзвышша	Магілёўская раўніна	Жыткавіцкая нізіна
9	Капыльскія грады	Нарачанская раўніна	Стрэшынская нізіна
10	Лукомскае ўзвышша	Баранавіцкая раўніна	Скідзельская нізіна
11	Мазырская ўзвышша	Заборская раўніна	Вілейская нізіна
12	Мінскае ўзвышша	Лучоская раўніна	Нараўска- Ясельдзінская нізіна
13	Навагрудскае ўзвышша	Церахаўская раўніна	Слуцка-Арэская нізіна
14	Свянцянскія грады	Маларыцкая раўніна	Любчанская нізіна
15	Свірская града	Высокаўская раўніна	Камарынская нізіна
16	Слонімскае ўзвышша	Верхнебярэзінская раўніна	Лунінецкая нізіна
17	Ушацкае ўзвышша	Стаўбцоўская раўніна	Вятчынская нізіна
18	Аршанскае ўзвышша	Косаўская раўніна	Хойніцкая нізіна
19	Ашмянскія грады	Шумілінская раўніна	Васілевіцкая нізіна
20	Браслаўскае ўзвышша	Пружанская раўніна	Чашніцкая нізіна
21	Ваўкавыскае ўзвышша	Цэнтральнабярэзінская раўніна	Убарць- Славечненская нізіна
22	Віцебскае ўзвышша	Пушавіцкая раўніна	Азарыцкая нізіна
23	Гарадоцкае ўзвышша	Горацкая раўніна	Камарынская нізіна
24	Гродзенскае ўзвышша	Суражская раўніна	Рэчыцкая нізіна
25	Капыльскія грады	Касцюковіцкая раўніна	Верхняпрыпяцкая нізіна
26	Мазырская ўзвышша	Сенненская раўніна	Скідзельская нізіна
27	Мінскае ўзвышша	Свяцілавіцкая раўніна	Полацкая нізіна
28	Навагрудскае ўзвышша	Лагішынская раўніна	Камарынская нізіна
29	Свянцянскія грады	Салігорская раўніна	Брэсцкая нізіна
30	Ушацкае ўзвышша	Раўніна Загароддзе	Хойніцкая нізіна

4. Згодна з варыянтамі задання 3 абазначце на схеме аграфічныя адзінкі, якія размешчаны ў розных геаграфічных абласцях і адносяцца да розных гіпсаметрычных узроўняў, параўнайце іх па морфаметрычных паказчыках. Для гэтага запоўніце і прааналізуйце табліцу.

Морфаметрычныя паказчыкі рэльефу

Геаграфічны раён	Генетычны тып рэльефу	Морфаметрычныя паказчыкі		Характэрныя формы рэльефу
		Гарызантальнае расцягненне	Вертыкальнае расцягненне	

Тлумачэнне да выканання задання

Морфаметрычныя паказчыкі рэльефу для геамарфалагічнага раёна разлічваюцца як сярэднеўзважаныя па картах Нацыянальнага атласа Беларусі (с. 64—65).

Гарызантальнае расчлененне вызначаецца як адносіны сумарнай даўжыні рачной і далінна-лагчыннай сеткі да плошчы 1 км^2 , характарызуе дзяленне рэльефу на плошчы па гарызанталі і выражаецца ў $\text{км}/\text{км}^2$.

Вертыкальнае расчлененне — розніца найвышэйшай і найніжэйшай абсалютных адзнак на плошчы 1 км^2 , характарызуе дзяленне рэльефу па вертыкалі і выражаецца ў $\text{м}/\text{км}^2$.

Характэрныя формы рэльефу вызначаюцца па геамарфалагічнай карце.

5. Па выніках аналізу табліцы зрабіце выснову аб магчымасці выкарыстання рэльефу геамарфалагічных раёнаў для розных відаў гаспадарчай дзейнасці.

Спіс літаратуры

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Геология Беларуси /под ред. А. С. Махнача [и др.] ; Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т геол. наук. — Минск, 2001.

Кухарчик, Ю. В. Геология четвертичных отложений : пособие / Ю. В. Кухарчик. — Минск : БГУ, 2011.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Полезные ископаемые Беларуси: к 75-летию БелНИГРИ / редкол.: П. З. Хомич [и др.] ; М-во природ. ресурсов и охраны окружающей среды Респ. Беларусь, Производств. Об-ние по геологоразведоч. работам «Белгеология», Белорус. науч.-исслед. геологоразведоч. ин-т. — Минск : Адукацыя і выхаванне, 2002.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Белорус. наука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Белорус. энцикл., 2009—2010.

Стратегия устойчивого развития Беларуси: экологический аспект / Е. А. Антипова [и др.]. — Минск : Аинформ, 2014.

Электронныя рэсурсы

ГОСКАРТГЕОЦЕНТР. Государственное предприятие «Белгеодезия» : сайт. — Режим доступа: <http://maps.by>.

Дзяржаўнае прадпрыемства «НПЦ па геалогіі» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.geologiya.by>.

Інстытут прыродакарыстання НАН Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.ecology.basnet.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.president.gov.by>.

Дыягнастычныя матэрыялы

1. Па практычных работах 1 і 2 — праверка выкананых разлікова-графічных работ, абмеркаванне і самааналіз прапаноў па магчымасцях пашырэння мінеральна-сыравіннай базы краіны за кошт аналізуемых тэктанічных структур, вызначэнне перспектыўных гарызонтаў геалагічных адкладаў.

2. Па кіруемай самастойнай рабоце 2 «Размяшчэнне і магчымасці выкарыстання карысных выкапняў» — самааналіз прэзентацый і дакладаў шляхам уключэння ў «Дзяржаўную праграму геалагаразведачных работ» найбольш станоўчых прапаноў.

3. Па практычнай рабоце 3, якая выконваецца дыстанцыйна, — праверка разлікова-геаграфічнай работы і аналіз меркаванняў студэнтаў па выкарыстанні геамарфалагічных раёнаў для розных відаў гаспадарчай дзейнасці.

4. Па ўсіх тэмах — кантрольнае тэсціраванне па географічнай наменклатуры.

5. Кантрольнае тэсціраванне падчас правядзення калёквіуму з дапамогай аўтарскай камп'ютарнай праграмы.

Прыкладныя тэставыя заданні

1. Якія структуры другога парадку з пералічаных ніжэй адносяцца да Варонежскай антэклізы:

а) Бабруйскі пахаваны выступ;	д) Клінцоўскі грабен;
б) Брагінска-Лоеўская седлавіна;	е) Лукуўска-Ратнаўскі горст;
в) Вілейскі пахаваны выступ;	ж) Суражскі пахаваны выступ;
г) Грамяцкі пахаваны выступ;	з) Магілёўская мульда?

2. Якой максімальнай адзнакі дасягае магутнасць платформавага чохла ў межах Прыпяцкага прагіну:

а) 100 м;	г) 1800 м;
б) 440 м;	д) 3200 м;
в) 1200 м;	е) 6000 м?

3. Якія стратыграфічныя падраздзяленні (серыі, тоўшчы) крышталічнага фундаменту Беларусі адносяцца да ніжняга пратэразою:

а) Аколаўская серыя;	д) Прытоцкая тоўшча;
б) Жыткавіцкая серыя;	е) Рудзьмянская тоўшча;
в) Кулажынская серыя;	ж) Юравіцкая тоўшча;
г) Азёрская тоўшча;	з) Шчучынская серыя?

4. Калі тэрыторыю Беларусі альбо яе частку пакрываў дняпроўскі ледавік:

а) 600—560 тыс. гадоў назад;	д) 320—250 тыс. гадоў назад;
б) 560—480 тыс. гадоў назад;	е) 250—220 тыс. гадоў назад;
в) 480—460 тыс. гадоў назад;	ж) 220—110 тыс. гадоў назад;
г) 460—320 тыс. гадоў назад;	з) 110—95 тыс. гадоў назад?

5. Якое міжледавікоўе раздзяляе дняпроўскае і сожскае зледзяненні:

а) александрыйскае;	в) налібоцкае;
б) муравінскае;	г) шклоўскае?

6. Да адкладаў якога геалагічнага перыяду пераважна прыстасаваны радовішчы нафты:

а) рыфею;	д) карбону;
б) венду;	е) трыясу;
в) сілуру;	ж) юры;
г) дэвону;	з) неагену?

7. З пералічаных ніжэй вылучыце радовішчы гаручых сланцаў:

а) Брынёўскае;	д) Мазырскае;
б) Петрыкаўскае;	е) Старобінскае;
в) Асташкавіцкае;	ж) Тураўскае;
г) Любанскае;	з) Аколаўскае?

8. Якая з пералічаных саляносных тоўшчаў мае найбольшае прамысловае значэнне:

а) эйфельская;	в) верхнедэвонская;
б) ніжнедэвонская;	г) пермская?

9. На якой глыбіні залягаюць фасфарыты ў найбуйнейшых радовішчах Беларусі:

а) на паверхні;	г) 200—600 м;
б) 5—90 м;	д) 600—1000 м;
в) 100—200 м;	е) 1000—1500 м?

10. Да якой групы па выкарыстанні адносяцца радовішчы металаносных расолаў:

а) гаручых;	в) неметалічных;
б) металічных;	г) вадкіх?

11. Якая таксанамічная адзінка класіфікацыі рэльефу Беларусі вылучаецца на падставе вядучага працэсу рэльефаўтварэння (гравітацыя, работа вод, ледавікоў, ветру і інш.):

а) група;	г) тып;
б) клас;	д) форма?
в) падтып;	

12. Якія тыпы рэльефу Беларусі з пералічаных ніжэй адносяцца да гляцыяльнай групы:

а) азёрны;	д) ледавікова-экзарацыйны;
б) азёрна-алювіяльны;	е) тэрмакарставы;
в) азёрна-ледавіковы;	ж) фітагенны;
г) ледавікова-аккумулятыўны;	з) флювіягляцыяльны?

13. У якой частцы Беларусі атрымалі найбольшае распаўсюджанне азёрна-ледавіковыя раўніны і нізіны:

а) заходняй;	г) усходняй;
б) паўднёвай;	д) цэнтральнай?
в) паўночнай;	

14. Пераважна які генезіс мае Гарадоцкае ўзвышша:

а) канцовых марэн;	г) алювіяльны;
б) марэнны;	д) азёрна-ледавіковы;
в) водна-ледавіковы;	е) азёрна-алювіяльны?

15. Якія геамарфалагічныя працэсы адыгралі вядучую ролю пры ўтварэнні марэнных раўнін:

а) акумулятыўная работа ледавікоў;	д) работа талых
б) гравітацыйныя;	ледавіковых вод;
в) карставыя;	е) крыягенныя;
г) работа ветру;	ж) фітагенныя?

АСАБЛІВАСЦІ КЛІМАТУ І ГІДРАГРАФІІ

3.1. КЛІМАТ

Клімат Беларусі ўмерана цёплы, вільготны, пераходны ад марскога да кантынентальнага. Асноўныя яго характарыстыкі абумоўлены размяшчэннем тэрыторыі рэспублікі ва ўмераных шыротах, адсутнасцю буйных араграфічных перашкод, перавагай раўніннага рэльефу і адносным аддаленнем ад Атлантычнага акіяна.

Гадавы прыток сумарнай сонечнай радыяцыі паступова павялічваецца з поўначы на поўдзень Беларусі ад 3700 да 4000 МДж/м², дасягаючы максімуму на паўднёвым усходзе краіны — амаль 4100 МДж/м². У гэтым жа кірунку павялічваецца і радыяцыйны баланс адпаведна ад 1500 да 1800 МДж/м². На працягу чатырох месяцаў на паўночным усходзе і трох месяцаў на паўднёвым захадзе радыяцыйны баланс адмоўны.

Знаходжанне рэспублікі ва ўмераных шыротах абумоўлівае перавагу заходняга пераносу паветраных мас і панаванне на тэрыторыі Беларусі атлантычнага паветра. Летам пераважаюць паўночна-заходнія вятры, зімой — паўднёва-заходнія. Для Беларусі характэрна частая змена цыклонаў і антыцыклонаў і выкліканая імі няўстойлівасць надвор'я.

Тэрмічны рэжым Беларусі вызначаецца дадатнай сярэднегадавой тэмпературай, якая паступова павялічваецца з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад ад 5,3 да 7,9 °С. Зіма пачынаецца ў сярэднім з трэцяй дэкады лістапада і працягваецца да другой паловы сакавіка. Сярэднія тэмпературы студзеня — самага халоднага месяца — павялічваюцца з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад ад -7,3 да -3,5 °С, што тлумачыцца ўплывам атмасфернай цыркуляцыі. Абсалютныя мінімальныя тэмпературы за ўвесь тэрмін назірання складаюць -32...-42 °С.

Лета пачынаецца з пераходу сярэдняй сутачнай тэмпературы 14 °С (сярэдня тэмпература вегетацыйнага перыяду ў Беларусі) у трэцяй дэкадзе мая і працягваецца да канца жніўня на поўначы — пачатку верасня на поўдні. Сярэднія тэмпературы ліпеня — самага цёплага месяца — узрастаюць з поўначы на поўдзень ад 17 да 19,3 °С, што звязана з павелічэннем прытоку гадавой сонечнай радыяцыі. У пачатку чэрвеня і ў канцы жніўня на тэрыторыі Беларусі магчымы замарозкі.

Агульная працягласць вегетацыйнага перыяду з тэмпературай паветра вышэй за 5 °С павялічваецца з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад і складае 188—213 сутак. Адпаведна змяняецца і сума сярэдніх сутачных тэмператур за гэты перыяд ад 2500 да 3000 °С.

Беларусь адносіцца да зоны дастатковага ўвільгатнення. Гадавая сума ападкаў залежыць ад рэльефу і складае ў асноўным 550—620 мм на нізінах,

620—670 мм на раўнінах і 650—750 мм на ўзвышшах. Максімальная колькасць ападкаў — звыш 750 мм — выпадае на Навагрудскім узвышшы. Іх колькасць даволі моцна змяняецца па гадах. У засушлівыя гады яна складае ўсяго 350—450 мм, а ў найбольш увільготненыя — 850—1000 мм. Больш за 70 % гадавой колькасці ападкаў выпадае ў цёплую пару года, але ў асенне-зімовы перыяд ападкаў выпадаюць у 2,5 раза часцей. Сумарная колькасць дзён з ападкамі ў Беларусі павялічваецца з паўднёвага ўсходу на паўночны захад ад 150 да 190 дзён. Зімой ападкаў выпадаюць у выглядзе снегу, у выніку чаго ствараецца снегавое покрыва, якое можа захоўвацца ад 75 да 125 дзён. Максімальная вышыня снегавога покрыва назіраецца ў канцы лютага — пачатку сакавіка і складае ў сярэднім 15—35 см.

Па суадносінах цяпла і ўвільгатнення тэрыторыі праведзена агракліматычнае раянаванне Беларусі, згодна з якім тэрыторыя рэспублікі падзяляецца на тры агракліматычныя вобласці: Паўночную, Цэнтральную і Паўднёвую, а таксама, у сваю чаргу, на падвобласці і агракліматычныя раёны. Нягледзячы на параўнальна невялікую плошчу краіны, асноўныя характарыстыкі клімату значна адрозніваюцца ў розных рэгіёнах Беларусі, што дазваляе прапаноўваць рэкамендацыі для рацыянальнага выкарыстання патэнцыялу клімату.

Практычная работа 4

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АДРОЗНЕННІ КЛІМАТУ І АЦЭНКА КЛІМАТЫЧНЫХ РЭСURCAЎ

Мэта: вызначыць рэгіянальныя адрозненні клімату ў Рэспубліцы Беларусь і ацаніць магчымасць выкарыстання патэнцыялу клімату ў розных гаспадарчых мэтах.

Заданне

1. На схеме фізіка-геаграфічнага раянавання (рыс. Д1.17) знайдзіце па два раёны адпаведна прапанаванаму вам варыянту задання.

Варыянт	Фізіка-геаграфічны раён	
1	Віцебскае ўзвышша	Пружанская раўніна
2	Асвейска-Браслаўскія грады	Баранавіцкая раўніна
3	Дзісенская нізіна	Слуцкая раўніна
4	Полацкая нізіна	Пухавіцкая раўніна
5	Ушацка-Лепельскае ўзвышша	Бабруйская раўніна
6	Нарачанская раўніна	Цэнтральнабярэзінская раўніна
7	Вілейская раўніна	Чачорская раўніна
8	Ашмянскае ўзвышша	Касцюковіцкая раўніна
9	Мінскае ўзвышша	Рэчыцка-Сожская нізіна
10	Верхнебярэзінская нізіна	Раўніна Загароддзе
11	Барысаўская ўзвышаная раўніна	Высокаўская раўніна

Варыянт	Фізіка-геаграфічны раён	
12	Верхнянёманская нізіна	Аршанскае ўзвышша
13	Лідская раўніна	Горацка-Мсціслаўскае ўзвышша
14	Стаўбцоўская раўніна	Капаткевіцкая раўніна
15	Ваўкавыскае ўзвышша	Хойніцка-Брагінская ўзвышаная раўніна
16	Слоніўская ўзвышаная раўніна	Аршанска-Магілёўская раўніна
17	Навагрудскае ўзвышша	Сярэдняпрыпяцкая нізіна
18	Пружанская раўніна	Асвейска-Браслаўскія грады
19	Баранавіцкая раўніна	Верхнебярэзінская нізіна
20	Слуцкая раўніна	Віцебскае ўзвышша
21	Пухавіцкая раўніна	Полацкая нізіна
22	Цэнтральнабярэзінская раўніна	Ваўкавыскае ўзвышша
23	Бабруйская раўніна	Ашмянскае ўзвышша
24	Высокаўская раўніна	Дзісенская нізіна
25	Ясельдзінска-Слуцкая нізіна	Горацка-Мсціслаўскае ўзвышша
26	Хойніцка-Брагінская ўзвышаная раўніна	Стаўбцоўская раўніна
27	Капаткевіцкая раўніна	Верхнянёманская нізіна
28	Рэчыцка-Сожская нізіна	Лідская раўніна
29	Аршанска-Магілёўская раўніна	Навагрудскае ўзвышша
30	Касцюковіцкая раўніна	Вілейская раўніна

2. Супастаўце схему фізіка-геаграфічнага раянавання Беларусі (рыс. Д1.17) са схемай размяшчэння метэастанцый (рыс. Д1.18) і вызначце па тры-чатыры метэастанцыі, якія знаходзяцца ў межах фізіка-геаграфічнага раёна альбо побач з яго межамі.

3. Згодна з варыянтамі да першага пункта задання па даных сайта belgidromet.by/ru, табліц Д2.1—Д2.13, схем размеркавання тэмператур паветра ў студзені і ліпені (рыс. Д1.19, рыс. Д1.21) запоўніце табліцу для кожнай з абраных метэастанцый і запішыце разлічаныя паказчыкі для фізіка-геаграфічных раёнаў (абсалютныя максімальная і мінімальная тэмпературы паветра, максімальныя і мінімальныя гадавая, месячная і сутачная колькасць ападкаў выпісваюцца для раёна).

Характарыстыка фізіка-геаграфічных раёнаў Беларусі

Кліматычны паказчык / метэастанцыя	Фізіка-геаграфічныя раёны	
	1	2
Гадавая сумарная сонечная радыяцыя, МДж/м ² :		
Метэастанцыя 1		
Метэастанцыя 2		
Метэастанцыя 3		

Кліматычны паказчык / метэастанцыя	Фізіка-геаграфічныя раёны	
	1	2
Гадавы радыяцыйны баланс, МДж/м ²		
Сярэдняя тэмпература паветра самага цёплага месяца, °С		
Сярэдняя тэмпература паветра самага халоднага месяца, °С		
Сярэдняя гадавая тэмпература паветра, °С		
Абсалютная максімальная тэмпература паветра, °С		
Дата фіксацыі абсалютнай максімальнай тэмпературы		
Абсалютная мінімальная тэмпература паветра, °С		
Дата фіксацыі абсалютнай мінімальнай тэмпературы		
Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй за 0 °С, дні		
Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй за 5 °С, дні		
Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй за 10 °С, дні		
Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй за 15 °С, дні		
Сумы тэмператур за перыяд (>0 °С), °С		
Сумы тэмператур за вегетацыйны перыяд (>5 °С), °С		
Сумы тэмператур за безмарозны перыяд (>10 °С), °С		
Сумы тэмператур за перыяд (>15 °С), °С		
Колькасць ападкаў за год, мм		
Колькасць ападкаў за цёплы перыяд (IV—X), мм		
Колькасць ападкаў за самы вільготны месяц, мм		
Колькасць ападкаў за самы сухі месяц, мм		
Максімальная гадавая колькасць ападкаў, мм		
Год фіксацыі максімальнай гадавой колькасці ападкаў		
Мінімальная гадавая колькасць ападкаў, мм/год		
Год фіксацыі мінімальнай гадавой колькасці ападкаў		
Максімальная сутачная колькасць ападкаў, мм		
Дата фіксацыі максімальнай сутачнай колькасці ападкаў		
Гідратэрмічны каэфіцыент (ГТК) Г. Т. Селянінава*		
Сярэдняя гадавая адносная вільготнасць паветра, %		
Максімальная месячная адносная вільготнасць паветра, %		
Мінімальная месячная адносная вільготнасць паветра, %		

* Гідратэрмічны каэфіцыент характарызуе ўмовы ўвільгатнення, разлічваецца па формуле

$$\text{ГТК} = SP / St : 10,$$

дзе SP — колькасць ападкаў за вызначаны перыяд; St — сума тэмператур вышэй за 10 °С за гэты ж перыяд.

4. Прааналізуйце запоўненую табліцу і выкажыце меркаванне, дзе больш спрыяльныя кліматычныя ўмовы:

- для вырошчвання розных зернавых культур;
- вырошчвання розных тэхнічных культур;
- развіцця садоўніцтва і агародніцтва;
- атрымання альтэрнатыўнай энергіі;
- развіцця рэкрэацыйнай дзейнасці (летняга і зімовага адпачынку).

Кіруемая самастойная работа 3

ПРАБЛЕМЫ ЗМЯНЕННЯ КЛІМАТУ

І ЯГО ЎПЛЫЎ НА ГАСПАДАРЧУЮ ДЗЕЙНАСЦЬ

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі праяўлення глабальнай геаэкалагічнай праблемы змянення клімату на тэрыторыі Беларусі, выявіць адмоўныя і станоўчыя яго наступствы для гаспадарчай дзейнасці ў краіне.

Праблемная дзелавая гульня

«Праблема змянення клімату»

1. Студэнты размяркоўваюцца на чатыры групы, адна з якіх прадстаўляе Рэспубліканскі цэнтр па гідраметэаралогіі, кантролі радыяцыйнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, а тры — групы экспертаў.

2. Рэспубліканскі цэнтр па гідраметэаралогіі праводзіць пасяджэнне, прысвечанае праблеме змянення клімату. Групы экспертаў, карыстаючыся літаратурнымі крыніцамі, афіцыйнымі сайтамі ўстаноў і ведамстваў, даведачнай інфармацыяй Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі, кантролі радыяцыйнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя (табл. Д2.14—Д2.25, рыс. Д1.19—Д1.25) самастойна рыхтуюць кароткае выступленне, прэзентацыю.

3. Першая група аналізуе змяненні асноўных кліматычных паказчыкаў у краіне, якія назіраюцца пачынаючы з 1989 г., іх рэгіянальныя асаблівасці і выказвае свае меркаванні аб прычынах змянення клімату.

4. Другая група экспертаў у сваёй прэзентацыі аналізуе адмоўныя наступствы змянення клімату на розныя віды гаспадарчай дзейнасці, стан здароўя насельніцтва.

5. Трэцяя група экспертаў у сваёй прэзентацыі аналізуе станоўчыя наступствы змянення клімату на розныя віды гаспадарчай дзейнасці.

6. На адкрытым паседжанні Мінпрыроды кожная з груп экспертаў у сваім выступленні прыводзіць абгрунтаваныя высновы.

7. Прадстаўнікі Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь па выніках выступленняў прымаюць рашэнне аб распрацоўцы мерапрыемстваў па змягчэнні наступстваў змянення клімату і адаптацыі гаспадарчага комплексу краіны да змянення клімату.

Спіс літаратуры

Атлас. Географія Беларусі : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Логинов, В. Ф. Изменения климата Беларуси: причины, последствия, возможности регулирования / В. Ф. Логинов, С. А. Лысенко, В. И. Мельник. — Минск : Энциклопедикс, 2020.

Логинов, В. Ф. Современные изменения глобального и регионального климата / В. Ф. Логинов, С. А. Лысенко. — Минск : Белорус. наука, 2019.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Белорус. наука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Белорус. энцикл., 2009—2010.

Стратегия устойчивого развития Беларуси: экологический аспект / Е. А. Антипова [и др.]. — Минск : Аинформ, 2014.

Электронныя рэсурсы

ГОСКАРТГЕОЦЕНТР. Государственное предприятие «Белгеодезия» : сайт. — Режим доступа: <http://maps.by>.

Інстытут прыродакарыстання НАН Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.ecology.basnet.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

Рэспубліканскі цэнтр па гідраметэаралогіі, кантролі радыеактыўнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя : сайт. — Рэжым доступу: <http://belgidromet.by>.

3.2. ПАВЕРХНЕВЫЯ ВОДЫ

У Беларусі даволі добра развіта рачная сетка, якая ўключае 20,8 тыс. рэк і ручаёў агульнай даўжынёй 90,6 тыс. км. Каля 57 % тэрыторыі Беларусі адносіцца да басейна Чорнага мора, каля 43 % — Балтыйскага. Па водных рэсурсах гэтыя долі складаюць 50,3 і 49,7 % адпаведна. Галоўныя рачныя сістэмы рэспублікі: Дняпро з Бярэзінай і Сожам, Прыпяць, Заходняя Дзвіна, Нёман і Заходні Буг.

Сярэдняя гушчыня рачной сеткі складае 0,44 км/км², прычым на ўзвышшах паўночна-заходняй часткі Беларусі гэты паказчык павялічваецца да 0,6—0,8 км/км², а на нізінах Палесся памяншаецца да 0,2—0,3 км/км². Гідраграфічная сетка Палесся моцна зменена ў выніку меліярацыі і дапаўняецца асушальнымі ка-

наламі. Модуль сцёку памяншаецца з поўначы на поўдзень краіны ад 7—8,5 л/с з 1 км² да 3,5—4 л/с з 1 км².

Рэкі адносяцца да раўнінных і характарызуюцца змешаным тыпам жыўлення. Пры гэтым на большай частцы рэспублікі пераважае снегавое жыўленне, а ў заходніх раёнах — грунтавое. Гэтая акалічнасць вызначае асноўныя рысы воднага рэжыму рэк: высокія веснавыя разводдзі, нізкая летняя межань, летнія і асеннія паводкі, зімовая межань. Па гідралагічным рэжыме рэкі Беларусі адносяцца да ўсходне еўрапейскага тыпу. Для заходніх раёнаў краіны менш характэрны веснавыя разводдзі, але часцей фіксуюцца паводкі, у тым ліку і зімой. Разводдзі звычайна працягваюцца 30—90 дзён. На Палессі з плоскім рэльефам разводдзе звычайна больш расцягнута ў часе — да 120 дзён. У апошнія гады з-за змянення клімату зімовая межань звычайна не назіраецца і скарачаецца перыяд разводдзя. Пад'ём узроўню вады ў вялікіх рэк падчас разводдзя звычайна 3—7 м, але на Заходняй Дзвіне ён зрэдку перавышае 9 м ад мінімальнага ўзроўню.

У адпаведнасці з занальным размеркаваннем сцёку і ўплывам мясцовых геаграфічных фактараў яго фарміравання тэрыторыя Беларусі падзяляецца на шэсць гідралагічных раёнаў: Заходнядзвінскі, Верхнедняпроўскі, Вілейскі, Нёманскі, Цэнтральнабярэзінскі, Прыпяцкі.

Неад'емнай часткай паверхневых вод Беларусі з'яўляюцца азёры. На тэрыторыі краіны налічваецца каля 1900 азёр ледавіковага паходжання і каля 9000 — старычнага. Сустракаюцца таксама карставыя, суфазійныя і рэшткавыя азёры, але іх колькасць невялікая. Агульная плошча воднага люстэрка азёр — каля 1600 км², што складае больш за 0,7 % ад плошчы рэспублікі, агульны аб'ём воднай масы — каля 7 км³. У асобных месцах азёры ўтвараюць азёрныя групы: Браслаўскую, Нарачанскую, Ушацкую, Абстэрнаўскую, у межах якіх азёрнасць павышаецца да 10 %.

Пераважаюць вадаёмы, плошча якіх не перавышае 1 км² — 90 % азёр. Буйных азёр з плошчай больш за 5 км² усяго 1 %, толькі 10 азёр Беларусі маюць плошчу звыш 20 км². Самае буйное возера Нарач мае плошчу 79,6 км², самае глыбокае возера Доўгае дасягае глыбіні 53,7 м.

Згодна з генетычнай класіфікацыяй большасць азёр Беларусі адносіцца да эўтрофных, але пераважна на поўначы краіны сустракаюцца таксама мезатрофныя і мезатрофныя з прыметамі алігатрафіі, а на поўдні — дыстрофныя азёры.

Нераўнамернасць рачнога сцёку і размяшчэння азёр прывяла да неабходнасці стварэння вадасховішчаў і сажалак. Згодна з Водным кодэксам да вадасховішчаў адносяцца штучныя вадаёмы плошчай звыш 100 га. Зараз на тэрыторыі Беларусі іх налічваецца каля 140 (самае буйное па плошчы воднага люстэрка (75 км²) і аб'ёму вады (260 млн м³) — Вілейскае). Сажалкі і абводненыя кар'еры сустракаюцца значна часцей: іх больш за 1500. Паводле паходжання вадасховішчы падзяляюцца на азёрныя, рачныя і наліўныя. Асноўнае іх прызначэнне — водазабеспячэнне прамысловых цэнтраў, рэгуляванне сцёку рэк, арашэнне, рыбагадоўля, рэкрэацыя.

Практычная работа 5 РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ВОДНЫХ РЭСУРСАЎ І МАГЧЫМАСЦІ ІХ ВЫКАРЫСТАННЯ.

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі гідраграфічнай сеткі Беларусі, тэрытарыяльнымі адрозненнямі гідралагічных паказчыкаў паверхневых вод розных рэгіёнаў Беларусі, магчымасцямі рацыянальнага выкарыстання водных рэсурсаў рэгіёнаў краіны.

Заданне

1. Па прыведзеных ніжэй характарыстыках паверхневых вод вызначце фізіка-геаграфічныя раёны (рыс. Д1.17) для параўнальнай характарыстыкі гідраграфіі.

Варыянт	Характарыстыка гідраграфіі
1	Размяшчаецца выток ракі басейна Балтыйскага мора, якая адносіцца да катэгорыі вялікіх, але на тэрыторыі Беларусі працягваецца ўсяго на 47 км
	Балтыйска-Чарнаморскі водападзел у межах раёна на захадзе краіны змяняе напрамак з шыротнага на мерыдыянальны
2	Знаходзіцца другое па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі
	Знаходзіцца пятае па плошчы вадасховішча Беларусі
3	Характэрны максімальны для Беларусі паказчык модуля сцёку, звыш 8 л/с з 1 км ²
	Знаходзіцца вусце другога па даўжыні правага прытоку самай доўгай ракі Беларусі
4	Знаходзіцца верхняе цячэнне транзітнай ракі (на тэрыторыі Беларусі), якая займае другое месца па агульнай даўжыні сярод рэк краіны
	Знаходзяцца трэцяе і чацвёртае па плошчы воднага люстэрка вадасховішчы Беларусі
5	Знаходзіцца вадасховішча найбуйнейшай па магутнасці ГЭС Беларусі
	Урэз ракі займае самую нізкую абсалютную адзнаку на тэрыторыі Беларусі
6	Праз фізіка-геаграфічны раён на ўсходзе краіны працягваецца аднайменная рака
	Размяшчаюцца вытокі ракі, на якой знаходзіцца трэцяе па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі
7	Знаходзіцца азёрная група з найбольшай агульнай плошчай азёр
	На паўднёвай мяжы знаходзіцца вусце найбуйнейшага ў межах Беларусі прытоку чацвёртай па даўжыні ракі ў межах краіны
8	Перасякае аднайменная рака, якая з'яўляецца буйнейшым на тэрыторыі Беларусі левым прытокам другой па агульнай даўжыні ракі
	Знаходзіцца ніжняе ў межах Беларусі цячэнне чацвёртай па агульнай даўжыні ракі

Варыянт	Характарыстыка гідраграфіі
9	Фіксаваўся максімальны пад'ём узроўню вады адносна рэпера за ўвесь тэрмін назірання — 13,52 м
	Знаходзяцца параўнальна невялікія Ваўпянская і Вайкаўшчызенская ГЭС
10	Знаходзіцца буйнейшая па колькасці азёр азёрная група на тэрыторыі Беларусі
	Знаходзіцца заходняя частка самага буйнога суднаходнага канала Беларусі
11	Знаходзіцца азёрная група з максімальным паказчыкам азёрнасці
	Знаходзіцца дзявятае па плошчы на тэрыторыі Беларусі вадасховішча (15,9 км ²)
12	Знаходзіцца пятае па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі
	Знаходзіцца самае глыбокае возера Палесся
13	Знаходзіцца самае глыбокае возера Беларусі
	Знаходзіцца найбольш працяглы ўчастак самай забруджанай ракі Беларусі
14	На ўсходзе раёна праходзіць самая паўночная ў Беларусі частка Чарнаморска-Балтыйскага водападзелу
	Знаходзіцца вусце другой па даўжыні ракі ў межах Беларусі
15	Знаходзіцца самае буйное па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі
	Знаходзіцца вусце найбуйнейшага левага прытоку трэцяй па даўжыні ракі ў межах Беларусі
16	Размяшчаецца найбольш працяглы адрэзак сёмай па даўжыні ракі ў межах Беларусі
	Знаходзіцца найбуйнейшае ў Беларусі возера з суфазійнай па паходжанні катлавінай
17	Знаходзіцца возера з максімальнай празрыстасцю вады на тэрыторыі Беларусі
	Знаходзіцца найбольш працяглы ўчастак ракі з набольш расцягнутым па часе перыядам разводдзя
18	Знаходзіцца найбуйнейшае па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі
	Праходзіць большая частка канала, што злучае сістэму Нёмана і Прыпяці
19	Знаходзіцца вусце найбуйнейшага правага прытоку трэцяй па агульнай даўжыні ракі Беларусі
	Знаходзіцца дзясятае па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі (14,1 км ²)
20	Знаходзіцца другое па агульнай плошчы вадасховішча ў Беларусі
	Знаходзіцца верхняе цячэнне ў межах Беларусі чацвёртай па агульнай даўжыні ракі краіны

Варыянт	Характарыстыка гідраграфіі
21	Перасякае канал, які зараз выкарыстоўваецца ў рэкрэацыйных мэтах
	Знаходзіцца вусце найбуйнейшага правага прытоку чацвёртай па даўжыні ў межах Беларусі ракі
22	Фіксаваўся максімальны для Беларусі пад'ём узроўню вады (паміж максімальнай і мінімальнай адзнакамі ўзроўню) пад час веснавога разводдзя (9,29 м)
	Знаходзіцца сёмае па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі (20,7 км ²)
23	Знаходзіцца ўсходняя частка воднай сістэмы, што злучае сістэму Дняпра і Заходняй Дзвіны
	Знаходзіцца найбольш працяглы ўчастак ракі, трэцяй па даўжыні ў межах Беларусі
24	Знаходзіцца возера, побач з якім размяшчаецца цэнтр Еўропы
	Знаходзіцца вусце самай забруджанай ракі Беларусі
25	Знаходзіцца вытокі ракі, якая займае другое месца па даўжыні ў межах Беларусі
	Знаходзіцца возера з найбольшай у Беларусі плошчай вадазбору
26	Знаходзіцца вусце найбуйнейшага левага прытоку трэцяй па агульнай даўжыні ракі
	Знаходзіцца Кабеляцкія парогі, дзе самая доўгая рака Беларусі змяняе напрамак цячэння з шыротнага на мерыдыянальны
27	На захадзе знаходзіцца вытокі трэцяй па агульнай даўжыні ракі Беларусі
	Знаходзіцца ўчастак верхняга цячэння самай доўгай ракі Беларусі
28	Знаходзіцца вадасховішча трэцяй па магутнасці ГЭС Беларусі
	Знаходзіцца найбуйнейшае дыстрофнае возера ў Беларусі
29	Праходзіць найбольш працяглы ўчастак Чарнаморска-Балтыйскага водападзелу
	Знаходзіцца канал, створаны для транспарціроўкі карысных выкапняў
30	Знаходзіцца паўночная частка воднай сістэмы, мэта стварэння якой водазабеспячэнне буйнога горада
	Знаходзіцца возера з самым працяглым водаабменам у межах Беларусі
31	Размяшчаецца восьмае па плошчы воднага люстэрка возера на тэрыторыі Беларусі (з улікам памежных)
	Знаходзіцца дзявятае па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі (15,9 км ²)
32	Знаходзіцца другое па глыбіні возера Беларусі
	Знаходзіцца ніжняе цячэнне найбуйнейшага левага прытоку трэцяй па даўжыні ракі ў межах Беларусі

Варыянт	Характарыстыка гідраграфіі
33	Працякаюць невялікія рэкі Лебыда, Дзітва, Жыжма
	Знаходзіцца ў басейне самай доўгай і чацвёртай па даўжыні ў межах Беларусі ракі
34	Знаходзіцца найбуйнейшае рэчышчавае вадасховішча Гродзенскай вобласці
	Знаходзіцца ніжняе цячэнне першай і трэцяй рэк па даўжыні ў межах Беларусі

2. Карыстаючыся картаграфічнымі і літаратурнымі крыніцамі, табл. Д2.26—Д2.29, схемай фізіка-геаграфічнага раянавання (рыс. Д1.17), разлічыце гідраграфічныя паказчыкі і запішыце іх у табліцу.

**Характарыстыка гідраграфіі
фізіка-геаграфічных раёнаў Беларусі**

№ п/п	Гідраграфічны паказчык	Фізіка-геаграфічны раён	
		1	2
1	Басейнавая прыналежнасць рэк (адносна мораў)		
2	Басейнавая прыналежнасць рэк (адносна рачных басейнаў)		
3	Рэкі фізіка-геаграфічнага раёна		
4	Гідралагічны раён		
5	Гідралагічны падраён		
6	Асноўны тып жыўлення рэк		
7	Доля веснавога жыўлення ў падраёне, %		
8	Гушчыня рачной сеткі ў межах Беларусі, км/км ²		
9	Сярэднегадавы сцёк (модуль сцёку), л/с з 1 км ²		
10	Сярэднегадавы расход вады найбуйнейшых рэк, м ³ /с		
11	Максімальны сцёк рэк (вясенняе разводдзе), л/с з 1 км ²		
12	Сярэдні шматгадовы максімальны расход вады найбуйнейшых рэк, м ³ /с		
13	Максімальнае перавышэнне сярэдняга шматгадовага ўзроўню вады, м		
14	Мінімальны сцёк рэк (лета-восень) (модуль сцёку), л/с з 1 км ²		
15	Самая нізкая адзнака ўзроўню вады летам, адносна сярэдняга шматгадовага, м		
16	Мінімальны сцёк рэк (зіма) (модуль сцёку), л/с з 1 км ²		

№ п/п	Гідраграфічны паказчык	Фізіка-геаграфічны раён	
		1	2
17	Самая нізкая адзнака ўзроўню вады зімой, адносна сярэдняга шматгадовага, м		
18	Назвы і працягласць каналаў, водных сістэм, км		
19	Найбуйнейшыя азёры		
20	Тыпы катлавін найбуйнейшых азёр		
21	Азёрнасць, % ад плошчы раёна		
22	Вадасховішчы (назвы)		
23	Плошча найбуйнейшых вадасховішчаў		
24	Колькасць вадасховішчаў, усяго, шт.		
25	Тыпы вадасховішчаў		
26	Дзеючыя ГЭС і іх магутнасць, МВт		
27	Магутнасць магчымых новых ГЭС, МВт		

3. Выканайце параўнальны аналіз гідраграфічных паказчыкаў фізіка-геаграфічных раёнаў, забяспечанасці іх паверхневымі водамі і выкажыце абгрунтаваны меркаванні аб забяспечанасці раёнаў воднымі рэсурсамі для розных відаў гаспадарчай дзейнасці (электраэнергетыка, рыбная гаспадарка, рэкрэацыя, прамысловае і камунальнае водазабеспячэнне, транспарт, сельская гаспадарка і г. д.).

Геаграфічная наменклатура

Рэкі: Ала, Арэса, Асцёр, Аўсянка, Ашмянка, Бася, Бесядзь, Бобр, Бобрык, Брагінка, Бярэзіна, Ведрыч, Вілія, Віхра, Волма, Гайна, Гарынь, Гаўя, Дзісна, Дзітва, Дняпро, Добасна, Друйка, Друць, Дрыса, Жалонь, Жыжма, Зальвянка, Заходні Буг, Заходняя Бярэзіна, Заходняя Дзвіна, Ілія, Іпа, Іпуць, Іслач, Каспля, Котра, Лань, Лебада, Ловаць, Лучоса, Лясная, Можа, Морач, Моўчадзь, Мухавец, Нараў, Нарач, Нёман, Обаль, Ольса, Палата, Піна, Покаць, Проня, Прыпяць, Пціч, Раста, Рось, Сар'янка, Свіслач (Бярэзінская), Свіслач (Нёманская), Славечна, Случ, Сож, Стыр, Сцвіга, Сэрвач (прыток Віліі), Трэмля, Убарць, Уза, Ула, Уса, Усвяча, Уша (Нёманская), Уша (Бярэзінская), Ушача, Цна (Прыпяцкая), Чорная Ганча, Шчара, Эса, Ясельда.

Каналы: Агінскі, Аўгустоўскі, Бярэзінская водная сістэма, Вілейска-Мінская водная сістэма, Дняпроўска-Бугскі, Мікашэвіцкі.

Азёры: Абстэрна, Асвейскае, Атолава, Бабровіцкае, Балдук, Белае, Богінскае, Волаба, Воласа Паўднёвы, Выганашчанскае, Вымна, Гінькава, Доўгае, Дрывяты, Дрысвяты, Езярышча, Ельня, Жэрынскае, Крывое, Лепельскае, Лісна, Лосвіда, Лукомскае, Мядзел, Мясра, Нарач, Нешчарда, Палік, Рычы, Саро, Свір, Снуды, Сомінскае, Спораўскае, Струста, Сялява, Укля, Цёста, Чорнае, Чырвонае, Швакшты, Шо, Янава.

Вадасховішчы: Асіповіцкае, Вілейскае, Віцебскай ГЭС, Дняпроўска-Брагінскае, Заслаўскае, Зэльвенскае, Лактышы, Лукаўскае, Любанскае, Пагост, Пятровіцкае, Салігорскае, Светлагорскае, Сялец, Цяцерынскае, Чыгірынскае, Чырвонаслабодскае.

Спіс літаратуры

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Блакiтны скарб Беларусi. Рэкi, азёры, вадасховiшчы, турыскi патэнцыял водных аб'ектаў : энцыклапедыя / рэдкал.: Г. П. Пашкоў, Л. В. Календа, Т. I. Жукоўская. — Мiнск : Беларус. энцыкл., 2007.

Водные ресурсы Беларуси и их прогноз с учетом изменения климата / А. А. Волчек [и др.] ; под общ. ред. А. А. Волчека, В. Н. Корнеева. — Брест : Альтернатива, 2017.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Лопух, П. С. Гидрология водохранилищ : пособие / П. С. Лопух. — Минск : БГУ, 2013.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мiнск : Белкартаграфія, 2002.

Озера Беларуси : справочник / Б. П. Власов [и др.] ; М-во природ. ресурсов и охраны окружающей среды ; Белорус. гос. ун-т. — Минск : БГУ, 2004.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Белорус. наука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Белорус. энцыкл., 2009—2010.

Стратегия устойчивого развития Беларуси: экологический аспект / Е. А. Антипова [и др.]. — Минск : Аинформ, 2014.

Электронныя рэсурсы

ГОСКАРТГЕОЦЕНТР. Государственное предприятие «Белгеодезия» : сайт. — Режим доступа: <http://maps.by>.

Мiнiстэрства прыродных рэсурсаў i аховы навакольнага асяроддзя Рэспублiкi Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

Рэспублiканскае ўнiтарнае прадпрыемства «Цэнтральны навукова-даследчы iнстытут комплекснага выкарыстання водных рэсурсаў» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.cricuwr.by>

Рэспублiканскi цэнтр па гiдраметэаралогii, кантролi радыеактыўнага забруджвання i манiторынгу навакольнага асяроддзя : сайт. — Рэжым доступу: <http://belgidromet.by>.

Дыягнастычныя матэрыялы

1. Па практычных работах 4 і 5, якія выконваюцца дыстанцыйна, — праверка выкананых разлікова-графічных работ, абмеркаванне і самааналіз прапаноў па магчымасцях выкарыстання кліматычных і водных рэсурсаў для розных гаспадарчых мэт.

2. Па кіруемай самастойнай рабоце 3 «Праблемы змянення клімату і яго ўплыў на гаспадарчую дзейнасць» — самааналіз прэзентацый і дакладаў шляхам ўключэння найбольш станоўчых прапаноў у Дзяржаўны план мерапрыемстваў па змягчэнні наступстваў змянення клімату і адаптацыі гаспадарчага комплексу краіны да змянення клімату.

3. Па тэме — кантрольнае тэсціраванне па геаграфічнай наменклатуры, прыведзенай ў дапаможніку, а таксама — кантрольнае тэсціраванне па модулі падчас правядзення калёквіуму з дапамогай аўтарскай камп’ютарнай праграмы.

Прыкладныя тэставыя заданні

1. Якія два фактары аказваюць найбольшы ўплыў на колькасць паступаючай сонечнай радыяцыі ў Беларусі:

а) атмасферны ціск;	д) колькасць ападкаў;
б) атмасферная цыркуляцыя;	е) працягласць дня;
в) вільготнасць паветра;	ж) тэмпература паветра?
г) вугал падзення сонечных прамянёў;	

2. Як тэрытарыяльна змяняецца студзенская тэмпература паветра ў Беларусі:

- а) павялічваецца з поўначы на поўдзень;
- б) павялічваецца з поўдня на поўнач;
- в) павялічваецца з захаду на ўсход;
- г) павялічваецца з усходу на захад;
- д) павялічваецца з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад;
- е) павялічваецца з паўночнага захаду на паўднёвы ўсход;
- ж) павялічваецца з паўднёвага захаду на паўночны ўсход;
- з) павялічваецца з паўднёвага ўсходу на паўночны захад?

3. Якая працягласць перыяду з сярэднясутачнымі $t > 0$ °С характэрна для паўночна-ўсходніх раёнаў Беларусі:

а) 180—189 дзён;	д) 220—229 дзён;
б) 190—199 дзён;	е) 230—239 дзён;
в) 200—209 дзён;	ж) 240—249 дзён;
г) 210—219 дзён;	з) 250—260 дзён?

4. Колькі ападкаў выпадае на найбуйнейшых узвышшах Беларусі:

а) 200—300 мм;	д) 600—700 мм;
б) 300—400 мм;	е) 700—800 мм;
в) 400—500 мм;	ж) 800—900 мм;
г) 500—600 мм;	з) 900—1000 мм?

5. Якія паказчыкі ляглі ў аснову агракліматычнага раянавання Беларусі:

- а) атмасферны ціск;
- б) адносная вільготнасць паветра;
- в) сумы актыўных тэмператур больш за 10 °С;
- г) каэфіцыент увільгатнення паводле Іванова;
- д) воблачнасць;
- е) працягласць перыяду з тэмпературай вышэй за 5 °С;

- ж) хуткась ветру;
- з) гадавая сумарная радыяцыя?

6. Якая рака, што цячэ ў межах Беларусі ад вытокаў да вусця, мае найбольшую працягласць:

а) Бярэзіна;	д) Заходняя Дзвіна;
б) Вілія;	е) Нёман;
в) Дняпро;	ж) Прыпяць;
г) Заходні Буг;	з) Сож?

7. Якой максімальнай велічыні дасягае сярэднешматгадовы модуль сцёку на тэрыторыі Беларусі:

а) 3,5 л/с з 1 км ² ;	д) 7,5 л/с з 1 км ² ;
б) 4,5 л/с з 1 км ² ;	е) 8,5 л/с з 1 км ² ;
в) 5,5 л/с з 1 км ² ;	ж) 9,5 л/с з 1 км ² ;
г) 6,5 л/с з 1 км ² ;	з) 10,5 л/с з 1 км ² ?

8. Які тып жыўлення пераважае ў рэк сістэмы Заходняй Дзвіны:

а) грунтавы;	в) ледавіковы;
б) дажджавы;	г) снежавы?

9. Да якой групы азёр адносіцца возера Укля:

а) Абстэрнаўскай;	в) Нарачанскай;
б) Браслаўскай;	г) Ушацкай?

10. Якія з пералічаных азёр маюць глыбіню звыш 40 м:

а) Абстэрна;	д) Глубля;
б) Балдук;	е) Доўгае;
в) Воласа Паўднёвы;	ж) Нарач;
г) Гінькава;	з) Рычы?

ГЛЕБАВА-РАСЛІННАЕ ПОКРЫВА І ЖЫВЁЛЬНЫ СВЕТ БЕЛАРУСІ

4.1. ГЛЕБАВАЕ ПОКРЫВА

На тэрыторыі Беларусі сфарміравалася надзвычай разнастайнае глебавае покрыва, якое ўключае 443 глебавыя разнавіднасці толькі сярод сельскагаспадарчых зямель. Абумоўлена гэта значнымі тыповымі адрозненнямі глеб, грануламетрычным складам глебаўтваральных і подцільных парод, ступенню ўвільгатнення, эразійнымі працэсамі і рознай акультуранасцю глеб. Асноўнымі фактарамі глебаўтварэння на тэрыторыі Беларусі выступаюць глебаўтваральныя пароды, рэльеф, клімат, расліннасць, жыццядзейнасць мікра- і макраарганізмаў, вытворчая дзейнасць чалавека і час, за які адбываецца ўзаемадзеянне пералічаных абіятычных і біятычных фактараў.

Найбольшы ўплыў на разнастайнасць глебавага покрыва аказваюць глебаўтваральныя пароды. Па грануламетрычным складзе найбольш шырока прадстаўлены супясчаныя (45,2 %) з розным падцільаннем, далей ідуць пясчаныя (21,6 %) і сугліністыя з гліністымі (20,2 %). На долю арганагенных (тарфяных) глебаўтваральных парод прыходзіцца 11,7 % сельскагаспадарчых зямель і яшчэ 1,3 % — на долю аргана-мінеральных, якія ўтварыліся дзякуючы дзейнасці чалавека.

Прыродныя ўмовы Беларусі сталі прычынай развіцця ў рэспубліцы пяці глебаўтваральных працэсаў: дзярновага, падзолістага, балотнага, буразёмнага, карбанатна-саланчаковага. Некаторыя вучоныя ў якасці самастойнага глебаўтваральнага працэсу разглядаюць алювіяльны.

Цяпер на тэрыторыі краіны вылучана 13 генетычных тыпаў глеб, якія па ўмовах увільгатнення можна аднесці да аўтаморфнай, паўгідраморфнай і гідраморфнай груп.

Аўтаморфныя глебы характарызуюцца нармальным увільгатненнем. Сярод іх самыя ўрадлівыя ў рэспубліцы — дзярнова-карбанатныя глебы, якія прадстаўлены абмежавана і займаюць усяго 0,03 % глебавага покрыва, пераважна пад ворывам. Таксама рэдка, пераважна на захадзе Беларусі пад шыракалістымі лясамі сустракаюцца бурныя лясныя глебы (0,03 %). На старажытнаалювіяльных пясках пад хваёвымі лясамі Палесся распаўсюджаны падзолістыя глебы — 0,5 % глебавага покрыва. Самыя распаўсюджаныя глебы — дзярнова-падзолістыя — займаюць 37 % зямель Беларусі, а пад лясамі нават больш, і ва ўмовах рэспублікі з'яўляюцца занальнымі. Яны значна адрозніваюцца па грануламетрычным складзе і ўрадлівасці, характарызуюцца спрыяльнымі водна-фізічнымі ўласцівасцямі, але нізкім утрыманнем гумусу.

Да **паўгідраморфных глеб** адносяцца дзярнова-падзолістыя забалочаныя, дзярновыя забалочаныя, балотна-падзолістыя, алювіяльныя дзярновыя

і алювіяльныя старапоймавыя дзярновыя забалочаныя глебы. Усе яны характарызуюцца часовым пераўвільгатненнем і праяўленнем балотнага працэсу глебаўтварэння. Сярод іх найбольш пашыраны дзярнова-падзолістыя забалочаныя глебы, якія займаюць звыш 33 % глебавага покрыва краіны (больш за 37 % сельскагаспадарчых угоддзяў). Разам з дзярнова-падзолістымі глебамі яны з'яўляюцца асновай глебавага покрыва краіны. На паніжаных элементах рэльефу пад травяністай расліннасцю фарміруюцца дзярновыя забалочаныя глебы, якія займаюць каля 8,7 % тэрыторыі краіны. Алювіяльныя дзярновыя і алювіяльныя старапоймавыя глебы прыстасаваны да поймаў рэк і пашыраны на Палессі, але займаюць усяго 2,7 % зямель. Яшчэ радзей пад саснякамі на Палессі, у раёнах з бліжнім заляганнем грунтовых вод сустракаюцца балотна-падзолістыя глебы (0,5 %).

Гідраморфныя глебы ўключаюць тарфяна-балотныя нізінныя, тарфяна-балотныя вярховыя і алювіяльныя балотныя. Яны прыстасаваны да найбольш паніжаных элементаў рэльефу і характарызуюцца наяўнасцю тарфянога гарызонту. Тарфяна-балотныя нізінныя глебы займаюць крыху больш за 11,5 % зямель Беларусі, сустракаюцца па ўсёй тэрыторыі Беларусі, але найбольш пашыраны на Палессі. Тарфяна-балотныя вярховыя і пераходныя глебы распаўсюджаны значна менш — 4,5 %. Часцей яны сустракаюцца ў паўночных раёнах Беларусі пад забалочанымі лясамі. Пераважна пад забалочанымі лясамі на поўдні краіны ў поймах рэк сустракаюцца алювіяльныя тарфяна-балотныя глебы, якія займаюць каля 1,1 % тэрыторыі краіны.

Асобным тыпам вылучаюцца **антрапагенныя глебы**, якія ў выніку гаспадарчай дзейнасці чалавека цалкам страцілі зыходныя адзнакі і ўласцівасці. Сярод іх існуюць глебы, якія ўзніклі ў выніку накіраванай дзейнасці чалавека, — рэкультываваныя і штучныя, і глебы, якія ўтварыліся з-за нерацыянальнага выкарыстання зямель. На долю антрапагенна-пераўтвораных глеб прыходзіцца каля 1,7 % тэрыторыі Беларусі, пераважна пад сельскагаспадарчымі землямі.

Праведзена глебава-геаграфічнае раянаванне тэрыторыі Беларусі, згодна з якім вылучаны тры правінцыі, сем акруг і 27 аграглебавых раёнаў і падраёнаў.

Практычная работа 6

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ

ГЛЕБАВАГА ПОКРЫВА

І ЯГО РАЦЫЯНАЛЬНАЕ ВЫКАРЫСТАННЕ

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі структуры глебавага покрыва тэрыторыі Беларусі, выявіць тэрытарыяльныя адрозненні ў размеркаванні сельскагаспадарчых глеб па ступені ўвільгатнення, грануламетрычным складзе і эрадзіраванасці, вызначыць магчымасці іх рацыянальнага выкарыстання.

Заданне

1. Карыстаючыся табл. Д2.30—Д2.32, складзенымі па выніках 3-га тура абследавання глебавага покрыва Беларусі, картай глеб Беларусі і глебавымі кар-

тамі Нацыянальнага атласа Беларусі, геаграфічнага атласа настаўніка, дайце комплексную характарыстыку глебавага покрыва аднаго з фізіка-геаграфічных раёнаў (рыс. Д1.17) і параўнайце яго з агульнымі паказчыкамі па тэрыторыі Беларусі.

2. Па табл. Д2.33 вызначце, якія адміністрацыйныя раёны ўваходзяць у склад даследуемага фізіка-геаграфічнага раёна цалкам, а якія — часткова, а таксама якую плошчу ў працэнтах ад яго агульнай плошчы яны займаюць.

3. Згодна з табл. Д2.30 разлічыце сярэднеўзважаныя паказчыкі плошчаў розных тыпаў глеб сельскагаспадарчых зямель у фізіка-геаграфічным раёне. Для гэтага неабходна плошчу адпаведнага тыпу глеб адміністрацыйнага раёна памножыць на працэнт яго плошчы ў фізіка-геаграфічным раёне, атрыманыя паказчыкі скласці і падзяліць на 100. Напрыклад, для дзярнова-падзолістых глеб:

$$S_{д.п} = (S_{д.п1} \cdot \%_{д.п1} + S_{д.п2} \cdot \%_{д.п2} + S_{д.п3} \cdot \%_{д.п3} + \dots + S_{д.пN} \cdot \%_{д.пN}) : 100,$$

дзе $S_{д.п}$ — плошча дзярнова-падзолістых глеб у фізіка-геаграфічным раёне; $S_{д.пN}$ — плошча дзярнова-падзолістых глеб у кожным адміністрацыйным раёне; $\%_{д.пN}$ — плошча адміністрацыйнага раёна ў фізіка-геаграфічным.

4. Вызначце долю кожнага тыпу глеб у фізіка-геаграфічным раёне ў працэнтах і пабудуйце кругавую дыяграму.

5. Аналагічным спосабам па табл. Д2.31 разлічыце сярэднеўзважаныя паказчыкі плошчаў розных па грануламетрычным складзе глеб сельскагаспадарчых зямель у фізіка-геаграфічным раёне і пабудуйце кругавую дыяграму.

6. Карыстаючыся табл. Д2.32, разлічыце сярэднеўзважаныя паказчыкі плошчаў розных па ступені ўвільгатнення глеб сельскагаспадарчых зямель у фізіка-геаграфічным раёне і пабудуйце кругавую дыяграму.

7. Аналагічным спосабам па табл. Д2.32 разлічыце сярэднеўзважаныя паказчыкі плошчаў розных па ступені эразіраванасці глеб сельскагаспадарчых зямель у фізіка-геаграфічным раёне і пабудуйце кругавую дыяграму.

8. Па табліцах Д2.30—Д2.32 пабудуйце аналагічныя дыяграмы для Рэспублікі Беларусь.

9. Параўнайце дыяграмы фізіка-геаграфічных раёнаў з рэспубліканскімі і зрабіце выснову аб асаблівасцях глебавага покрыва сельскагаспадарчых зямель фізіка-геаграфічнага раёна, які характарызуецца.

Выкажыце меркаванне аб рацыянальным выкарыстанні глеб фізіка-геаграфічнага раёна для вырошчвання тых ці іншых сельскагаспадарчых культур, фарміравання структуры севазвароту.

Спіс літаратуры

Аношко, В. С. География почв с основами почвоведения : учебник / В. С. Аношко, Н. К. Чертко. — Минск : БГУ, 2011.

Аношко, В. С. История и методология почвоведения : учеб. пособие / В. С. Аношко. — Минск : Выш. шк., 2013.

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Почвы Республики Беларусь / В. В. Лапа [и др.] ; под ред. В. В. Лапы. — Минск : ИВЦ Минфина, 2019.

Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь : практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смеяна. — Минск, 2001.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Беларус. навука, 2020.

Электронныя рэсурсы

Рэспубліканскі праектны інстытут па землеўпарадкаванні «Белдзіпразем» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.belgiprozem.by>.

Геапартал зямельна-інфармацыйнай сістэмы Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.gismap.by>.

4.2. РАСЛІННАСЦЬ

Прыроднае расліннае покрыва Беларусі займае каля 67 % яе тэрыторыі і характарызуецца складанай фармацыйна-тыпалагічнай і фітацэнатычнай структурай. Абумоўлена гэта размяшчэннем тэрыторыі на мяжы дзвюх геабатанічных зон — Еўразійскай таежнай і Еўрапейскай шыракалісталяснай — і складанай гісторыяй фарміравання расліннага покрыва ў чацвярцічным перыядзе. Па тэрыторыі краіны праходзяць межы распаўсюджвання каля 40 відаў дрэў і хмызнякоў, каля 230 відаў траў. У склад флоры ўваходзяць тундравыя (субарктычныя), барэальныя (таежныя), немаральныя (сярэднееўрапейскія), атлантычныя, горнаеўрапейскія, стэпавыя (пантыйскія) і паўпустыннымі віды дзікарослых раслін. Значную групу складаюць адвентыўныя (сінантропныя) віды.

Сучасная флора налічвае 12 тысяч відаў жывых арганізмаў, якія адносяцца да царстваў раслін, грыбоў і пратыстаў. Найбольшую групу сярод іх складаюць грыбы — 4150 відаў (36 %), далей ідуць сасудзістыя расліны — 4027 відаў (34 %), водарасці — 2338 відаў (20 %), лішайнікі — 669 відаў (6 %) і імхі — 437 відаў (4 %). Абарыгенную флору дапаўняюць інтрадукаваныя расліны (звыш 6,5 тыс.), якія падзяляюцца на лекавыя, дэкаратыўныя і культурныя расліны палёў (харчовыя, кармавыя, тэхнічныя). У Чырвоную кнігу Беларусі па дадзеных Мінпрыроды (2019 г.) уваходзяць 303 віды жывых арганізмаў: сасудзістых раслін — 189, імхоў — 34, водарасцей — 21, лішайнікаў — 25, грыбоў — 34 віды.

Асноўныя тыпы расліннага покрыва Беларусі — лясная, лугавая і балотная расліннасць. Асобна можна вылучыць водную і хмызняковую.

Лясная расліннасць з'яўляецца занальнай. Лясы займаюць больш за 9,5 млн га, што складае 39,9 % тэрыторыі рэспублікі. У лесатапалагічных адносінах на тэрыторыі Беларусі вылучаецца 111 тыпаў і больш за 830 лясных

ассацыяцый. Яны прадстаўлены ў асноўным фармацыямі хвой звычайнай (50,2 % плошчы лясоў), бяроз павіслай і пушыстай (каля 23,2 %), елкі еўрапейскай (9,2 %), вольхі чорнай (8,5 %), асіны (2,1 %), дуба чарэшчатага (3,4 %), іншых парод (3,4 %). Размяшчэнне лясоў і іх пародны склад маюць даволі значныя рэгіянальныя адрозненні.

Лугавая расліннасць, якая з'яўляецца інтразанальнай, займае амаль 3,3 млн га, што складае каля 15,8 % тэрыторыі Беларусі. Лугавая расліннасць характарызуецца панаваннем шматгадовых травяністых раслін, галоўным чынам злакаў і асаковых, ва ўмовах дастатковага альбо залішняга ўвільгатнення.

Пераважаюць другасныя пазапоймавыя лугі, на долю якіх прыпадае 94,8 % ад плошчы лугоў. У сваю чаргу, прыкладна пароўну яны падзяляюцца на сухадольныя і нізінныя. Найбольш спрыяльнымі для сельскагаспадарчай дзейнасці з'яўляюцца злакавыя сухадольныя і асакова-злакавыя нізінныя лугі, якія выкарыстоўваюцца пад сенажаці і як паша для буйной рагатай жывёлы. Але ў апошні час іх гаспадарчае значэнне паніжаецца. Поймавыя лугі сустракаюцца ў асноўным у поймах буйных рэк, перш за ўсё Дняпра, Прыпяці, Нёмана. Сярод іх найбольш прадуктыўнымі і якаснымі з'яўляюцца злакавыя лугі цэнтральнай поймы. У складзе лугавой расліннасці прадстаўлена звыш 1500 відаў раслін, большая частка якіх (звыш 80 %) — травы.

Балотная расліннасць з'яўляецца азанальнай і займае каля 2,4 млн га, што складае 11,5 % тэрыторыі рэспублікі. Больш за 4,3 % тэрыторыі краіны прыпадае на адкрытыя балоты, астатнія — гэта лясныя і леса-багністыя балоты. Для ўсіх балот характэрна пастаяннае пераўвільгатненне, торфанакапленне і панаванне балотнай расліннасці.

Балоты падзяляюцца на нізінныя, пераходныя і вярховыя. Нізінныя балоты больш распаўсюджаны ў паўднёвых раёнах Беларусі. Гэта пераважна адкрытыя асакова-гіпнавыя балоты, якія па пануючай расліннасці называюць травянымі. Найбольш характэрнымі для іх раслінамі з'яўляюцца гіпнавыя імхі, асокі, пажарніца, маннік, вахта, лотаць, хвошч, трыснёг, вярба, бяроза пушыстая, вольха чорная і інш. Вярховыя балоты характэрны для паўночных раёнаў рэспублікі. Сярод іх больш лясных балот са сфагnavымі асацыяцыямі. Найбольш характэрнымі раслінамі для іх з'яўляюцца сфагнум, дурніцы, мірт, багун балотны, пушыца, журавіны, марошка, падбел, хвоя. Што тычыцца пераходных балот, то яны раўнамерна распаўсюджаны па тэрыторыі Беларусі, а ў складзе расліннасці сустракаюцца віды як нізінных, так і вярховых балот.

Хмызняковая расліннасць займае каля 3 % тэрыторыі краіны і прадстаўлена наступнымі тыпамі хмызнякоў: ксерафітнымі на пясчаных водападзельных пустэчах з ядлоўцам, шалюгай, вярбой вузкалістай, мезафітнымі ў ярах, западзінах з чаромхай, крушынай, рабінай, парэчкай, гігра- і гідрафітныя на нізінных і пераходных балотах з вярбой попельнай, лапарскай, пяцітычынкавай і інш.

У вадаёмах прадстаўлена водная расліннасць, у склад якой уваходзяць водарасці і звыш 180 сасудзістых раслін, што адносяцца да гіграфітаў і гідрафітаў.

Згодна з геабатанічным раянаваннем тэрыторыі Беларусі падзяляецца на тры геабатанічныя падзоны, сем акруг і 25 раёнаў. Самая паўночная падзона

дубова-цёмнахвойных лясоў займае 40,7 % тэрыторыі Беларусі і абмежавана на поўдні арэалам граба. Падзона грабава-дубова-цёмнахвойных лясоў займае цэнтральную частку Беларусі — 31 % тэрыторыі. Яе паўднёвая мяжа вызначаецца зонай суцэльнага распаўсюджвання елкі. Палессе ахоплівае падзона шыракаліста-хваёвых лясоў (28,3 % тэрыторыі Беларусі).

Практычная работа 7

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ РАСЛІННАСЦІ

І ЯЕ ГАСПАДАРЧАГА ВЫКАРЫСТАННЯ

Мэта: Пазнаёміцца са структурай расліннага покрыва тэрыторыі Беларусі, асаблівасцямі тэрытарыяльнага размеркавання розных тыпаў расліннасці, дамінантнымі відамі раслін у розных прыродных рэгіёнах рэспублікі і магчымасцямі рацыянальнага выкарыстання расліннасці ў гаспадарчай дзейнасці.

Заданне

1. Карыстаючыся табл. Д2.34, разлічыце структуру зямель для фізіка-геаграфічнага раёна за 2003 г. аналагічна разлікам у папярэднім заданні. Сярэднеўзважаныя паказчыкі для фізіка-геаграфічнага раёна разлічваюцца ў адпаведнасці з плошчай адміністрацыйнага раёна ў фізіка-геаграфічным (гл. табл. Д2.33).

2. Па праведзеных разліках пабудуйце дыяграму размеркавання зямель для аднаго з фізіка-геаграфічных раёнаў за 2003 г. Вылучыце плошчу, якую займаюць розныя тыпы прыроднай расліннасці ў фізіка-геаграфічным раёне.

3. Карыстаючыся табл. Д2.35, разлічыце структуру зямель для фізіка-геаграфічнага раёна за 2020 г. аналагічна разлікам у папярэднім заданні. Сярэднеўзважаныя паказчыкі для фізіка-геаграфічнага раёна разлічваюцца ў адпаведнасці з плошчай адміністрацыйнага раёна ў фізіка-геаграфічным (гл. табл. Д2.33). Пабудуйце дыяграму за 2020 г.

4. Пабудуйце аналагічныя дыяграмы для тэрыторыі Беларусі.

5. Параўнайце дыяграмы і зрабіце высновы аб асаблівасцях расліннага покрыва ў фізіка-геаграфічным раёне.

6. На афіцыйным сайце Дзяржаўнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь знайдзіце актуальную інфармацыю па структуры зямельнага фонду ў разрэзе адміністрацыйных раёнаў «Рэстр зямельных рэсурсаў Рэспублікі Беларусь», выберыце неабходныя даныя і пабудуйце дыяграмы для фізіка-геаграфічнага раёна і Беларусі за апошні год.

7. Параўнайце дыяграмы за апошні год, 2020 г. і 2003 г. і выкажыце меркаванне, якія змены адбыліся ў структуры зямельнага фонда.

8. Карыстаючыся картаграфічнымі матэрыяламі, вызначце асаблівасці прыроднага расліннага покрыва характарызуемага раёна, для чаго запоўніце табліцу і прааналізуйце яе.

Характарыстыка прыроднага расліннага покрыва фізіка-геаграфічнага раёна

Фізіка-геаграфічны раён	Геабатанічная падзона	Плошча раёна, га	Плошча лясоў, га	Лясістасць, %	Дамінантныя віды лясной расліннасці	Плошча лугоў, га	Плошча лугоў, %	Дамінантныя віды лугавой расліннасці	Плошча балот, га	Плошча балот, %	Дамінантныя віды балотнай расліннасці

9. Для фізіка-геаграфічных раёнаў разлічыце лясістасць, плошчы пад рознымі тыпамі расліннасці, іх дынаміку, вызначце найбольш распаўсюджаныя віды лясной, лугавой і балотнай расліннасці. Прапануйце найбольш рацыянальныя, на вашу думку, варыянты выкарыстання расліннасці.

Спіс літаратуры

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Биосферно-совместимое использование лесных и болотных экосистем (мировые тенденции и опыт Беларуси) / В. В. Подоляко [и др.]. — Минск : Полиграфт, 2003.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Охрана окружающей среды Республики Беларусь : стат. сб. / Нац. стат. ком. Респ. Беларусь. — Минск, 2019.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Беларус. навука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Беларус. энцykl., 2009—2010.

Хвойные леса Беларуси в современных климатических условиях (дендроклиматический анализ) / В. Н. Киселев [и др.]. — Минск : Право и экономика, 2010.

Электронныя рэсурсы

Дзяржаўнае навукова-вытворчае аб'яднанне «Навукова-практычны цэнтр Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі па біярэсурсах» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.biobel.by>.

Дзяржаўны камітэт па маёмасці Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.gki.gov.by>.

Інстытут эксперыментальнай батанікі імя В. Ф. Купрэвіча Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.botany.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

4.3. ЖЫВЁЛЬНЫ СВЕТ І АСАБЛІВА АХОЎНЫЯ ТЭРЫТОРЫІ

Сучасны жывёльны свет Беларусі характарызуецца складанай гісторыяй развіцця. Асноўныя рысы фаўны пачалі фарміравацца прыкладна 250 тыс. гадоў таму, пасля адступлення максімальнага дняпроўскага ледавіка. Канчатковае аблічча яна набыла 13—10 тыс. гадоў таму, калі тэрыторыю Беларусі пакінула апошняе паазерскае зледзяненне. Найбольш шырока цяпер на тэрыторыі рэспублікі распаўсюджаны прадстаўнікі фаўны шыракалістых лясоў і тайгі, значна радзей сустракаюцца стэпавыя віды. Згодна з зоагеаграфічным раянаваннем мацерыкоў жывёльны свет Беларусі адносіцца да падвобласці змешаных і шыракалістых лясоў Галарктычнай вобласці.

Жывёльны свет з’яўляецца дынамічным прыродным кампанентам ландшафтаў. Так, за гістарычны час на тэрыторыі Беларусі зніклі такія жывёлы, як тарпан, тур, расамаха, лясны кот, хахуля, ружовы пелікан, асётр і інш. Асобныя віды жывёл (андатра, амерыканская норка, янот-паласкун, янотападобны сабака, амерыканскі сомік, белы амур, таўсталобік і інш.) былі акліматызаваны і папоўнілі жывёльны свет краіны.

Усяго ў Беларусі больш за 480 відаў пазваночных жывёл і больш за 30 тыс. відаў беспазваночных. Сярод іх 80 відаў млекакормячых, што складае 1,5 % сусветнай фаўны, больш за 320 відаў птушак, 7 — паўзуноў, 13 — земнаводных, больш за 60 — рыб і кругларотых. Больш за 140 відаў пазваночных жывёл занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі і знаходзяцца пад аховай.

Разнастайнасць экалагічных умоў на тэрыторыі краіны, неаднолькавая ступень гаспадарчай асвоенасці абумовілі тэрытарыяльную і экалагічную дыферэнцыяцыю жывёльнага свету. На тэрыторыі Беларусі сфарміраваліся фаўністычныя комплексы лясоў, лугоў і палёў, балот, вадаёмаў і іх узбярэжжаў, паселішчаў чалавека.

Фаўністычны комплекс лясоў з’яўляецца найбольш багатым і разнастайным дзякуючы найбольш спрыяльным экалагічным умовам для жывёл. Жывёльны свет палёў і лугоў характарызуецца выражанай сезоннай дынамікай. Больш бедным і аднастайным з’яўляецца жывёльны свет балот, а найбольш своеасаблівым — вадаёмаў і іх узбярэжжаў. Ёсць невялікая група жывёл (пераважна птушкі і грызуны), якія селяцца побач з жылём чалавека.

Тэрыторыя нашай краіны характарызуецца вялікай біялагічнай разнастайнасцю, наяўнасцю ўнікальных прыродных комплексаў, элементаў рэльефу. Асабліва ахоўныя прыродныя тэрыторыі рэспубліканскага значэння займаюць плошчу больш за 1,8 млн га, што складае 8,9 % тэрыторыі краіны. Сетка

прыродаахоўных тэрыторый уключае адзін запаведнік (Бярэзінскі біясферны); чатыры нацыянальныя паркі (Белавежская пушча, Браслаўскія азёры, Прыпяцкі і Нарачанскі); 99 заказнікаў рэспубліканскага значэння і 282 — мясцовага; 326 помнікаў прыроды рэспубліканскага значэння і 577 — мясцовага. Больш за палову плошчы займаюць заказнікі рэспубліканскага значэння.

Штогод колькасць заказнікаў і помнікаў прыроды змяняецца. Многія прыродаахоўныя аб'екты змяняюць свой ахоўны статус. Распрацоўваюцца новыя перспектывыя схемы пашырэння сеткі прыродаахоўных тэрыторый, праводзіцца шэраг мерапрыемстваў па захаванні ландшафтнай і біялагічнай разнастайнасці. Але нявырашанай з'яўляецца праблема стварэння адзінай экалагічнай сеткі для тэрыторыі Беларусі, якая павінна ўключаць не толькі ААПТ, але і водныя і лясныя экалагічныя калідоры, зоны адпачынку і г. д.

Кіруемая самастойная работа 4 ПЕРСПЕКТЫВЫ ПАВЕЛІЧЭННЯ ПРЫРОДААХОўНАГА ПАТЭНЦЫЯЛУ РЭГІЁНАЎ БЕЛАРУСІ І СТВАРЭННЕ АДЗІНАЙ ЭКАЛАГІЧНАЙ СЕТКІ

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі тэрытарыяльнага размеркавання асабліва ахоўных тэрыторый па рэгіёнах рэспублікі, вызначыць іх прыродаахоўны патэнцыял, перспектывы стварэння новых прыродаахоўных аб'ектаў і ўключэнне іх у экалагічную сетку краіны.

Праблемная дзелявая гульня «Праблема захавання ландшафтнай і біялагічнай разнастайнасці і стварэння адзінай экалагічнай сеткі»

1. Студэнты размяркоўваюцца на сем груп, адна з якіх прадстаўляе Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, астатнія шэсць груп — эксперты, якія адказваюць за адну з адміністрацыйных абласцей краіны.

2. Мінпрыроды праводзіць пасяджэнне, прысвечанае праблеме захавання біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці і распрацоўцы праекта адзінай экалагічнай сеткі.

3. Групы экспертаў, карыстаючыся літаратурнымі крыніцамі, афіцыйнымі сайтамі ўстаноў і ведамстваў, самастойна рыхтуюць кароткае выступленне, прэзентацыю аб захаванні прыродаахоўнага патэнцыялу вобласці, аб перспектывных для ўключэння ў экалагічную сетку аб'ектах з унікальнымі ландшафтамі, гідралагічнымі, батанічнымі і зоагеаграфічнымі тэрыторыямі, аб ўключэнні ў Чырвоную кнігу асобных відаў жывёл і раслін.

6. На адкрытым пасяджэнні Мінпрыроды кожная з груп экспертаў у сваім выступленні прыводзіць абгрунтаваныя высновы аб змяненні сеткі асабліва

ахоўваемых прыродных тэрыторый (ААПТ) у сваёй вобласці, аб праблемных прадстаўніках флоры і фаўны.

7. Прадстаўнікі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь па выніках выступленняў прымаюць рашэнне аб распрацоўцы праекта пашырэння сеткі ААПТ і ўключэнні асобных відаў флоры і фаўны ў Чырвоную кнігу.

Геаграфічная наменклатура

Запаведнікі: Бярэзінскі біясферны.

Нацыянальныя паркі: Белавежская пушча, Браслаўскія азёры, Прыпяцкі, Нарачанскі.

Заказнікі рэспубліканскага значэння:

- **ландшафтныя:** Азёры, Альманскія балоты, Асвейскі, Бабінавіцкі, Барысаўскі, Белая Русь, Выганашчанскае, Выдрыца, Гродзенская пушча, Ельня, Званец, Казьянскі, Котра, Купалаўскі, Ліпічанская пушча, Мазырскія яры, Навагрудскі, Налібоцкі, Прастыр, Прыбугскае Палессе, Прылепскі, Радостаўскі, Сарачанскія азёры, Свіслацка-Бярэзінскі, Свіцязянскі, Сялява, Сіньша, Смычок, Стронга, Стрэльскі, Сярэдняя Прыпяць, Траскоўшчына, Чырвоны Бор, Чарневіцкі;

- **біялагічныя:** Акцябрскі, Амговіцкі, Амяльнянскі, Бабінец, Борскі, Буда-Кашалёўскі, Букчанскі, Буслаўка, Дакудаўскі, Дзянісавіцкі, Дняпра-Сожскі, Дубатоўскае, Валмянскі, Глебкаўка, Замкавы лес, Запольскі, Елаўскі, Копыш, Лебядзіны, Лонна, Лукава, Лунінскі, Мацеевіцкі, Медухова, Мошна, Падсады, Пекалінскі, Прылукскі, Ружанская пушча, Спораўскі, Сціклева, Тывравічы, Фаліцкі Мох, Чыркавіцкі, Чысцік, Чэрнеўскі, Юхнаўскі;

- **гідралагічныя і водна-балотныя:** Астравы Дулебы, Балота Мох, Белае, Белы Мох, Вароніцкі Востраў, Верхневілейскі, Гайна-Бродня, Глыбокае-Вялікае Астравіта, Доўгае, Дразбітка-Свіна, Жада, Заазер’е, Карыценскі Мох, Крывое, Міранка, Морачна, Падвялікі Мох, Пойма ракі Сож, Рычы, Сосна, Споры, Сэрвеч, Швакшты, Янка.

Спіс літаратуры

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Охрана окружающей среды Республики Беларусь : стат. сб. / Нац. стат. ком. Респ. Беларусь. — Минск, 2019.

Природа Беларуси на рубеже тысячелетий / В. М. Байчоров [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя [и др.]. — Минск : Беларус. навука, 2020.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Беларус. энцикл., 2009—2010.

Электронныя рэсурсы

Дзяржаўнае навукова-вытворчае аб'яднанне «Навукова-практычны цэнтр Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі па біярэсурсах» : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.biobel.by>.

Інстытут эксперыментальнай батанікі імя В. Ф. Купрэвіча Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.botany.by>.

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

Нацыянальны статыстычны камітэт Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.belstat.gov.by>.

Дыягнастычныя матэрыялы

1. Па практычнай рабоце 6, якая выконваецца дыстанцыйна, — праверка выкананых разлікова-графічных работ, абмеркаванне і самааналіз прапаноў па магчымасцях рацыянальнага выкарыстання глебавага покрыва.

2. Па практычнай рабоце 7 — праверка выкананых разлікова-графічных работ, абмеркаванне і самааналіз прапаноў па магчымасцях рацыянальнага выкарыстання расліннасці і захаванні біяразнастайнасці.

3. Па кіруемай самастойнай рабоце 4 «Праблема захавання ландшафтнай і біялагічнай разнастайнасці» — самааналіз прэзентацый і дакладаў аб уключэнні новых ААПТ у Дзяржаўную схему пашырэння экалагічнай сеткі, а таксама ўключэнні асобных відаў флоры і фаўны ў Чырвоную кнігу.

4. Па ўсёй тэме — кантрольнае тэсціраванне па геаграфічнай наменклатуры, а таксама кантрольнае тэсціраванне падчас правядзення калёквіуму з дапамогай аўтарскай камп'ютарнай праграмы.

Прыкладныя тэставыя заданні

1. Якія тры глебаўтваральныя працэсы з'яўляюцца асноўнымі на тэрыторыі Беларусі:

а) балотны;	д) мязлотны;
б) буразёмны;	е) падзолісты;
в) дзярновы;	ж) чарназёмны;
г) карбанатна-саланчаковы;	з) саланчаковы?

2. Якая таксанамічная адзінка класіфікацыі глеб з'яўляецца асноўнай і вылучаецца па аднатыпнасці працэсаў глебаўтварэння:

а) від;	г) разнавіднасць;
б) клас;	д) род;
в) падтып;	е) тып?

3. Які тып глеб атрымаў найбольшае распаўсюджанне на тэрыторыі Беларусі:

а) алювіяльныя дзярновыя;	д) дзярнова-падзолістыя;
б) бурныя лясныя;	е) дзярнова-падзолістыя забалочаныя;
в) алювіяльныя старапоймавыя;	ж) тарфяна-балотныя нізінныя;
г) дзярнова-карбанатныя;	з) тарфяна-балотныя вярховыя?

4. Якое ўтрыманне гумусу характэрна для дзярнова-карбанатных глеб:
а) менш за 1 %;	г) 7—9 %;
б) 1—2 %;	д) больш за 10 %?
в) 3—6 %;	
5. Якія таксанамічныя адзінкі вылучаюцца пры правядзенні глебава-геаграфічнага раянавання тэрыторыі Беларусі:
а) акруга;	д) падвобласць;
б) вобласць;	е) падзона;
в) зона;	ж) правінцыя;
г) мясцовасць;	з) раён?
6. Якая расліннасць Беларусі з'яўляецца занальнай:
а) балотная;	в) лугавая;
б) водная;	г) лясная?
7. У якой геабатанічнай падзоне найбольш распаўсюджаны яловыя лясы:
а) шыракаліста-яловых лясоў;
б) грабава-дубова-цёмнахвойных лясоў;
в) шыракаліста-сасновых лясоў?
8. Якія дзве пароды дрэў пераважаюць у лясах Беларусі па плошчы:
а) асіна;	д) вольха шэрая;
б) бяроза бародаўчатая;	е) дуб;
в) бяроза пушыстая;	ж) елка;
г) вольха чорная;	з) хвоя?
9. Якія расліны з пералічаных характэрны для вярховых балот:
а) асака;	д) мох-сфагнум;
б) багун балотны;	е) чарот;
в) журавіны;	ж) чорная вольха;
г) марошка;	з) хвоя?
10. Прадстаўнікі якіх двух тыпаў флор найбольш распаўсюджаны на тэрыторыі Беларусі:
а) атлантычнай;	д) паўпустынной;
б) барэальнай;	е) стэпавай;
в) горнаеўрапейскай;	ж) тундравай?
г) немаральнай;	
11. Якая група жывёл па колькасці відаў пераважае ў складзе фаўны:
а) млекакормячыя;	г) земнаводныя;
б) птушкі;	д) паўзуны;
в) рыбы;	е) круглаторыя?
12. Які фаўністычны комплекс адрозніваецца найбольшай разнастайнасцю:
а) лясоў;	г) вадаёмаў і іх узбярэжжаў;
б) палёў і лугоў;	д) паселішчаў чалавека?
в) балот;	

13. Якія з пералічаных жывёл занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі:

а) бабёр;	д) мядзведзь;
б) барсук;	е) рысь;
в) выдра;	ж) янотападобны сабака;
г) зубр;	з) янот-паласкун?

14. Якія тыпы помнікаў прыроды рэспубліканскага значэння пераважаюць па колькасці аб'ектаў:

- а) батанічныя;
- б) геалагічныя;
- в) гідралагічныя?

15. У межах якой правінцыі прыродаахоўныя тэрыторыі займаюць найбольшую плошчу:

а) Беларускай Паазерскай;	г) Перадпалескай;
б) Заходне-Беларускай;	д) Палескай?
в) Усходне-Беларускай;	

ПРЫРОДНАЕ РАЯНАВАННЕ. ФІЗІКА-ГЕАГРАФІЧНАЕ РАЯНАВАННЕ

Першае фізіка-геаграфічнае раянаванне (ФГР) тэрыторыі Беларусі праведзена В. А. Дзяменцьевым. Згодна з комплексам прыродных умоў, якія вызначаюць геаграфічную структуру рэгіёну і накіраванасць прыродных працэсаў, былі вылучаны шэсць правінцый і шэсць акруг, а па геолога-геаграфічных асаблівасцях параўнальна невялікіх тэрыторый — 40 раёнаў і 53 падраёны. Спрошчаны варыянт ФГР увайшоў у падручнік па геаграфіі Беларусі (1977), энцыклапедыю «Прырода Беларусі» (1983), з некаторымі змяненнямі, якія былі ўнесены В. Р. Сіняковай і В. П. Якушка, — у школьны атлас Беларусі (1998) і Нацыянальны атлас Беларусі (2002).

На аснове новага навуковага матэрыялу распрацавана ўдакладненая схема ФГР Беларусі (Г. І. Марцынкевіч і інш., 2001), якая адпавядае ўведзенай Міжнароднай федэрацыяй дакументалістыкі адзінай дзесяцічнай сістэме ФГР сушы. Адпаведна ёй тэрыторыя Беларусі цалкам уваходзіць у краіну Усходне-Еўрапейскай раўніны і ў Еўрапейскую вобласць мяшаных лясоў і падзяляецца на пяць правінцый, 14 акруг, 49 раёнаў. Лічбы на карце абазначаюць адзінкі раянавання ў Еўрапейскай дзесяцічнай сістэме раянавання.

Як вядучы фактар вылучэння правінцый абраны араграфічныя межы, якія абумоўліваюць розны генезіс рэльефу, характар клімату, глебава-расліннага покрыва, накіраванасць фізіка-геаграфічных працэсаў. Заходне-Беларуская правінцыя ахоплівае сістэму ўзвышшаў (паўднёвая яе мяжа практычна супадае з ізагіпсай 200 м), Усходне-Беларуская — узвышаную раўніну (з абсалютнымі адзнакамі 180—230 м), Палеская — нізіну (з адзнакамі ніжэй за 150 м) і Перадпалессе — пераходную араграфічную прыступку (150—190 м). Выключэнне складае Паазерская правінцыя, якая абмежавана з поўдня не араграфічным бар'ерам, а мяжой паазерскага ледавіка.

Межы фізіка-геаграфічных акруг абумоўлены аднаўзроставымі тыпамі рэльефу і іх антрапагенавымі адкладамі. Найбольш складаная структура акруг у Паазерскай і Палескай правінцыях (па чатыры акругі) і Заходне-Беларускай (тры акругі), што выклікана неаднароднасцю геолога-геамарфалагічнай асновы. Раёны вылучаюцца па тыпах рэльефу і характары глебава-расліннага покрыва. Большасць з іх адпавядае геамарфалагічным раёнам як па межах, так і па назве. Выключэнне складаюць Дзісенскі, Олаўскі і Ясельда-Слуцкі раёны, назвы якім далі рэкі.

Самай буйной па плошчы з'яўляецца Палеская правінцыя — каля 59,5 тыс. км², альбо 28,7 %, далей ідзе Заходне-Беларуская правінцыя — каля 46,6 тыс. км² (22,4 %), Перадпалеская — каля 42,7 тыс. км² (20,6 %), Беларуская Паазерская правінцыя — каля 35,8 тыс. км² (17,3 %), а найменшая Усходне-Беларуская правінцыя — усяго 22,8 тыс. км² (11,0 %).

Практычная работа 8

ХАРАКТАРЫСТЫКА

ФІЗІКА-ГЕАГРАФІЧНАГА РЭГІЁНА

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі фізіка-геаграфічных раёнаў; сфарміраваць навыкі комплекснага географічнага апісання рэгіёнаў рознага іерархічнага ўзроўню як аб'екта даследаванняў для розных гаспадарчых мэт; навучыцца атрымліваць неабходную географічную інфармацыю з тэматычных карт, якія ўтрымліваюць яскныя і колькасныя адзнакі прыродных кампанентаў.

Заданне

1. Па схеме фізіка-геаграфічнага раянавання (рыс. Д1.17) вызначце фізіка-геаграфічны раён, які адпавядае прыведзеным ніжэй характарыстыкам прыродных кампанентаў.

Варыянт	Характарыстыка прыродных кампанентаў
1	Знаходзіцца возера з найбольшай у Беларусі плошчай вадазбору
2	Знаходзяцца другое па плошчы воднага люстэрка і другое па глыбіні азёры Беларусі
3	Характэрны максімальны для Беларусі паказчык модуля сцёку, звыш 8 л/с з 1 км ²
4	Знаходзяцца трэцяе і чацвёртае па плошчы воднага люстэрка вадасховішчы Беларусі
5	Знаходзіцца найвышэйшая па абсалютнай вышыні кропка Беларускага Паазер'я
6	Знаходзіцца самая нізкая па абсалютнай вышыні адзнака на тэрыторыі Беларусі
7	Знаходзяцца найбуйнейшыя радовішчы мелу і мергелю, а таксама радовішча трэпелу
8	Зафіксавана абсалютная максімальная тэмпература паветра Беларусі за ўвесь тэрмін назірання
9	Фіксаваўся максімальны пад'ём узроўню вады адносна рэпера за ўвесь тэрмін назірання — 13,52 м
10	Зафіксавана абсалютная мінімальная тэмпература паветра Беларусі за ўвесь тэрмін назірання
11	Знаходзіцца раён з мінімальным паказчыкам лясістасці
12	Знаходзяцца карставыя азёры, у тым ліку самае глыбокае возера Палесся
13	Знаходзіцца самае глыбокае возера Беларусі
14	Зафіксавана максімальная сярэднегадавая колькасць ападкаў
15	Знаходзіцца самае буйное па плошчы воднага люстэрка возера Беларусі
16	Самая буйная па плошчы марэнная раўніна Беларусі
17	Амаль цалкам знаходзіцца адзіны ў Беларусі запаведнік

Варыянт	Характарыстыка прыродных кампанентаў
18	Знаходзіцца найбуйнейшае па плошчы воднага люстэрка вадасховішча Беларусі
19	Знаходзіцца геаграфічны цэнтр Беларусі
20	Знаходзіцца найбуйнейшы па плошчы заказнік
21	Знаходзіцца адно з радовішчаў жалезных руд і вытокі трэцяй па агульнай даўжыні ракі Беларусі
22	Знаходзіцца максімальная па колькасці азёр азёрная група на тэрыторыі Беларусі
23	Зафіксавана максімальная магутнасць чацвярцічных адкладаў
24	Знаходзіцца метэастанцыя з найбольш высокай сярэднегадавой тэмпературай паветра
25	Знаходзіцца старэйшы нацыянальны парк
26	Знаходзіцца большая частка радовішчаў нафты і нераспрацоўваемае радовішча каменнай солі
27	Найбольш шырока прадстаўлены лёсападобныя адклады, эразійныя і суфазійныя формы рэльефу
28	Знаходзіцца вадасховішча трэцяй па магутнасці ГЭС Беларусі
29	Знаходзіцца найбуйнейшая па плошчы раўніна
30	Знаходзіцца найбуйнейшае радовішча даламітаў
31	Пароды крышталічнага фундаменту выходзяць на дзённую паверхню
32	Трэцяе па абсалютнай вышыні ўзвышша ў межах Беларусі

2. Карыстаючыся картамі атласаў, тэматычнымі насценнымі картамі, матэрыяламі дадаткаў практыкуму, інтэрнэт-рэсурсамі, атрыманай інфармацыяй аб асаблівасцях розных прыродных кампанентаў, выканайце комплекснае апісанне фізіка-геаграфічнага раёна згодна з прадстаўленым ніжэй планам.

План апісання фізіка-геаграфічнага раёна

1. **Геаграфічнае становішча.** Месца, якое займае раён на тэрыторыі рэспублікі, а таксама ў сістэме фізіка-геаграфічнага раянавання; межы.

2. **Геалагічная будова.** Магутнасць зямной кары. Геаструктурныя вобласці. Тэктанічныя структуры першага і другога парадкаў, глыбіня залягання крышталічнага фундаменту. Час іх фарміравання. Напрамак прасцірання разломаў крышталічнага фундаменту і платформавага чахла. Магутнасць платформавага чахла, узрост дачацвярцічных парод, магутнасць і склад адкладаў розных стратыграфічных падраздзяленняў чахла. Генетычныя тыпы і ўзрост чацвярцічных адкладаў, іх магутнасць, межы зледзяненняў.

3. **Карысныя выкапні.** Буйнейшыя радовішчы карысных выкапняў, іх прыстасаванасць да розных па ўзросце і паходжанні адкладаў.

4. **Рэльеф.** Асноўныя морфаметрычныя асаблівасці рэльефу, размеркаванне вышынь, гушчыня і глыбіня эразійнага расчлянэння. Узрост, генезіс і тыпы рэльефу, найбольш характэрныя яго формы, сучасныя геамарфалагічныя працэсы, месца ў сістэме геамарфалагічнага раянавання.

5. **Клімат.** Аграклімматычная вобласць, падвобласць, раён. Гадавая сумарная сонечная радыяцыя, гадавы радыяцыйны баланс. Найбольш характэрныя вятры зімой і летам. Тэмпература паветра (сярэдня за год, у ліпені і студзені, абсалютна максімальная і мінімальная, гадавая амплітуда), ход ізатэрм зімой і летам. Працягласць вегетацыйнага ($t > 5^{\circ}\text{C}$) і безмарознага ($t > 10^{\circ}\text{C}$) перыядаў, сумы актыўных тэмператур вегетацыйнага перыяду і перыяду з тэмпературай паветра большай за 10°C . Колькасць ападкаў за год, за цёплы і халодны перыяды, колькасць дзён з устойлівым снежавым покрывам і яго вышыня, велічыня гідратэрмічнага каэфіцыента. Неспрыяльныя з'явы надвор'я (колькасць дзён з адлігай, туманам, завірухай, навальніцай).

6. **Воды.** Найбуйнейшыя рэкі, гідралагічны раён, басейн, гушчыня гідра сеткі, велічыня гадавога сцёку (модуль сцёку), максімальны сцёк, мінімальны сцёк (лета-восень), мінімальны сцёк (зіма), тып жыўлення, наяўнасць каналаў. Найбуйнейшыя азёры, іх плошча, глыбіня, тып азёрных катлавін, азёрнасць тэрыторыі. Вадасховішчы, іх велічыня, аб'ём вады, плошча воднага люстэрка, тып вадасховішчаў, выкарыстанне.

7. **Глебавае покрыва.** Глебава-геаграфічная правінцыя, акруга, раён. Структура глебавага покрыва, найбольш характэрныя тыпы глеб, размеркаванне іх па грануламетрычным складзе, ступені ўвільгатнення, падвержанасці эразійным працэсам. Банітэт ворыва, удзельная вага асушаных зямель ад агульнай плошчы сельскагаспадарчых угоддзяў.

8. **Расліннасць.** Структура зямельнага фонду. Лясная расліннасць, геабатанічная падзона і акруга, тыпы лясоў, лясістасць. Тыпы балотнай і лугавой расліннасці, плошчы балот і лугоў розных тыпаў, наяўнасць рэдкіх раслінных супольнасцей.

9. **Жывёльны свет.** Зоагеаграфічны раён, фаўністычныя комплексы, найбольш характэрныя віды жывёл, прамысловыя і ахоўныя віды жывёл.

10. **Ландшафты.** Дамінантныя роды, падроды і віды ландшафтаў. Месца ў схеме ландшафтнага раянавання.

11. **Ахова прыроды.** Шчыльнасць забруджвання тэрыторыі радыенуклідамі, экалагічныя праблемы рэгіёну. Прыродаахоўныя тэрыторыі: запаведнікі, нацыянальныя паркі, заказнікі, помнікі прыроды, іх колькасць і плошча.

Кіруемая самастойная работа 5

АСАБЛІВАСЦІ ПРЫРОДЫ

ФІЗІКА-ГЕАГРАФІЧНЫХ РЭГІЁНАЎ

Мэта: пазнаёміцца з асаблівасцямі фізіка-геаграфічных рэгіёнаў Беларусі.

Па выніках апісання асаблівасцей прыродных умоў і прыродных рэсурсаў фізіка-геаграфічнага раёна зрабіце высновы аб магчымасцях яго выкарыстання ў розных галінах гаспадарчай дзейнасці, падрыхтуйце эсэ альбо кароткую прэзентацыю па матэрыялах папярэдняй практычнай работы і ўключыце ў яе апісанне ўнікальных асаблівасцяў і географічных рэкордаў фізіка-геаграфічнага раёна.

Спіс літаратуры

Атлас. География Беларуси : учеб. пособие для 10 класса / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2015.

Географический атлас учителя : пособие / Гос. ком. по имуществу Респ. Беларусь. — Минск : Белкартография, 2016.

Марцинкевич, Г. И. Ландшафтоведение : учеб. пособие / Г. И. Марцинкевич, И. И. Счастливая. — Минск : ИВЦ Минфина, 2014.

Нацыянальны атлас Беларусі / рэд. М. У. Мясніковіч. — Мінск : Белкартаграфія, 2002.

Природа Беларуси : энциклопедия : в 3 т. / редкол.: Т. В. Белова [и др.]. — Минск : Беларус. энцикл., 2009—2010.

Электронныя рэсурсы

Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.minpriroda.gov.by>.

Нацыянальны статыстычны камітэт Рэспублікі Беларусь : сайт. — Рэжым доступу: <http://www.belstat.gov.by>.

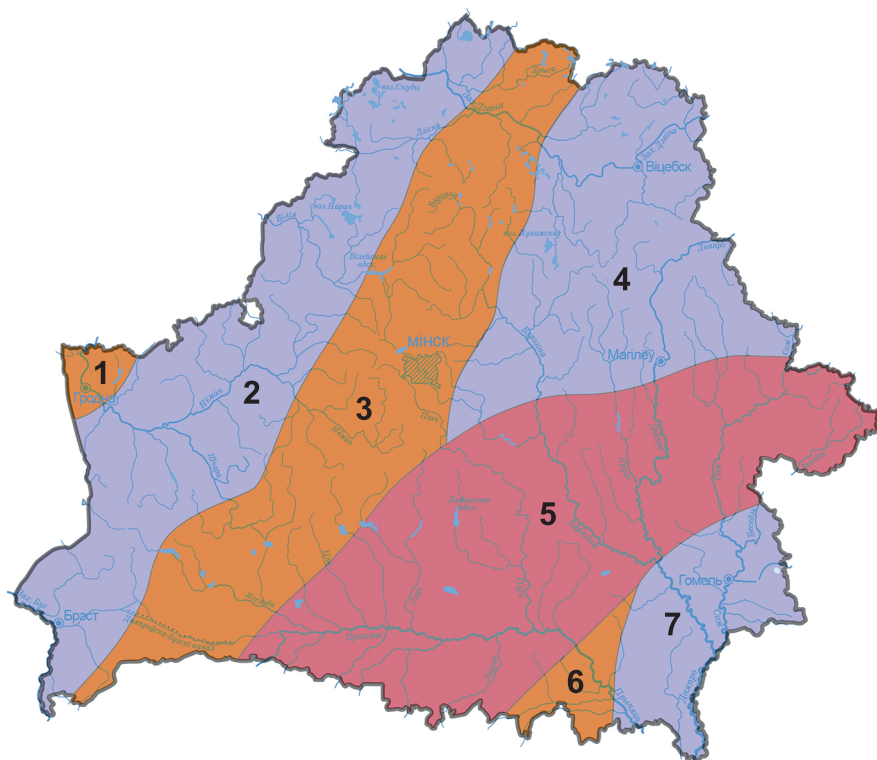
Дыягнастычныя матэрыялы

1. Па практычнай рабоце 9 «Характарыстыка фізіка-геаграфічнага раёна» і кіруемай самастойнай рабоце 5 «Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных рэгіёнаў» — аналіз вынікаў выкарыстання кейс-метаду для поўнай і паслядоўнай характарыстыкі раёна.

2. Па ўсёй тэме — выніковая канферэнцыя, на якой абмяркоўваюцца магчымасці выкарыстання фізіка-геаграфічных раёнаў у гаспадарчай дзейнасці, а таксама прэзентацыі аб унікальных асаблівасцях фізіка-геаграфічных раёнаў.

ДАДАТКІ

1. КАРТАГРАФІЧНЫ МАТЭРЫЯЛ

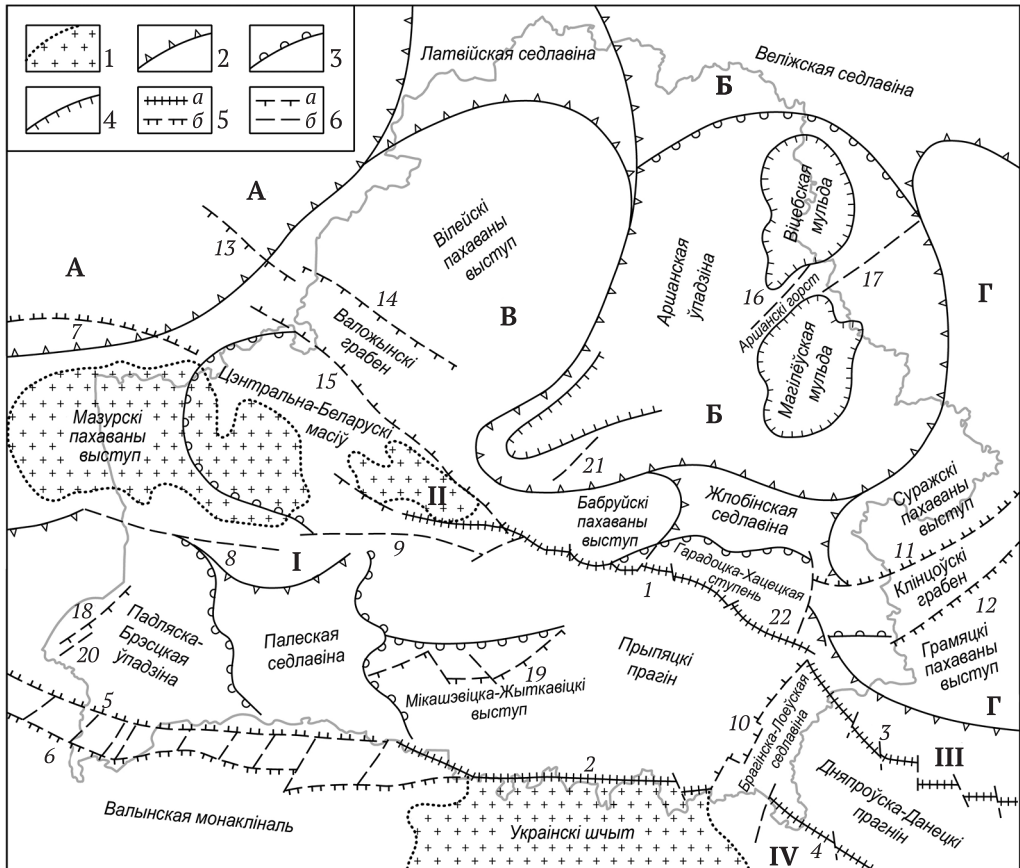

Структурныя падраздзяленні

Гранулітавыя Гранітагнейсавыя Вулканаплутанічныя

- 1 – Інчукалнская структурная гранітагнейсавая зона
- 2 – Беларуска-Прыбалтыйскі гранулітавы пояс
- 3 – Цэнтральна-Беларуская гранітагнейсавая зона
- 4 – Віцебскі гранулітавы масіў
- 5 – Осніцка-Мікашэвіцкі вулканаплутанічны пояс
- 6 – Цэнтральна-Прыпяцкі блок
- 7 – Брагінскі гранулітавы масіў

Рыс. Д1.1. Схема геаструктурнага раянавання тэрыторыі Беларусі
(складальнікі: Н. В. Аксентава і І. В. Найдзенкаў)

Рыс. Д1.2. Схема тэктанічнага раянавання Беларусі па паверхні фундамента (складальнікі: Р. Г. Гарэцкі і Р. Я. Айзберг):

межы: 1 — выхадаў фундамента на падэшве юрска-антрапагенавых адкаладаў; 2 — структур 1-га парадку; 3 — структур 2-га парадку; 4 — структур 3-га парадку;
разломы: 5 — суперрэгіянальныя (а) і рэгіянальныя (б);
6 — субрэгіянальныя (а) і лакальныя (б);
сінеклізы: А — Балтыйская; Б — Маскоўская;
антэклізы: В — Беларуская; Г — Варонежская;
пахаваныя выступы: І — Івацэвіцкі; ІІ — Бабаўнянскі;
монакліналі: ІІІ — Паўночна-Прыдняпроўская; ІV — Паўднёва-Прыдняпроўская;
разломы: 1 — Паўночна-Прыпяцкі; 2 — Паўднёва-Прыпяцкі;
3 — Паўночна-Дняпроўскі; 4 — Паўднёва-Дняпроўскі; 5 — Паўночна-Ратнаўскі;
6 — Паўднёва-Ратнаўскі; 7 — Сувалкаўскі; 8 — Свіслацкі; 9 — Ляхавіцкі;
10 — Лоеўскі; 11 — Суражскі; 12 — Навазыбкаўскі; 13 — Вільнюскі; 14 — Ашмянскі;
15 — Налібоцкі; 16 — Аршанскі; 17 — Смаленскі; 18 — Высакоўскі;
19 — Жыткавіцкі; 20 — Прыбугскі; 21 — Асіповіцкі; 22 — Гомельскі

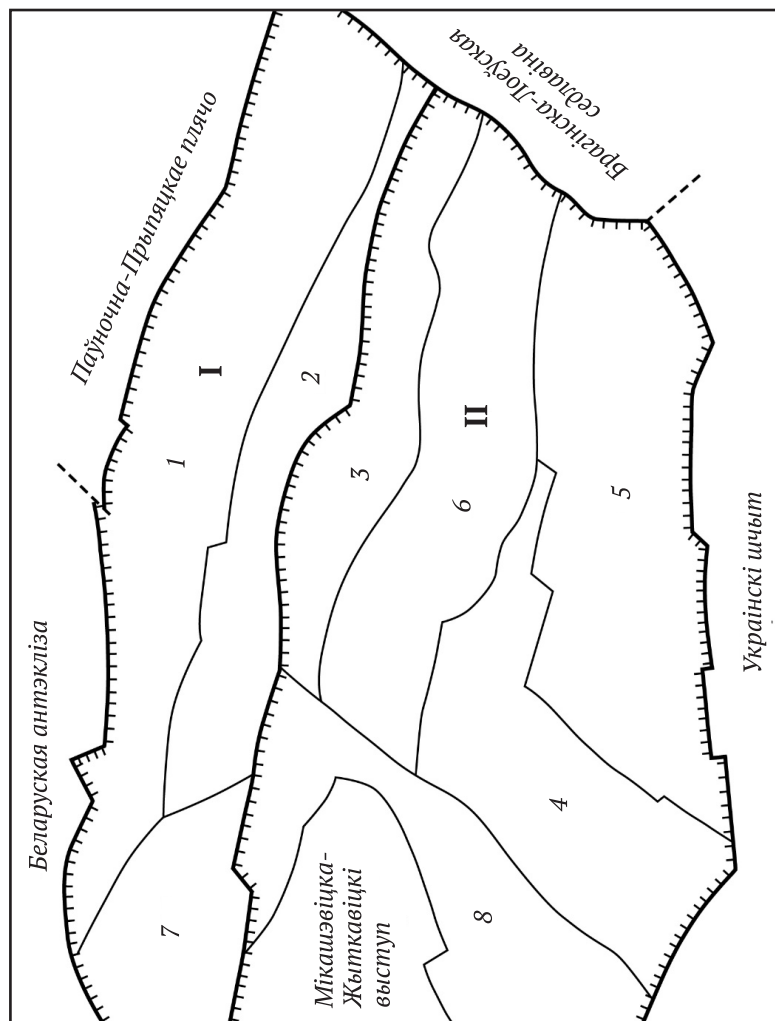
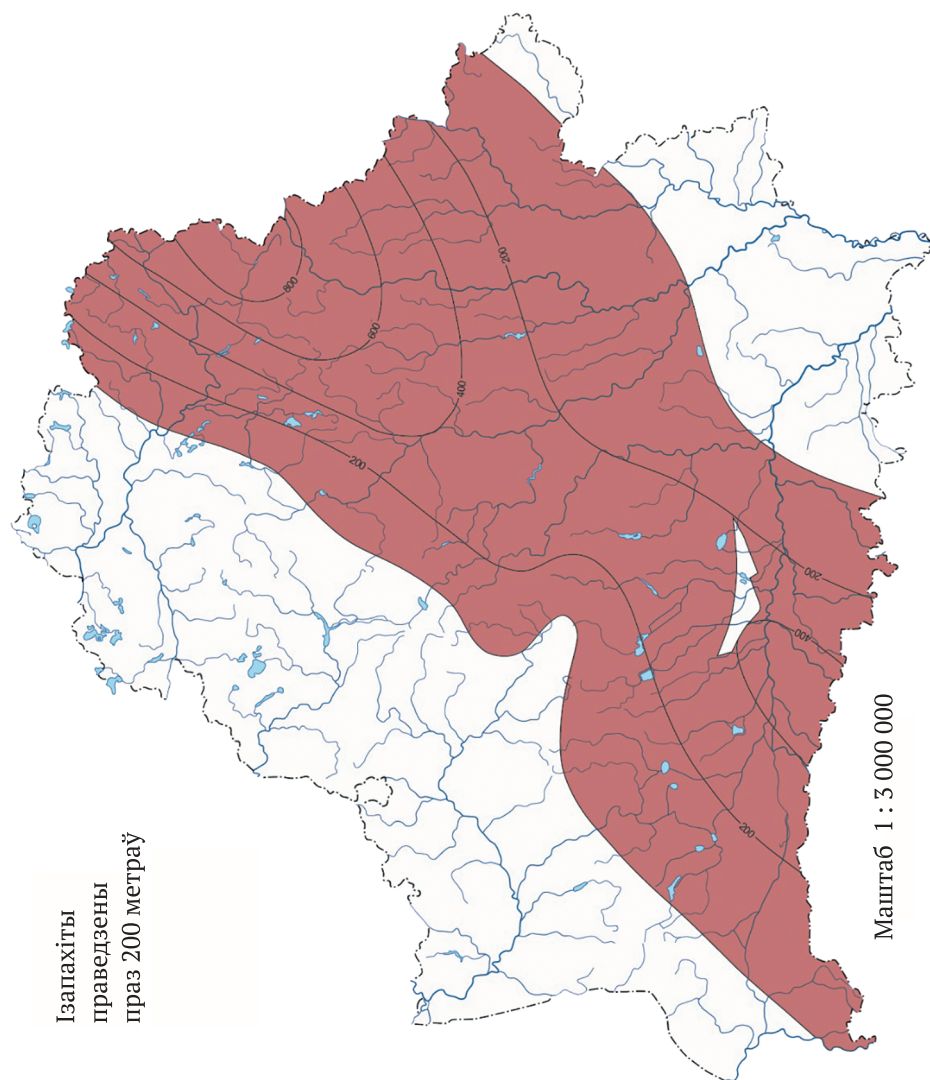
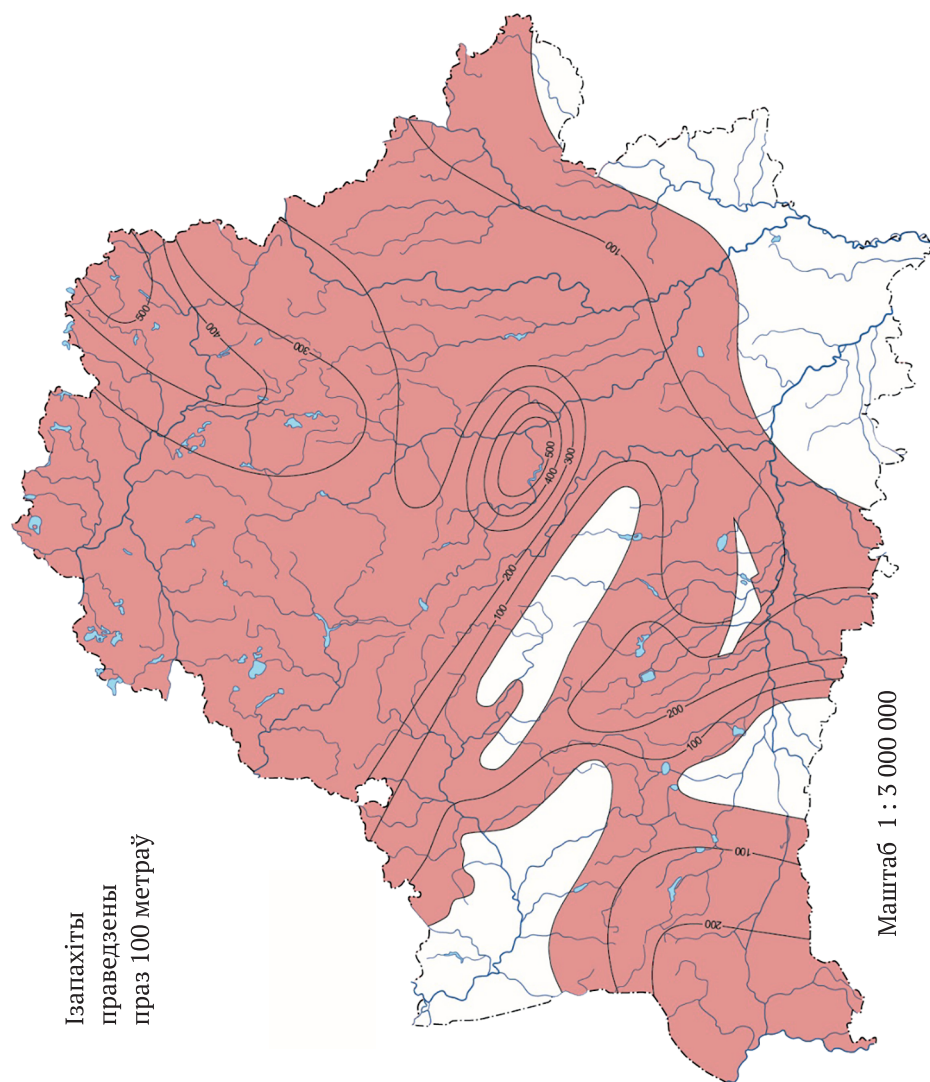

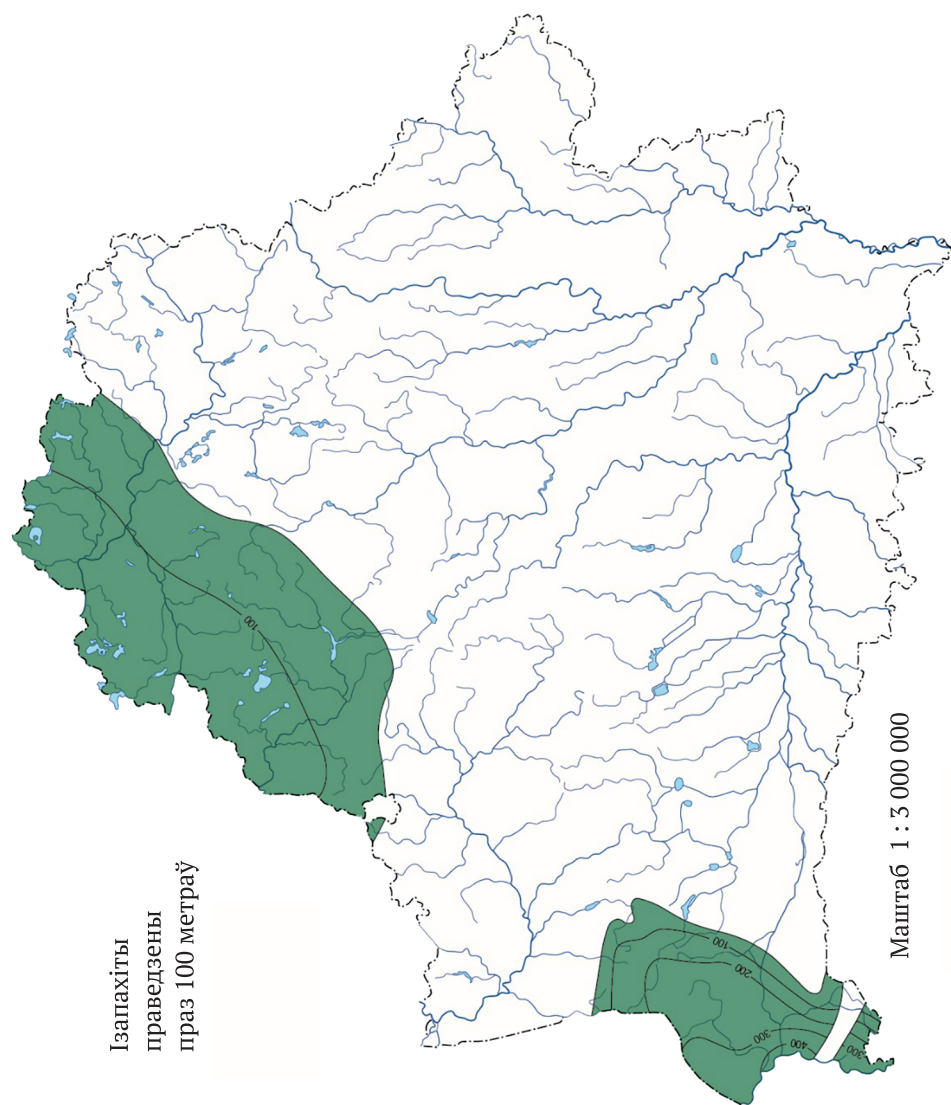
Рис. Д1.3. Схема тэктанічнага раянавання Прыпяцкага прагіну (складальнікі: Р. Я. Айзберг, Р. Г. Гарэцкі і інш.):
 структуры 2-га парадку: I — Паўночная зона ступеней; II — унутраны грабен;
 структуры 3-га парадку: 1 — Рэчыца-Шацілкаўская;
 2 — Чырвонаслабодска-Маладушынская; 3 — Зарэчынска-Велікаборская;
 4 — Шастовіцка-Скалодзінская; 5 — Нараўляна-Ельская ступені;
 6 — Петрыкаўска-Хобнінская зона пахаваных выступаў і перыкліналей;
 7 — Старобінская; 8 — Тураўская дэпрэсіі

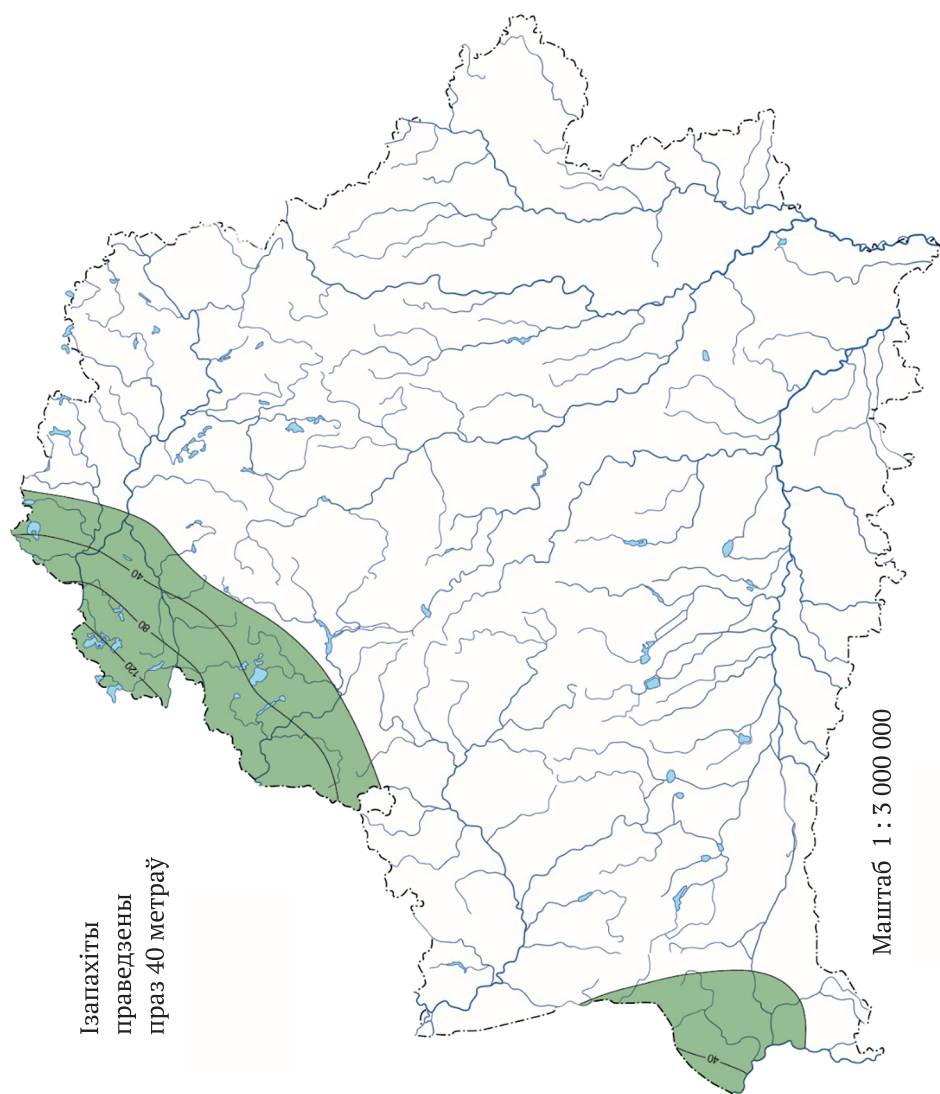
Рыс. Д1.4. Магутнасць рыфейскіх адкладаў

Рыс. Д1.5. Магутнасць вендскіх адкладаў

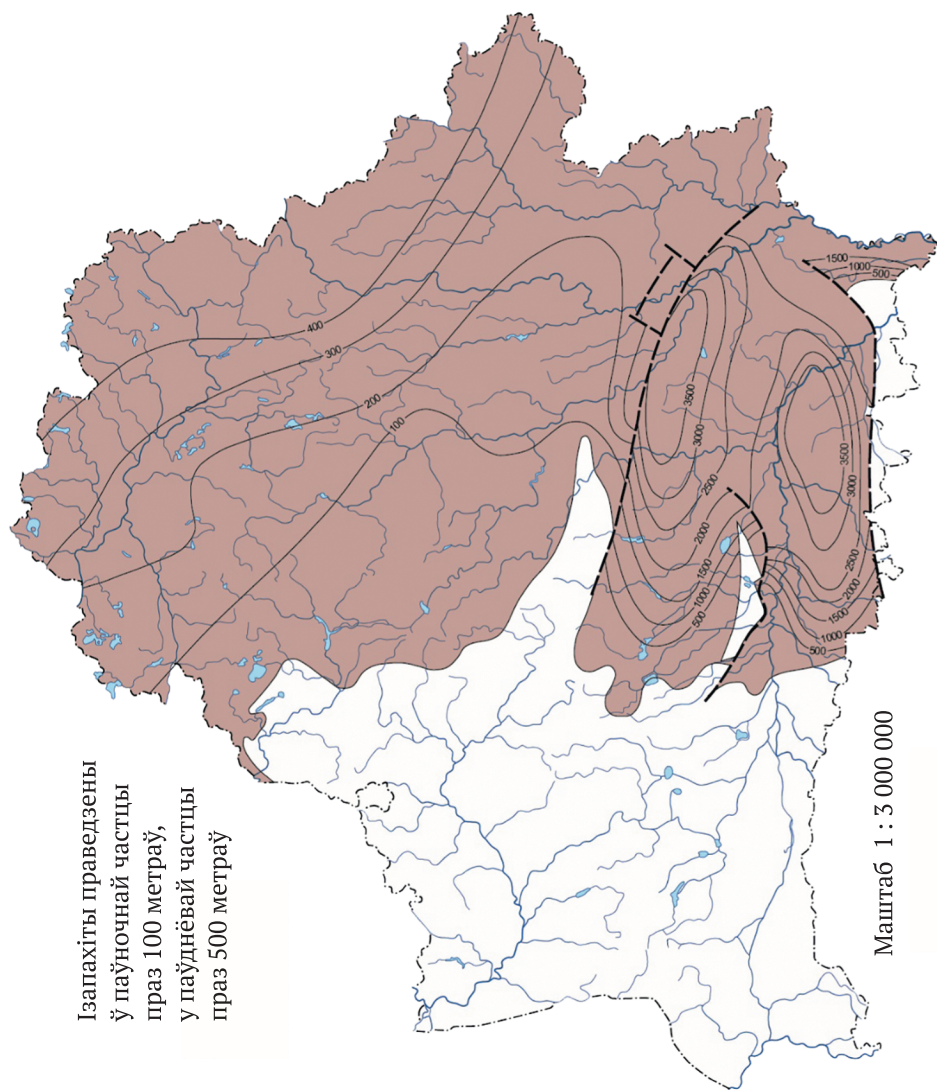
Рыс. Д1.6. Магутнасць кембрыіскіх адкладаў

Рыс. Д1.7. Магугнасць ардовіцкіх адкладаў

Рыс. Д1.8. Магутнасць сілурыіскіх адкладаў

Рыс. Д1.9. Магутнасць дэвонскіх адкладаў

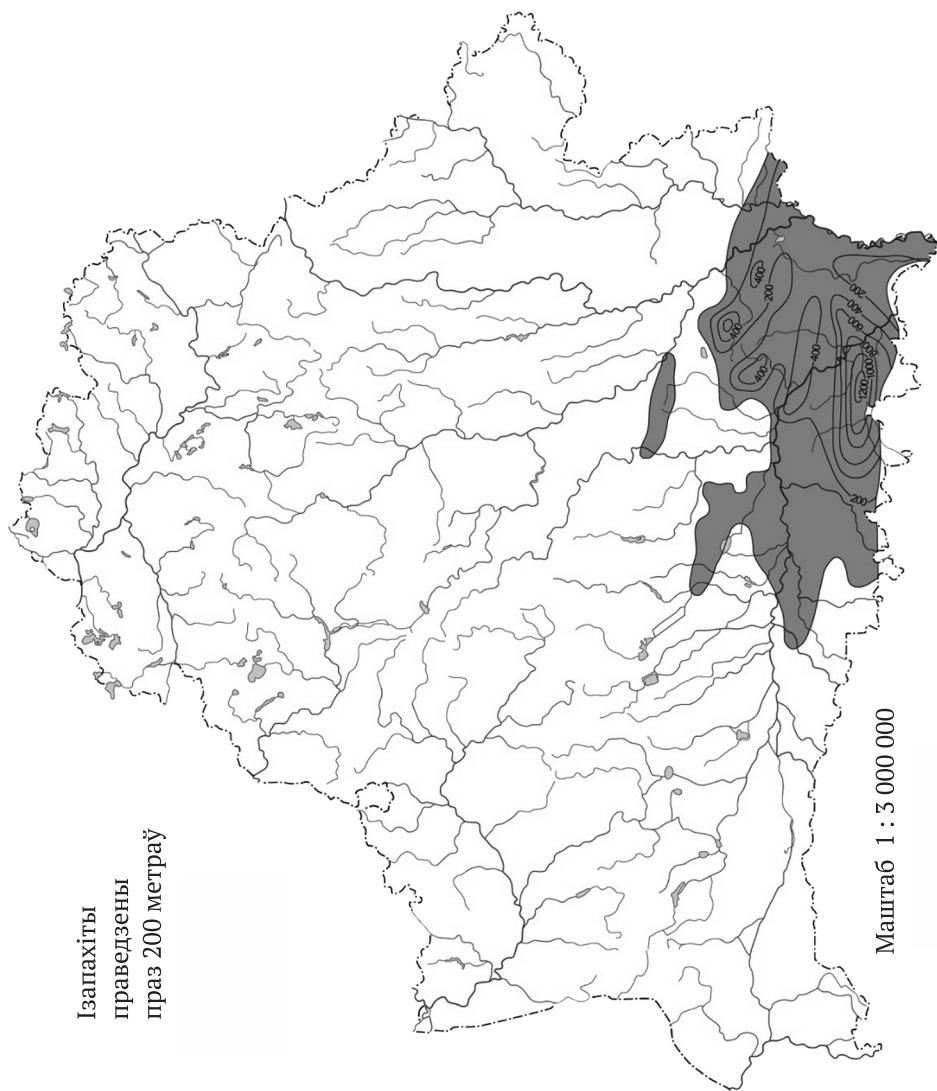
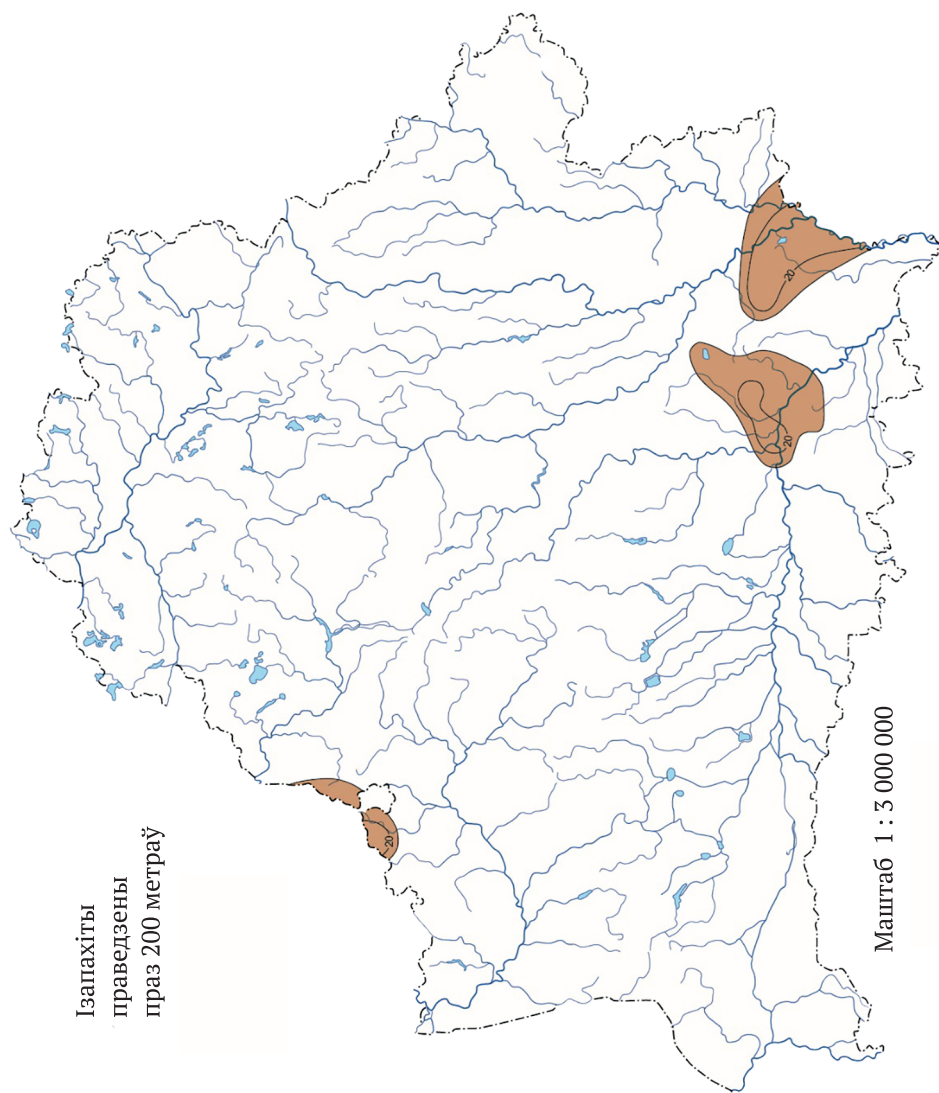
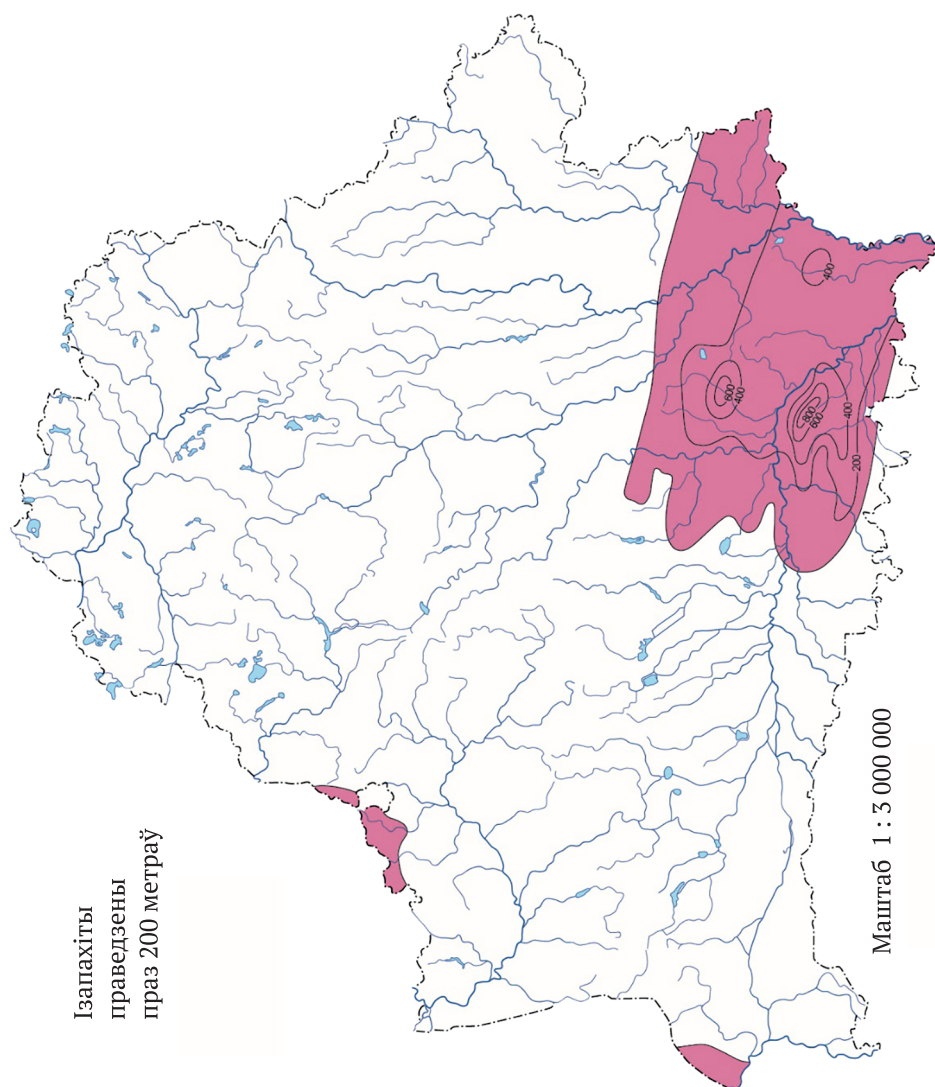

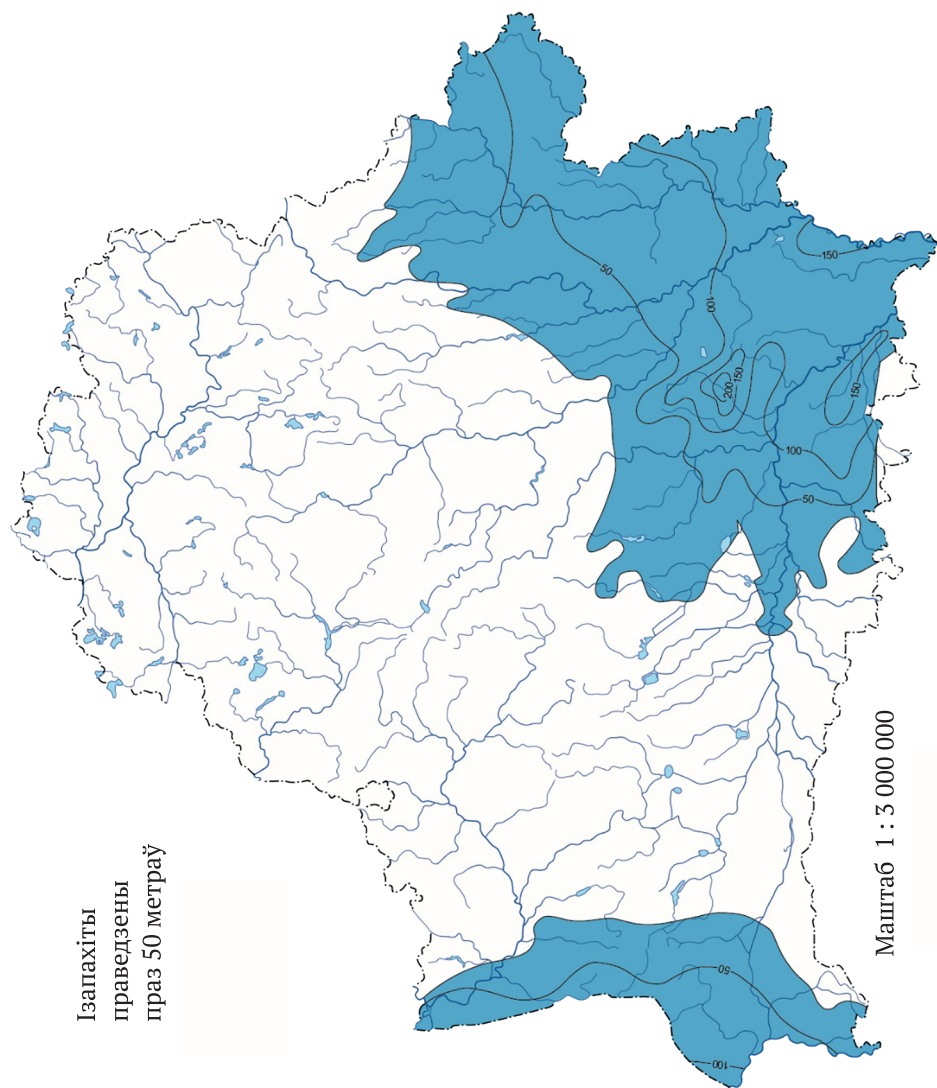
Рис. Д1.10. Магутнасць каменнаватугальных адкладаў

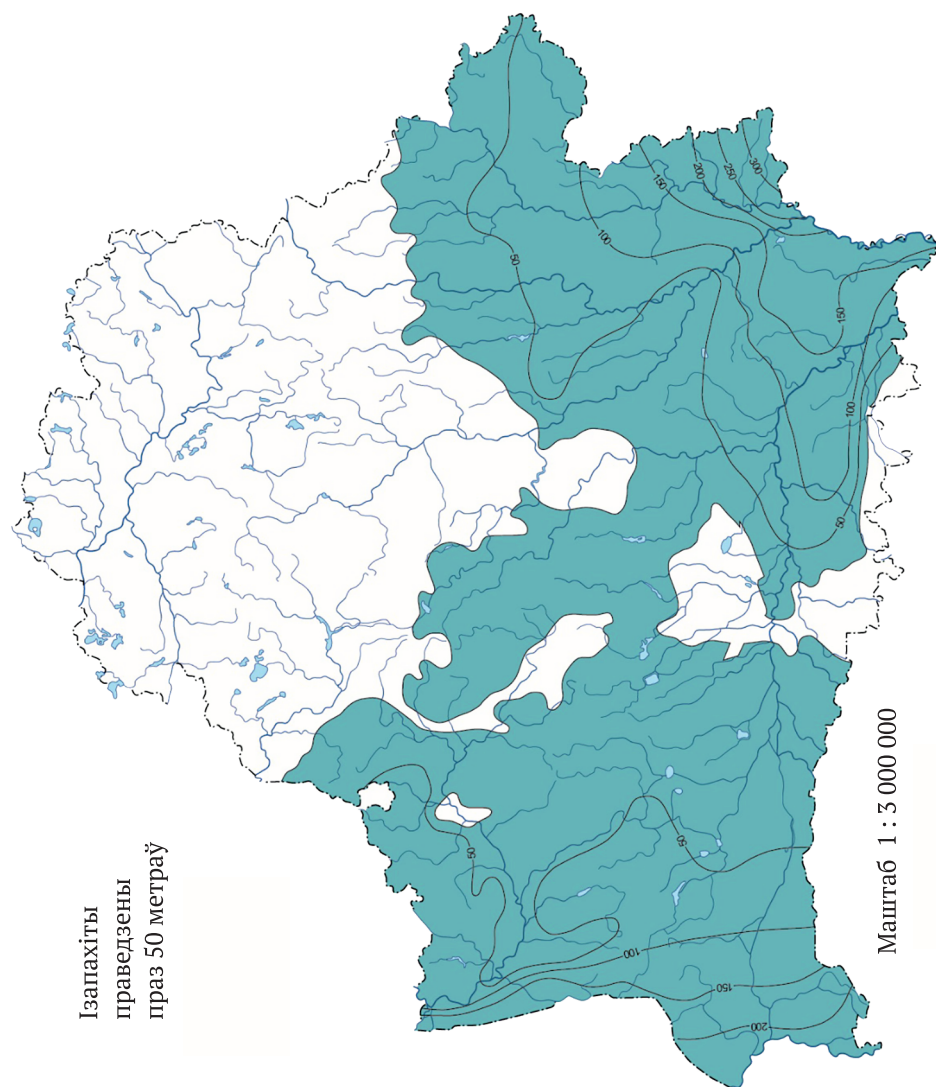
Рыс. Д1.11. Магутнасць пермскіх адкладаў

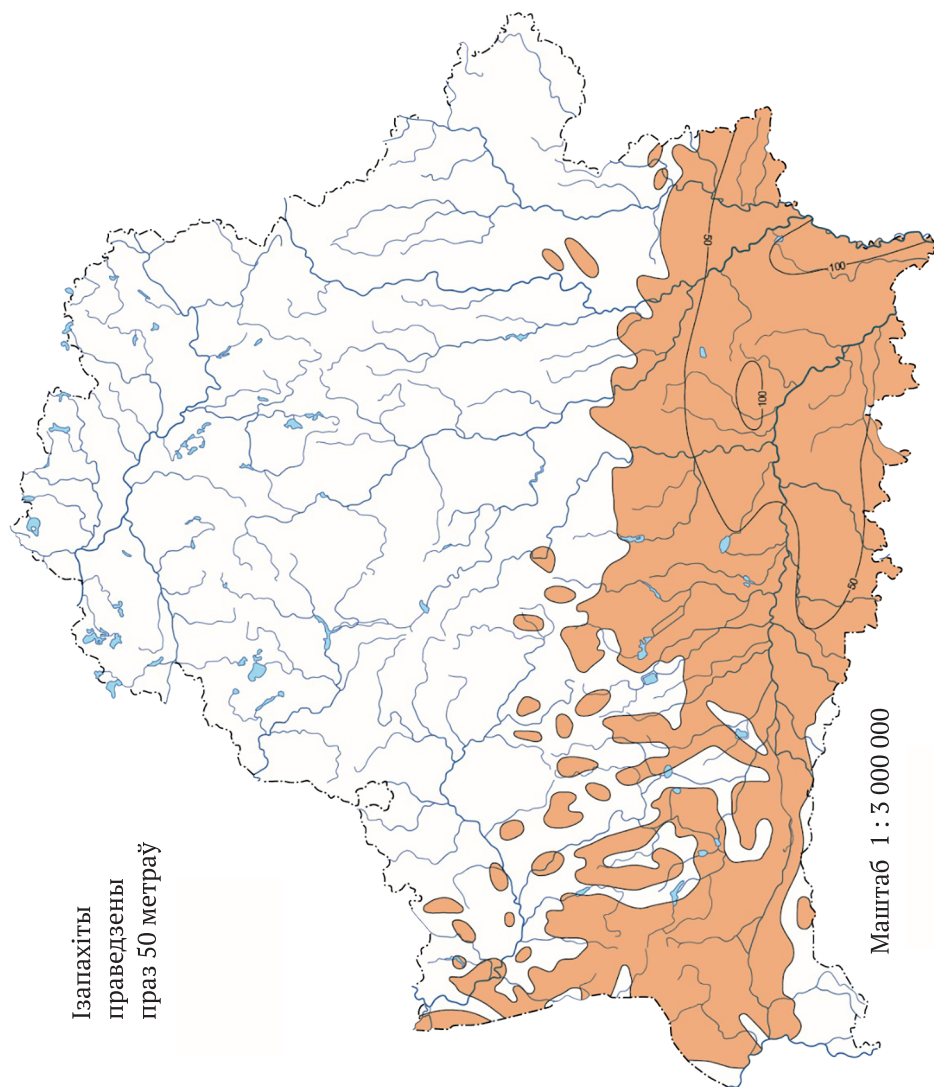
Рыс. Д1.12. Магутнасць трэясовых адкладаў

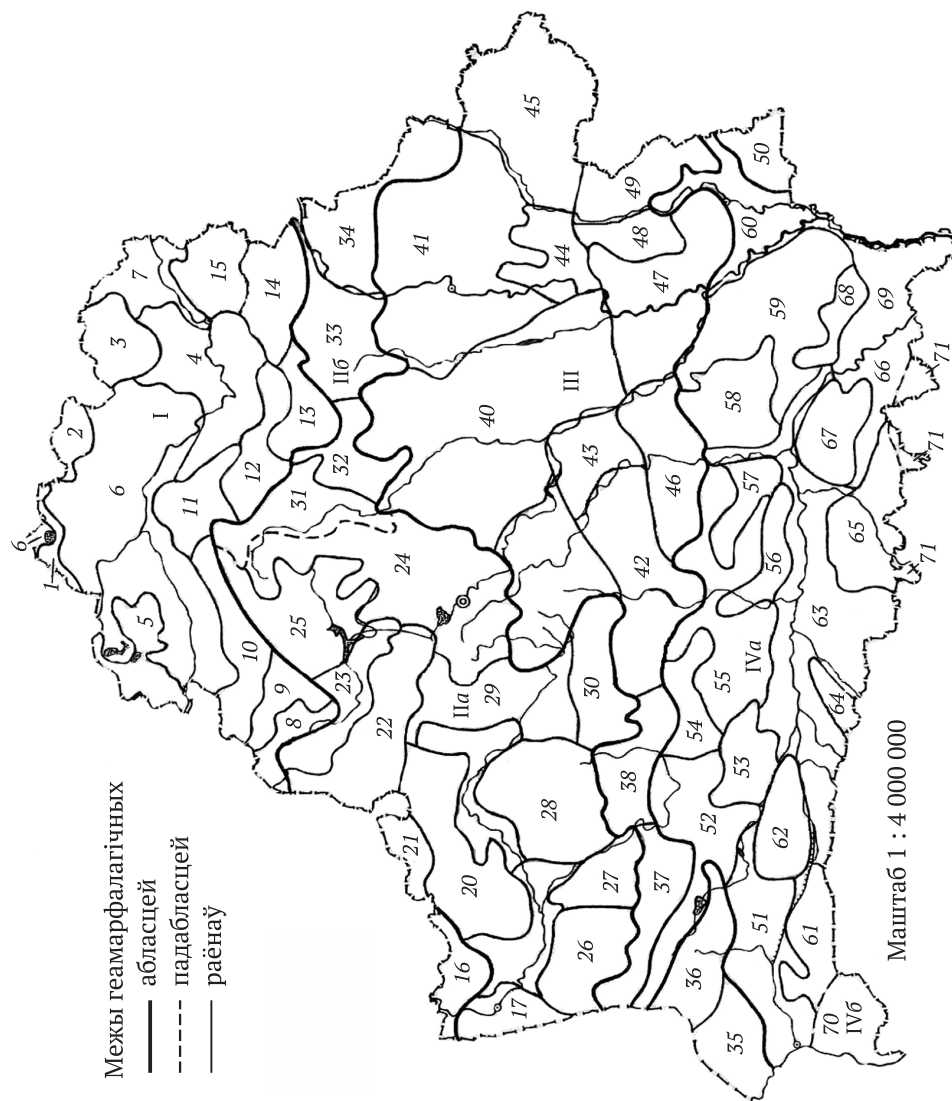
Рыс. Д1.13. Магутнасць юрскіх адкладаў

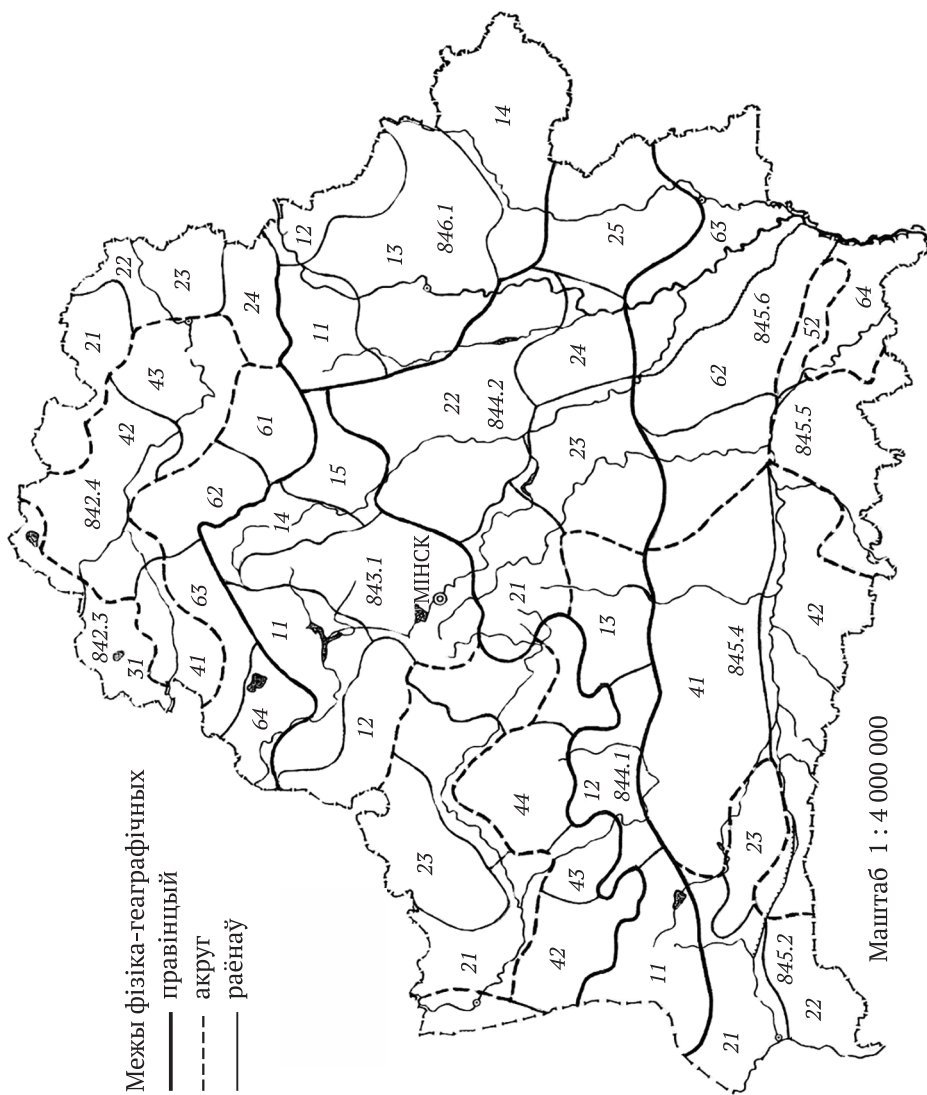
Рыс. Д1.14. Магутнасць мелавых адкладаў

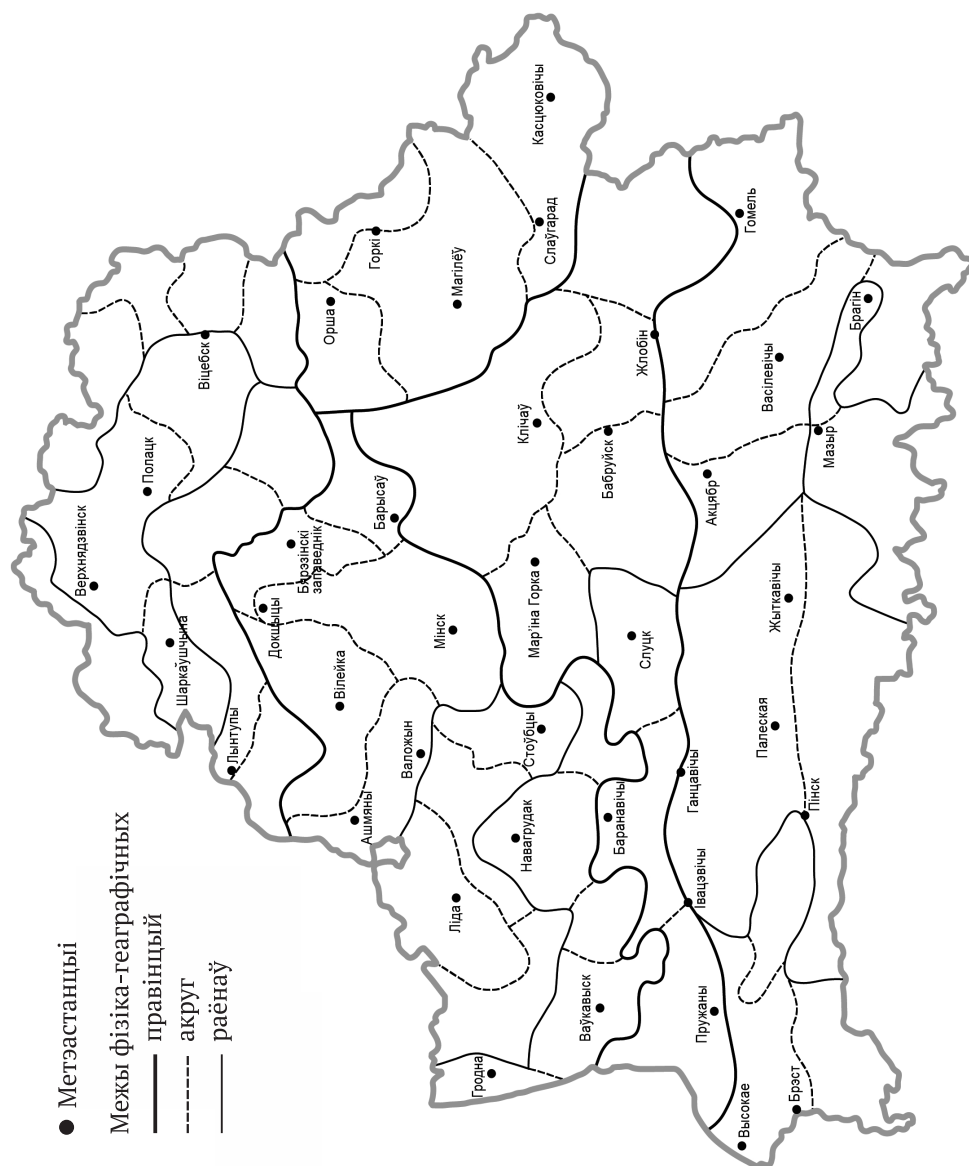
Рыс. Д1.15. Магутнасць палеагенавых адкладаў

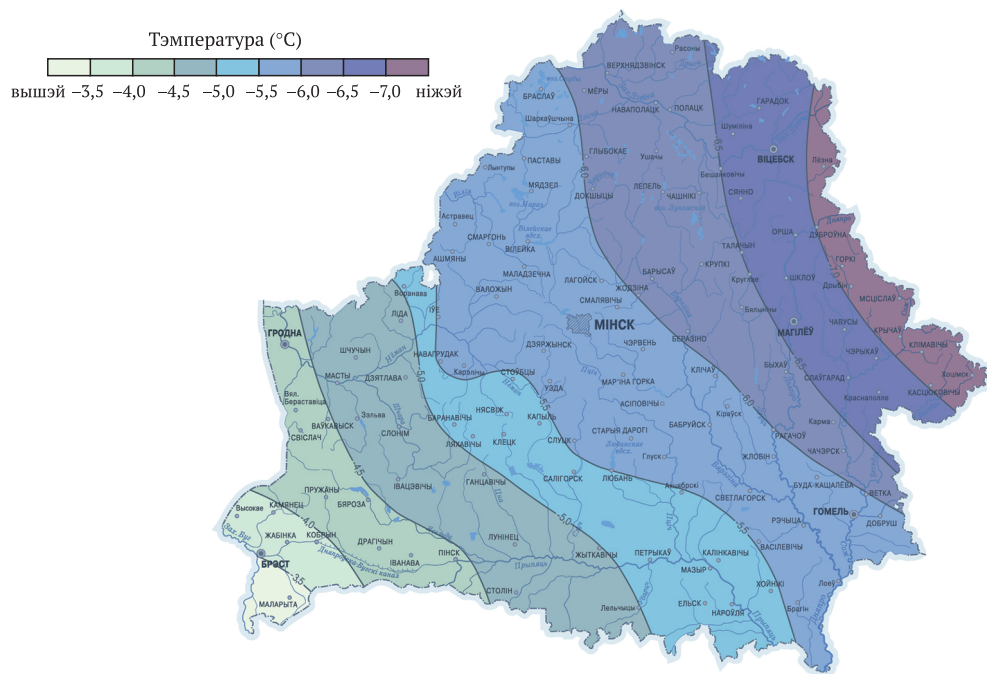

Рыс. Д1.16. Геаграфалічнае раянаванне Беларусі

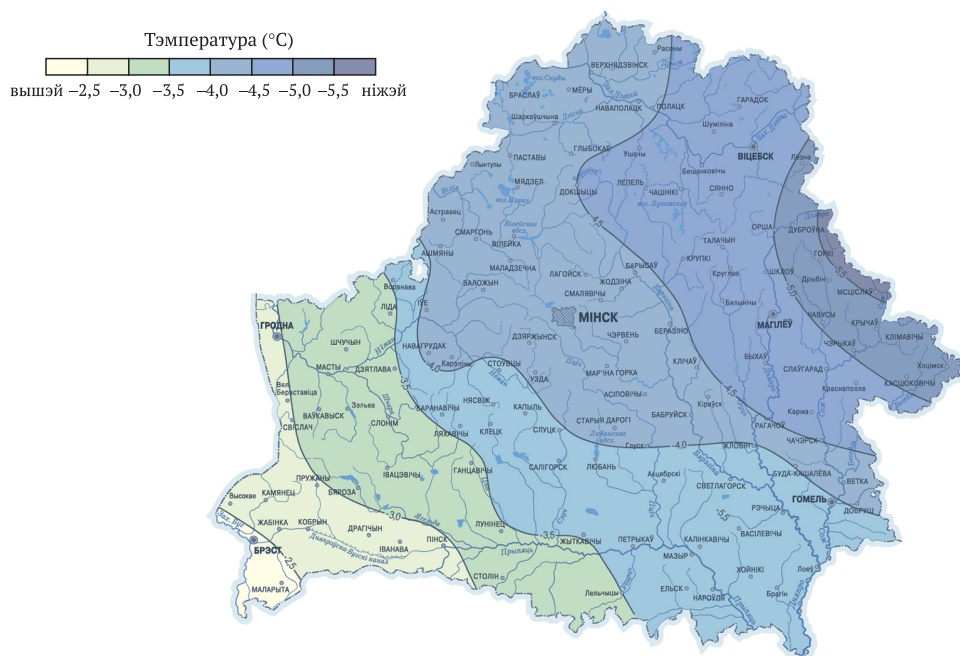

Рыс. Д1.17. Фізіка-геаграфічнае раянаванне
 (у еўрапейскай дзесятковай сістэме раянавання)

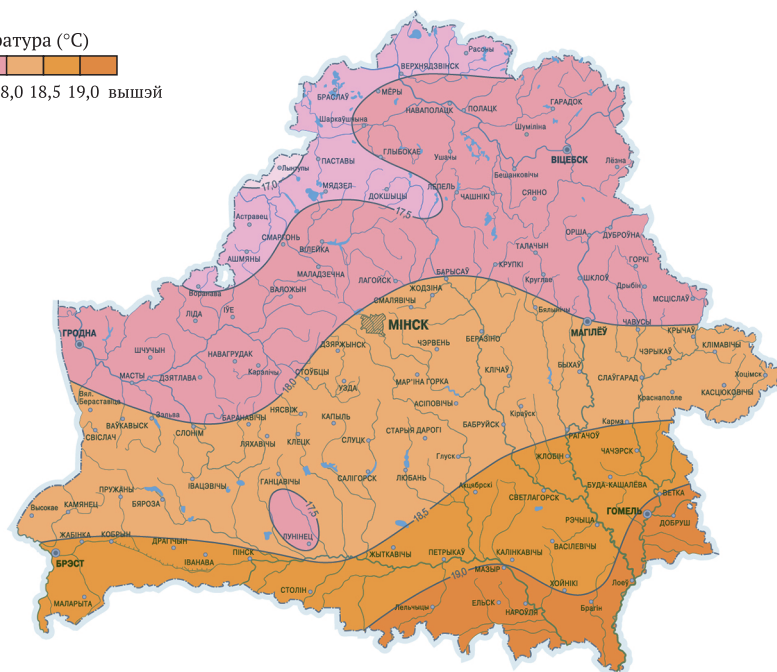
Рыс. Д1.19. Сярэдняя тэмпература паветра ў студзені за 1948—2018 гг.

Рыс. Д1.20. Сярэдняя тэмпература паветра ў студзені за 1989—2018 гг.

Тэмпература (°C)

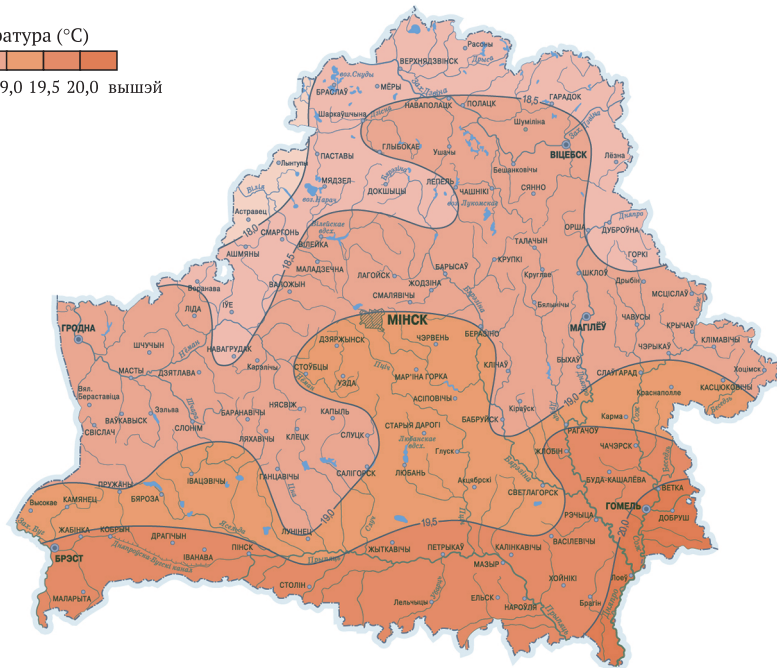
ніжэй 17,0 17,5 18,0 18,5 19,0 вышэй

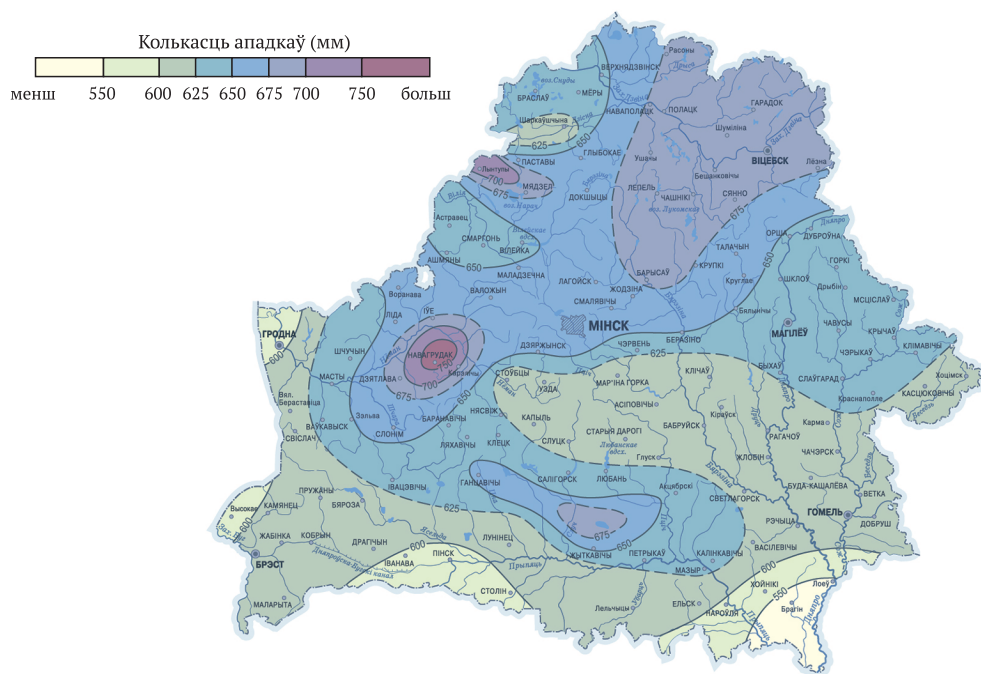
Рыс. Д1.21. Сярэдняя тэмпература паветра ў ліпені за 1948–2018 гг.

Тэмпература (°C)

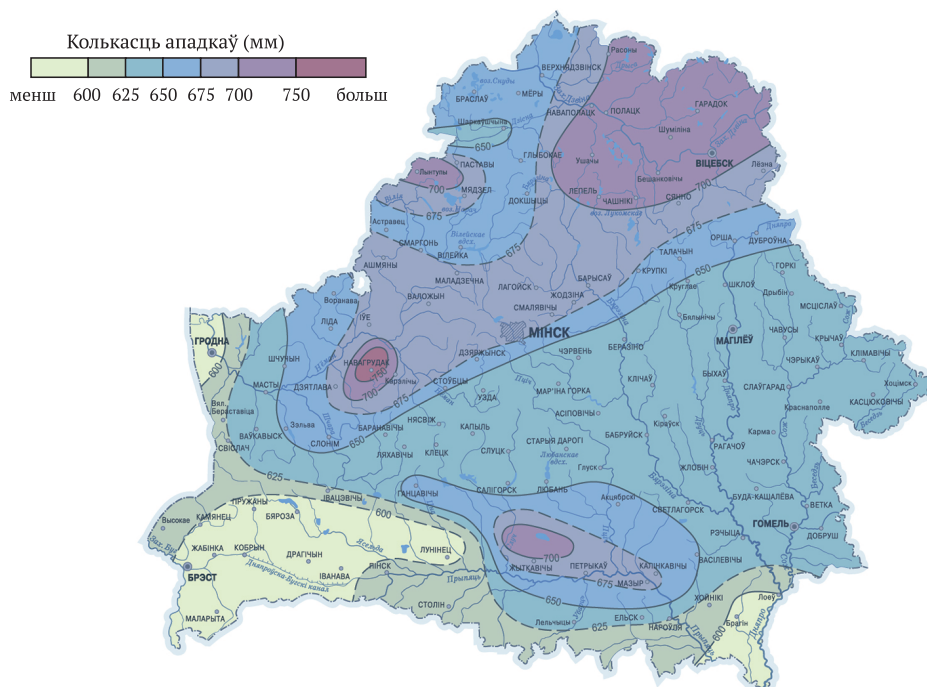
ніжэй 18,0 18,5 19,0 19,5 20,0 вышэй

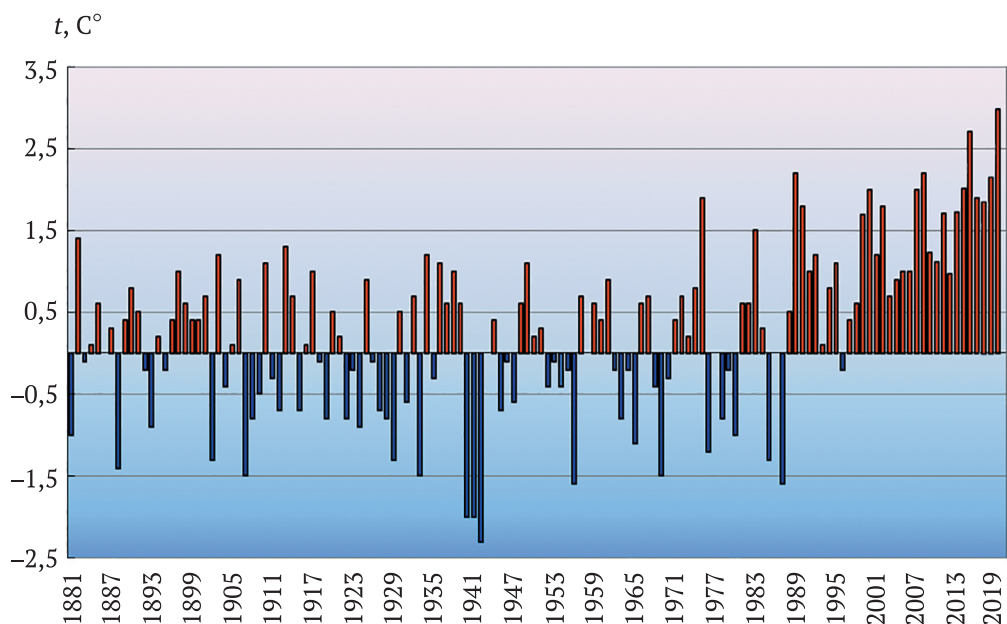
Рыс. Д1.22. Сярэдняя тэмпература паветра ў ліпені за 1989–2018 гг.

Рыс. Д1.23. Сярэдняя колькасць ападкаў на тэрыторыі Беларусі ў 1948–2019 гг.

Рыс. Д1.24. Сярэдняя колькасць ападкаў на тэрыторыі Беларусі ў 1989–2019 гг.

Рыс. Д1.25. Адхіленне сярэдняй гадавой тэмпературы паветра ад кліматычнай нормы (5,8 °С) па Беларусі за 1881—2019 гг.

2. ДАВЕДАЧНЫ МАТЭРЫЯЛ

Клімат

Табліца Д2.1

Сярэдняя месячная тэмпература паветра, °С

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхня-дзвінск	1948—2018	-6,2	-6,0	-1,7	5,8	12,2	15,8	17,5	16,3	11,4	5,9	0,5	-3,6	5,7
Полацк	1948—2018	-6,2	-5,9	-1,6	6,0	12,5	16,0	17,6	16,4	11,4	5,9	0,5	-3,6	5,8
Шаркаўшчына	1948—2018	-5,9	-5,7	-1,6	6,0	12,5	16,0	17,7	16,5	11,6	6,1	0,8	-3,3	5,9
Віцебск	1948—2018	-6,8	-6,3	-1,7	6,2	12,8	16,3	17,9	16,7	11,5	5,8	0,1	-4,1	5,7
Лынтупы	1948—2018	-5,8	-5,5	-1,5	5,6	11,9	15,4	17,0	16,0	11,2	5,9	0,7	-3,4	5,6
Докшыцы	1950—2018	-6,2	-5,9	-1,9	5,6	12,1	15,7	17,4	16,2	11,3	5,8	0,5	-3,7	5,6
Бярэзінскі запаведнік	1960—2018	-6,3	-5,6	-1,2	6,0	12,3	15,8	17,5	16,1	11,1	5,6	0,5	-3,7	5,7
Орша	1948—2018	-6,8	-6,4	-1,9	6,0	12,6	16,1	17,7	16,5	11,4	5,7	0,0	-4,2	5,5
Вілейка	1948—2018	-5,6	-5,1	-1,1	6,3	12,8	16,2	17,8	16,8	11,8	6,3	1,0	-3,1	6,2

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Барысаў	1948—2018	-6,1	-5,4	-1,0	6,5	13,0	16,5	18,0	16,9	11,9	6,1	0,6	-3,6	6,1
Валожын	1948—2018	-5,7	-5,1	-0,9	6,5	12,8	16,1	17,6	16,9	11,9	6,2	0,8	-3,3	6,2
Мінск	1948—2018	-5,8	-5,2	-0,9	6,6	13,0	16,5	18,1	17,1	12,1	6,3	0,8	-3,3	6,3
Беразіно	1948—2018	-6,0	-5,4	-0,9	6,8	13,2	16,7	18,1	17,0	11,9	6,1	0,7	-3,5	6,2
Стоўбцы	1966—2018	-5,2	-4,3	0,2	7,2	13,5	16,5	18,2	17,4	12,3	6,6	1,4	-2,9	6,7
Мар'іна Горка	1948—2018	-5,9	-5,2	-0,7	7,0	13,2	16,6	18,1	17,1	12,0	6,3	0,9	-3,4	6,3
Слуцк	1948—2018	-5,6	-4,9	-0,5	7,2	13,3	16,5	18,1	17,2	12,3	6,6	1,2	-3,0	6,5
Ашмяны	1962—2018	-5,6	-4,9	-0,7	6,2	12,5	15,6	17,3	16,5	11,7	6,2	1,1	-3,2	6,1
Ліда	1948—2018	-4,9	-4,3	-0,3	6,9	13,0	16,2	17,9	17,0	12,2	6,8	1,7	-2,5	6,7
Гродна	1948—2018	-4,3	-3,8	0,2	7,0	12,9	16,2	17,9	17,2	12,5	7,1	2,1	-2,0	6,9
Навагрудак	1948—2018	-5,6	-5,0	-0,9	6,3	12,5	15,7	17,4	16,7	11,9	6,3	0,8	-3,2	6,1
Ваўкавыск	1948—2018	-4,3	-3,7	0,3	7,3	13,2	16,4	18,1	17,3	12,6	7,2	2,0	-2,0	7,0
Горкі	1948—2018	-7,3	-6,8	-2,4	5,9	12,5	16,1	17,6	16,5	11,2	5,4	-0,3	-4,5	5,3
Магілёў	1948—2018	-6,6	-6,1	-1,6	6,4	12,9	16,4	18,0	16,9	11,7	5,8	0,2	-4,0	5,8
Клічаў	1958—2018	-6,1	-5,3	-0,7	6,9	13,2	16,5	18,1	16,9	11,8	6,2	0,8	-3,6	6,2
Слаўгарад	1948—2018	-6,6	-5,9	-1,3	6,9	13,4	16,8	18,3	17,2	12,0	6,0	0,2	-4,0	6,1
Касцюковічы	1948—2018	-7,0	-6,4	-1,7	6,7	13,3	16,7	18,2	17,0	11,8	5,8	0,0	-4,2	5,9
Бабруйск	1948—2018	-5,9	-5,2	-0,7	7,1	13,3	16,7	18,2	17,1	12,1	6,3	0,8	-3,4	6,4
Баранавічы	1948—2018	-5,1	-4,5	-0,3	7,1	13,2	16,4	18,0	17,3	12,4	6,8	1,4	-2,7	6,7
Ганцавічы	1948—2018	-4,9	-4,2	0,1	7,4	13,3	16,6	18,1	17,1	12,2	6,8	1,7	-2,5	6,8
Івацэвічы	1948—2018	-4,5	-3,8	0,4	7,6	13,6	16,9	18,4	17,5	12,7	7,2	2,0	-2,1	7,2
Пружаны	1948—2018	-4,3	-3,7	0,5	7,4	13,3	16,5	18,2	17,4	12,7	7,2	2,1	-2,0	7,1
Высокае	1951—2018	-3,9	-3,2	0,9	7,6	13,4	16,7	18,3	17,6	12,9	7,6	2,5	-1,6	7,4
Палеская	1948—2018	-4,9	-4,0	0,3	7,5	13,3	16,5	17,9	17,0	12,2	6,7	1,7	-2,5	6,8
Брэст	1948—2018	-3,5	-2,6	1,5	8,3	14,0	17,2	18,9	18,1	13,4	8,0	2,9	-1,2	7,9
Пінск	1948—2018	-4,4	-3,6	0,7	8,1	14,0	17,2	18,7	17,8	13,0	7,4	2,1	-2,1	7,4
Жлобін	1948—2018	-5,9	-5,2	-0,5	7,6	14,1	17,4	18,8	17,7	12,6	6,6	0,9	-3,3	6,7
Акцябр	1958—2018	-5,5	-4,4	0,1	7,6	13,9	17,1	18,6	17,5	12,4	6,7	1,3	-3,1	6,9
Гомель	1948—2018	-5,9	-5,1	-0,4	7,9	14,4	17,8	19,3	18,3	12,9	6,8	1,0	-3,3	7,0
Васілевічы	1948—2018	-5,5	-4,7	0,0	7,9	14,1	17,4	18,8	17,7	12,7	6,9	1,3	-3,0	7,0
Жыткавічы	1948—2018	-4,9	-4,0	0,4	7,9	14,0	17,3	18,7	17,7	12,7	7,0	1,7	-2,5	7,2
Мазыр	1948—2018	-5,3	-4,3	0,2	8,0	14,3	17,5	19,1	18,0	12,9	7,0	1,4	-3,1	7,2
Брагін	1948—2018	-5,7	-4,9	-0,2	7,9	14,1	17,4	18,9	17,8	12,7	6,7	1,2	-3,1	6,9

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 0 °С**

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 0 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 0 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	1955—2018	26.03	19.11	237	2672,5
Полацк	1948—2018	25.03	19.11	238	2694,2
Шаркаўшчына	1955—2018	25.03	21.11	240	2725,7
Віцебск	1948—2018	25.03	16.11	236	2730,4
Лынтупы	1977—2018	25.03	20.11	240	2656,3
Докшыцы	1977—2018	27.03	19.11	236	2648,4
Бярэзінскі запаведнік	1978—2018	24.03	19.11	239	2696,8
Орша	1977—2018	26.03	16.11	243	2736,2
Вілейка	1955—2017	24.03	22.11	243	2771,0
Барысаў	1955—2018	23.03	19.11	241	2799,2
Валожын	1977—2018	23.03	21.11	242	2845,4
Мінск	1948—2018	23.03	21.11	242	2826,6
Беразіно	1977—2018	22.03	20.11	243	2889,8
Стоўбцы	1977—2018	17.03	25.11	252	2944,6
Мар’іна Горка	1948—2018	22.03	21.11	244	2847,9
Слуцк	1977—2018	21.03	24.11	247	2945,5
Ашмяны	1977—2018	22.03	23.11	245	2757,3
Ліда	1955—2018	20.03	27.11	251	2871,2
Гродна	1948—2018	18.03	30.11	257	2911,7
Навагрудак	1955—2018	23.03	21.11	242	2740,5
Ваўкавыск	1955—2018	17.03	30.11	257	2950,2
Горкі	1948—2018	19.03	14.11	239	2667,6
Магілёў	1948—2018	25.03	17.11	236	2763,6
Клічаў	1977—2018	22.03	21.11	243	2853,6
Слаўгарад	1955—2018	24.03	17.11	237	2851,0
Касцюковічы	1977—2018	25.03	16.11	235	2848,8
Бабруйск	1955—2018	22.03	21.11	243	2863,8
Баранавічы	1955—2018	20.03	25.11	249	2898,7
Ганцавічы	1977—2018	18.03	27.11	253	2972,3

Заканчэнне табл. Д2.2

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 0 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 0 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Івацэвічы	1977—2018	17.03	29.11	257	3074,7
Пружаны	1955—2018	16.03	30.11	258	2976,0
Высокае	1977—2018	14.03	03.12	263	3093,9
Палеская	1977—2018	17.03	27.11	255	2956,4
Брэст	1948—2018	10.03	06.12	271	3181,4
Пінск	1948—2018	15.03	30.11	259	3079,5
Жлобін	1957—2018	21.03	21.11	245	3005,2
Акцябр	1977—2018	18.03	24.11	250	3030,1
Гомель	1948—2018	20.03	22.11	246	3077,3
Васілевічы	1948—2018	19.03	24.11	249	3024,9
Жыткавічы	1948—2018	17.03	27.11	254	3042,0
Мазыр	1977—2018	18.03	24.11	251	3121,0
Брагін	1955—2018	19.03	23.11	249	3026,6

Табліца Д2.3

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 5°С**

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 5 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 5 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	1955—2018	14.04	22.10	190	2519,3
Полацк	1948—2018	13.04	22.10	191	2544,4
Шаркаўшчына	1955—2018	13.04	23.10	192	2569,2
Віцебск	1948—2018	12.04	21.10	192	2591,4
Лынтупы	1977—2018	15.04	22.10	189	2484,0
Докшыцы	1977—2018	15.04	21.10	189	2528,3
Бярэзінскі запаведнік	1978—2018	13.04	20.10	190	2537,0
Орша	1977—2018	13.04	21.10	190	2588,9
Вілейка	1955—2017	12.04	24.10	194	2617,0
Барысаў	1955—2018	14.04	23.10	193	2649,7
Валожын	1977—2018	11.04	23.10	195	2678,0

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 5 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 5 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Мінск	1948—2018	11.04	24.10	195	2674,5
Беразіно	1977—2018	10.04	23.10	195	2724,8
Стоўбцы	1977—2018	08.04	26.10	200	2774,6
Мар’іна Горка	1948—2018	09.04	24.10	197	2697,9
Слуцк	1977—2018	09.04	25.10	199	2770,0
Ашмяны	1977—2018	12.04	24.10	194	2584,9
Ліда	1955—2018	09.04	27.10	201	2703,2
Гродна	1948—2018	09.04	29.10	202	2734,3
Навагрудак	1955—2018	12.04	24.10	194	2582,9
Ваўкавыск	1955—2018	08.04	29.10	204	2771,6
Горкі	1948—2018	13.04	19.10	188	2525,4
Магілёў	1948—2018	12.04	21.10	191	2617,5
Клічаў	1977—2018	10.04	23.10	196	2688,4
Слаўгарад	1955—2018	10.04	22.10	193	2709,9
Касцюковічы	1977—2018	11.04	21.10	192	2701,3
Бабруйск	1955—2018	09.04	24.10	197	2711,9
Баранавічы	1955—2018	09.04	27.10	200	2735,8
Ганцавічы	1977—2018	07.04	27.10	203	2807,2
Івацэвічы	1977—2018	07.04	29.10	205	2891,8
Пружаны	1955—2018	07.04	29.10	205	2795,8
Высокае	1977—2018	06.04	01.11	208	2900,5
Палеская	1977—2018	07.04	27.10	202	2775,0
Брэст	1948—2018	03.04	03.11	213	2998,1
Пінск	1948—2018	05.04	30.10	207	2911,6
Жлобін	1957—2018	08.04	25.10	199	2848,9
Акцябр	1977—2018	07.04	26.10	201	2861,5
Гомель	1948—2018	07.04	26.10	201	2931,2
Васілевічы	1948—2018	06.04	27.10	203	2876,1
Жыткавічы	1948—2018	06.04	28.10	204	2876,9
Мазыр	1977—2018	06.04	27.10	204	2957,2
Брагін	1955—2018	06.04	26.10	202	2879,5

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 10 °С**

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 10 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 10 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	1955—2018	05.05	24.09	141	2152,1
Полацк	1948—2018	04.05	24.09	142	2178,8
Шаркаўшчына	1955—2018	03.05	25.09	144	2212,9
Віцебск	1948—2018	02.05	24.09	144	2238,4
Лынтупы	1977—2018	06.05	23.09	139	2096,7
Докшыцы	1977—2018	06.05	23.09	140	2141,1
Бярэзінскі запаведнік	1978—2018	04.05	22.09	141	2154,0
Орша	1977—2018	03.05	24.09	143	2228,3
Вілейка	1955—2017	02.05	26.09	146	2259,8
Барысаў	1955—2018	01.05	26.09	147	2299,8
Валожын	1977—2018	02.05	26.09	146	2299,1
Мінск	1948—2018	01.05	27.09	148	2322,6
Беразіно	1977—2018	30.04	26.09	148	2362,0
Стоўбцы	1977—2018	29.04	28.09	151	2404,5
Мар’іна Горка	1948—2018	29.04	27.09	150	2351,8
Слуцк	1977—2018	29.04	28.09	152	2406,4
Ашмяны	1977—2018	03.05	25.09	145	2198,6
Ліда	1955—2018	30.04	28.09	151	2333,1
Гродна	1948—2018	01.05	30.09	151	2351,7
Навагрудак	1955—2018	03.05	26.09	145	2213,6
Ваўкавыск	1955—2018	29.04	01.10	154	2406,0
Горкі	1948—2018	05.05	22.09	140	2152,6
Магілёў	1948—2018	01.05	25.09	146	2279,6
Клічаў	1977—2018	30.04	26.09	148	2329,2
Слаўгарад	1955—2018	29.04	26.09	150	2371,5
Касцюковічы	1977—2018	30.04	25.09	148	2350,5
Бабруйск	1955—2018	29.04	27.09	151	2361,4
Баранавічы	1955—2018	29.04	29.09	152	2380,3
Ганцавічы	1977—2018	28.04	28.09	153	2423,8
Івацэвічы	1977—2018	27.04	01.10	156	2523,0

Заканчэнне табл. Д2.4

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 10 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 10 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Пружаны	1955—2018	29.04	01.10	154	2420,1
Высокае	1977—2018	28.04	03.10	157	2509,2
Палеская	1977—2018	28.04	28.09	152	2395,5
Брэст	1948—2018	25.04	05.10	163	2613,7
Пінск	1948—2018	25.04	02.10	159	2552,0
Жлобін	1957—2018	26.04	29.09	156	2516,0
Акцябр	1977—2018	27.04	29.09	154	2501,9
Гомель	1948—2018	25.04	30.09	158	2598,2
Васілевічы	1948—2018	25.04	30.09	158	2531,8
Жыткавічы	1948—2018	26.04	30.09	157	2515,2
Мазыр	1977—2018	25.04	01.10	158	2611,9
Брагін	1955—2018	25.04	30.09	157	2541,6

Табліца Д2.5

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 15 °С**

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 15 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 15 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	1955—2018	08.06	28.08	80	1375,3
Полацк	1948—2018	05.06	28.08	83	1431,6
Шаркаўшчына	1955—2018	06.06	29.08	83	1438,2
Віцебск	1948—2018	02.06	29.08	88	1517,7
Лынтупы	1977—2018	12.06	26.08	74	1257,1
Докшыцы	1977—2018	09.06	27.08	79	1348,8
Бярэзінскі запаведнік	1978—2018	08.06	26.08	78	1351,2
Орша	1977—2018	04.06	29.08	85	1486,9
Вілейка	1955—2017	03.06	31.08	88	1528,2
Барысаў	1955—2018	31.05	31.08	92	1594,0
Валожын	1977—2018	03.06	01.09	89	1562,0
Мінск	1948—2018	01.06	01.09	92	1600,5

Станцыя	Перыяд, гг.	Дата пераходу тэмпературы праз 15 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 15 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
		Пачатак	Заканчэнне		
Беразіно	1977—2018	30.05	01.09	93	1656,7
Стоўбцы	1977—2018	28.05	03.09	97	1718,0
Мар’іна Горка	1948—2018	30.05	01.09	94	1631,1
Слуцк	1977—2018	30.05	02.09	95	1670,4
Ашмяны	1977—2018	09.06	29.08	81	1372,3
Ліда	1955—2018	02.06	01.09	91	1572,2
Гродна	1948—2018	03.06	03.09	91	1590,6
Навагрудак	1955—2018	08.06	31.08	83	1422,9
Ваўкавыск	1955—2018	01.06	03.09	94	1634,5
Горкі	1948—2018	03.06	28.08	86	1465,9
Магілёў	1948—2018	02.06	31.08	89	1558,2
Клічаў	1977—2018	31.05	31.08	91	1603,3
Слаўгарад	1955—2018	28.05	01.09	96	1686,1
Касцюковічы	1977—2018	29.05	31.08	94	1657,0
Бабруйск	1955—2018	30.05	01.09	94	1639,9
Баранавічы	1955—2018	31.05	03.09	94	1646,7
Ганцавічы	1977—2018	30.05	01.09	94	1660,3
Івацэвічы	1977—2018	27.05	04.09	100	1790,3
Пружаны	1955—2018	30.05	04.09	96	1689,0
Высокае	1977—2018	29.05	05.09	98	1750,9
Палеская	1977—2018	30.05	01.09	94	1640,1
Брэст	1948—2018	24.05	08.09	106	1907,0
Пінск	1948—2018	24.05	06.09	104	1858,3
Жлобін	1957—2018	23.05	04.09	104	1856,2
Акцябр	1977—2018	25.05	03.09	101	1808,6
Гомель	1948—2018	21.05	06.09	108	1962,7
Васілевічы	1948—2018	23.05	05.09	104	1865,8
Жыткавічы	1948—2018	24.05	05.09	103	1844,9
Мазыр	1977—2018	22.05	06.09	106	1944,2
Брагін	1955—2018	23.05	05.09	104	1874,0

Абсалютны максімум тэмпературы паветра ($t_{\max}$) за 1948–2018 гг., °С

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Верхнядзвінск													
$t_{\max}$	10,1	10,9	18,2	27,2	31,3	31,2	34,6	34,7	31,3	24,5	15,7	10,6	34,7
Год	2007	1990	2014	1950	1958	1995	1959	1992	1992	1999	1968	2015	1992
Полацк													
$t_{\max}$	11,1	11,5	20	28	31,7	31,8	34,2	35,8	30,1	24,6	16,2	11,1	35,8
Год	2007	1990	2014	2012	2005	2000	2010	2010	1992	1999	1968	2015	2010
Шаркаўшчына													
$t_{\max}$	10,6	12,3	19,2	28,2	31,5	33,1	34,3	35,6	31,4	24,9	15,9	10,4	35,6
Год	2007	1990	2014	2012	1958	1999	1959	2010	1992	1999	1968	2015	2010
Віцебск													
$t_{\max}$	10,4	10,9	19,1	28,5	32,5	33,2	34,7	37,8	30,1	24,6	14,9	10,7	37,8
Год	2007	1990	2014	2012	2013	2016	2010	2010	2008	1999	1968	2009	2010
Лынтупы													
$t_{\max}$	10,7	12,7	18,8	28,2	31,2	31,4	34,6	34,8	31,1	22,5	14,8	10,1	34,8
Год	2007	1989	1990	2012	1958	2016	1959	2010	1992	1966	1968	2015	2010
Докшыцы													
$t_{\max}$	10,7	12,7	19,3	27,5	31,4	32,6	33,4	35,7	31,9	24,3	15,1	10,5	35,7
Год	2007	1990	2014	2012	1958	1999	2012	2010	1992	1999	2000	2006	2010
Бярэзінскі запаведнік													
$t_{\max}$	10,9	14	19,8	29	32,7	32,5	33,6	35,3	30,6	24,9	14,5	10,5	35,3
Год	2007	1990	2014	2012	1979	2016	2010	1992	1992	1999	1968	2015	1992
Орша													
$t_{\max}$	10,3	12,1	19,2	29,1	31	32,4	34,5	38,2	30,2	24,3	13,7	10,6	38,2
Год	2007	1990	2014	2012	2005	2002	1999	2010	2008	1999	2010	2009	2010
Вілейка													
$t_{\max}$	10,4	13,5	19	28,8	32,6	33,2	34,2	36	31,4	23,6	15,5	10,5	36
Год	2005	1989	1990	2012	1958	1979	2006	2010	1992	1966	1968	2015	2010
Барысаў													
$t_{\max}$	10,6	14,3	19	28,8	32	32,7	34,5	35,6	30,1	25,3	15	10,8	35,6
Год	2007	1990	2014	2012	1958	1998	1954	2010	2008	1999	2002	2015	2010
Валожын													
$t_{\max}$	10	13,9	18,6	28	30,9	32	33,8	35,5	31,9	23,6	16,3	10,6	35,5
Год	2007	1989	2014	2012	1958	1999	2002	2014	2015	1999	2002	2015	2014

Працяг табл. Д2.6

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Мінск													
$t_{\max}$	10,3	13,6	18,9	28,8	30,9	32,5	34	35,8	31	24,6	15,8	11,1	35,8
Год	2007	1990	2014	2012	2003	1964	2016	2015	2015	1999	2002	2015	2015
Беразіно													
$t_{\max}$	10,6	14,2	20,7	29,4	31,3	35,6	35,7	36,2	31,6	25,2	16	11,3	36,2
Год	2005	1990	2014	2012	2005	1964	1954	2010	2015	1999	2002	2009	2010
Стоўбцы													
$t_{\max}$	11,5	14,5	19,9	30,3	32,6	34	36,1	35,9	33,6	25,1	18,1	11,6	36,1
Год	2007	1989	1990	2012	2003	1972	1994	2010	2015	1966	2002	1961	1994
Мар'іна Горка													
$t_{\max}$	11	14	20,3	28,2	31,4	33,3	35,1	36,5	33,1	25,5	17,9	11,1	36,5
Год	2007	1990	2014	2012	2005	1964	1954	2014	2015	1999	2002	2015	2014
Слуцк													
$t_{\max}$	10,5	14	20,5	28,4	31	33,2	35	36,1	34,4	25,7	18	10,9	36,1
Год	2007	1990	2014	2012	1958	2002	2002	1992	2015	1966	2002	2011	1992
Ашмяны													
$t_{\max}$	10,5	13,6	18	28,1	30,1	31,9	33,7	34,2	30,9	23	15,6	10,4	34,2
Год	2007	1989	2014	2012	2007	2016	2006	2015	2015	1966	2002	2015	2015
Ліда													
$t_{\max}$	11,5	14,8	19,7	28,5	31,5	32,7	35,2	35,3	34,1	24,7	17	11,6	35,3
Год	2007	1989	1990	2012	2007	1964	1994	1992	2015	1985	2002	1961	1992
Гродна													
$t_{\max}$	11,8	15	22	29,2	32	34	35,7	36,2	34,2	25,2	17,2	12,7	36,2
Год	2007	1990	1968	2012	1979	1972	1959	1992	2015	1966	1968	1961	1992
Навагрудак													
$t_{\max}$	10,4	14,2	19,1	29,3	30	31,1	33,3	34,2	32	23,5	16,3	11,4	34,2
Год	2007	1989	1968	2012	1958	2007	1959	1992	2015	1966	2002	1961	1992
Ваўкавыск													
$t_{\max}$	11,3	15,7	21,6	29,5	32,4	33,2	35,9	35,3	34,9	25,6	17,3	13	35,9
Год	2007	1990	1968	2012	1958	2016	1959	2015	2015	1966	2001	1961	1959
Горкі													
$t_{\max}$	9	11,1	19,1	27,6	30,4	32,2	35,3	38,7	29,9	24,5	13,8	10,1	38,7
Год	2007	1990	2014	2012	2013	2002	2010	2010	2008	1999	2013	2015	2010

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Магілёў													
$t_{\max}$	9,8	12,9	19,3	29,1	30,8	32,8	34,3	36,8	30,6	25,5	14,5	10,9	36,8
Год	2005	1990	2014	2012	1958	2016	2010	2010	2008	1999	2002	2009	2010
Клічаў													
$t_{\max}$	10,2	13,2	20,5	28,8	32	34	34,7	37,7	32,8	25,5	16,3	11,7	37,7
Год	2007	1990	2014	2012	2007	2002	2010	2010	2015	1999	2002	2009	2010
Слаўгарад													
$t_{\max}$	10	13,2	20,2	28,3	31,5	32,8	34,9	37,8	31,7	26,9	15,1	10,5	37,8
Год	2005	1990	2014	2012	2007	1981	2010	2010	2015	1999	1967	2008	2010
Касцюковічы													
$t_{\max}$	9	12,2	20,5	29	31,4	32	36	38,8	31,9	27,6	16	10,8	38,8
Год	2005	1990	2014	2012	2014	2015	2010	2010	2015	1999	2010	2008	2010
Бабруйск													
$t_{\max}$	9,9	14,9	20,6	28,6	31,7	34,4	35,3	38	33,1	26,1	17,5	12	38
Год	2007	1990	2014	2012	2007	1963	2001	2010	2015	1999	2002	2009	2010
Баранавічы													
$t_{\max}$	11	15,1	20,1	29	31,5	32,9	34,7	35,7	33,5	25,5	17,8	11,4	35,7
Год	2007	1990	1990	2012	2000	2002	1994	1992	2015	1966	2002	1961	1992
Высокае													
$t_{\max}$	11,9	16,4	21,4	29,2	32	33,2	36,1	36,5	34,1	26,5	18	13,9	36,5
Год	1993	1990	1990	2012	2005	1957	1994	2015	2015	1966	1962	1961	2015
Ганцавічы													
$t_{\max}$	10,8	15,6	21,2	30	32	33,4	34,7	35,3	34,5	26,7	19,3	11,7	35,3
Год	2007	1990	1974	2012	2003	2002	2007	2014	2015	1966	2002	2015	2014
Івацэвічы													
$t_{\max}$	11,2	16	21,4	30,4	32	33,5	35,6	35,7	34,5	26	19,3	12,6	35,7
Год	2007	1990	1968	2012	2007	2016	2001	2014	2015	1966	2014	1961	2014
Пружаны													
$t_{\max}$	10,8	17	21,9	29,9	31,3	33,2	36	35,9	34,9	26,4	18,5	13,5	36
Год	2007	1990	1968	2012	1958	2016	1994	2015	2015	1966	2014	1961	1994
Палеская													
$t_{\max}$	11	15,9	22,2	29,9	32,2	33,9	35,1	35,8	35,5	26,6	20,7	12,3	35,8
Год	2007	1990	1974	2012	2000	2002	1959	1992	2015	1966	2002	1961	1992

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Брэст													
$t_{\max}$	11,6	17,2	22,6	30,7	32,1	33,4	36,6	36,7	34,4	26,4	19	14,5	36,7
Год	1993	1990	1968	1950	1958	2016	1959	2015	2015	1966	2002	1961	2015
Пінск													
$t_{\max}$	11,2	16,4	22,3	30,2	31,8	34	35,8	35,8	35,5	26,7	20,3	12,8	35,8
Год	2007	1990	1974	2012	2003	2016	2001	2015	2015	1966	2002	1961	2015
Жлобін													
$t_{\max}$	10	15	21,4	30,2	32,5	34,6	36,2	37,8	33,7	25,7	16,8	11,5	37,8
Год	2007	1990	1990	2012	2007	2016	2010	2010	2015	1999	1967	2015	2010
Акцябр													
$t_{\max}$	10,2	14,6	21	29,6	33,7	34,8	35,8	37,9	34,5	26	18,8	13	37,9
Год	2007	1990	2014	2012	2007	1963	2010	2010	2015	1966	2002	2009	2010
Гомель													
$t_{\max}$	9,6	15,8	21,5	29,3	32,5	34	36	38,9	34,9	27,5	18	11,6	38,9
Год	2007	1990	2014	2012	2007	1998	1960	2010	2015	1999	2010	2008	2010
Васілевічы													
$t_{\max}$	11,5	15,7	21,7	30,3	33	34,7	35,8	37,6	34,1	26,5	17,7	12,3	37,6
Год	1975	1990	1990	2012	2007	1963	1960	2010	2015	1999	2010	2009	2010
Жыткавічы													
$t_{\max}$	11,2	15,1	21,4	30,4	33,1	34,3	35,5	36,5	35,6	26,5	20	12,6	36,5
Год	1994	1990	2014	2012	2007	1963	1999	2008	2015	1966	2002	2011	2008
Мазыр													
$t_{\max}$	10,7	15,5	21,8	29,5	33,2	34,9	36,2	36,4	34,9	26,7	19,1	12,3	36,4
Год	1993	1990	1968	2012	2007	1963	2001	2010	2015	1966	2002	2009	2010
Брагін													
$t_{\max}$	10,3	16,5	22,2	29	32,5	33,6	35,5	38,1	34,4	26,6	18,5	12,6	38,1
Год	2007	2008	1968	2012	2007	1963	2015	2010	2015	1999	1994	2008	2010

Табліца Д2.7

Абсалютны мінімум тэмпературы паветра ($t_{\min}$) за 1948–2018 гг., °С

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Верхнядзвінск													
$t_{\min}$	-38,2	-37,9	-32,1	-19,1	-4,5	0,2	3,9	0,6	-5,2	-12,6	-23,7	-36,6	-38,2
Год	1956	1956	1965	1952	2017	1982	1958	1984	1958	1956	1965	1978	1956

Працяг табл. Д2.7

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Полацк													
$t_{\min}$	-37,2	-38,1	-33,4	-16,7	-4,6	-0,8	3,4	-0,2	-4,7	-16,9	-23,0	-34,0	-38,1
Год	1956	1956	1987	1956	1952	1982	1992	1966	1976	1966	1965	1978	1956
Шаркаўшчына													
$t_{\min}$	-38,6	-40,4	-32,3	-17,8	-4,6	-0,9	4,6	-0,1	-4,1	-15,6	-23,3	-33,2	-40,4
Год	1956	1956	1987	1963	2007	1982	1992	1971	1976	1956	1965	1978	1956
Віцебск													
$t_{\min}$	-38,7	-38,4	-29,7	-15,0	-4,4	-1,6	3,8	0,2	-4,1	-15,0	-24,0	-34,6	-38,7
Год	1956	1956	1964	1952	1972	1982	1978	1971	1972	1966	1992	1978	1956
Лынтупы													
$t_{\min}$	-37,3	-39,8	-32,6	-15,7	-5,7	0,1	3,4	-0,7	-4,9	-16,3	-22,7	-32,4	-39,8
Год	1956	1956	1987	1963	1953	1982	1992	1966	1996	1956	1998	1978	1956
Докшыцы													
$t_{\min}$	-39,6	-40,7	-32,8	-15,9	-5,3	-0,6	2,2	-0,6	-5,8	-16,6	-22,4	-32,4	-40,7
Год	1956	1956	1987	1963	1999	1982	1992	1966	1977	1956	1968	1978	1956
Бярэзінскі запаведнік													
$t_{\min}$	-36,6	-34,9	-34,2	-14,9	-5,3	-2,0	2,6	-2,0	-5,6	-13,6	-27,0	-32,5	-36,6
Год	1970	1967	1964	1963	1999	1982	1968	1966	1960	1976	1965	1996	1970
Орша													
$t_{\min}$	-37,7	-35,8	-34,9	-16,0	-4,9	-2,3	2,3	0,0	-5,5	-11,5	-23,8	-34,9	-37,7
Год	1956	1956	1964	1965	1999	1982	1992	1971	1976	1976	1992	1959	1956
Вілейка													
$t_{\min}$	-35,8	-37,3	-30,1	-14,6	-6,4	-0,7	4,5	0,8	-3,3	-12,4	-22,4	-32,7	-37,3
Год	1950	1956	1987	1963	1953	1950	1977	1966	1956	1956	1998	1996	1956
Барысаў													
$t_{\min}$	-35,4	-35,7	-29,0	-13,3	-4,6	-1,0	4,5	0,8	-3,9	-11,1	-20,1	-31,5	-35,7
Год	1956	1956	1964	1963	1995	1982	1968	1966	1976	1979	1992	1959	1956
Валожын													
$t_{\min}$	-33,1	-34,3	-24,9	-11,0	-5,0	1,2	4,5	2,0	-3,9	-11,1	-19,1	-30,7	-34,3
Год	1956	1956	1987	1965	1953	1962	1956	1959	1966	1956	1989	1978	1956
Мінск													
$t_{\min}$	-34,9	-35,1	-30,5	-11,1	-4,3	0,3	4,3	1,7	-3,1	-11,3	-19,7	-30,5	-35,1
Год	1950	1956	1964	1963	1953	1962	1968	1966	1966	1973	1965	1978	1956

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Беразіно													
$t_{\min}$	-34,8	-35,3	-33,9	-11,6	-4,4	-0,3	3,9	0,4	-3,9	-10,6	-21,4	-32,1	-35,3
Год	1956	1956	1964	1952	1953	1982	1992	1966	2001	1994	1965	1996	1956
Стоўбцы													
$t_{\min}$	-35,6	-35,0	-36,5	-12,4	-5,6	0,2	3,4	-0,2	-4,0	-12,2	-20,1	-30,5	-36,5
Год	1970	1956	1964	1963	1953	1962	1952	1966	1986	1973	1998	1996	1964
Мар'іна Горка													
$t_{\min}$	-34,9	-35,4	-31,4	-11,1	-4,4	-0,4	3,7	-0,9	-4,0	-12,6	-20,9	-31,0	-35,4
Год	1950	1956	1964	1963	1999	1950	1992	1966	2001	1951	1998	1996	1956
Слуцк													
$t_{\min}$	-36,1	-36,2	-35,4	-10,2	-4,5	-0,2	4,2	-0,6	-4,0	-13,4	-21,5	-31,4	-36,2
Год	1950	1970	1964	1963	1995	1982	1992	1966	1973	1973	1998	1996	1970
Ашмяны													
$t_{\min}$	-31,8	-30,6	-28,9	-13,8	-4,0	1,0	4,4	-0,2	-3,6	-9,6	-20,9	-31,6	-31,8
Год	1970	1996	1987	1963	1995	1982	1977	1966	1976	2014	1971	1978	1970
Ліда													
$t_{\min}$	-34,7	-32,8	-32,2	-9,7	-4,1	0,6	4,4	-0,1	-2,9	-15,2	-19,3	-29,5	-34,7
Год	1950	1956	1964	1963	1953	1958	1951	1966	1993	1956	1998	1996	1950
Гродна													
$t_{\min}$	-33,7	-36,3	-26,9	-9,3	-6,0	-0,7	3,0	-1,4	-4,3	-13,5	-19,8	-31,6	-36,3
Год	1970	1970	1964	1981	1965	1977	1971	1966	1966	1956	1965	1969	1970
Навагрудак													
$t_{\min}$	-32,7	-33,5	-25,2	-10,7	-3,2	-0,2	5,8	2,5	-3,6	-11,8	-19,0	-28,5	-33,5
Год	1950	1956	1964	1963	1953	1962	1956	1966	1993	1956	1998	1978	1956
Ваўкавыск													
$t_{\min}$	-38,2	-33,4	-24,9	-7,8	-5,9	0,6	3,3	-0,4	-4,0	-11,0	-18,9	-28,2	-38,2
Год	1950	1956	1987	1981	1953	1977	1951	1966	1986	1956	1965	1996	1950
Горкі													
$t_{\min}$	-38,5	-35,8	-33,2	-17,7	-4,4	0,3	3,5	0,7	-5,3	-11,7	-24,4	-34,1	-38,5
Год	1956	1956	1964	1952	1953	1982	1992	1984	1976	1979	1998	1959	1956
Марілёў													
$t_{\min}$	-35,9	-34,7	-35,0	-13,3	-4,4	-0,7	3,0	0,9	-4,1	-11,7	-23,5	-33,4	-35,9
Год	1956	1956	1964	1952	1999	1982	1992	1984	1976	2014	1998	1959	1956

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Клічаў													
$t_{\min}$	-36,6	-35,4	-37,0	-11,3	-4,2	-0,8	2,4	0,2	-5,2	-12,6	-24,1	-32,1	-37,0
Год	1970	1967	1964	1963	2017	1982	1992	1966	2002	2014	1998	1996	1964
Слаўгарад													
$t_{\min}$	-36,5	-35,9	-31,7	-17,0	-3,1	-0,3	5,1	1,6	-3,0	-12,1	-22,5	-32,9	-36,5
Год	1956	1956	1964	1952	2007	1982	1992	1984	1973	1956	1998	1959	1956
Касцюковічы													
$t_{\min}$	-36,4	-34,7	-34,7	-19,5	-3,4	-0,1	4,3	-0,9	-4,6	-11,9	-24,8	-34,0	-36,4
Год	1956	1956	1964	1952	1999	1982	1951	1966	1973	2014	1989	1959	1956
Бабруйск													
$t_{\min}$	-37,4	-36,0	-29,3	-9,7	-4,0	-1,3	3,3	1,0	-4,7	-12,5	-23,8	-30,6	-37,4
Год	1970	1970	1964	1963	1999	1982	1992	1970	2014	2014	1998	1996	1970
Баранавічы													
$t_{\min}$	-34,5	-35,4	-28,8	-9,6	-4,1	0,9	3,9	-0,5	-3,4	-11,2	-19,5	-29,9	-35,4
Год	1970	1970	1964	1981	1995	1991	1984	1966	1986	1973	1989	1996	1970
Высокае													
$t_{\min}$	-32,9	-32,0	-23,6	-10,0	-4,7	1,1	5,1	2,1	-3,4	-11,6	-20,5	-25,7	-32,9
Год	1987	1970	1987	1981	1953	1982	1971	1966	1993	1973	1965	1996	1987
Ганцавічы													
$t_{\min}$	-38,2	-37,9	-31,1	-10,7	-5,9	-1,2	3,1	-2,6	-5,8	-15,1	-21,8	-30,7	-38,2
Год	1970	1970	1964	1963	1995	1982	1950	1966	1977	1973	1965	1996	1970
Івацэвічы													
$t_{\min}$	-37,5	-32,7	-26,2	-9,1	-3,4	1,0	4,8	-0,5	-3,3	-11,4	-19,2	-29,4	-37,5
Год	1950	1970	1964	1963	1995	1982	1964	1966	1986	2014	1998	1996	1950
Пружаны													
$t_{\min}$	-37,7	-33,1	-25,8	-8,0	-4,0	0,0	4,0	-0,8	-4,5	-9,8	-21,8	-28,0	-37,7
Год	1950	1970	1964	1996	1953	1977	1964	1966	1986	1973	1965	1996	1950
Палеская													
$t_{\min}$	-34,6	-34,9	-26,3	-12,4	-6,3	-2,3	0,5	-3,4	-8,5	-13,7	-24,2	-29,5	-34,9
Год	1987	1970	2005	1963	2007	2001	1979	1966	1966	1973	1965	2010	1970
Брэст													
$t_{\min}$	-35,5	-28,1	-22,6	-6,2	-4,2	2,1	5,8	1,3	-2,8	-9,9	-19,2	-25,1	-35,5
Год	1950	1970	1987	1963	1953	1982	1971	1966	1977	1973	1965	1969	1950

Заканчэнне табл. Д2.7

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Пінск													
$t_{\min}$	-34,7	-29,9	-25,0	-7,7	-3,1	1,5	4,5	-1,1	-4,5	-12,4	-23,3	-27,5	-34,7
Год	1950	1954	1964	1963	1953	1950	1976	1966	1986	1973	1965	1996	1950
Жлобін													
$t_{\min}$	-34,9	-33,3	-38,0	-12,8	-2,8	0,9	5,2	0,3	-3,4	-10,9	-21,4	-29,8	-38,0
Год	1950	1956	1964	1952	2007	1982	1968	1966	1976	1956	1998	1978	1964
Акцябр													
$t_{\min}$	-37,4	-36,3	-35,8	-9,9	-3,6	-0,4	3,0	-0,5	-4,5	-10,4	-23,7	-32,6	-37,4
Год	1970	1970	1964	1974	1971	2001	1957	1966	1977	2014	1998	1997	1970
Гомель													
$t_{\min}$	-35,0	-35,1	-33,7	-13,6	-2,5	-0,2	6,0	1,2	-3,2	-11,1	-21,7	-30,8	-35,1
Год	1970	1970	1964	1952	1974	1982	1978	1984	1986	1956	1999	1997	1970
Васілевічы													
$t_{\min}$	-35,2	-34,0	-32,4	-9,7	-4,0	-0,2	4,4	-0,9	-5,0	-12,1	-23,5	-34,2	-35,2
Год	1970	1970	1964	1952	2000	2001	2017	1966	2001	2014	1998	1997	1970
Жыткавічы													
$t_{\min}$	-36,5	-35,5	-30,1	-10,0	-4,0	0,1	4,4	-0,6	-4,1	-12,2	-22,9	-29,3	-36,5
Год	1970	1970	1965	2003	1965	1950	1951	1966	1986	2014	1965	1997	1970
Мазыр													
$t_{\min}$	-34,0	-37,0	-28,7	-9,7	-4,1	0,4	5,2	0,1	-4,2	-11,4	-22,2	-34,1	-37,0
Год	1970	1956	1987	1997	1971	1982	1984	1966	1977	1951	1965	1997	1956
Брагін													
$t_{\min}$	-34,1	-34,8	-35,0	-10,9	-3,6	-0,6	3,7	-2,2	-4,3	-10,7	-24,5	-33,8	-35,0
Год	1970	1970	1964	1952	1999	1982	1976	1966	1973	1963	1998	1997	1964

Табліца Д2.8

Сума ападкаў па месяцах і за год за 1948–2018 гг., мм

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	39,2	34,9	33,5	40,2	58,0	76,2	77,0	69,9	63,0	54,3	50,5	42,8	639,3
Полацк	43,5	37,8	36,9	42,3	57,0	81,4	85,7	73,6	67,6	59,3	54,2	48,1	687,3
Шаркаўшчына	34,9	31,7	32,9	40,7	55,6	74,2	77,1	69,8	60,8	52,7	47,2	40,9	618,3
Віцебск	45,2	37,7	39,0	40,3	57,4	75,9	89,5	74,7	66,0	56,0	53,8	49,9	685,1
Лынтупы	49,2	43,5	45,3	49,1	61,4	83,8	84,1	80,6	68,2	63,9	58,9	55,8	743,7

Працяг табл. Д2.8

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Докшыцы	38,8	33,8	37,1	42,1	56,8	77,3	85,3	72,0	62,7	53,7	49,3	43,8	651,7
Бярэзінскі запаведнік	43,2	38,5	40,5	40,9	60,7	80,0	94,0	73,3	61,2	57,7	52,9	49,3	691,5
Орша	35,9	29,4	32,6	41,4	61,2	78,5	85,4	74,0	61,0	50,7	44,4	39,7	634,1
Вілейка	38,3	33,4	36,3	43,7	58,2	76,9	81,1	74,7	56,6	53,4	47,8	43,0	643,4
Барысаў	44,1	36,9	40,4	44,6	59,9	79,8	88,0	74,3	61,4	52,6	50,0	45,2	677,2
Валожын	43,5	34,5	36,7	41,9	64,1	79,2	81,8	76,0	60,1	55,7	51,8	48,1	673,4
Мінск	42,8	35,0	39,5	43,7	63,9	78,9	89,7	73,4	56,8	51,8	49,8	47,9	673,2
Беразіно	43,5	36,3	38,5	39,71	55,9	82,4	86,2	70,2	53,7	50,8	48,3	45,5	651,0
Стоўбцы	38,5	33,5	34,1	38,8	58,4	75,0	79,0	66,4	53,5	48,0	48,5	42,8	616,6
Мар’іна Горка	37,2	30,7	33,2	38,6	58,8	75,2	84,9	70,9	47,0	47,4	45,1	40,4	609,4
Слуцк	38,5	31,5	34,0	37,7	58,5	76,5	76,8	67,8	50,4	47,8	45,8	43,5	608,9
Ашмяны	39,1	32,5	36,2	43,0	59,9	74,2	86,9	71,8	57,0	53,8	47,1	46,5	649,1
Ліда	40,4	35,1	37,2	42,7	64,5	76,6	83,8	68,8	59,8	51,5	48,3	49,7	658,3
Гродна	34,9	30,3	32,1	38,9	54,0	68,5	82,0	65,2	51,3	43,2	44,6	42,2	587,2
Навагрудак	51,6	42,7	44,1	48,4	73,0	85,7	96,8	76,2	66,1	61,4	61,0	56,4	751,5
Ваўкавыск	38,3	34,2	35,1	42,6	62,9	74,0	84,0	66,7	57,0	44,7	46,2	45,8	631,4
Горкі	35,8	30,2	33,9	41,7	57,4	72,9	84,6	73,9	57,6	52,5	46,0	41,2	627,7
Магілёў	40,1	33,1	36,6	41,9	57,8	74,9	84,6	67,0	52,9	50,3	46,2	42,2	627,5
Клічаў	37,2	32,3	35,1	38,6	49,3	77,8	86,4	67,1	50,4	51,5	44,8	41,0	608,4
Слаўгарад	37,5	33,0	35,5	40,9	55,8	75,9	89,1	68,7	53,7	51,1	45,9	43,0	630,1
Касцюковічы	36,1	30,6	32,7	40,8	53,9	75,7	79,3	64,5	57,6	53,6	45,7	41,0	611,5
Бабруйск	37,6	33,0	34,9	39,7	53,0	79,4	86,3	68,5	54,1	50,6	46,7	43,7	622,2
Баранавічы	37,5	31,4	34,5	39,0	61,5	78,9	87,3	64,2	54,6	47,8	46,7	42,7	626,0
Ганцавічы	38,0	35,5	32,2	40,4	57,6	68,9	77,6	66,2	53,3	42,2	44,1	44,1	599,5
Івацэвічы	41,5	34,9	36,7	41,3	61,3	77,7	86,5	69,9	53,6	51,4	49,5	47,4	651,6
Пружаны	38,8	34,0	34,7	42,0	64,0	71,8	87,9	62,2	55,4	47,0	46,3	46,8	630,7
Высокае	35,0	31,2	31,6	37,5	59,9	74,8	82,4	68,2	54,8	43,5	43,0	41,6	603,5
Палеская	35,7	30,8	31,7	37,9	56,0	77,0	81,5	65,1	49,5	47,5	47,0	43,7	603,4
Брэст	35,9	34,5	31,1	39,1	60,0	73,3	80,0	71,1	54,0	42,6	42,7	42,3	606,4
Пінск	36,1	30,2	31,9	36,7	55,2	72,9	81,0	61,8	51,4	48,3	44,1	42,9	592,3
Жлобін	38,0	35,3	35,9	41,6	54,2	71,0	90,5	66,0	51,7	50,0	47,0	44,1	625,3
Акцябр	36,1	32,4	36,6	42,4	58,9	73,5	90,8	72,2	57,2	50,2	46,7	43,3	639,9
Гомель	35,3	31,6	32,8	37,9	53,8	79,8	87,4	60,5	50,8	49,4	44,4	42,2	606,0

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Васілевічы	38,0	35,3	36,3	42,5	57,1	76,9	87,0	68,3	54,7	47,6	47,1	45,2	636,0
Жыткавічы	45,0	38,5	39,7	43,6	62,2	81,1	98,0	74,6	56,8	51,8	51,9	51,3	694,4
Мазыр	37,2	34,0	37,1	42,0	57,0	76,5	93,1	68,2	51,2	46,7	46,7	43,8	635,0
Брагін	30,4	27,8	29,9	34,0	48,1	65,4	70,1	61,9	47,0	43,9	41,1	36,8	536,4

Табліца Д2.9

**Максімальная і мінімальная месячная
і гадавая колькасць ападкаў за 1948—2018 гг., мм**

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Езярышча													
$t_{\min}$	0,0	0,0	0,0	6,5	8,0	14,5	20,0	6,0	14,0	10,0	0,3	10,0	436,0
Год	2017	2017	2017	2004	1971	1992	1973	1972	1956	1987	1993	1948	1959
$t_{\max}$	90,8	71,1	80,8	97,0	139,3	213,0	186,7	243,6	183,0	148,8	117,0	82,9	947,0
Год	2007	2002	2008	1956	2003	1987	1993	2006	1952	2009	1967	2010	1990
Верхнядзвінск													
$t_{\min}$	3,7	6,0	5,0	2,3	9,0	12,2	6,3	4,9	12,0	8,0	0,3	7,0	450,1
Год	2006	1986	1969	2004	1971	1992	1994	2015	1951	1979	1993	1963	1999
$t_{\max}$	77,0	81,0	81,5	124,0	167,1	266,0	210,8	150,0	185,0	135,7	122,0	79,0	865,7
Год	1959	1950	2008	1956	2005	1998	2016	1990	1952	2009	1967	2010	2009
Полацк													
$t_{\min}$	6,2	6,0	8,0	5,0	10,0	0,8	15,5	1,0	14,7	10,5	0,0	9,0	457,0
Год	2006	1972	1953	1974	1971	2015	1994	1955	2003	2015	1993	1953	1959
$t_{\max}$	86,3	91,8	90,2	101,0	180,5	157,0	226,0	170,9	201,0	166,4	108,0	97,0	928,7
Год	2004	1999	2008	1956	2005	1987	1962	2006	1952	2009	1967	1981	1998
Шаркаўшчына													
$t_{\min}$	3,5	8,0	6,0	1,0	4,0	15,4	3,0	2,5	7,0	9,0	0,4	3,0	435,4
Год	2006	1972	1974	1974	1971	2015	2002	2002	1951	1979	1993	1963	2002
$t_{\max}$	79,0	67,0	94,0	105,0	179,0	182,3	164,6	185,0	166,0	142,2	111,0	96,0	808,8
Год	1986	2004	1983	1975	2005	1998	2001	1989	1957	2009	1950	1981	1998
Віцебск													
$t_{\min}$	7,0	6,0	3,0	5,0	13,0	8,0	13,8	3,2	3,0	7,0	0,0	7,0	407,0
Год	1964	1972	1974	1963	1989	1954	1999	1996	1949	1987	1993	1948	1959

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
$t_{\max}$	117,3	89,7	105,8	88,5	129,0	169,0	218,1	311,9	169,0	153,1	134,0	97,7	959,0
Год	2004	2004	2008	2012	1978	1988	2000	2006	1978	2009	1969	2009	2012
Лынтупы													
$t_{\min}$	6,6	9,0	10,0	5,0	3,0	27,2	0,1	10,2	9,0	8,0	8,1	17,0	527,0
Год	2006	1972	1974	1974	1971	2006	1994	2015	1949	1961	1993	1948	1959
$t_{\max}$	112,3	87,0	119,7	112,0	166,0	194,0	196,0	187,8	184,0	148,0	140,0	109,0	961,0
Год	2007	1965	1994	1977	1966	1958	1973	2010	1978	1974	1950	1955	1990
Докшыцы													
$t_{\min}$	3,8	7,0	5,0	3,0	10,0	14,0	3,3	10,6	18,0	1,0	1,3	13,0	456,0
Год	2006	1972	1969	1974	1971	1967	1994	2015	1951	1961	1993	1963	1975
$t_{\max}$	86,0	68,5	97,0	88,0	160,3	194,0	190,0	238,0	210,0	157,5	122,0	82,0	909,1
Год	2007	1999	1983	1956	2005	1988	1990	2006	1952	2009	1963	1982	1998
Лепель													
$t_{\min}$	5,3	8,0	5,0	6,0	13,4	17,6	8,0	1,6	13,8	2,0	0,9	11,0	468,0
Год	2006	1972	1974	1974	1999	1992	1959	2002	1999	1961	1993	1948	1975
$t_{\max}$	102,8	75,0	88,0	119,0	228,0	150,0	226,0	264,4	182,0	157,4	109,4	80,0	926,0
Год	2007	2004	1983	1956	1967	1989	2000	2006	1952	2009	2013	1989	1962
Сянно													
$t_{\min}$	0,0	0,0	0,0	0,0	7,0	13,0	6,8	4,0	12,3	6,0	0,4	7,0	443,0
Год	2018	2018	2018	2018	1949	1961	1994	1973	2002	1961	1993	1948	1959
$t_{\max}$	96,0	72,8	85,8	97,4	142,8	202,0	269,0	227,4	181,0	138,3	107,8	71,2	861,1
Год	2004	2010	2008	1995	2005	1988	1977	2006	1952	2009	2013	2010	2012
Бярэзінскі запаведнік													
$t_{\min}$	6,1	8,0	7,0	6,0	11,0	19,0	4,9	4,6	15,5	3,0	1,1	16,0	509,0
Год	2006	1972	1969	1974	1971	1964	1994	2002	2000	1961	1993	2006	1961
$t_{\max}$	92,6	78,0	93,0	94,0	162,4	195,0	237,0	237,0	134,0	156,3	110,0	95,0	980,4
Год	2007	1999	1983	1975	2005	1997	1977	2006	1985	2009	1969	1974	1998
Орша													
$t_{\min}$	6,0	3,0	5,0	8,0	14,0	7,0	2,4	1,6	12,1	6,0	3,6	3,0	407,0
Год	1964	1972	1974	1963	1971	1964	1994	1996	2005	1987	1993	1948	1975
$t_{\max}$	89,6	68,2	79,1	101,6	138,0	244,0	284,0	229,5	170,0	152,3	105,0	81,3	909,0
Год	2004	2010	2008	1995	1951	1988	1962	2006	1984	2002	2013	2017	1962

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Нарач азёрная													
$t_{\min}$	6,6	10,0	8,0	5,0	3,0	19,0	3,0	5,0	14,0	8,0	4,0	11,0	537,0
Год	2006	1972	1969	1974	1971	2008	1994	1997	1976	1961	1993	1963	1961
$t_{\max}$	109,8	76,7	92,0	113,0	146,4	195,0	173,0	226,0	175,0	141,9	123,0	100,0	932,1
Год	2007	2002	1983	1977	2014	1989	1980	2006	1978	2009	1963	1981	2017
Вілейка													
$t_{\min}$	5,2	5,0	5,0	9,0	11,0	17,0	11,7	11,0	6,0	2,0	4,6	6,0	460,0
Год	2006	1972	1969	1974	1986	1954	1994	1973	1949	1961	1993	1948	1976
$t_{\max}$	88,9	79,8	89,0	99,0	168,1	186,0	214,0	246,7	146,0	152,8	121,0	88,0	870,3
Год	2007	2004	1983	1977	2003	2010	1954	2006	1957	2002	1967	1981	2010
Барысаў													
$t_{\min}$	9,0	8,0	7,1	7,3	9,7	6,5	9,7	4,5	3,0	2,8	1,1	7,0	484,0
Год	2006	1972	2011	2009	2018	2015	1994	2015	1949	2000	1993	1953	1963
$t_{\max}$	103,0	73,0	99,0	109,8	140,5	223,6	206,7	314,0	162,0	136,8	115,0	86,0	973,2
Год	1948	1966	1983	2000	2013	1997	2001	2006	1957	2002	1969	1981	1998
Валожын													
$t_{\min}$	7,2	5,0	11,0	8,0	9,1	23,0	6,7	13,0	3,0	3,0	6,8	15,7	443,2
Год	2006	1972	1974	1974	1999	1954	1994	1973	1949	1961	1993	2002	1999
$t_{\max}$	88,3	75,9	92,0	115,0	149,0	181,0	209,4	241,2	175,0	144,3	114,0	87,0	931,4
Год	2007	2004	1951	1977	2014	1984	1993	2006	1990	2002	1960	1981	1998
Мінск													
$t_{\min}$	7,4	6,0	3,0	2,9	13,0	12,6	9,7	3,3	5,0	1,5	8,4	6,0	390,0
Год	2006	1972	1950	2009	1986	2015	1994	1996	1949	2000	1993	1948	1953
$t_{\max}$	92,9	80,6	96,0	97,0	132,0	184,7	280,0	250,3	156,0	142,9	109,2	105,0	965,4
Год	1994	2004	1983	1950	1984	2009	1973	2006	1990	2002	2013	1981	1998
Беразіно													
$t_{\min}$	7,5	2,0	4,5	4,8	8,2	16,0	7,2	1,0	9,2	2,9	1,9	6,0	479,2
Год	2006	1972	2011	2009	2018	1954	1994	1955	2002	2000	1993	1948	2002
$t_{\max}$	85,0	71,6	99,0	93,0	171,0	168,0	187,0	203,3	152,0	138,0	107,0	85,0	954,0
Год	1958	2004	1958	1956	1973	1988	1977	2004	1957	1981	1952	1974	1952
Стоўбцы													
$t_{\min}$	7,1	3,0	2,0	10,0	7,0	24,0	1,4	4,7	3,0	2,0	7,3	9,0	423,0
Год	1997	1972	1950	1974	1971	1996	1994	1996	1949	1979	1993	1972	1975

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
$t_{\max}$	82,4	91,0	127,0	114,0	113,7	191,6	220,7	197,2	151,0	153,7	140,0	89,0	884,0
Год	1994	2004	1958	1977	2005	2012	2016	2006	1990	2016	1960	1954	1960
Мар'іна Горка													
$t_{\min}$	3,8	2,0	5,0	0,0	12,5	10,0	5,4	0,1	7,3	1,6	6,5	6,0	453,0
Год	2006	1972	1969	2009	2018	1954	1994	2015	2005	2000	1993	1948	1971
$t_{\max}$	95,0	69,8	97,0	85,0	146,5	182,9	213,0	184,0	138,2	139,5	109,0	86,0	883,8
Год	1948	2004	1958	1956	2008	2009	1977	1979	1998	2016	1952	1956	1998
Слуцк													
$t_{\min}$	5,0	2,0	5,0	4,4	18,0	20,1	5,3	3,5	2,6	1,6	5,8	3,0	351,0
Год	2006	1972	1974	2009	1980	2003	1994	2015	2005	2000	1993	1948	1953
$t_{\max}$	93,0	81,3	97,0	97,8	120,0	224,5	235,5	187,9	138,2	178,0	104,0	85,0	836,7
Год	1948	2004	1958	2008	1952	2009	2003	2006	1998	2016	1952	1954	2009
Ашмяны													
$t_{\min}$	8,8	4,0	10,0	9,0	6,6	17,1	13,3	6,0	9,0	4,0	9,1	13,0	445,0
Год	2006	1972	1969	1974	1999	2018	1994	1973	1976	1979	1993	1972	1976
$t_{\max}$	88,8	76,0	83,0	109,0	166,8	208,0	229,3	322,2	148,0	147,0	105,0	83,0	838,7
Год	2007	2004	1983	1977	2002	1989	2000	2006	1978	1974	1963	1974	2017
Ліда													
$t_{\min}$	8,0	8,0	7,0	8,1	14,0	16,3	2,1	6,0	13,0	1,0	12,2	13,0	477,0
Год	2006	1972	1969	2005	2016	2018	1994	1973	1949	1961	1993	1948	1961
$t_{\max}$	99,5	89,5	100,0	104,0	155,0	167,0	210,7	227,2	186,0	156,5	104,0	101,2	929,0
Год	2007	2002	1958	1977	1948	1960	2007	2006	1990	2002	1960	2018	1960
Гродна													
$t_{\min}$	8,1	2,0	4,0	3,0	6,2	12,8	4,2	3,9	9,3	0,3	9,4	12,8	397,9
Год	1997	1976	1974	1974	2017	2018	1994	2015	2016	2000	2011	1995	2011
$t_{\max}$	69,0	59,1	87,0	81,0	137,0	155,0	215,0	181,0	166,0	186,0	113,0	88,0	880,0
Год	1979	2002	1958	1954	1984	1952	1957	1950	1957	1974	1950	1955	1950
Навагрудак													
$t_{\min}$	7,8	5,0	6,0	9,4	9,0	17,0	1,0	4,5	11,5	2,9	10,8	8,0	521,0
Год	2006	1972	1974	2005	1971	1964	1994	2015	2003	2000	1993	1948	1961
$t_{\max}$	101,0	88,0	189,0	111,0	160,0	207,0	236,2	183,7	208,0	197,9	131,0	138,0	962,0
Год	1983	2004	1958	1977	1973	1985	1993	2006	1990	2016	1960	1954	1960

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Ваўкавыск													
$t_{\min}$	8,1	4,0	6,0	0,5	6,0	13,0	3,0	2,0	7,0	2,0	12,7	11,0	414,7
Год	2006	1976	1974	2005	1971	1964	1994	1973	1949	1979	2011	1972	2015
$t_{\max}$	98,8	74,3	94,0	107,6	138,0	156,0	227,0	191,0	167,0	150,0	111,0	103,0	877,0
Год	2007	2004	1958	1996	1984	1988	1980	1950	1990	1974	1952	1954	1970
Горкі													
$t_{\min}$	5,0	6,0	6,0	10,1	8,0	15,8	11,6	3,3	6,4	2,0	0,8	4,0	439,7
Год	1972	1972	1974	2002	1970	2015	1994	2002	2005	1987	1993	1948	2015
$t_{\max}$	78,3	68,3	76,6	112,0	128,0	158,0	190,0	198,0	190,0	144,7	105,0	80,5	930,6
Год	2004	2010	2013	1953	1952	1949	1962	1956	1985	2002	1969	2017	2012
Мсціслаў													
$t_{\min}$	24,0	22,3	5,1	20,0	25,1	29,6	24,2	12,8	23,3	7,5	6,5	27,8	514,5
Год	2010	2015	2011	2018	2018	2015	2012	2015	2009	2014	2014	2015	2015
$t_{\max}$	69,7	81,9	84,1	99,4	81,2	157,1	158,0	115,3	104,2	154,0	102,0	101,8	938,0
Год	2012	2010	2013	2012	2009	2012	2018	2014	2015	2009	2009	2017	2009
Магілёў													
$t_{\min}$	10,0	5,0	5,0	6,0	5,9	21,0	19,9	1,1	14,1	3,8	1,7	6,0	427,0
Год	1973	1972	1960	1974	1999	1959	1992	1996	2002	2000	1993	1948	1959
$t_{\max}$	100,5	61,7	92,0	120,5	135,0	186,0	215,0	155,0	151,0	143,7	120,0	92,0	916,3
Год	2004	2004	1958	1995	1952	1989	1962	1956	1984	2002	1969	1955	2009
Клічаў													
$t_{\min}$	8,3	3,0	3,0	5,0	8,0	12,1	12,4	1,4	1,8	2,4	5,8	11,3	437,8
Год	2006	1972	1960	1974	2000	2015	1994	2015	2005	2000	2014	2006	2015
$t_{\max}$	80,0	79,0	73,0	90,2	125,0	179,0	200,5	185,0	124,0	127,2	86,0	87,0	869,6
Год	1979	2004	1976	2012	1962	1958	2009	1962	1984	2002	1969	1964	2009
Слаўгарад													
$t_{\min}$	8,0	3,0	4,0	3,0	14,0	9,0	6,1	5,0	6,2	2,0	2,4	6,0	457,0
Год	1972	1976	1960	1963	1949	2015	1994	1983	2005	1987	2014	1948	1992
$t_{\max}$	79,3	74,7	71,4	107,6	176,3	178,0	274,6	177,4	152,0	146,5	96,2	97,4	919,6
Год	2004	2004	2013	1995	2014	1974	2000	2003	1984	2002	2010	2017	2009
Касцюковічы													
$t_{\min}$	6,0	4,0	2,0	7,0	12,4	2,0	17,0	3,0	7,0	2,0	4,7	2,0	400,0
Год	1972	1976	1960	1984	1992	1979	1951	1955	1949	1987	1993	1948	1975

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
$t_{\max}$	74,5	74,0	69,4	104,0	139,0	174,0	243,1	226,0	168,0	140,1	92,0	92,3	843,2
Год	2007	2010	2006	1953	1991	1949	2000	1986	1985	2003	1977	2010	1998
Бабруйск													
$t_{\min}$	6,0	5,0	2,0	1,9	9,4	16,0	13,6	5,9	5,0	1,8	3,4	7,0	428,0
Год	1973	1988	1950	2009	2000	1954	1994	2015	1967	2000	2014	1948	1951
$t_{\max}$	86,0	84,1	92,0	85,0	124,0	198,0	200,0	213,0	180,0	173,2	111,0	100,0	848,0
Год	1966	2004	1958	1975	1958	1958	1977	1970	1964	2016	1969	1966	1964
Баранавічы													
$t_{\min}$	7,0	6,0	4,0	10,0	15,3	19,0	2,0	7,0	4,0	1,0	12,5	10,6	411,0
Год	1963	1976	1974	1957	2017	2018	1994	1955	1949	1961	2011	2007	1953
$t_{\max}$	89,6	69,9	114,0	114,0	172,0	178,0	247,0	210,0	176,0	140,7	127,0	83,2	846,8
Год	2007	2016	1958	1963	1996	1956	2001	1986	1990	2002	1960	1993	2009
Высокае													
$t_{\min}$	4,1	1,0	4,0	4,4	14,0	9,0	8,0	6,0	7,8	2,0	10,6	9,0	386,0
Год	1997	1976	1974	2009	1971	1979	1994	1951	2002	1953	2011	1972	1959
$t_{\max}$	96,0	78,8	77,3	98,5	136,0	193,2	201,0	242,0	147,0	243,0	107,9	90,0	873,0
Год	1979	2002	1994	1999	1951	2009	1960	2006	1952	1974	2010	1955	1970
Ганцавічы													
$t_{\min}$	5,7	2,0	4,0	6,0	11,2	19,0	1,5	10,1	6,0	1,4	6,2	8,0	417,0
Год	2006	1972	1974	1981	2018	1950	1994	1992	1949	2000	2011	1972	1961
$t_{\max}$	109,0	72,0	113,0	109,0	148,9	176,0	255,9	232,0	174,0	185,0	131,0	101,0	911,0
Год	1979	1963	1958	1975	2005	1988	2007	1977	1990	2016	1960	1954	1998
Івацэвічы													
$t_{\min}$	9,3	4,0	5,0	8,0	11,0	20,0	0,8	1,7	12,2	1,0	5,8	9,0	298,0
Год	2006	1976	1960	1957	1981	1964	1994	2015	2016	1961	2011	1972	1953
$t_{\max}$	105,0	68,0	112,0	126,0	147,0	177,0	219,7	202,2	159,0	184,8	111,0	109,0	870,1
Год	1986	1973	1958	1975	1948	1985	2007	2006	1952	2016	1960	1981	2016
Пружаны													
$t_{\min}$	7,5	2,0	6,0	1,7	17,1	10,4	5,6	2,8	1,0	1,0	7,3	6,0	346,0
Год	2006	1976	1974	2005	2000	2015	1994	2015	1949	1961	2011	1972	1953
$t_{\max}$	101,0	59,0	71,0	75,0	122,0	248,0	197,4	165,7	165,0	207,0	97,0	82,9	927,0
Год	1970	1973	1958	1970	1984	1958	1997	2006	1952	1974	1960	2018	1970

Працяг табл. Д2.9

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Палеская													
$t_{\min}$	5,2	7,0	2,0	9,0	3,0	23,5	3,6	1,4	0,7	2,0	4,1	9,0	390,0
Год	2006	1976	1974	1957	1949	2005	1994	2015	2005	1961	2011	1972	1961
$t_{\max}$	110,0	89,0	84,0	105,0	121,0	306,0	250,9	196,8	133,0	163,2	160,0	93,0	763,0
Год	1979	1973	1983	1975	1951	2013	2007	2006	1978	2016	1960	1981	1970
Брэст													
$t_{\min}$	1,9	1,0	3,0	2,7	8,1	13,2	5,3	6,0	4,7	2,0	6,9	6,0	379,0
Год	1997	1976	1950	2009	2000	1994	1994	1951	2002	1953	2011	1972	1971
$t_{\max}$	98,0	81,0	70,0	88,2	125,0	167,0	209,0	292,0	161,7	248,0	103,9	93,3	854,0
Год	1979	1996	1962	1999	2014	1948	1973	2006	2010	1974	2010	2018	1974
Пінск													
$t_{\min}$	8,0	6,0	1,0	9,0	10,0	25,2	10,7	1,0	0,5	2,0	4,5	5,0	310,0
Год	1973	1976	1974	1981	1950	2016	1999	1951	2005	1977	2011	1972	1961
$t_{\max}$	105,0	80,0	84,0	110,0	136,0	170,0	235,0	269,8	139,0	139,9	113,0	108,0	797,9
Год	1979	1973	1958	1975	1951	1974	2007	2006	1990	2016	1960	1954	2009
Жлобін													
$t_{\min}$	11,0	3,0	3,6	3,7	6,1	13,0	8,4	1,7	2,7	1,0	0,5	7,0	359,0
Год	1964	1976	2011	2009	2018	2015	1994	2015	2005	2000	2014	1948	1959
$t_{\max}$	88,0	95,4	95,9	91,0	112,7	225,0	224,9	157,0	134,0	151,1	98,0	89,6	979,5
Год	1979	2004	2006	1983	2009	1949	2009	1986	1957	2016	2010	2000	2009
Чачэрск													
$t_{\min}$	13,0	3,0	5,0	5,0	7,0	7,0	7,0	7,0	4,0	1,0	6,0	7,0	408,0
Год	1964	1976	1953	1948	1979	1955	1994	1983	1949	2000	1953	1948	1951
$t_{\max}$	81,6	104,4	79,4	91,0	113,0	162,0	250,0	158,8	143,0	160,0	109,6	95,0	956,9
Год	2004	2004	2006	1998	1991	1975	2000	2006	1957	2002	2010	2000	2009
Акцябр													
$t_{\min}$	8,3	11,0	3,0	0,4	10,0	9,1	2,9	1,9	1,1	1,6	3,1	12,0	469,0
Год	2006	1988	1960	2009	1979	2015	1994	2015	2005	2000	2014	1972	1963
$t_{\max}$	70,0	86,1	87,0	106,0	155,0	185,0	190,0	192,0	208,0	132,9	103,6	88,1	907,8
Год	1979	2004	1958	1975	1962	1988	1993	1986	1990	2016	2010	2000	1998
Гомель													
$t_{\min}$	9,0	3,0	5,0	2,9	8,0	10,0	12,0	4,7	2,5	3,0	2,2	6,0	374,0
Год	1972	1976	1974	2009	1986	1979	1963	1992	2005	1987	2014	1948	1959

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
$t_{\max}$	68,0	66,2	82,8	118,0	147,8	202,0	236,6	172,2	139,0	136,2	116,0	96,4	902,6
Год	1970	2004	2013	1998	2014	1972	2000	2006	1957	2003	2010	2017	2009
Васілевічы													
$t_{\min}$	11,0	7,0	3,0	6,0	12,0	15,3	11,0	10,0	0,7	3,3	1,5	6,0	355,0
Год	1973	1976	1960	1984	1986	2015	1951	1983	2005	2000	2014	1948	1963
$t_{\max}$	84,0	76,0	89,4	118,0	147,0	200,0	217,0	176,0	167,0	145,8	121,3	90,6	853,0
Год	1966	1973	2013	1975	2014	1985	1990	1986	1990	2016	2010	2017	1958
Жыткавічы													
$t_{\min}$	9,0	11,0	2,0	2,5	13,0	19,0	13,0	3,0	3,1	4,2	10,4	8,0	422,0
Год	1964	1975	1974	2009	1949	1979	1963	1983	2016	2000	2011	1972	1963
$t_{\max}$	123,0	89,0	96,0	129,0	161,0	220,0	241,0	232,0	158,0	223,2	96,7	110,0	968,4
Год	1948	1973	1958	1975	1962	1988	2018	1954	1990	2016	1992	1981	1998
Мазыр													
$t_{\min}$	8,4	6,0	3,0	6,0	6,0	2,2	12,0	3,5	1,1	3,4	5,9	3,0	380,0
Год	1997	1976	1974	1974	1986	2015	1963	2015	2005	2000	2014	1948	1963
$t_{\max}$	91,0	78,4	94,8	105,9	150,2	174,0	240,0	158,0	165,0	186,1	103,0	99,0	889,4
Год	1966	2004	2006	2001	1996	1975	1990	1958	1990	2016	1962	1964	2012
Лельчыцы													
$t_{\min}$	6,3	8,0	1,1	4,4	19,0	26,6	14,9	15,0	0,9	3,3	6,7	7,0	399,0
Год	1997	1988	1991	2009	1989	2007	1994	1973	2005	2000	2011	1972	1963
$t_{\max}$	90,0	85,0	93,6	136,0	126,0	196,0	257,2	182,0	152,0	119,2	104,8	86,0	864,0
Год	1948	1973	2013	1975	1967	1980	1993	2012	1984	2002	2010	1964	1970
Брагін													
$t_{\min}$	2,8	4,0	1,0	0,4	11,0	3,0	7,0	5,0	9,0	3,0	0,8	5,0	299,0
Год	1997	1976	1986	2009	1986	1964	1959	1973	1975	1951	2014	1972	1963
$t_{\max}$	68,9	60,3	85,1	105,0	112,4	183,0	167,0	172,6	119,7	181,3	89,0	100,7	866,9
Год	2004	2013	2013	1969	2016	1949	1974	2012	1996	2016	1977	2012	2012
Калодзішчы													
$t_{\min}$	9,6	28,7	9,1	1,9	12,8	28,8	18,3	10,6	8,9	4,6	6,4	0,0	603,6
Год	2006	1994	2011	2009	1999	2003	1994	1997	2003	2000	1993	2013	1999
$t_{\max}$	95,0	91,0	92,0	98,0	123,2	176,8	207,2	189,8	130,0	158,8	121,1	94,2	959,1
Год	1994	2004	1994	2000	2013	2010	1993	2006	1998	2002	2013	1993	2009

Максімальная сутачная колькасць ападкаў за 1948—2018 гг., мм

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Езярышча													
$t_{\max}$	18,0	17,0	19,2	30,1	45,4	48,0	60,0	65,0	52,0	53,7	34,0	17,0	65,0
Год	1976	1963	1992	2008	1994	1967	1979	1987	1985	2009	2013	1981	1987
Верхнядзвінск													
$t_{\max}$	21,0	24,0	24,3	35,0	65,6	101,8	72,0	66,0	49,8	39,0	32,0	22,6	101,8
Год	1958	1958	2008	1975	2005	1998	1973	1979	2006	1963	1950	1996	1998
Полацк													
$t_{\max}$	23,0	32,4	22,0	27,6	76,0	57,0	93,1	58,4	64,0	47,4	35,4	26,0	93,1
Год	1948	1999	2008	2000	1995	1977	2013	2004	1952	2009	2013	1981	2013
Шаркаўшчына													
$t_{\max}$	22,0	19,0	25,6	27,0	41,3	70,9	87,7	85,0	42,0	44,6	23,0	21,9	87,7
Год	1958	1963	2008	1975	2015	2004	1999	1951	1948	2009	1972	2003	1999
Віцебск													
$t_{\max}$	33,9	17,0	20,0	24,0	48,0	54,0	64,1	71,4	58,0	33,1	26,0	21,0	71,4
Год	2016	1999	1962	1970	1967	1971	1993	2006	1978	2012	1969	1989	2006
Лынтупы													
$t_{\max}$	17,0	23,0	21,0	36,0	72,0	80,0	58,2	67,5	42,1	39,6	32,0	27,6	80,0
Год	1975	1955	1994	1963	1966	1977	2012	2017	2010	1995	1960	2003	1977
Докшыцы													
$t_{\max}$	16,0	20,0	30,1	39,0	60,0	59,3	75,6	88,0	45,1	46,9	32,9	19,8	88,0
Год	1959	1963	2008	1960	1984	1998	2001	1979	1996	1995	2013	2003	1979
Лепель													
$t_{\max}$	27,0	20,5	22,2	26,6	72,0	51,0	84,0	70,0	51,0	39,3	33,0	27,2	84,0
Год	1948	1999	2008	2000	1967	1982	1973	2006	1952	2009	1962	2003	1973
Сянно													
$t_{\max}$	17,2	22,5	29,6	31,0	38,8	65,0	113,0	47,0	54,0	38,5	26,0	16,0	113,0
Год	2004	1999	1992	1956	1997	1971	1977	1952	1951	2012	2013	1965	1977
Бярэзінскі запаведнік													
$t_{\max}$	25,0	24,0	23,1	32,0	42,8	84,4	77,0	62,3	39,5	39,4	32,6	19,1	84,4
Год	2016	1963	2008	1975	1991	1998	1973	2006	1998	2009	2013	2003	1998
Орша													
$t_{\max}$	17,8	15,5	24,7	24,0	51,5	59,8	101,0	68,0	54,0	38,3	24,4	17,0	101,0
Год	2004	1999	1992	1983	2003	1997	1961	1952	1952	2003	2013	1960	1961

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Нарач азёрная													
$t_{\max}$	17,8	18,0	22,0	24,3	39,0	60,0	58,0	63,8	56,1	45,0	24,9	27,9	63,8
Год	2002	1963	1966	2000	2014	1985	1993	2017	2015	1978	2012	2003	2017
Вілейка													
$t_{\max}$	19,7	25,0	20,5	25,0	61,9	54,7	58,0	66,9	39,8	44,0	30,0	18,0	66,9
Год	2002	1963	2008	1975	2003	1997	1954	2005	1998	1960	1960	1996	2005
Барысаў													
$t_{\max}$	32,0	22,9	26,3	48,2	46,0	69,2	69,0	53,5	47,0	35,1	36,0	20,0	69,2
Год	1959	1999	2005	2000	1967	1997	1986	2006	1957	2009	1962	1981	1997
Валожын													
$t_{\max}$	18,0	16,4	17,0	41,0	48,0	54,0	94,7	83,8	76,0	41,0	34,0	21,5	94,7
Год	2004	2002	1968	1977	1957	1989	1993	2005	1990	2016	1960	2003	1993
Мінск													
$t_{\max}$	25,6	24,0	21,0	42,9	62,0	56,7	74,0	77,5	43,0	36,9	30,0	21,6	77,5
Год	2016	1963	1987	2000	1963	1999	1973	2005	1978	2002	1962	1996	2005
Беразіно													
$t_{\max}$	24,7	24,2	29,6	30,0	47,0	58,7	67,0	83,0	41,0	45,1	26,0	26,0	83,0
Год	2016	1999	2013	1960	1973	2018	1977	2004	1985	2012	1962	1964	2004
Стоўбцы													
$t_{\max}$	20,4	26,9	24,0	40,0	39,7	71,9	70,3	52,8	40,0	51,0	45,0	15,3	71,9
Год	2013	2003	1958	1977	2012	2012	2003	2006	1982	1963	1960	2003	2012
Мар'іна Горка													
$t_{\max}$	23,4	20,9	23,7	35,0	67,5	58,0	64,7	80,0	49,3	37,0	36,0	25,0	80,0
Год	1996	1999	2013	1951	2008	1982	2003	1966	1998	2002	1962	1964	1966
Слуцк													
$t_{\max}$	26,7	19,3	20,0	38,0	51,0	69,6	98,1	67,0	51,0	42,7	31,0	16,2	98,1
Год	1996	1999	1987	1977	1985	2012	2003	1967	1964	2016	1962	1996	2003
Ашмяны													
$t_{\max}$	19,6	16,6	15,9	30,0	100,7	74,0	69,0	95,9	46,9	37,0	24,0	22,0	100,7
Год	2008	2011	2004	1977	2002	1989	1972	2005	1998	2002	1972	2003	2002
Ліда													
$t_{\max}$	21,0	21,0	23,0	46,0	62,2	75,0	99,0	66,7	57,4	58,0	25,9	24,0	99,0
Год	1986	1984	1958	1975	2002	1985	1955	2005	1998	2002	2012	1982	1955

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Гродна													
$t_{\max}$	18,0	16,0	20,0	24,9	53,0	66,0	110,0	80,0	50,8	45,0	38,0	18,7	110,0
Год	1986	1960	1958	1996	1977	1975	1957	1950	1992	1978	1984	1998	1957
Навагрудак													
$t_{\max}$	31,0	25,0	29,0	39,0	60,0	126,0	81,4	81,5	61,1	64,3	32,5	23,0	126,0
Год	1970	1977	1958	1975	1973	1985	2000	2005	1998	2002	1992	1955	1985
Ваўкавыск													
$t_{\max}$	21,0	23,0	26,0	35,9	52,7	54,0	77,0	77,0	46,6	39,5	25,0	21,0	77,0
Год	1986	1977	1958	1996	2005	1985	1974	1979	1996	2002	1982	1979	1979
Горкі													
$t_{\max}$	17,1	14,6	31,9	31,9	54,0	60,7	85,1	47,0	59,0	39,5	27,9	22,0	85,1
Год	2014	2012	2013	2005	1958	2007	2017	1970	1985	1998	2013	1960	2017
Магілёў													
$t_{\max}$	24,0	16,0	28,1	30,5	49,0	60,0	90,2	58,0	41,0	32,0	35,0	24,0	90,2
Год	1958	1977	1992	1995	1952	1971	2009	1970	1985	1958	1969	1964	2009
Клічаў													
$t_{\max}$	24,5	24,0	22,9	28,0	33,1	46,0	71,4	80,0	45,9	40,2	36,0	39,0	80,0
Год	2016	1999	2005	1975	2016	1966	2006	1963	2017	2016	1966	1964	1963
Слаўгарад													
$t_{\max}$	15,0	20,4	29,3	33,1	67,0	49,5	65,4	64,0	46,1	37,0	32,0	19,6	67,0
Год	1985	2012	2004	2004	2008	1999	2009	1957	1995	2002	1962	2017	2008
Касцюковічы													
$t_{\max}$	22,4	17,0	27,0	26,4	49,9	58,8	79,2	64,0	53,1	43,0	26,3	20,6	79,2
Год	2005	1948	2013	2004	2015	2018	2018	1986	1993	2003	2004	2009	2018
Бабруйск													
$t_{\max}$	29,5	21,0	27,4	37,1	71,0	60,6	67,2	146,0	66,0	54,8	34,0	31,0	146,0
Год	2016	1999	2013	2005	1958	1998	2001	1970	1964	2016	1969	1964	1970
Баранавічы													
$t_{\max}$	22,6	21,9	22,0	66,0	107,9	68,0	120,0	61,4	66,2	41,9	28,0	18,7	120,0
Год	2016	1996	1962	1963	1996	1985	1973	2005	1998	2002	1950	2011	1973
Высокае													
$t_{\max}$	22,0	23,5	20,0	38,4	68,8	52,0	57,0	71,0	64,3	41,0	21,7	20,3	71,0
Год	1979	1996	1968	2000	2013	2012	1989	1972	1992	1974	2010	2005	1972

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Ганцавічы													
$t_{\max}$	19,0	24,4	25,0	35,0	33,0	94,4	143,0	67,0	66,0	55,0	32,0	17,3	143,0
Год	1959	1996	1983	1985	1989	2001	1972	1950	1998	1963	1960	2000	1972
Івацэвічы													
$t_{\max}$	21,0	19,7	23,0	53,0	52,8	63,0	102,8	68,9	52,6	43,0	26,0	20,0	102,8
Год	1986	1996	1958	1975	2013	1985	2007	2005	1992	2016	1950	1964	2007
Пружаны													
$t_{\max}$	37,0	21,0	28,0	42,8	50,0	91,0	57,0	63,0	53,8	30,3	21,0	18,0	91,0
Год	1970	1996	1959	2000	1987	1968	1955	1949	1992	2002	1988	2012	1968
Палеская													
$t_{\max}$	18,0	15,0	16,0	28,0	47,0	81,3	86,3	64,0	55,0	48,6	42,0	19,0	86,3
Год	1958	1964	1983	2009	1971	2013	2007	1986	1978	2016	1960	1964	2007
Брэст													
$t_{\max}$	25,0	32,2	18,0	60,3	75,8	44,1	86,0	74,0	64,6	38,0	25,0	18,0	86,0
Год	1986	1996	1988	2000	2002	2017	1974	2006	2010	1974	1961	1959	1974
Пінск													
$t_{\max}$	19,0	17,0	34,6	25,0	36,0	59,6	95,5	53,3	36,0	65,0	28,9	22,2	95,5
Год	1958	2003	2013	1975	1982	1992	2007	2008	1969	1963	2003	2012	2007
Жлобін													
$t_{\max}$	19,1	20,2	31,7	34,9	40,4	75,0	72,5	51,4	60,7	52,3	35,0	27,0	75,0
Год	2016	2012	1992	2000	2009	1949	2009	2003	2017	2016	1962	2009	1949
Акцябр													
$t_{\max}$	20,3	22,3	26,4	36,7	42,8	93,0	80,8	73,2	72,0	40,0	40,0	39,0	93,0
Год	2016	1999	2005	2001	1996	1998	2005	2003	1990	1958	1974	1964	1998
Гомель													
$t_{\max}$	31,3	19,7	33,0	43,4	53,0	76,0	90,0	53,7	53,7	46,4	30,7	29,6	90,0
Год	2005	2001	2013	1998	1983	1954	1948	2018	1995	2002	2007	2009	1948
Васілевічы													
$t_{\max}$	19,0	25,7	33,5	31,7	49,9	82,0	67,6	73,0	66,0	50,6	41,0	25,5	82,0
Год	1980	2012	2013	2001	1996	1985	1999	1970	1990	2016	1966	2009	1985
Жыткавічы													
$t_{\max}$	27,0	25,0	33,1	41,0	40,0	65,0	114,7	107,0	46,0	60,6	31,0	20,0	114,7
Год	1966	1973	2005	1977	1992	1953	1991	1954	1978	2016	1974	2003	1991

Месяц	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	За год
Мазыр													
$t_{\max}$	21,0	18,7	36,6	37,8	68,4	75,0	91,0	70,0	50,4	49,2	44,0	39,0	91,0
Год	1966	2012	2013	2001	2017	1977	1990	1961	1995	2009	1962	1964	1990
Лельчыцы													
$t_{\max}$	31,0	27,0	37,0	32,0	66,5	67,0	59,6	80,7	50,0	53,0	34,0	41,0	80,7
Год	1948	1999	2013	1977	1996	1948	2007	1996	1976	1958	1974	1964	1996
Брагін													
$t_{\max}$	24,7	21,0	30,2	29,7	41,0	63,8	52,0	77,0	84,8	53,0	33,2	20,0	84,8
Год	2005	1957	2013	2012	1961	1998	1982	1949	2007	2012	2012	1965	2007

Табліца Д2.11

Сярэдняя месячная і гадавая адносная вільготнасць паветра, %

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	1948—2018	86	84	79	72	69	72	76	78	82	85	88	88	80
Полацк	1948—2018	86	84	78	71	68	72	75	78	82	85	88	88	80
Шаркаўшчына	1948—2018	86	85	80	73	69	72	75	77	82	85	88	88	80
Віцебск	1950—2018	85	82	77	70	67	71	74	76	80	83	87	88	78
Лынтупы	1948—2018	88	86	80	73	69	72	75	78	82	86	90	91	81
Докшыцы	1948—2018	85	84	79	73	69	72	75	77	81	85	88	88	80
Бярэзінскі запаведнік	1961—2018	86	84	78	72	70	73	76	79	83	85	89	89	80
Орша	1953—2018	86	84	79	73	69	71	75	76	80	84	88	89	80
Вілейка	1948—2018	86	85	79	72	68	71	74	76	81	85	88	89	79
Барысаў	1948—2018	87	84	78	71	67	69	73	75	80	84	88	89	79
Валожын	1949—2018	86	84	77	70	67	69	72	73	78	84	89	89	78
Мінск	1948—2018	86	84	77	70	66	68	71	72	78	83	88	89	78
Беразіно	1950—2018	86	84	78	71	68	70	74	75	80	84	88	89	79
Стоўбцы	1968—2018	87	85	79	70	68	71	73	73	79	84	89	89	79
Мар'іна Горка	1948—2018	87	85	78	71	68	71	74	75	80	84	89	90	79
Слуцк	1948—2018	86	84	80	73	70	73	75	75	79	84	89	89	80
Ашмяны	1963—2018	88	85	79	72	69	72	76	76	81	85	89	90	80
Ліда	1948—2018	86	84	78	71	68	70	74	75	80	84	88	89	79

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Гродна	1949—2018	87	85	80	73	70	71	74	75	80	85	89	90	80
Навагрудак	1949—2018	89	86	80	72	69	71	74	75	79	85	91	91	80
Ваўкавыск	1948—2018	86	84	78	70	68	70	72	73	78	83	88	89	78
Горкі	1950—2018	87	86	82	74	70	73	76	77	81	85	89	90	81
Магілёў	1949—2018	87	85	80	73	69	71	74	75	79	84	88	89	79
Клічаў	1959—2018	86	84	79	73	69	72	75	76	80	84	88	89	80
Слаўгарад	1949—2018	86	83	78	70	67	70	73	74	78	83	88	88	78
Касцюковічы	1950—2018	85	83	79	72	68	72	75	75	79	83	87	88	79
Бабруйск	1949—2018	86	84	78	71	68	71	74	75	79	83	88	89	79
Баранавічы	1948—2018	87	85	79	71	68	71	73	73	79	83	89	89	79
Высокае	1951—2018	87	85	78	71	70	71	73	74	79	83	88	89	79
Ганцавічы	1948—2018	86	83	78	71	70	73	75	77	81	84	88	89	79
Івацэвічы	1948—2018	86	84	78	71	68	70	72	74	79	83	88	89	78
Пружаны	1948—2018	87	85	79	73	71	73	74	75	80	84	89	89	80
Палеская	1948—2018	86	84	77	71	71	74	76	77	81	84	88	89	80
Брэст	1948—2018	85	83	76	69	67	69	70	72	78	81	86	88	77
Пінск	1948—2018	85	83	78	71	69	70	73	74	79	82	88	88	78
Жлобін	1949—2018	85	83	78	69	66	69	72	73	78	82	87	88	78
Акцябр	1958—2018	85	83	77	69	67	70	73	74	78	82	88	88	78
Гомель	1949—2018	85	82	77	68	65	68	71	71	76	81	86	87	76
Васілевічы	1949—2018	85	82	76	68	66	70	73	74	78	81	87	87	77
Жыткавічы	1950—2018	84	82	76	69	67	70	73	75	79	82	87	88	78
Мазыр	1948—2018	85	82	76	67	64	68	71	72	76	81	87	88	76
Брагін	1948—2018	85	83	80	73	70	72	74	75	79	83	88	88	79

Табліца Д2.12

Гадавая сумарная сонечная радыяцыя, мДж/м²

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Шаркаўшчына	1971—2019	63	135	298	417	588	611	601	502	308	160	60	40	3783
Бярэзінскі запаведнік	1979—2019	58	123	278	422	584	608	596	504	303	160	59	37	3732
Мінск	1954—2019	65	127	278	404	568	603	592	489	303	159	59	40	3687

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Мар'іна Горка	1987—2019	66	132	295	430	581	611	618	509	323	177	62	43	3847
Ашмяны	1989—2019	59	121	278	418	579	603	591	498	308	159	56	38	3708
Ваўкавыск	2011—2019	62	117	267	418	582	614	562	509	321	175	59	41	3727
Горкі	1973—2019	75	151	307	421	591	636	621	516	315	170	65	47	3915
Палеская	1972—2019	78	145	272	421	587	610	596	519	324	187	74	49	3862
Брэст	1988—2019	71	132	285	429	601	620	606	529	329	193	76	51	3922
Гомель	1974—2019	77	167	300	436	646	631	616	527	339	188	78	52	4057
Васілевічы	1954—2019	79	139	290	411	576	614	601	512	333	183	72	52	3862

Табліца Д2.13

Радыяцыйны баланс, мДж/м²

Станцыя	Перыяд, гг.	Месяц												За год
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Мінск	1955—2019	-18	-5	59	194	298	328	319	244	128	40	-5	-18	1564
Палеская	1972—2019	-19	4	85	209	327	351	350	285	151	57	-2	-19	1779
Васілевічы	1960—2019	-15	5	82	206	317	339	332	269	151	55	-2	-17	1722

Табліца Д2.14

Сярэдняя месячная тэмпература паветра за 1989—2018 гг., °С

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	-4,4	-4,4	-0,1	6,9	12,6	15,9	18,3	16,9	11,8	6,0	0,9	-2,9	6,5
Полацк	-4,4	-4,3	0,1	7,0	12,8	16,2	18,5	17,1	11,9	6,0	0,8	-2,9	6,6
Шаркаўшчына	-4,1	-4,0	0,1	7,1	12,9	16,2	18,5	17,2	12,1	6,2	1,2	-2,7	6,7
Віцебск	-4,9	-4,6	0,0	7,3	13,3	16,8	19,0	17,7	12,2	6,1	0,5	-3,5	6,7
Лынтупы	-4,3	-4,0	-0,1	6,6	12,2	15,4	17,8	16,6	11,6	5,9	1,0	-2,8	6,3
Докшыцы	-4,6	-4,4	-0,3	6,7	12,5	15,9	18,2	16,9	11,7	5,9	0,8	-3,1	6,4
Бярэзінскі запаведнік	-4,6	-4,2	0,0	6,8	12,5	15,9	18,2	16,9	11,6	5,8	0,7	-3,1	6,4
Орша	-5,0	-4,8	-0,4	6,9	12,9	16,3	18,5	17,3	11,8	5,8	0,4	-3,6	6,4
Вілейка	-4,1	-3,7	0,2	7,1	13,1	16,5	18,8	17,5	12,2	6,3	1,3	-2,6	6,9
Барысаў	-4,4	-3,9	0,4	7,5	13,3	16,6	18,8	17,7	12,3	6,2	0,9	-3,0	6,9

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Валожын	-4,2	-3,5	0,5	7,6	13,2	16,4	18,6	17,7	12,5	6,4	1,2	-2,8	7,0
Мінск	-4,1	-3,5	0,7	7,7	13,5	16,8	19,0	18,1	12,6	6,5	1,2	-2,8	7,2
Беразіно	-4,3	-3,8	0,6	7,8	13,5	16,9	19,0	17,7	12,3	6,3	1,0	-3,0	7,0
Стоўбцы	-3,9	-3,2	1,0	8,0	13,6	16,8	19,0	18,0	12,6	6,7	1,5	-2,6	7,3
Мар'іна Горка	-4,2	-3,5	0,9	8,0	13,6	16,9	19,0	17,9	12,6	6,6	1,3	-2,9	7,2
Слуцк	-4,0	-3,4	0,9	8,0	13,6	16,8	18,9	18,1	12,7	6,8	1,6	-2,6	7,3
Ашмяны	-4,1	-3,5	0,4	7,1	12,7	15,8	18,0	17,1	12,1	6,4	1,4	-2,6	6,7
Ліда	-3,3	-2,6	1,3	7,9	13,4	16,5	18,8	17,8	12,7	7,0	2,0	-2,0	7,5
Гродна	-3,0	-2,3	1,4	7,9	13,3	16,3	18,7	17,9	12,8	7,1	2,3	-1,7	7,6
Навагрудак	-4,2	-3,5	0,6	7,4	12,9	15,9	18,2	17,4	12,3	6,4	1,2	-2,8	6,8
Ваўкавыск	-3,1	-2,3	1,6	8,1	13,5	16,6	18,8	18,1	12,9	7,4	2,3	-1,7	7,7
Горкі	-5,5	-5,2	-0,8	6,8	12,8	16,2	18,4	17,2	11,7	5,6	0,0	-4,0	6,1
Магілёў	-4,9	-4,6	-0,1	7,3	13,1	16,4	18,6	17,5	12,0	5,9	0,4	-3,6	6,5
Клічаў	-4,5	-4,0	0,4	7,6	13,3	16,6	18,7	17,5	12,1	6,3	0,9	-3,2	6,8
Слаўтарад	-4,8	-4,3	0,3	7,9	13,8	17,1	19,2	18,1	12,5	6,3	0,7	-3,5	6,9
Касцюковічы	-5,1	-4,7	0,0	7,6	13,6	16,9	19,0	17,7	12,2	6,1	0,4	-3,8	6,7
Бабруйск	-4,3	-3,7	0,7	7,8	13,4	16,8	18,8	17,7	12,3	6,5	1,1	-3,0	7,0
Баранавічы	-3,6	-2,9	1,3	8,1	13,6	16,7	18,8	18,1	12,8	7,0	1,8	-2,3	7,5
Ганцавічы	-2,6	-1,7	2,2	8,5	13,9	17,0	19,1	18,3	13,2	7,8	2,8	-1,3	8,1
Івацэвічы	-3,4	-2,7	1,5	8,2	13,7	17,0	18,9	17,9	12,6	7,0	1,9	-2,2	7,5
Пружаны	-3,0	-2,2	1,9	8,5	14,1	17,3	19,4	18,5	13,1	7,4	2,3	-1,8	8,0
Высокае	-3,0	-2,3	1,8	8,3	13,7	16,8	19,0	18,2	12,9	7,4	2,4	-1,7	7,8
Палеская	-3,5	-2,7	1,5	8,2	13,6	16,8	18,8	17,8	12,6	7,0	1,9	-2,3	7,5
Брэст	-2,2	-1,2	2,8	9,2	14,6	17,7	19,8	19,0	13,7	8,3	3,2	-0,9	8,7
Пінск	-2,9	-1,9	2,2	9,0	14,6	17,7	19,8	18,8	13,4	7,8	2,5	-1,7	8,3
Жлобін	-4,0	-3,4	1,2	8,7	14,5	17,8	19,8	18,7	13,0	7,0	1,4	-2,8	7,6
Акцябр	-3,8	-3,1	1,3	8,4	14,1	17,5	19,4	18,3	12,8	6,9	1,5	-2,7	7,6
Гомель	-4,0	-3,4	1,3	9,0	15,0	18,3	20,4	19,2	13,5	7,2	1,5	-2,8	7,9
Васілевічы	-3,8	-3,2	1,5	8,7	14,3	17,6	19,5	18,3	12,9	7,1	1,6	-2,6	7,7
Жыткавічы	-3,3	-2,5	1,8	8,7	14,4	17,7	19,6	18,5	13,0	7,3	2,0	-2,1	7,9
Мазыр	-3,9	-3,1	1,4	8,8	14,6	17,8	19,8	18,8	13,4	7,2	1,6	-2,8	7,8
Брагін	-3,9	-3,3	1,3	8,8	14,4	17,8	19,8	18,5	13,0	7,0	1,6	-2,9	7,6

**Сярэдняе з мінімальнага значэнняў тэмпературы паветра
за 1989—2018 гг., °С**

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	-7,0	-7,4	-3,6	2,1	7,0	10,8	13,2	12,0	7,7	2,9	-1,2	-5,1	2,6
Полацк	-7,0	-7,5	-3,6	2,0	7,0	10,8	13,3	12,1	7,6	2,8	-1,3	-5,2	2,6
Шаркаўшчына	-6,8	-7,1	-3,4	2,3	7,1	10,7	13,2	12,1	7,9	3,0	-1,1	-5,1	2,8
Віцебск	-7,3	-7,4	-3,3	2,9	8,0	11,8	14,2	12,9	8,2	3,3	-1,5	-5,6	3,0
Лынтупы	-6,7	-6,9	-3,8	1,5	6,3	9,9	12,4	11,3	7,2	2,8	-1,0	-5,0	2,3
Докшыцы	-7,2	-7,4	-4,0	1,8	6,4	10,1	12,4	11,4	7,2	2,7	-1,5	-5,5	2,1
Бярэзінскі запаведнік	-7,2	-7,3	-3,9	1,6	6,4	10,3	12,7	11,4	7,0	2,4	-1,6	-5,5	2,2
Орша	-7,6	-7,9	-3,9	2,3	7,1	10,7	12,9	11,9	7,3	2,6	-1,8	-5,9	2,3
Вілейка	-6,5	-6,5	-3,3	2,4	7,5	11,2	13,5	12,5	8,2	3,5	-0,7	-4,8	3,1
Барысаў	-6,7	-6,5	-3,0	2,7	7,7	11,4	13,7	12,6	8,1	3,2	-1,1	-5,1	3,1
Валожын	-6,3	-5,9	-2,5	3,5	8,5	11,8	14,2	13,3	8,9	3,7	-0,7	-4,8	3,7
Мінск	-6,2	-5,9	-2,5	3,2	8,4	12,1	14,4	13,4	8,8	3,6	-0,7	-4,7	3,7
Беразіно	-6,8	-6,7	-3,0	2,8	7,7	11,4	13,6	12,2	7,6	2,9	-1,1	-5,2	3,0
Стоўбцы	-6,3	-5,8	-2,4	3,2	7,9	11,4	13,7	12,6	8,3	3,4	-0,6	-4,9	3,4
Мар'іна Горка	-6,6	-6,3	-2,7	3,1	8,0	11,4	13,6	12,5	8,1	3,2	-0,9	-5,1	3,2
Слуцк	-6,6	-6,4	-2,7	3,0	7,7	11,0	13,1	12,1	7,8	3,2	-0,7	-5,0	3,1
Ашмяны	-6,4	-6,2	-3,1	2,4	7,2	10,6	13,0	12,0	8,0	3,3	-0,6	-4,8	3,0
Ліда	-5,6	-5,3	-2,2	3,1	7,9	11,3	13,8	12,7	8,6	3,8	0,0	-4,1	3,7
Гродна	-5,3	-4,8	-1,8	3,2	7,8	11,0	13,4	12,7	8,6	3,9	0,3	-3,8	3,8
Навагрудак	-6,2	-5,7	-2,3	3,4	8,2	11,4	13,8	13,1	8,7	3,7	-0,7	-4,7	3,6
Ваўкавыск	-5,3	-4,9	-1,8	3,3	8,0	11,3	13,7	12,8	8,7	4,2	0,2	-3,9	3,9
Горкі	-8,2	-8,3	-4,4	2,3	7,3	10,8	13,2	11,9	7,2	2,3	-2,2	-6,4	2,1
Магілёў	-7,5	-7,5	-3,6	2,4	7,4	10,8	13,2	12,1	7,4	2,5	-1,8	-5,9	2,5
Клічаў	-7,3	-7,2	-3,5	2,4	7,1	10,7	12,8	11,4	7,1	2,5	-1,5	-5,6	2,4
Слаўгарад	-7,1	-7,0	-2,9	3,4	8,5	11,9	14,1	12,9	8,2	3,1	-1,4	-5,7	3,2
Касцюковічы	-7,7	-7,7	-3,6	2,7	7,7	11,3	13,4	12,0	7,4	2,5	-1,8	-6,1	2,5
Бабруйск	-7,0	-6,9	-3,3	2,3	7,1	10,7	12,8	11,6	7,3	2,5	-1,4	-5,5	2,5
Баранавічы	-5,9	-5,5	-2,1	3,5	8,1	11,5	13,7	12,8	8,4	3,8	-0,3	-4,4	3,6
Ганцавічы	-5,0	-4,4	-1,4	3,5	8,0	11,3	13,6	12,7	8,5	4,1	0,4	-3,6	4,0
Івацэвічы	-5,9	-5,6	-2,3	2,6	7,4	10,9	13,1	11,8	7,6	3,1	-0,4	-4,5	3,2
Пружаны	-5,5	-5,0	-1,8	3,2	8,0	11,6	13,8	12,6	8,2	3,7	-0,1	-4,1	3,7

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Высокае	-5,5	-5,1	-1,9	3,2	7,7	10,9	13,3	12,4	8,3	3,8	0,0	-4,1	3,6
Палеская	-6,3	-5,9	-2,7	2,4	6,7	10,1	12,4	11,0	6,9	2,5	-1,0	-4,9	2,6
Брэст	-4,4	-3,7	-0,7	4,4	9,1	12,3	14,7	13,8	9,3	4,8	1,0	-3,1	4,8
Пінск	-5,2	-4,6	-1,3	4,3	9,0	12,4	14,6	13,5	9,1	4,3	0,1	-4,0	4,4
Жлобін	-6,3	-6,1	-2,2	4,0	9,0	12,3	14,4	13,3	8,5	3,5	-0,8	-5,0	3,7
Акцябр	-6,3	-6,0	-2,6	3,1	8,0	11,5	13,7	12,4	7,9	3,1	-0,8	-5,0	3,2
Гомель	-6,4	-6,2	-2,2	4,5	9,8	13,2	15,4	14,1	9,1	3,8	-0,7	-5,0	4,1
Васілевічы	-6,5	-6,3	-2,5	3,3	8,0	11,5	13,7	12,4	7,8	3,1	-0,9	-5,0	3,2
Жыткавічы	-5,9	-5,6	-2,2	3,4	8,2	11,8	13,9	12,6	8,1	3,3	-0,4	-4,4	3,6
Мазыр	-6,3	-6,0	-2,2	4,1	9,1	12,5	14,6	13,6	9,0	3,6	-0,7	-5,1	3,9
Брагін	-6,7	-6,4	-2,7	3,4	8,2	11,5	13,7	12,2	7,7	2,8	-1,0	-5,4	3,1

Табліца Д2.16

**Сярэдняе з максімальных значэнняў тэмпературы паветра
за 1989–2018 гг., °С**

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	-2,0	-1,4	3,8	12,0	18,2	21,2	23,6	22,2	16,7	9,6	3,0	-0,8	10,5
Полацк	-1,9	-1,1	4,2	12,4	18,8	21,8	24,1	22,8	17,1	9,8	3,1	-0,8	10,9
Шаркаўшчына	-1,9	-1,1	4,1	12,4	18,6	21,7	24,0	22,8	17,1	9,9	3,4	-0,7	10,9
Віцебск	-2,6	-1,8	3,7	12,1	18,8	21,9	24,2	23,0	16,9	9,5	2,6	-1,4	10,6
Лынтупы	-2,0	-1,0	3,9	12,1	18,1	21,1	23,4	22,4	16,7	9,5	3,2	-0,8	10,6
Докшыцы	-2,2	-1,2	3,7	12,1	18,3	21,3	23,6	22,5	16,8	9,6	3,0	-1,0	10,5
Бярэзінскі запаведнік	-2,0	-1,0	4,2	12,5	18,7	21,8	24,0	23,0	17,1	9,9	3,1	-0,9	10,9
Орша	-2,7	-2,0	3,3	12,1	18,5	21,8	24,1	23,0	16,9	9,6	2,5	-1,5	10,5
Вілейка	-1,8	-0,7	4,4	12,6	19,0	22,1	24,3	23,2	17,0	9,7	3,5	-0,6	11,1
Барысаў	-2,1	-0,9	4,5	12,9	19,1	22,2	24,4	23,4	17,4	10,0	3,1	-1,0	11,1
Валожын	-2,2	-1,0	4,1	12,4	18,5	21,5	23,6	22,8	16,9	9,7	3,2	-0,9	10,7
Мінск	-1,8	-0,7	4,5	12,8	19,0	22,1	24,2	23,5	17,3	10,1	3,4	-0,7	11,1
Беразіно	-1,7	-0,6	4,9	13,4	19,6	22,8	24,8	23,9	17,8	10,6	3,5	-0,7	11,5
Стоўбцы	-1,6	-0,3	5,0	13,4	19,5	22,6	24,8	23,9	17,8	10,6	3,8	-0,5	11,6
Мар'іна Горка	-1,9	-0,6	4,9	13,3	19,4	22,5	24,8	23,8	17,8	10,6	3,6	-0,7	11,5
Слуцк	-1,7	-0,5	5,0	13,5	19,5	22,5	24,8	24,2	18,1	11,0	4,0	-0,5	11,7

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Ашмяны	-1,8	-0,8	4,1	12,3	18,3	21,1	23,4	22,6	16,8	9,8	3,5	-0,6	10,7
Ліда	-0,9	0,3	5,4	13,3	19,3	22,1	24,3	23,6	17,8	10,9	4,4	0,2	11,7
Гродна	-0,8	0,4	5,4	13,2	19,1	21,9	24,3	23,7	17,9	11,1	4,5	0,4	11,7
Навагрудак	-2,1	-1,0	4,0	12,2	18,1	21,1	23,2	22,6	16,8	9,9	3,3	-0,9	10,6
Ваўкавыск	-0,7	0,6	5,8	13,4	19,4	22,2	24,5	23,9	18,0	11,4	4,7	0,5	12,0
Горкі	-3,0	-2,3	3,0	11,9	18,4	21,6	23,9	22,9	16,8	9,4	2,4	-1,8	10,3
Магілёў	-2,6	-1,7	3,7	12,6	18,8	21,9	24,2	23,3	17,2	9,9	2,8	-1,5	10,7
Клічаў	-2,0	-0,9	4,6	13,3	19,5	22,6	24,8	23,9	17,8	10,6	3,4	-0,9	11,4
Слаўгарад	-2,5	-1,4	4,1	12,9	19,3	22,4	24,7	23,8	17,6	10,2	3,0	-1,4	11,1
Касцюковічы	-2,7	-1,7	4,0	13,0	19,5	22,5	24,7	23,9	17,7	10,2	2,8	-1,6	11,0
Бабруйск	-1,8	-0,5	5,1	13,6	19,7	22,7	25,0	24,2	18,0	11,0	3,6	-0,8	11,7
Баранавічы	-1,3	-0,1	5,3	13,3	19,3	22,3	24,4	23,9	17,9	11,0	4,2	-0,2	11,7
Ганцавічы	-0,1	1,4	6,6	14,1	20,1	22,9	25,1	24,6	18,7	12,2	5,4	1,0	12,7
Івацэвічы	-0,9	0,6	6,1	14,0	20,0	23,0	25,0	24,3	18,4	11,7	4,6	0,2	12,3
Пружаны	-0,6	0,9	6,3	14,1	20,1	23,1	25,1	24,5	18,5	11,8	4,9	0,5	12,4
Высокае	-0,5	0,8	6,1	13,7	19,6	22,6	24,9	24,3	18,4	11,8	5,0	0,6	12,3
Палеская	-0,6	0,9	6,5	14,6	20,4	23,5	25,4	24,9	19,0	12,3	5,1	0,5	12,7
Брэст	0,2	1,8	7,0	14,4	20,3	23,2	25,4	24,8	18,9	12,5	5,8	1,3	13,0
Пінск	-0,5	1,0	6,4	14,2	20,3	23,1	25,2	24,5	18,5	12,0	5,1	0,6	12,5
Жлобін	-1,6	-0,5	5,3	13,9	20,1	23,4	25,4	24,6	18,5	11,2	3,8	-0,6	12,0
Акцябр	-1,4	0,1	5,6	14,2	20,4	23,5	25,4	24,7	18,5	11,5	4,2	-0,4	12,2
Гомель	-1,7	-0,4	5,3	14,0	20,5	23,6	25,8	25,0	18,7	11,3	3,9	-0,7	12,1
Васілевічы	-1,3	0,2	5,9	14,5	20,6	23,7	25,7	24,8	18,9	11,8	4,3	-0,3	12,4
Жыткавічы	-0,6	0,9	6,4	14,6	20,6	23,6	25,6	24,8	18,8	12,1	4,9	0,4	12,7
Мазыр	-1,5	0,0	5,7	14,3	20,5	23,6	25,6	24,7	18,6	11,6	4,2	-0,5	12,2
Брагін	-1,4	0,1	5,8	14,5	20,6	23,6	25,8	24,8	18,9	11,9	4,3	-0,5	12,3

Табліца Д2.17

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 0 °C за 1989–2018 гг.**

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 0 °C		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 0 °C, дні	Сума дадатных тэмператур, °C
	Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	19.03	22.11	247	2798,0
Полацк	18.03	21.11	248	2836,6

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 0 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 0 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Шаркаўшчына	18.03	24.11	251	2868,7
Віцебск	18.03	19.11	246	2917,0
Лынтупы	19.03	23.11	249	2734,0
Докшыцы	20.03	21.11	246	2779,0
Бярэзінскі запаведнік	18.03	21.11	248	2779,9
Орша	20.03	18.11	243	2822,5
Вілейка	18.03	25.11	252	2893,7
Барысаў	17.03	22.11	250	2932,0
Валожын	16.03	24.11	253	2942,0
Мінск	15.03	23.11	253	3001,1
Беразіно	16.03	22.11	251	2971,2
Стоўбцы	14.03	25.11	256	3027,2
Мар'іна Горка	14.03	24.11	255	3018,9
Слуцк	14.03	26.11	257	3038,6
Ашмяны	17.03	25.11	253	2841,2
Ліда	11.03	29.11	263	3028,3
Гродна	11.03	01.12	265	3038,2
Навагрудак	15.03	24.11	254	2890,2
Ваўкавыск	09.03	01.12	267	3090,2
Горкі	22.03	16.11	239	2784,5
Магілёў	19.03	18.11	244	2864,8
Клічаў	17.03	21.11	249	2920,5
Слаўгарад	17.03	20.11	248	3002,9
Касцюковічы	18.03	18.11	245	2935,2
Бабруйск	15.03	23.11	253	2968,2
Баранавічы	12.03	27.11	260	3061,6
Ганцавічы	11.03	28.11	262	3071,7
Івацэвічы	08.03	01.12	268	3185,6
Пружаны	08.03	01.12	268	3124,2
Высокае	05.03	04.12	274	3197,0
Палеская	11.03	28.11	262	3052,4
Брэст	01.03	07.12	281	3372,6
Пінск	06.03	01.12	270	3289,2

Заканчэнне табл. Д2.17

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 0 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 0 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Жлобін	13.03	24.11	256	3170,5
Акцябр	12.03	25.11	258	3121,2
Гомель	13.03	25.11	257	3273,1
Васілевічы	11.03	25.11	259	2631,3
Жыткавічы	09.03	28.11	264	3198,9
Мазыр	12.03	25.11	258	3218,9
Брагін	13.03	25.11	257	3164,0

Табліца Д2.18

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 5 °С за 1989–2018 гг.**

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 5 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 5 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	09.04	22.10	196	2634,1
Полацк	08.04	22.10	197	2675,4
Шаркаўшчына	08.04	23.10	198	2699,7
Віцебск	08.04	22.10	197	2763,3
Лынтупы	10.04	22.10	195	2563,3
Докшыцы	10.04	22.10	195	2617,2
Бярэзінскі запаведнік	09.04	21.10	195	2614,4
Орша	09.04	21.10	195	2672,9
Вілейка	08.04	24.10	199	2724,7
Барысаў	07.04	23.10	199	2767,2
Валожын	06.04	24.10	201	2777,4
Мінск	06.04	25.10	202	2836,6
Беразіно	05.04	24.10	202	2815,7
Стоўбцы	04.04	26.10	205	2864,2
Мар’іна Горка	04.04	25.10	204	2857,2
Слуцк	05.04	27.10	205	2869,6
Ашмяны	08.04	25.10	200	2670,8
Ліда	04.04	28.10	207	2848,2
Гродна	04.04	30.10	209	2857,5

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 5 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 5 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Навагрудак	07.04	24.10	200	2715,7
Ваўкавыск	03.04	31.10	211	2911,4
Горкі	10.04	20.10	193	2645,6
Магілёў	08.04	21.10	196	2712,7
Клічаў	06.04	24.10	201	2767,5
Слаўгарад	06.04	23.10	200	2851,1
Касцюковічы	07.04	22.10	198	2786,7
Бабруйск	05.04	25.10	203	2812,5
Баранавічы	04.04	28.10	207	2887,3
Ганцавічы	03.04	29.10	209	2897,1
Івацэвічы	02.04	31.10	212	3003,9
Пружаны	02.04	31.10	212	2942,2
Высокае	01.04	03.11	216	3012,5
Палеская	03.04	29.10	209	2880,8
Брэст	29.03	05.11	221	3180,2
Пінск	31.03	02.11	216	3115,4
Жлобін	02.04	27.10	208	3018,4
Акцябр	03.04	27.10	207	2956,7
Гомель	02.04	28.10	209	3120,8
Васілевічы	02.04	28.10	209	2992,6
Жыткавічы	01.04	30.10	212	3028,9
Мазыр	02.04	28.10	209	3058,1
Брагін	02.04	28.10	209	3009,5

Табліца Д2.19

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 10 °С за 1989–2018 гг.**

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 10 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 10 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	01.05	25.09	146	2261,7
Полацк	01.05	26.09	148	2304,5
Шаркаўшчына	30.04	27.09	150	2337,2
Віцебск	29.04	27.09	151	2413,1
Лынтупы	03.05	25.09	145	2185,9

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 10 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 10 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Докшыцы	02.05	25.09	145	2244,8
Бярэзінскі запаведнік	02.05	24.09	145	2232,9
Орша	01.05	25.09	147	2303,9
Вілейка	30.04	27.09	150	2356,3
Барысаў	28.04	27.09	152	2415,7
Валожын	28.04	28.09	153	2419,4
Мінск	27.04	29.09	155	2489,6
Беразіно	27.04	27.09	153	2451,0
Стоўбцы	26.04	29.09	156	2503,0
Мар'іна Горка	26.04	29.09	156	2501,4
Слуцк	26.04	29.09	156	2502,8
Ашмяны	01.05	27.09	149	2286,3
Ліда	27.04	30.09	156	2471,7
Гродна	27.04	30.09	156	2465,6
Навагрудак	29.04	28.09	152	2356,0
Ваўкавыск	26.04	02.10	159	2527,1
Горкі	01.05	24.09	146	2281,8
Магілёў	29.04	26.09	150	2362,9
Клічаў	28.04	27.09	152	2401,8
Слаўгарад	26.04	28.09	155	2514,6
Касцюковічы	27.04	27.09	153	2449,7
Бабруйск	27.04	28.09	154	2449,9
Баранавічы	26.04	30.09	157	2514,3
Ганцавічы	25.04	30.09	158	2522,9
Івацэвічы	24.04	02.10	161	2625,0
Пружаны	25.04	01.10	159	2547,9
Высокае	24.04	04.10	163	2620,5
Палеская	25.04	30.09	158	2505,2
Брэст	21.04	07.10	169	2790,0
Пінск	21.04	04.10	166	2742,1
Жлобін	22.04	01.10	162	2677,0
Акцябр	24.04	30.09	159	2597,2
Гомель	21.04	03.10	165	2791,0

Заканчэнне табл. Д2.19

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 10 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 10 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Васілевічы	23.04	01.10	161	2631,3
Жыткавічы	23.04	02.10	162	2657,5
Мазыр	22.04	02.10	163	2710,8
Брагін	22.04	01.10	162	2658,8

Табліца Д2.20

**Працягласць перыяду, сума тэмператур
і даты пераходу тэмпературы праз 15 °С за 1989–2018 гг.**

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 15 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 15 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Верхнядзвінск	08.06	31.08	84	1460,7
Полацк	05.06	31.08	87	1528,9
Шаркаўшчына	04.06	01.09	89	1561,6
Віцебск	30.05	03.09	96	1713,3
Лынтупы	13.06	29.08	77	1316,0
Докшыцы	08.06	30.08	83	1445,1
Бярэзінскі запаведнік	08.06	30.08	83	1442,9
Орша	03.06	01.09	90	1583,0
Вілейка	01.06	02.09	93	1635,9
Барысаў	31.05	03.09	95	1688,7
Валожын	02.06	04.09	94	1661,1
Мінск	29.05	05.09	99	1777,3
Беразіно	29.05	03.09	97	1736,2
Стоўбцы	29.05	05.09	99	1772,8
Мар'іна Горка	28.05	05.09	100	1788,8
Слуцк	29.05	05.09	99	1771,2
Ашмяны	08.06	01.09	85	1469,1
Ліда	31.05	05.09	97	1717,0
Гродна	02.06	05.09	95	1682,4
Навагрудак	07.06	03.09	88	1534,6
Ваўкавыск	30.05	06.09	99	1759,9
Горкі	04.06	31.08	88	1545,6

Станцыя	Дата пераходу тэмпературы праз 15 °С		Працягласць перыяду з тэмпературай вышэй 15 °С, дні	Сума дадатных тэмператур, °С
	Пачатак	Заканчэнне		
Магілёў	02.06	02.09	92	1625,6
Клічаў	31.05	02.09	94	1664,0
Слаўгарад	26.05	05.09	102	1837,8
Касцюковічы	28.05	03.09	98	1749,8
Бабруйск	30.05	03.09	96	1711,2
Баранавічы	29.05	06.09	100	1782,9
Ганцавічы	27.05	04.09	100	1786,7
Івацэвічы	24.05	07.09	106	1920,7
Пружаны	28.05	06.09	101	1806,2
Высокае	26.05	07.09	104	1865,6
Палеская	29.05	04.09	98	1742,5
Брэст	20.05	10.09	113	2074,4
Пінск	20.05	08.09	111	2039,8
Жлобін	21.05	07.09	109	2002,3
Акцябр	24.05	06.09	105	1907,8
Гомель	17.05	09.09	115	2158,0
Васілевічы	22.05	06.09	107	1944,7
Жыткавічы	21.05	07.09	109	1984,4
Мазыр	20.05	09.09	112	2060,8
Брагін	22.05	07.09	108	1972,4

Табліца Д2.21

**Месячныя і гадавыя сумы ападкаў, сумы ападкаў
за халодны і цёплы перыяд за 1989—2018 гг., мм**

Станцыя	Месяц													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год	XI—III
Верхня-дзвінск	43,9	40,0	36,1	37,7	58,2	83,2	79,4	73,5	61,1	59,4	48,7	44,9	666,1	213,6
Полацк	50,7	47,3	40,5	42,2	60,5	84,2	90,0	72,4	62,7	67,6	55,2	49,9	723,0	243,5
Шаркаў-шчына	38,8	38,1	35,5	38,4	55,6	75,8	81,9	73,2	59,1	58,4	45,0	43,1	642,9	200,4
Віцебск	56,3	49,5	46,6	39,9	60,4	78,0	90,0	79,9	64,2	67,7	58,4	56,6	747,3	267,3
Лынтупы	53,0	47,6	47,9	46,1	59,7	79,4	83,5	77,7	65,0	68,7	53,0	56,3	737,9	257,8

Станцыя	Месяц														
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год	XI—III	IV—X
Докшыцы	42,8	41,2	40,3	42,1	55,1	77,2	88,1	73,4	56,9	59,6	47,0	45,8	669,7	217,1	452,6
Бярэзінскі запаведнік	45,7	41,7	40,1	41,5	59,9	78,7	98,6	75,1	59,8	60,4	50,6	45,3	697,4	223,4	474,0
Орша	38,5	35,7	36,0	41,0	64,6	76,4	83,1	69,0	59,8	59,4	47,0	39,6	649,9	196,7	453,2
Вілейка	41,6	37,9	37,9	42,5	60,4	77,7	86,0	73,4	54,8	57,9	45,2	43,7	658,9	206,2	452,
Барысаў	42,2	40,2	42,1	44,2	60,6	77,3	99,5	73,5	61,8	56,4	47,7	41,5	686,8	213,7	473,2
Валожын	44,8	38,7	37,7	40,8	64,5	77,7	85,8	75,6	62,2	59,1	46,1	47,3	680,2	214,5	465,7
Мінск	46,5	40,0	41,9	45,6	64,9	78,9	99,0	71,5	55,2	57,0	48,5	46,7	695,6	223,6	472,0
Беразіно	42,6	39,3	41,2	38,8	55,5	73,7	89,3	63,3	52,9	54,1	46,6	43,0	640,2	212,7	427,5
Стоўбцы	41,2	36,6	33,7	37,6	58,8	75,2	92,4	62,1	55,3	51,0	45,2	42,8	631,8	199,6	432,3
Мар’іна Горка	37,7	33,7	36,0	38,8	57,4	71,5	91,4	63,1	47,1	51,2	43,1	40,0	611,1	190,6	420,5
Слуцк	40,4	34,6	37,6	38,4	61,6	79,6	85,0	60,0	50,2	50,2	43,3	44,2	625,0	200,1	424,9
Ашмяны	42,4	37,8	39,0	42,9	66,0	73,5	89,7	80,6	56,2	56,8	44,2	46,6	675,6	210,0	465,6
Ліда	45,5	41,6	40,0	41,5	62,0	68,2	89,3	69,3	62,1	57,0	45,3	52,1	674,0	224,5	449,5
Гродна	32,0	29,9	30,6	36,3	51,2	59,7	83,7	57,0	51,0	42,0	39,5	38,3	551,2	170,4	380,8
Навагрудак	53,8	45,8	43,9	48,1	74,8	78,0	108,7	66,0	69,1	63,7	55,6	53,1	741,7	252,1	508,3
Ваўкавыск	39,7	39,2	36,8	41,7	63,5	67,7	92,3	58,2	61,4	46,3	44,0	47,3	637,8	206,9	431,0
Горкі	35,8	33,0	36,4	40,3	59,3	71,3	84,8	71,8	53,1	60,5	46,2	37,9	630,1	189,2	441,0
Магілёў	41,7	37,5	39,5	43,0	54,5	69,1	91,4	62,0	51,2	56,2	46,8	41,2	634,0	206,7	427,4
Клічаў	38,6	35,0	36,7	39,2	50,5	68,9	91,2	61,1	50,6	57,7	43,0	39,0	611,4	192,3	419,2
Слаўгарад	37,2	36,8	37,9	40,3	64,6	76,4	89,1	62,2	52,5	58,2	46,7	43,6	645,4	202,2	443,2
Касцюковічы	38,4	36,9	35,7	39,5	61,0	77,4	86,9	55,2	60,5	64,5	46,7	44,6	647,1	202,1	445,0
Бабруйск	39,2	38,6	39,4	42,0	57,9	76,1	92,5	56,4	50,3	56,7	44,8	44,0	637,8	206,0	431,8
Баранавічы	41,1	35,8	36,5	38,6	65,0	77,3	100,7	56,5	58,6	48,3	43,3	45,6	647,1	202,2	444,9
Ганцавічы	39,5	38,5	35,7	41,3	58,4	66,7	81,8	60,3	58,0	42,1	42,1	43,4	607,9	199,1	408,8
Івацэвічы	40,2	35,4	37,7	41,8	63,6	81,3	102,1	61,9	56,4	50,3	46,3	44,7	661,7	204,3	457,4
Пружаны	39,7	35,5	36,7	43,5	64,0	66,9	97,6	57,7	56,1	46,1	45,4	47,5	636,6	204,8	431,8
Высокае	34,0	31,7	33,5	38,2	60,0	61,4	91,3	57,2	58,6	43,7	39,4	39,4	588,2	178,0	410,2
Палеская	29,7	28,0	31,0	36,4	52,2	79,2	90,7	57,9	50,5	46,6	39,9	38,4	580,4	167,0	413,4
Брэст	34,1	34,2	33,3	40,8	63,5	65,3	83,2	64,2	57,4	42,5	39,7	39,7	597,9	181,0	417,0
Пінск	38,4	31,9	36,6	36,8	53,4	74,1	91,9	58,3	55,1	48,2	44,6	43,8	613,0	195,4	417,7
Жлобін	37,8	41,0	40,4	41,5	59,8	64,0	101,3	54,2	52,6	57,1	47,6	46,8	644,1	213,6	430,5

Станцыя	Месяц														
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год	XI—III	IV—X
Акцябр	36,7	38,0	41,4	41,1	60,8	72,2	102,5	62,3	56,6	55,4	46,5	44,4	657,7	207,0	450,7
Гомель	34,9	35,0	36,3	39,6	60,8	75,2	98,8	55,4	53,2	57,7	45,8	42,4	635,1	194,5	440,6
Васілевічы	37,2	39,7	42,3	41,1	62,1	72,5	99,3	61,7	59,4	55,9	46,4	47,4	665,0	213,1	451,9
Жыткавічы	46,7	44,1	48,3	45,6	66,0	76,7	119,9	69,4	60,4	58,4	50,6	52,3	738,5	242,1	496,4
Мазыр	40,6	40,8	45,8	42,8	63,4	70,9	105,6	63,8	53,7	56,4	47,6	47,4	678,7	222,1	456,6
Брагін	31,3	31,2	34,6	32,3	53,0	65,3	69,2	60,1	53,1	51,4	39,3	38,6	559,3	174,9	384,4

Табліца Д2.22

**Сярэдняя колькасць дзён і паўтаральнасць
максімальнай сутачнай тэмпературы паветра
вышэй 25 і 30 °C за 1989—2018 гг.**

Станцыя	Вышэй 25 °C		Вышэй 30 °C	
	Сярэдні лік дзён	Паўтараль- насць, %	Сярэдні лік дзён	Паўтараль- насць, %
Верхнядзвінск	27,8	7,6	2,8	0,8
Полацк	33,7	9,2	4,4	1,2
Шаркаўшчына	32,9	9,0	4,7	1,3
Віцебск	36,7	10,1	5,2	1,4
Лынтупы	28,5	7,8	3,6	1,0
Докшыцы	30,6	8,4	4,0	1,1
Бярэзінскі запаведнік	35,0	9,6	5,4	1,5
Орша	35,4	9,7	5,0	1,4
Вілейка	36,8	10,1	5,3	1,5
Барысаў	39,3	10,8	6,7	1,8
Валожын	33,2	9,1	4,4	1,2
Мінск	36,9	10,1	5,2	1,4
Беразіно	43,8	12,0	7,6	2,1
Стоўбцы	43,2	11,8	8,7	2,4
Мар'іна Горка	42,4	11,6	8,4	2,3
Слуцк	42,7	11,7	8,0	2,2
Ашмяны	28,9	7,9	3,4	0,9
Ліда	38,9	10,7	6,2	1,7
Гродна	37,7	10,3	5,8	1,6

Заканчэнне табл. Д2.22

Станцыя	Вышэй 25 °С		Вышэй 30 °С	
	Сярэдні лік дзён	Паўтаральнасць, %	Сярэдні лік дзён	Паўтаральнасць, %
Навагрудак	25,8	7,1	3,0	0,8
Ваўкавыск	39,8	10,9	7,0	1,9
Горкі	32,7	9,0	4,4	1,2
Магілёў	36,4	10,0	5,4	1,5
Клічаў	42,6	11,7	8,4	2,3
Слаўгарад	41,5	11,4	7,1	1,9
Касцюковічы	43,6	11,9	7,4	2,0
Бабруйск	44,6	12,2	8,8	2,4
Баранавічы	38,8	10,6	6,9	1,9
Ганцавічы	45,7	12,5	8,6	2,4
Івацэвічы	47,8	13,1	9,8	2,7
Пружаны	44,0	12,1	8,3	2,3
Высокае	47,5	13,0	8,9	2,4
Палеская	52,1	14,3	11,3	3,1
Брэст	51,0	14,0	11,3	3,1
Пінск	48,1	13,2	10,4	2,8
Жлобін	50,2	13,8	10,7	2,9
Акцябр	51,2	14,0	12,2	3,3
Гомель	54,8	15,0	12,1	3,3
Васілевічы	54,2	14,8	11,5	3,2
Жыткавічы	52,8	14,5	12,6	3,5
Мазыр	53,3	14,6	12,5	3,4
Брагін	54,9	15,0	11,6	3,2

Табліца Д2.23

Сярэднямесячная і гадавая хуткасць ветру за 1989—2018 гг., м/с

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	3,3	3,0	3,1	2,9	2,6	2,5	2,3	2,3	2,4	2,8	3,0	3,2	2,8
Полацк	2,9	2,7	2,7	2,4	2,1	1,9	1,7	1,7	1,8	2,3	2,7	2,8	2,3
Шаркаўшчына	3,0	2,8	2,7	2,5	2,3	2,2	2,0	2,0	2,1	2,5	2,7	2,9	2,5
Віцебск	2,7	2,6	2,6	2,4	2,1	2,0	1,9	2,0	2,1	2,4	2,6	2,7	2,4

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Лынтупы	2,7	2,5	2,5	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,9	2,3	2,5	2,6	2,2
Докшыцы	4,1	3,7	3,6	3,2	3,0	2,9	2,6	2,7	2,9	3,5	3,8	4,0	3,3
Бярэзінскі запаведнік	2,7	2,5	2,6	2,3	2,3	2,2	1,9	1,9	2,0	2,2	2,4	2,5	2,3
Орша	3,4	3,3	3,2	2,9	2,7	2,6	2,3	2,4	2,6	3,0	3,3	3,4	2,9
Вілейка	2,2	2,1	2,2	1,9	1,9	1,7	1,6	1,5	1,6	1,9	2,0	2,1	2,0
Барысаў	2,9	2,8	2,8	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,3	2,5	2,7	2,8	2,6
Валожын	3,0	2,9	2,8	2,7	2,6	2,3	2,1	2,1	2,3	2,6	2,7	2,8	2,6
Мінск	2,4	2,4	2,3	2,2	1,9	1,7	1,6	1,6	1,7	2,0	2,3	2,4	2,0
Беразіно	2,7	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0	2,3	2,5	2,6	2,3
Стоўбцы	2,2	2,1	2,1	2,0	1,8	1,7	1,5	1,5	1,6	1,8	2,0	2,1	1,9
Мар'іна Горка	3,2	3,1	3,1	2,8	2,6	2,5	2,3	2,2	2,4	2,8	2,9	3,1	2,7
Слуцк	4,1	3,9	3,8	3,3	2,9	2,7	2,5	2,5	2,7	3,3	3,5	3,9	3,3
Ашмяны	4,1	3,9	3,8	3,4	3,3	3,2	3,0	2,9	3,1	3,6	3,7	3,9	3,5
Ліда	3,0	2,8	2,8	2,5	2,4	2,4	2,2	2,1	2,2	2,5	2,6	2,8	2,5
Гродна	4,3	4,1	4,0	3,5	3,3	3,1	3,0	2,9	3,2	3,6	3,9	4,1	3,6
Навагрудак	4,4	4,2	4,0	3,4	3,1	2,8	2,6	2,7	3,0	3,8	4,1	4,3	3,5
Ваўкавыск	3,6	3,6	3,6	3,3	3,0	2,8	2,7	2,5	2,7	3,2	3,5	3,5	3,2
Горкі	4,4	4,1	4,0	3,5	3,2	2,9	2,6	2,7	2,8	3,4	3,9	4,2	3,5
Магілёў	4,4	4,1	4,1	3,7	3,5	3,2	3,0	3,0	3,2	3,7	4,0	4,3	3,7
Клічаў	3,3	3,1	3,2	2,9	2,7	2,5	2,2	2,2	2,3	2,7	2,9	3,1	2,8
Слаўгарад	3,2	3,0	3,0	2,7	2,5	2,4	2,1	2,2	2,4	2,7	2,8	3,0	2,7
Касцюковічы	4,0	3,9	4,0	3,7	3,4	3,1	2,8	2,8	3,0	3,4	3,6	3,8	3,5
Бабруйск	3,5	3,5	3,5	3,1	2,8	2,7	2,5	2,4	2,5	2,8	3,1	3,4	3,0
Баранавічы	3,6	3,5	3,5	3,1	3,0	2,7	2,6	2,5	2,7	3,1	3,3	3,4	3,1
Ганцавічы	3,0	2,9	2,9	2,6	2,3	2,1	2,0	1,9	2,1	2,5	2,7	2,8	2,5
Івацэвічы	2,9	2,9	2,8	2,6	2,4	2,3	2,1	2,0	2,2	2,5	2,7	2,8	2,5
Пружаны	2,4	2,3	2,3	2,1	2,0	1,9	1,8	1,7	1,8	2,0	2,2	2,3	2,1
Высокае	3,9	3,9	3,9	3,5	3,3	3,0	2,9	2,9	3,1	3,4	3,7	3,8	3,5
Палеская	4,3	4,3	4,2	3,9	3,3	3,1	2,9	2,7	3,1	3,5	3,9	4,0	3,6
Брэст	2,9	2,8	2,8	2,5	2,3	2,3	2,2	2,0	2,1	2,4	2,6	2,8	2,5
Пінск	2,6	2,6	2,5	2,3	2,1	2,1	2,0	1,9	1,9	2,2	2,3	2,4	2,2
Жлобін	2,5	2,5	2,5	2,3	2,1	2,0	1,8	1,8	1,9	2,1	2,3	2,4	2,2

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Акцябр	3,2	3,1	3,1	2,9	2,7	2,6	2,4	2,4	2,5	2,8	3,0	3,1	2,8
Гомель	2,6	2,6	2,6	2,3	2,2	2,1	1,9	1,8	1,9	2,1	2,4	2,6	2,3
Васілевічы	2,4	2,3	2,3	2,1	1,8	1,6	1,5	1,4	1,6	1,8	2,1	2,2	1,9
Жыткавічы	2,5	2,4	2,4	2,2	2,1	2,0	1,9	1,7	1,8	1,9	2,2	2,3	2,1
Мазыр	2,4	2,4	2,3	2,2	2,0	1,9	1,7	1,6	1,8	1,9	2,2	2,2	2,1
Брагін	3,1	3,0	3,0	2,6	2,3	2,1	1,9	1,9	2,2	2,5	2,7	2,8	2,5

Табліца Д2.24

**Сярэдняя месячная і гадавая адносная вільготнасць
за 1989–2018 гг., %**

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Верхнядзвінск	86	84	77	69	68	73	76	78	82	85	89	88	80
Полацк	87	85	77	69	68	72	75	77	82	85	89	88	80
Шаркаўшчына	87	85	78	70	68	72	74	76	81	85	89	89	80
Віцебск	86	82	74	66	65	70	73	74	79	82	87	88	77
Лынтупы	89	87	80	72	69	73	76	77	82	86	90	91	81
Докшыцы	87	85	79	71	69	73	75	76	81	85	89	89	80
Бярэзінскі запаведнік	87	84	76	70	69	73	76	77	82	85	89	89	80
Орша	87	85	78	70	68	72	74	74	80	84	89	89	79
Вілейка	87	85	79	71	69	73	75	77	82	85	89	89	80
Барысаў	87	85	77	69	67	70	73	74	80	84	89	90	79
Валожын	86	83	75	67	65	68	71	71	77	83	88	88	77
Мінск	86	84	76	67	66	68	71	70	78	82	88	88	77
Беразіно	87	85	77	69	68	71	74	74	80	84	89	89	79
Стоўбцы	88	86	78	69	67	70	73	72	80	84	90	90	79
Мар'іна Горка	88	85	76	67	67	70	72	72	78	82	89	89	78
Слуцк	87	85	79	71	71	74	75	74	79	84	89	90	80
Ашмяны	88	86	78	70	68	73	75	76	81	84	90	90	80
Ліда	87	84	77	69	67	70	73	73	79	83	88	89	78
Гродна	88	85	79	71	70	72	74	73	79	85	90	90	79
Навагрудак	88	86	78	69	68	72	74	73	79	85	91	91	80
Ваўкавыск	87	85	77	68	68	70	72	72	79	83	89	89	78
Горкі	89	87	80	71	70	74	76	76	82	86	91	91	81

Станцыя	Месяц												За год
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Магілёў	88	86	79	71	69	72	74	74	79	84	89	90	80
Клічаў	87	85	79	72	71	73	76	75	81	84	90	90	80
Слаўгарад	86	83	75	66	66	69	72	71	77	82	88	88	77
Касцюковічы	86	83	76	69	68	72	75	74	79	83	88	88	78
Бабруйск	86	84	76	69	68	71	74	74	79	83	88	89	78
Баранавічы	87	84	77	68	68	71	73	72	79	82	89	89	78
Ганцавічы	87	84	77	69	69	71	72	73	79	82	88	88	78
Івацэвічы	86	83	76	69	69	72	75	75	81	83	89	88	79
Пружаны	86	83	76	67	66	69	72	72	78	82	88	88	77
Высокае	87	85	77	70	69	72	73	73	80	83	88	89	79
Палеская	87	84	77	70	70	73	75	74	80	83	88	89	79
Брэст	85	82	74	66	65	67	69	69	77	80	86	87	76
Пінск	85	82	76	68	67	69	71	71	78	81	88	88	77
Жлобін	85	82	75	66	65	68	71	71	77	81	87	87	76
Акцябр	85	82	75	67	66	68	72	71	77	81	87	88	77
Гомель	86	83	75	65	64	67	70	69	75	81	87	88	76
Васілевічы	84	82	74	66	67	70	73	73	78	81	87	87	77
Жыткавічы	85	82	75	68	67	70	73	73	79	82	87	88	78
Мазыр	85	82	74	64	64	67	70	70	76	80	87	88	76
Брагін	85	82	78	71	70	73	74	75	79	83	88	88	79

Табліца Д2.25

Колькасць дзён з рознай колькасцю ападкаў за 1989—2018 гг.

Станцыя	Колькасць дзён з ападкамі			
	≥0,5 мм	≥1,0 мм	≥10,0 мм	≥50,0 мм
Верхнядзвінск	142,0	116,8	16,6	0,2
Полацк	149,5	124,2	17,5	0,1
Шаркаўшчына	141,6	116,2	14,9	0,2
Віцебск	151,4	126,2	19,0	0,3
Лынтупы	152,4	127,7	17,4	0,1
Докшыцы	147,0	118,5	15,0	0,1
Бярэзінскі запаведнік	146,0	120,2	17,0	0,1
Орша	145,4	116,3	15,6	0,2

Станцыя	Колькасць дзён з ападкамі			
	≥0,5 мм	≥1,0 мм	≥10,0 мм	≥50,0 мм
Вілейка	139,5	114,9	15,2	0,2
Барысаў	143,2	117,8	16,7	0,2
Валожын	140,3	116,8	16,1	0,2
Мінск	142,6	116,7	17,6	0,3
Беразіно	138,9	112,6	14,7	0,1
Стоўбцы	132,6	110,3	14,9	0,2
Мар'іна Горка	134,7	109,7	14,2	0,1
Слуцк	135,7	109,2	14,7	0,1
Ашмяны	145,7	119,2	15,2	0,3
Ліда	143,4	119,1	15,5	0,2
Гродна	127,2	104,3	12,5	0,1
Навагрудак	153,2	126,0	19,3	0,3
Ваўкавыск	135,8	111,8	14,6	0,1
Горкі	137,2	110,6	15,3	0,1
Магілёў	143,4	114,4	14,4	0,1
Клічаў	132,4	110,6	14,1	0,0
Слаўгарад	131,3	107,8	16,7	0,2
Касцюковічы	136,7	110,1	15,5	0,1
Бабруйск	134,6	110,6	16,1	0,3
Баранавічы	134,9	111,2	14,5	0,2
Ганцавічы	131,7	109,1	15,2	0,3
Івацэвічы	134,2	107,7	15,0	0,2
Пружаны	127,8	104,9	12,9	0,1
Высокае	132,7	109,8	13,6	0,3
Палеская	125,4	99,8	13,5	0,3
Брэст	126,4	103,9	13,8	0,3
Пінск	129,2	106,4	15,2	0,1
Жлобін	130,6	105,4	16,3	0,3
Акцябр	134,4	111,4	16,0	0,3
Гомель	126,1	102,6	16,2	0,3
Васілевічы	129,6	104,8	17,5	0,4
Жыткавічы	142,4	116,9	19,3	0,4
Мазыр	133,7	110,4	17,1	0,4
Брагін	113,6	93,3	13,4	0,3

Паверхневыя воды

Табліца Д2.26

Найбуйнейшыя рэкі Беларусі

Рака	Агульная даўжыня, км	Даўжыня ў межах Беларусі, км	Плошча вадазбору ў Беларусі, км ²	Сярэднегадавы расход вады ў Беларусі, м ³ /с
Дняпро	2145	700	63 700	583
Заходняя Дзвіна	1020	338	33 200	441
Нёман	914	436	34 600	214
Заходні Буг	772	169	10 360	100
Прыпяць	761	495	51 370	450
Гарынь	659	82	1 200	110
Сож	648	451	21 500	219
Бярэзіна	561	561	24 500	142
Ловаць	536	47	380	3
Вілія	510	276	10 920	80
Стыр	494	70	490	50
Іпуць	437	64	1270	56
Пціч	421	421	9470	50
Шчара	325	325	6 990	38

Табліца Д2.27

Найбуйнейшыя па плошчы азёры Беларусі

Возера	Плошча, км ²	Максімальная глыбіня, м	Адміністрацыйны раён	Тып азёрнай катлавіны
Нарач	79,6	24,8	Мядзельскі	Падпрудны
Асвейскае	52,8	7,5	Верхнядзвінскі	Падпрудны
Дрысвяты	44,5	31,0	Браслаўскі	Падпрудны
Чырвонае	40,8	2,9	Жыткавіцкі	Рэшткавы
Лукомскае	37,7	11,5	Чашніцкі	Падпрудны
Дрывяты	36,1	12,0	Браслаўскі	Падпрудны
Выганашчанскае	26,0	2,3	Івацэвіцкі	Рэшткавы
Нешчарда	24,6	8,1	Расонскі	Складаны
Свір	22,3	8,7	Мядзельскі	Лагчынны
Снуды	22,0	16,5	Браслаўскі	Складаны
Чорнае	17,3	3,0	Бярозаўскі	Рэшткавы
Мядзел	16,2	24,6	Мядзельскі	Падпрудны

Возера	Плошча, км ²	Максімальная глыбіня, м	Адміністрацыйны раён	Тып азёрнай катлавіны
Лісна	15,7	6,1	Верхнядзвінскі	Падпрудны
Езярышча	15,4	11,5	Гарадоцкі	Падпрудны
Сялява	15,0	17,6	Крупскі	Лагчынны
Богінскае	13,2	15,0	Браслаўскі	Падпрудны
Мястра	13,1	11,3	Мядзельскі	Падпрудны
Струста	13,0	23,0	Браслаўскі	Складаны
Рычы	12,8	51,9	Браслаўскі	Складаны
Лосвіда	11,4	20,2	Гарадоцкі	Складаны
Спораўскае	11,1	1,5	Бярозаўскі	Возера-разліў
Лепельскае	10,2	33,7	Лепельскі	Складаны

Табліца 2.28

Азёры Беларусі з максімальнымі глыбінямі звыш 30 м

Возера	Максімальная глыбіня, м	Плошча, км ²	Адміністрацыйны раён	Тып азёрнай катлавіны
Доўгае	53,7	2,6	Глыбоцкі	Лагчынны
Рычы	51,6	12,8	Браслаўскі	Складаны
Гінькава	43,3	0,5	Глыбоцкі	Лагчынны
Воласа Паўднёвы	40,4	1,2	Браслаўскі	Эварзійны
Балдук	39,7	0,8	Мядзельскі	Лагчынны
Трошча	38,2	0,5	Ушацкі	Лагчынны
Саро	36,3	5,3	Бешанковіцкі	Лагчынны
Вячэлле	35,9	1,4	Ушацкі	Лагчынны
Кулікоўскае	34,5	0,1	Сенненскі	Падпрудны
Лепельскае	33,7	10,2	Лепельскі	Складаны
Какісіна	33,5	0,8	Лепельскі	Лагчынны
Сомінскае	33,5	0,5	Івацэвіцкі	Карставы
Воўчын	32,9	0,5	Мядзельскі	Лагчынны
Пліса	32,9	1,1	Глыбоцкі	Эварзійны
Полазна	32,5	0,2	Ушацкі	Эварзійны
Бабына	32,3	0,5	Полацкі	Эварзійны
Круглік	31,5	0,4	Шумілінскі	Складаны
Крывое	31,5	4,5	Ушацкі	Складаны
Сянно	31,5	3,1	Сенненскі	Лагчынны

Возера	Максімальная глыбіня, м	Плошча, км ²	Адміністрацыйны раён	Тып азёрнай катлавіны
Дрысвяты	31,0	44,5	Браслаўскі	Падпрудны
Доўгае	31,0	1,9	Браслаўскі	Складаны
Світа	31,0	0,8	Пастаўскі	Эварзійны
Лескавічы	30,7	0,7	Шумілінскі	Лагчынны
Замошша	30,7	0,3	Ушацкі	Эварзійны

Табліца Д2.29

Найбуйнейшыя вадасховішчы Беларусі

Вадасховішча	Плошча, км ²	Аб'ём, млн м ³	Максімальная глыбіня, м	Адміністрацыйны раён	Тып вада- сховішча
Вілейскае	63,8	238,0	13,0	Вілейскі	Рэчышчавы
Заслаўскае	26,9	103,0	8,0	Мінскі	Рэчышчавы
Чырвона- слабодскае	23,6	69,5	5,5	Клецкі, Капыльскі	Рэчышчавы
Салігорскае	23,1	55,9	4,5	Салігорскі	Рэчышчавы
Любанскае	22,5	39,5	6,3	Любанскі, Старадарожскі	Рэчышчавы
Чыгірынскае	21,2	60,0	9,1	Кіраўскі, Быхаўскі	Рэчышчавы
Сялец	20,7	56,3	5,4	Бярозаўскі	Рэчышчавы
Пагост	16,2	54,5	6,0	Пінскі	Азёрны
Лактышы	15,9	50,2	4,9	Ганцавіцкі	Рэчышчавы
Светлагорскае	14,1	60,0	5,1	Івацэвіцкі	Наліўны
Зэльвенскае	11,9	28,0	7,5	Зэльвенскі	Рэчышчавы
Асіповіцкае	11,9	17,5	8,5	Асіповіцкі	Рэчышчавы
Дняпроўска- Брагінскае	9,7	42,8	6,2	Лоеўскі	Наліўны
Віцебскай ГЭС	8,8	4,1	14,0	Віцебскі	Рэчышчавы
Лукаўскае	5,4	23,2	11,5	Маларыцкі	Рэчышчавы
Пятровіцкае	4,7	15,0	8,2	Смалявіцкі	Рэчышчавы
Цяцерынскае	4,6	13,8	3,0	Круглянскі	Рэчышчавы
Дубраўскае	3,5	22,4	14,0	Смалявіцкі	Рэчышчавы
Крылава	3,5	21,6	10,0	Мінскі	Наліўны
Лашанскае	3,5	5,4	4,5	Уздзенскі	Рэчышчавы
Белавежская пушча	3,3	2,1	2,0	Камянецкі	Рэчышчавы

Глебавае покрыва

Табліца Д2.30

Плошча сельскагаспадарчых зямель па асноўных тыпах і падтыпах глеб, га

	Плошча зямель	Тыпы і падтыпы глеб								
		Дзярнова-карбанатныя	Бурныя лясныя	Дзярнова-падзолістыя	Дзярнова-забалоцныя	Дзярновыя забалоцныя	Поймавыя дзярновыя і дзярновыя забалоцныя	Тарфяна-балотныя нізінныя	Тарфяна-балотныя вярховыя	Дэградзаваныя і парушаныя
Раён, вобласць, рэспубліка	Баранавіцкі	125,5	9,6	58 095,6	16 715,6	8700,6	1134,4	7408,6	142,5	1306,6
	Брэсцкі	33,7	—	17 901,4	17 778,0	13 598,2	6671,3	4362,3	29,9	464,1
	Бярозаўскі	—	—	7800,7	24 164,8	13 002,4	133,5	9965,7	81,4	1024,6
	Ганцавіцкі	3,6	1,2	2689,7	11 814,9	9568,8	158,1	11 252,5	985,2	2513,0
	Драгічынскі	—	—	3528,7	28 490,6	28 594,3	17,1	7900,7	66,2	4370,4
	Жабінкаўскі	43,4	—	8558,8	14 311,9	14 852,7	452,2	2605,6	46,2	1114,2
	Іванаўскі	12,0	—	7452,4	29 398,7	25 195,7	992,5	9091,7	138,3	4253,6
	Івацэвіцкі	4,0	—	14 519,7	16 566,3	14 696,2	1433,4	31 205,2	93,5	9263,7
	Камянецкі	389,7	—	45 164,5	19 017,2	16 925,6	2131,9	9291,9	2,0	388,2
	Кобрынскі	20,8	—	6736,5	29 675,0	41 081,5	87,1	20 398,2	709,1	7422,9
Лунінецкі	1,4	—	3988,2	14 021,2	21 163,4	2441,6	23 333,2	462,3	13 205,7	
Ляхавіцкі	—	—	18 027,6	20 184,5	8125,3	118,1	7423,9	20,7	3536,9	

Маларыцкі	46 839	—	1,9	1754,2	10 724,6	19 551,6	198,1	9048,1	376,4	5184,2
Пінскі	130 767	176,1	—	13 165,9	21 612,1	39 971,3	10 313,8	43 118,9	159,4	2249,4
Пружанскі	119 584	9,4	—	37 508,0	31 582,0	17 518,0	156,2	26 051,6	119,2	6639,6
Столінскі	94 642	4,3	1,4	8561,5	12 565,3	35 390,1	23 385,2	8014,7	2324,4	4386,4
Брэсцкая вобл.	1 256 236	823,9	14,1	255 453,4	318 622,6	327 935,7	49 824,5	230 481,4	5756,7	67 323,8
Аршанскі	88 063	—	—	30 187,3	51 663,6	963,2	1473,4	1974,4	19,7	1808,5
Бешанковіцкі	43 263	1,0	—	6739,2	32 598,1	450,1	168,6	2330,1	16,3	985,0
Браслаўскі	78 420	0,2	—	28 098,2	38 218,9	3335,1	619,7	6095,1	62,2	1990,5
Верхнядзвінскі	72 120	11,4	—	17 247,5	49 033,7	2050,8	2021,4	1168,6	0,9	585,9
Віцебскі	93 001	0,9	—	23 806,6	63 552,8	1297,6	1461,1	1989,2	14,9	877,9
Гарадоцкі	76 416	20,3	—	26 464,1	41 745,4	1764,2	1426,1	4357,3	111,6	527,1
Глыбоцкі	67 709	1,4	1,4	25 588,8	29 068,6	4697,9	480,5	5223,1	55,1	2592,1
Докшыцкі	54 614	—	—	11 038,5	31 113,0	615,6	568,2	11 016,0	37,2	225,3
Дубровенскі	65 797	—	—	34 491,8	26 892,9	2213,3	942,2	635,0	—	621,8
Лепельскі	41 315	—	—	12 044,5	24 088,4	900,9	529,2	3248,8	24,5	478,6
Лёзненскі	49 370	—	—	15 979,9	31 752,6	470,2	578,1	252,0	3,6	333,6
Міёрскі	63 656	—	4,1	16 282,8	40 863,8	1814,6	2003,6	1152,2	46,3	1488,6
Пастаўскі	81 445	8,6	2,9	21 582,0	49 693,8	4435,0	1029,0	3108,0	17,1	1568,4
Полацкі	60 838	—	—	12 171,4	43 159,9	526,8	961,4	2658,0	3,1	1357,5
Расонскі	22 105	—	—	7993,4	12 517,4	797,3	44,0	691,7	4,9	56,4
Сенненскі	76 765	1,0	—	29 592,0	34 540,2	2683,4	1421,2	5735,0	42,2	2656,9
Талачынскі	76 975	—	—	22 615,8	47 097,6	895,8	907,4	4516,6	24,1	917,8
Ушацкі	42 566	0,4	—	18 062,1	17 278,4	1736,6	217,8	3621,0	32,8	1617,0
Чашніцкі	55 210	—	—	14 186,7	33 247,5	990,7	586,9	4603,1	3,0	1592,2

	Плошча зямель	Тыпы і падтыпы глеб								
		Дзяржава- карыстанцыя	Бурныя лясныя	Дзяржава- падзолістыя	Дзяржава-падзолістыя	Дзяржавыя забалоўныя	Поймавыя дзяржавыя забалоўныя	Тарфяна-балотныя нізінныя	Тарфяна-балотныя вярховыя	Дзяржава- і парушаныя
Раён, вобласць, рэспубліка	Шаркаўшчынскі	—	—	3734,4	48 611,7	673,4	624,1	912,3	5,6	1076,6
	Шумілінскі	—	—	7054,6	42 417,7	898,5	615,3	3905,6	27,8	623,4
	Віцебская вобл.	45,2	8,5	384 961,6	789 156,0	34 211,0	18 679,1	69 141,6	553,0	24 074,1
	Акцябрскі	—	—	9642,6	10 646,8	2396,8	1053,2	14 435,2	—	4268,4
	Брагінскі	—	—	15 462,0	13 987,3	8745,5	522,0	10 528,1	—	3150,1
	Буда-Кашалёўскі	—	—	31 655,7	38 927,5	12 816,8	2163,3	4409,4	—	1593,4
	Веткаўскі	—	—	21 490,2	15 855,0	3065,7	1577,0	2651,5	—	655,6
	Гомельскі	—	—	22 137,3	26 093,2	10 087,7	10 139,1	6640,1	1,8	1284,8
	Добрушскі	—	—	29 814,5	26 669,7	12 140,3	794,7	3512,4	—	2452,4
	Ельскі	—	—	5118,1	21 568,5	1165,0	1550,3	5841,6	72,9	4743,6
Жлобінскі	86 888	—	10 121,1	21 220,1	17 325,5	17 365,0	19 521,7	154,5	1180,1	
Жыткавіцкі	57 004	7,8	14 605,4	20 538,2	3008,8	2758,6	11 861,5	26,2	4187,6	
Калінкавіцкі	91 633	3,9	20 987,4	30 910,6	4708,9	1064,6	21 981,5	270,5	11 703,2	
Кармянскі	39 893	—	—	20 309,6	15 457,6	2795,1	744,3	581,8	—	4,6
Дзельчыцкі	43 094	—	—	8189,1	14 604,4	1121,2	2814,2	10 601,4	4212,8	1551,0

Лоеўскі	45 684	—	—	9108,9	17 972,7	7480,3	8049,3	2309,7	99,0	664,0
Мазырскі	38 170	4,3	—	16 240,0	11 525,3	1800,4	6036,5	1450,1	—	1113,3
Нараўлянскі	20 768	—	—	2203,2	12 876,2	2229,4	750,2	1885,0	164,9	659,2
Петрыкаўскі	75 282	30,6	—	9527,4	32 119,0	4514,0	6709,4	12 976,8	215,3	9189,6
Рагачоўскі	101 289	4,6	—	38 232,2	38 464,7	4977,4	11 624,4	6439,2	123,2	1423,5
Рэчыцкі	99 812	57,5	—	24 099,6	31 691,9	18 205,6	8000,5	12 021,1	4,2	5732,6
Светлагорскі	59 595	96,0	—	11 228,5	20 299,6	948,0	4225,0	14 137,6	100,0	8560,3
Хойніцкі	42 368	2,2	—	13 971,8	10 315,7	7788,5	—	8031,7	36,3	2221,9
Чачэрскі	41 200	137,1	—	18 896,2	13 182,7	3093,4	2629,1	3109,7	—	151,8
Гомельская вобл.	1 266 198	343,9	2,3	353 040,7	444 926,7	130 414,2	90 570,6	174 926,3	5481,4	66 492,1
Астравецкі	56 966	22,9	0,7	29 421,8	16 681,9	6470,4	377,8	3757,4	2,5	230,7
Ашмянскі	51 629	14,9	29,8	31 567,0	13 947,9	3550,6	258,8	2183,5	4,7	71,7
Бераставіцкі	45 757	40,2	—	25 433,0	9390,0	6244,8	1562,7	2863,0	0,8	222,5
Ваўкавыскі	61 124	44,8	7,1	37 961,7	16 373,6	5162,4	985,5	573,8	—	15,1
Воранаўскі	78 551	8,2	—	36 041,1	20 674,4	9630,4	432,5	109,0	4,7	256,5
Гродзенскі	101 242	438,9	—	50 770,1	29 968,0	9878,5	1861,3	5915,8	0,3	2409,1
Дзяглыўскі	60 199	27,9	6,5	27 611,0	17 861,4	9474,0	2152,2	2336,9	3,0	726,0
Зэльвенскі	56 073	325,1	54,9	28 638,4	13 827,7	5816,8	868,1	6076,2	3,0	462,7
Іўеўскі	64 517	0,1	—	24 152,5	22 167,9	9540,2	2454,5	5498,0	17,8	685,9
Карэліцкі	66 843	32,9	—	32 790,9	13 366,1	5532,4	7515,4	6574,3	12,8	1018,2
Лідскі	76 793	2,3	4,0	27 725,7	25 913,9	11 665,5	2232,4	8868,5	7,7	373,0
Мастоўскі	55 735	324,0	6,6	21 533,5	15 559,7	10 182,0	554,1	7121,3	33,0	420,8
Навагрудскі	69 477	37,9	—	31 392,9	15 288,6	10 152,5	5892,5	5582,9	—	1129,6
Свіслацкі	48 536	38,6	14,6	25 578,6	12 658,7	3903,7	29,3	4798,3	15,0	1500,2

	Плошча зямель	Тыпы і падтыпы глеб									
		Дзяржава- карыстанцы	Бурныя лясныя	Дзяржава- пазасілкавыя	Дзяржава-пазасілкавыя	Дзяржававыя забалоўныя	Поймавыя дзяржававыя забалоўныя	Тарфяныя-балотныя нізінныя	Тарфяныя-балотныя вярховыя	Дзяржававыя і парушаныя	
Раён, вобласць, рэспубліка	Слоні́мскі	64 341	21,7	0,8	29 347,4	19 681,4	7695,0	2781,2	3376,4	6,4	789,5
	Смагронскі	61 360	32,5	16,6	25 824,2	20 789,7	10 391,1	593,6	3614,8	11,1	86,5
	Шчучынскі	82 921	0,3	—	32 459,3	28 839,5	14 522,5	745,0	6130,2	1,2	220,0
	Гродзенская вобл.	1 102 064	1413,2	141,6	518 890,2	312 990,4	139 813,1	31 297,1	86 718,7	178,8	10 621,0
	Асіповіцкі	52 026	—	—	15 662,9	22 345,2	2875,8	2219,5	4989,2	258,1	3675,4
	Бабруйскі	68 205	1,0	—	20 015,4	30 913,8	1979,9	3310,7	7068,8	94,1	4821,3
	Быхаўскі	85 149	11,0	3,0	40 574,7	20 056,9	3299,2	9550,6	11 181,0	398,6	73,9
	Бялыніцкі	53 922	—	—	24 493,1	20 539,7	1106,3	2693,8	4451,9	266,7	370,4
	Глускі	42 593	0,7	—	12 043,0	11 995,6	2491,5	2120,9	10 811,1	44,6	3085,5
	Горацкі	81 499	16,7	8,1	34 720,3	37 498,9	3909,9	2731,2	1495,3	60,6	1058,0
Дрыбінскі	37 913	—	—	18 564,9	14 804,2	779,9	2808,9	695,0	17,8	242,2	
Касцюковіцкі	55 527	19,3	—	18 445,8	30 903,2	1942,1	2775,2	1028,9	70,5	342,0	
Кіраўскі	57 305	—	—	19 541,4	26 763,5	1138,0	2501,7	4004,8	61,4	3294,4	
Клімавіцкі	71 905	232,6	—	25 747,5	33 646,1	4628,8	3924,6	2794,3	49,3	881,9	

Клічаўскі	49 977	—	—	17 039,1	21 804,0	1103,3	3300,1	4753,6	69,9	1906,9
Краснапольскі	35 877	12,8	—	7424,6	22 891,9	4463,2	320,0	524,2	51,5	188,9
Круглянскі	46 347	—	—	23 038,7	19 272,8	1465,5	826,6	1353,7	140,4	249,3
Крычаўскі	40 119	31,5	—	17 667,4	16 727,0	836,3	3227,7	1159,9	85,5	383,6
Магілёўскі	99 859	2,8	—	43 280,1	41 463,2	2989,1	6377,0	4229,4	799,7	717,7
Мсціслаўскі	85 840	24,4	10,3	43 952,5	29 891,2	2571,6	4117,0	3980,9	68,9	1223,2
Слаўгарадскі	50 613	192,6	—	25 239,4	16 586,6	2123,3	4150,2	2084,2	37,9	198,9
Хоцімскі	43 542	26,9	—	11 380,7	26 993,3	2529,4	1197,3	995,9	108,0	310,5
Чавускі	76 838	2,0	—	37 362,5	27 967,1	3046,1	5813,0	2064,4	92,2	490,8
Чэрыкаўскі	31 873	6,5	—	18 852,3	9637,3	572,5	1864,4	792,6	1,0	146,4
Шклоўскі	81 467	—	—	47 482,5	27 259,0	1810,5	2374,4	1931,1	74,3	535,1
Магілёўская вобл.	1 248 396	580,8	21,4	522 528,9	509 960,5	47 662,1	68 204,8	72 380,5	2860,8	24 196,2
Барысаўскі	74 179	—	—	32 791,9	28 711,1	1492,7	1813,4	6228,1	12,5	3129,3
Бярэзінскі	63 731	—	—	20 894,3	29 389,4	2421,2	3597,7	5854,9	35,0	1538,5
Валожынскі	71 697	—	2,3	35 439,1	24 016,3	3232,7	3122,2	3742,3	2,7	2139,3
Вілейскі	80 438	14,6	—	32 634,2	28 128,2	4305,9	1465,6	10 651,5	98,6	3139,4
Дзяржынскі	58 870	—	—	31 553,5	17 356,2	2001,3	2108,1	4233,1	8,2	1609,5
Капыльскі	97 853	12,3	—	47 142,9	29 250,8	7420,6	1511,5	10 635,6	74,1	1805,5
Клецкі	49 504	—	—	25 297,5	13 786,3	2549,9	365,3	6644,6	74,8	785,6
Крупскі	66 899	—	—	27 617,3	30 069,8	1713,1	354,6	6797,3	224,8	122,1
Лагойскі	70 331	0,6	—	30 656,3	21 329,9	3300,6	1304,4	9796,6	42,2	3900,6
Любанскі	82 499	1,1	—	12 480,7	16 444,7	14 541,2	824,1	27 442,9	56,7	10 707,6
Маладзечанскі	56 991	—	—	24 061,3	18 996,3	3321,8	602,1	6817,7	14,8	3176,9

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Тыпы і падтыпы глеб									
		Дзяржаўна-карыстанная	Бурныя лясныя	Дзяржаўна-падзолістыя	Дзяржаўна-забалоцістыя	Дзяржаўна-забалоціныя	Поймавыя дзяржаўныя і забалоціныя	Тарфяна-балотныя нізінныя	Тарфяна-балотныя вярховыя	Дзяржаўна-забалоціныя і парушаныя	
Мінскі	83 594	1,0	2,8	50 660,2	23 336,8	2547,2	875,0	5734,4	25,2	411,3	
Мядзельскі	58 996	31,4	—	24 190,2	16 082,3	5183,6	459,1	12 202,6	40,3	806,5	
Нясвіжскі	58 680	1,6	—	30 456,0	16 446,3	4688,4	648,0	6313,1	18,3	108,5	
Пухавіцкі	95 940	—	—	29 157,0	36 700,6	6578,1	2143,6	16 307,2	564,9	4488,5	
Салігорскі	101 033	—	—	15 922,4	32 163,1	13 149,3	1009,7	29 660,1	372,5	8755,7	
Слуцкі	106 363	—	—	31 644,3	36 447,0	15 628,0	983,2	14 298,8	162,2	7199,5	
Смалявіцкі	56 483	—	—	28 943,2	14 866,0	2288,9	694,7	6705,1	97,8	2887,2	
Старадарожскі	47 658	—	—	7762,7	19 217,3	5365,6	712,9	11 839,6	96,5	2663,5	
Стаўбцоўскі	67 790	7,5	—	39 216,4	15 106,1	2983,6	1845,3	5993,3	4,3	2633,5	
Уздзенскі	49 412	0,7	—	17 822,9	14 019,8	2936,1	2941,3	10 789,4	17,9	883,8	
Чэрвеньскі	71 280	—	—	25 346,3	28 979,5	2992,4	742,3	9965,7	61,0	3192,8	
Мінская вобл.	1 570 221	70,8	5,1	621 690,5	510 844	110 642,1	30 124,0	228 654,1	2105,2	66 085,3	
Рэспубліка Беларусь	7 763 945	3277,9	192,9	2 656 565,3	2 886 500	790 678,2	288 700,1	862 302,4	16 935,8	258 792,2	

Крыніца: Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь : практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смяна. Минск, 2001.

Площа селськогосподарчих земель па грануламетричним складзе, га

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Грануламетрычны склад глеб							
		Лініістыя і суглінністыя	Лініістыя і суглінністыя, падсілкаемыя пяскамі	Сугляняныя	Сугляняныя, падсілкаемыя суглінкамі	Пясчаныя	Пясчаныя, падсілкаемыя суглінкамі	Тарфяныя і ілавата- балотныя	Тарфяна-мінеральныя, антрапагенна перапрацаваныя
Баранавіцкі	93 639	4387,2	910,4	40 988,4	27 548,6	10 619,6	1053,3	7733,7	397,8
Брэсцкі	60 839	2924,6	554,3	14 857,6	8771,8	23 994,6	4977	4402,9	356,3
Бярозаўскі	56 173	429,3	66,4	15 198,5	10 046	18 187	1440,6	10 071,1	734
Ганцавіцкі	38 987	30,2	21,4	7421,2	1469,1	14 790,6	569,8	12 919	1765,8
Драгічынскі	72 968	1136,8	540,8	20 731,7	8816,6	26 623,8	3877,3	7974,9	3266,2
Жабінкаўскі	41 985	1205,5	346,4	15 105,1	3943,4	16 911,3	921,7	2979,9	571,7
Іванаўскі	76 535	1416,7	549,3	18 179,2	8119,3	31 660,4	4443,5	9429,1	2737,5
Івацэвіцкі	87 782	85,9	37	12 261,2	3461,8	30 797,2	4686,1	31 370,5	5082,3
Камянецкі	93 311	789,7	190,3	21 702,8	22 776,1	29352	8858,3	9504,1	137,7
Кобрынскі	106 131	1208,1	436,2	16 659,7	7357,7	48 370,7	5081,7	21 590,9	5426
Лунінецкі	78 617	31,1	65,2	5001,6	230,5	36 446,5	2617,2	23 884,3	10 340,5
Ляхавіцкі	57 437	3969,2	519,3	17916	11 747,7	11 804,8	1521,5	7616,6	2341,9
Маларыцкі	46 839	139,5	10,3	1049,1	89,5	29 331,4	2734,2	9484	4001,2
Пінскі	130 767	303	495,1	12 541,5	2662,4	65 511,7	4672,5	43 363,2	1217,5

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Грануламетрычны склад глеб							
		Гліністыя і супліністыя	Гліністыя і супліністыя, падсілкаемыя пяскамі	Супясчаныя	Супясчаныя, падсілкаемыя суплінікамі	Пясчаныя	Пясчаныя, падсілкаемыя суплінікамі	Тарфяныя і ілавата-балотныя	Тарфяна-мінеральныя, антрапагенныя перапрацаваныя
Пружанскі	119 584	320,3	309,6	32 916,9	12 343,7	38 380,2	2696,8	27 274,7	5341,8
Столінскі	94 642	20 534,2	3929,8	25 284,3	3283,4	25 856,5	2685,8	10 870	2198,2
Брэсцкая вобл.	1 256 236	38 923	8969,6	277 814,9	132 667,6	458 638,2	52 837,3	240 468,9	45 916,6
Аршанскі	88 063	63 638,4	576,8	5989,5	14 500,6	905,1	69,4	2117,8	265,5
Бешанковіцкі	43 263	14 082	120,1	3600,9	20 757,6	1520,8	288,4	2375	347,5
Браслаўскі	78 420	29 308	391,4	5834,1	29 058,1	5655	1448,5	6241,6	483,1
Верхнядзвінскі	72 120	44 028,4	1709,2	8437,9	11 962	4381,4	415,6	1170,4	15,2
Віцебскі	93 001	53 856,7	1963	12 597,3	19 069,6	2909,2	392	2043,4	169,8
Гарадоцкі	76 416	42 237,5	1442,5	6788,9	16 069,6	4528,6	645,4	4468,9	234,7
Глыбоцкі	67 709	26 404,7	372	4125,3	27 444,1	2971	578,8	5281,9	531,1
Докшыцкі	54 614	2200	6,8	4037,7	33 158,8	3563,1	458,2	11 095,5	94
Дубровенскі	65 797	55 325,4	27,9	2716,5	6655,6	414,6	5,7	648,4	2,8
Лепельскі	41 315	10 837,6	14,7	2755,5	18 784,4	5127,4	452,8	3298,5	44,1
Лёзненскі	49 370	36 262,3	850,7	5156,6	4317,1	2299,7	70,7	255,6	157,4
Міёрскі	63 656	34 905,5	1808	6107,1	17 752,7	1468,6	162	1216,6	235,5

Пастаўскі	81 445	45 266,9	192,8	4199,4	23 868,6	3571	761,6	3133,3	451,5
Полацкі	60 838	8745,1	277,8	13 195,5	22 761,3	11 540,3	836,5	2712,6	768,8
Расонскі	22 105	6493,2	67,4	5311,7	6377,6	3000,9	101,7	696,6	55,9
Сенненскі	76 765	41 028,6	1514,4	8698,8	13 412,2	3970,7	707,4	6418,9	1014,1
Талачынскі	76 975	48 148,1	1131,5	8080,4	12 655,4	1323,4	639,8	4853,9	142,3
Ушацкі	42 566	11 224,7	228,2	3836,6	19 083,7	3136,7	953,8	3916	186,3
Чашніцкі	55 210	20 179,6	872,6	6270,8	17 543,4	3850,5	951,9	4946,1	595,2
Шаркаўшчынскі	55 638	38 020,6	1,7	1120,1	14 708,5	220,5	271,4	917,9	379
Шумілінскі	55 544	14 867,6	32,4	5590,8	27 554,8	2754,9	358,3	4022,9	362,4
<i>Віцебская вобл.</i>	1 320 830	647 059,4	13 602	122 128,1	379 818,9	69 113,5	10 569,7	71 831,9	6706,4
Акцябрскі	42 443	17,4	14,9	720,1	524,5	22 575,6	3205,7	14 618,1	766,7
Брагінскі	52 386	379,4	370	19 260,3	858,8	19 988	483,1	10 737,3	309,2
Буда-Кашалёўскі	91 566	6974,6	629,5	40 570,8	15 498	18 721,7	4346,2	4576,5	248,6
Веткаўскі	45 295	1804,7	182,7	17 561,7	6503	14 562,9	1667	3013	—
Гомельскі	76 384	2449,9	455,5	20 677,7	4336,2	38 535,4	2463	6943,1	523,1
Добрушскі	75 384	4185,6	921,8	28 363,3	13 146,2	21 606,3	3433	3727,8	—
Ельскі	40 060	16,8	—	3113	1583,5	22 582,9	4995,5	5914,5	1854
Жлобінскі	86 888	11 156,1	248,2	9592,1	1383,3	43 415,5	546,4	19 722,9	823,5
Жыткавіцкі	57 004	466,3	407,6	16 939,3	5074,3	18 413,6	3091	11 967	644,8
Калінкавіцкі	91 633	54	69,8	2328,8	1154,8	56 763,4	6222,4	22 330,5	2709,3
Кармянскі	39 893	5006,6	627,6	13 766,8	14 729,8	4083,2	1097,1	581,8	—
Лельчыцкі	43 094	—	44,3	1262,2	1434,6	22 984,1	1721,2	14 980,1	667,6
Лоеўскі	45 684	600,6	275,8	9937,6	4791,7	24 614,1	3042,8	2408,7	12,7
Мазырскі	38 170	91,3	305,4	6639,5	2935,8	23 389,2	3331,9	1467,7	9,3

	Плошча зямель	Грануламетрычны склад глеб								
		Лініістыя і сугліністыя	Лініістыя і сугліністыя, падсілкаемыя пяскамі	Суглянавыя	Суглянавыя, падсілкаемыя суглінкамі	Пясчаныя	Пясчаныя, падсілкаемыя суглінкамі	Тарфяныя і ілава- балотныя	Тарфяна-мінеральныя, антрапагенныя перапрацаваныя	
Раён, вобласць, рэспубліка	Нараўлянскі	20 768	115,2	108,9	5029,8	1030,3	9537,8	2250,8	2049,8	645,4
	Петрыкаўскі	75 282	193,8	741,6	6602,3	392,5	50 269,1	2342,4	13 332,7	1407,6
	Рагачоўскі	101 289	10 446,7	2506,4	30 559,6	26 668,8	18 270,2	5678,4	6716,6	442,4
	Рэчыцкі	99 812	2680,6	1347,1	35 200,9	4033,7	40 939,7	2383,8	12 229	997,3
	Светлагорскі	59 595	87,6	135,5	3499,2	90	35 638,2	3875,2	14 303,3	1966
	Хойніцкі	42 368	1113,7	110,9	14 681,1	3311,8	14 059,2	411,1	8394,8	285,4
	Чачэрскі	41 200	2265,3	81,2	13 336,5	6703,7	17 899	2141,2	3132,2	—
	Гомельская вобл.	1 266 198	50 106,2	9584,6	299 642,7	116 185,1	534 490,4	58 729	183 147,2	14 313
	Астравецкі	56 966	2277,3	10,6	11 251,6	32 424,7	5991,4	1038,3	3874,4	97,5
	Ашмянскі	51 629	8361	299,9	12 725,7	26 256,1	1682,7	74,6	2229	—
Бераставіцкі	45 757	2141,7	76,7	14 464,9	21 639,5	4060,8	297,3	3076,1	—	
Ваўкавыскі	61 124	494,4	46,1	18 717,5	36 135,9	4865,4	290,8	573,8	—	
Воранаўскі	78 551	45,3	5,6	10 539,9	45 963,4	6923,9	3394,6	11 678,2	—	
Гродзенскі	101 242	5728,8	197,8	25 221,2	42 447,2	19 358,8	1281,4	7006,6	—	

Дзятлаўскі	60 199	50,2	3,6	15 114,2	24 642,9	15 311,8	2564,2	2512,1	—
Зэльвенскі	56 073	360,5	58	12 094,9	31 093	5526	500,2	6440,5	—
Іўеўскі	64 517	172,7	27,7	14 204,6	30 004,2	10 589,2	3502	6016,7	—
Карэліцкі	66 843	5188,4	97,8	17 108,8	31 245,2	5562,8	240,5	7372,3	27,2
Лідскі	76 793	45,2	6,1	15 259,4	36 978,8	11 543,9	3755,9	9203,8	—
Мастоўскі	55 735	2755,1	236,2	11 336,5	18 096,4	14 848,1	1122,9	7339,9	—
Навагрудскі	69 477	5078	386,2	15 851,4	31 392,5	9436,5	898,1	6434,4	—
Свіслацкі	48 536	225	16	28 925,1	7971,5	6327,7	250,6	4820,1	—
Слоні́мскі	64 341	130,1	5,4	26 345,4	22 807,9	11 710,1	646,9	3695,1	—
Смаргонскі	61 360	1587,9	214,2	17 982,1	33 010,9	4219,9	710,4	3634,6	—
Шчучынскі	82 921	56,4	5,7	17 473,1	48 296,9	8669,5	2108,1	6266,7	—
Гродзенская вобл.	1 102 064	34 697,9	1693,6	283 616,6	520 406,9	146 673	22 677	92 174,1	124,7
Асіповіцкі	52 026	630	217,5	11 341,2	22 552,5	7941,4	2987,3	5275,3	1080,9
Бабруйскі	68 205	2626,9	1843,8	25 945,5	18 268,6	6321	4390,3	7214,1	1594,8
Быхаўскі	85 149	11 630,8	952,4	33 421	18 176,4	8090,4	1242,5	11 621,3	14,3
Бялыніцкі	53 922	19 421,7	136,4	12 797,3	12 252	3492	1063,4	4724,3	35
Глускі	42 593	643,2	231,3	10 034,8	5489,9	8314,1	5334,6	11 212,6	1332,6
Горацкі	81 499	76 535,9	187,4	1091,2	1855,4	197,3	37,7	1565,9	28,2
Дрыбінскі	37 913	18 711,5	918	5205,6	11675	504,1	185,4	713,5	—
Касцюковіцкі	55 527	9289,1	996,8	13 801,8	25 538,3	3790,7	998,9	1099,4	11,9
Кіраўскі	57 305	5707,7	756,9	17 413,2	20 046	5209,4	3280,5	4085,2	806,1
Клімавіцкі	71 905	2722	439	18 261	39 944,8	4286	2914,8	2933,7	403,8
Клічаўскі	49 977	260,1	1078,1	20 875	15 465,6	4582,5	2579	4868,1	268,5

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Грануламетрычны склад глеб							
		Гліністыя і сугліністыя	Гліністыя і сугліністыя, падсіпчавыя	Суглінавыя	Суглінавыя, падсіпчавыя	Пясчаныя	Пясчаныя, падсіпчавыя	Тарфяныя і ілавата-балотныя	Тарфяна-мінеральныя, перапрацаваныя
Краснапольскі	35 877	4376,8	463,3	17 442,7	7575	3991,3	1274,6	577,6	175,8
Круглянскі	46 347	27 424,6	147,9	5850,5	9434,9	1305,4	646,4	1536,1	1,1
Крычаўскі	40 119	25 185,3	391,9	8253,9	3488,1	1208	100,9	1298,2	192,7
Магілёўскі	99 859	35 632,3	1163,8	23 568,2	30 838,5	2398,2	911,2	5040,4	306,4
Мсціслаўскі	85 840	72 594,7	272,4	3272,1	5052,5	378,4	209,7	4060,1	—
Слаўгарадскі	50 613	2505,8	331,1	24 697,6	12 516,8	6689,4	1664,8	2162,8	44,7
Хоцімскі	43 542	6419,9	207,5	14 673,7	17 244	2459,5	1305,8	1143,1	88,6
Чавускі	76 838	14 485,5	1996,2	20 290,8	33 351,8	3247,4	1265,9	2200,3	—
Чэрыкаўскі	31 873	8758,9	338,8	8151	11 129,9	2207,2	414	793,6	79,6
Шклоўскі	81 467	66 519,2	1857,2	6854,9	3962,9	137,2	84,9	2006,1	44,5
Магілёўская вобл.	1 248 396	412 081,8	14 927,7	303 243,1	325 858,8	76 750,8	32 892,8	76 131,6	6509,5
Барысаўскі	74 179	1252	200,6	34 164,3	17 093,9	11 200,1	1121	7997,3	1149,8
Бярэзінскі	63 731	763,9	28,7	34 034,6	10 909,6	9400,8	1527	5975,6	1090,8
Валожынскі	71 697	16 657,7	1476,4	13 877,9	26 758,5	5842,3	1814,6	4338,5	931,1

Вілейскі	80 438	12,8	6,6	5099,2	46 237,1	11 097,3	4342,4	11 645,8	1996,9
Дзяржынскі	58 870	25 352,7	353	12 735,1	13 310,1	1618,3	147,9	4638,1	714,9
Капыльскі	97 853	33 343,2	2761,6	24 834,5	22 538,4	1964,8	1150,2	10 864,9	395,3
Клецкі	49 504	18 308,5	663	16 753,2	5223,2	1076,8	254,3	6776,4	448,6
Крупскі	66 899	16 184,5	841,7	22 027,3	14 404,6	5612,5	768,4	7053,1	6,9
Лагойскі	70 331	11 245,5	284,1	10 737,8	24 629,4	6626,4	3366,9	12 673,2	767,8
Любанскі	82 499	3130,7	3417,9	20 726,9	2870,4	14 041,6	3887,9	28 120,8	6302,7
Маладзечанскі	56 991	18 972,8	1542,9	8905,7	11 828,5	5270,3	1149,9	4309,1	2011,7
Мінскі	83 594	47 786,6	3642,2	15 644,1	8710,5	1598	257,2	5788,2	167,2
Мядзельскі	58 996	4631	9,8	5738,6	26 438,7	7503,2	1644,2	12 245,9	784,6
Нясвіжскі	58 680	29 343,6	2125,3	9319	10 706,3	765,1	14,6	6379,3	26,7
Пухавіцкі	95 940	12 841,3	324,4	37 627,7	9762,3	13 900,6	648,9	17 579,2	3255,6
Салігорскі	101 033	18 699,5	1548,6	10 331,6	5704	25 928,4	6816,1	30 731,7	1273
Слуцкі	106 363	38 336,8	4235,4	30 445,6	7616,2	5088,3	892,7	15 739,5	4008,4
Смалявіцкі	56 483	6021,5	253,9	33 636	4807,2	2737,1	73	7314,1	1640,2
Старадарожскі	47 658	4,1	16,8	11 594,4	3458,2	16 064,3	3473,6	11 936,1	1110,5
Стаўбцоўскі	67 790	1365,7	170,1	10 579	34 854,9	10 525,9	2461,9	6728,5	1104
Уздзенскі	49 412	3261,5	3,1	9693,6	17 180,6	6648,1	970,2	10 960,4	694,5
Чэрвеньскі	71 280	6393,6	453,4	29 034,7	16 204,2	5631,3	997,7	10 263	2302,2
Мінская вобл.	1 570 221	313 909,3	24 359,7	407 540,8	341 246,9	170 141,2	37 780,8	243 058,8	32 183,5
Рэспубліка Беларусь	7 763 945	1 496 777,5	73 137,3	1 693 986,4	1 816 184	1 455 807,1	215 486,6	906 812,5	105 753,5

Крыніца: Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь : практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смяна. Минск, 2001.

Площа селъскагаспадарчых зямель па ступені ўвільгатнення глеб і эрадзіраванасці, га

Раён, вобласць, рэспубліка	Площа зямель	Групы глеб па ступені ўвільгатнення					Эрадзіраваныя
		Аўтаморфныя	Паўдраморфныя	Гідраморфныя	Кар'еры, ярава- балачныя комплексы	Дэфляцыйна- неабсяпечаныя	
Баранавіцкі	93 639	58 234,8	26 550,7	8849,5	4	43 982,5	17 614,9
Брэсцкі	60 839	17 940,7	38 042,5	4854,1	1,7	36 858,3	3421,9
Бярозаўскі	56 173	7805,5	37 300,6	11 062,7	4,3	37 396	694
Ганцавіцкі	38 987	2700,8	21 541,8	14 741,7	2,7	32 596,9	428,5
Драгічынскі	72 968	3528,7	57 102	12 337,3	—	47 125	942,8
Жабінкаўскі	41 985	8606,4	29 616,7	3761,9	—	26 215,9	999,7
Іванаўскі	76 535	7464,4	55 586,9	13 483,7	—	54 238,6	1505,1
Івацэвіцкі	87 782	14 523,7	32 695,9	40 562,4	—	65 449,6	5078,5
Камянецкі	93 311	45 561,7	38 074,7	9673,7	0,9	64 302,5	6071,1
Кобрынскі	106 131	6759,3	70 843,6	28 526,7	1,4	75 590	2243,6
Лунінецкі	78 617	3989,6	37 626,2	37 001,2	—	69 489,1	1127,2
Ляхавіцкі	57 437	18 048,3	28 427,9	10 937,2	23,6	29 287,2	1755,3
Маларыцкі	46 839	1756,1	30 474,3	14 608,6	—	37 471,5	868,2
Пінскі	130 767	13 345,2	71 897,1	45 524,1	0,5	91 617,1	1229,9

Пружанські	119 584	37 535,8	49 256,2	32 786,7	5,3	83 755,4	6050,1
Столінські	94 642	8591,9	71 320,5	14 722,4	7,3	37 889,5	915,4
Брасцкая вобл.	1 256 236	256 392,9	696 357,6	303 433,9	51,7	833 265,2	50 946,1
Аршанскі	88 063	30 237,8	54 246,7	2573,3	1005,1	4751,9	10 164,8
Бешанковіцкі	43 263	6743	33 317,3	3116,3	86,4	5230,5	3396,4
Браслаўскі	78 420	28 102,2	43 298	6886,9	132,9	16 493,5	12 195,5
Верхнядзвінскі	72 120	17 465,1	52 900	1184,7	570,2	6275,1	4992,1
Віцебскі	93 001	24 062,2	66 325,1	2253	360,7	7395,9	6310,4
Гарадоцкі	76 416	36 486,8	45 042,6	4727,6	159	9700,5	10258
Глыбоцкі	67 709	25 631,5	35 796,1	6253,9	27,5	11 593	5781,2
Докшыцкі	54 614	11 048,8	32 351,7	11 199,6	13,9	21 045,5	1029,5
Дубровенскі	65 797	34 495,4	30 048,4	655,1	598,1	2012,6	7498,9
Лепельскі	41 315	12 102,5	25 824	3357,8	30,8	10 324,9	5295,3
Лёзненскі	49 370	15 995,7	32 785,1	502,6	86,6	3428,8	4116,2
Міёрскі	63 656	16 413,9	45 234,9	1527,1	480,1	4835,1	9517
Пастаўскі	81 445	21 598,2	55 782,7	3917,5	146,6	9628,1	9423
Полацкі	60 838	12 180,9	44 822,4	3685,1	149,6	18 529,4	5240,2
Расонскі	22 105	7993,4	13 358,7	752,5	0,5	4915,4	1884,9
Сенненскі	76 765	29 594,4	39 330,9	7743,7	96	15 610,4	5984,7
Талачынскі	76 975	22 618,7	48 951,7	5149,8	254,8	6466,3	6458,8
Ушацкі	42 566	18 062,4	20 217,5	4278	8,1	12 333,1	5439,4
Чашніцкі	55 210	14 193,1	34 949,4	5988,7	78,8	11 649,6	3118,6
Шаркаўшчынскі	55 638	3734,4	49 980,4	1692,1	231,1	2402,9	1528,8

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Групы глеб па ступені ўвільгатнення					Эрадыраваныя
		Аўтаморфныя	Паўдраморфныя	Піраморфныя	Кар'еры, ярава- балачныя комплексы	Дэфляцыйна- небяспечныя	
Шумілінскі	55 544	7057,1	43 930,6	4389,5	166,7	9158,7	1462,3
Віцебская вобл.	1 320 830	385 817,5	848 494,3	81 834,7	4683,4	193 781,3	121 096,1
Акцябрскі	42 443	9652,4	14 749,8	18 040,8	—	36 306,5	786,8
Брагінскі	52 386	15 602,8	23 783	13 000,2	—	30 285,6	651,6
Буда - Кашалёўскі	91 566	31 812	53 756,5	5997,6	—	41 391,6	1009,6
Веткаўскі	45 295	21 766	20 223,9	3305,1	—	24 375,3	1183,7
Гомельскі	76 384	23 873,2	44 661,9	7848,9	—	46 691,8	2172,2
Добрушскі	75 384	29 848,5	40 414,3	5111	10,1	36 577,2	2887,9
Ельскі	40 060	5118,1	24 283,8	10 618,7	39,4	29 064	241,3
Жлобінскі	86 888	12 956,1	53 084,2	20 836,8	10,9	50 740,3	1064,2
Жыткавіцкі	57 004	14 687	26 903,9	15 385,9	27,1	35 616,9	2136,4
Калінкавіцкі	91 633	21 061,8	37 680,3	32 773,9	117	73 190	1610,3
Кармянскі	39 893	20 339,2	18 972	581,8	—	14 101,5	1915,2
Лельчыцкі	43 094	8189,1	18 539,7	16 364,2	1	33 024,4	870,6
Лоеўскі	45 684	11 463,2	31 148,1	3070,7	2	24 951,4	231,7

Мазырскі	38 170	16 790	19 242,3	2137,7	—	26 891,8	1367
Нараўлянскі	20 768	2203,2	15 855,8	2695,2	13,8	13 957,6	97,4
Петрыкаўскі	75 282	10 452	43 255,9	21 573	1	53 329,7	2724,8
Рагачоўскі	101 289	38 597,2	54 705,9	7984,9	0,9	41 472,7	6078,1
Рэчыцкі	99 812	25 218,2	57 187,3	17 406,5	—	58 019,4	2584,5
Светлагорскі	59 595	12 670,5	24 340,2	22 584,3	—	44 682,9	2214,3
Хойніцкі	42 368	13 973,9	18 265,1	10 129	—	27 277,8	240,8
Чачэрскі	41 200	19 502,3	18 436,1	3237	24,5	21 883,2	1646,1
Гомельская вобл.	1 266 198	365 776,9	659 490	240 683,3	247,8	763 831,5	33 714,7
Астравецкі	56 966	29 558,4	23 430,6	3972	5,1	30 755,4	4199,6
Ашмянскі	51 629	31 643,1	17 756,9	2229	—	13 910	5398,4
Берастаўіцкі	45 757	25 483,3	17 197,5	3076,2	—	23 327,7	5137,9
Ваўкавыскі	61 124	38 109,5	22 440,7	573,8	—	31 148,1	6084,7
Воранаўскі	78 551	36 133,2	30 737,1	11 672,5	8,2	57 207,5	5075,4
Гродзенскі	101 242	51 559,7	42 558,6	7031,7	92	46 902,6	19 253,7
Дзяглыўскі	60 199	28 302	29 353,2	2512,1	31,7	38 870,3	4833,8
Зэльвенскі	56 073	29 138,6	20 489,6	6440,4	4,4	34 488,9	8589,1
Іўеўскі	64 517	24 468,8	34 030,8	6016,6	0,8	43 645,2	1166,4
Карэліцкі	66 843	33 378,3	25 859,5	7411,5	193,8	25 943,1	16 132,6
Лідскі	76 793	27 830,1	39 731,1	9231,8	—	51 986,9	1203,9
Мастоўскі	55 735	22 243,2	26 147,2	7342,3	2,2	36 695,2	2873,2
Навагрудскі	69 477	31 751,9	31 290,7	6434,4	—	30 143,3	12 695,8
Свіслацкі	48 536	27 119,9	16 591,7	4820,1	4,3	26 269,6	3567

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Групы глеб па ступені ўвільгатнення					Эразіраваныя
		Аўтаморфныя	Паўдраморфныя	Гідаморфныя	Кар'еры, ярава- балачныя комплексы	Дэляцыя- небеспечныя	
Слоні́мскі	64 341	30 868,3	29 773,3	3695,1	4,3	38 508,8	5108,9
Сма́ргонскі	61 360	25 977,8	31 745,5	3634,6	2,2	35 408,2	3436,7
Шчучы́нскі	82 921	32 567,9	44 082,6	6266,7	3,9	53 979,6	2385
<i>Гродзенская вобл.</i>	1 102 064	526 133,9	483 216,5	92 360,8	352,8	619 190,6	63 579,9
Асіпо́віцкі	52 026	15 848,1	29 125,1	6991,3	61,5	31 481,3	769
Ба́бруйскі	68 205	20 065,9	38 923,2	9155,2	60,7	33 413,5	503,6
Быха́ўскі	85 149	40 606,4	32 891,4	11 647,9	3,4	38 202,2	985,7
Бялы́ніцкі	53 922	24 496,3	24 617,3	4760,8	47,5	18 248,2	1371,8
Глу́скі	42 593	12 079,4	17 532,7	12 921,2	59,7	30 709,9	1312,8
Го́рацкі	81 499	34 754,6	44 138,4	1594,1	1011,8	2151,8	29 674,5
Дры́бінскі	37 913	18 586,6	18 379	713,5	233,9	6818,7	4822
Касцюко́віцкі	55 527	18 470,3	35 881,1	1146,6	29	14 336	1611,8
Кіраўскі	57 305	19 541,4	32 808,6	4929,3	25,8	18 906,9	1065,3
Клі́мавіцкі	71 905	25 980,5	42 552,5	3347,9	24,2	22 091,2	845,9
Клі́чаўскі	49 977	17 039,7	27 776,8	5142,7	17,7	23 114	177,1

Краснапольскі	35 877	7438	27 673,2	755,4	10,3	7809,4	444,8
Круглянскі	46 347	23 051,5	21 716,3	1537,1	42,1	3727,3	2185,9
Крычаўскі	40 119	17 705,1	20 788,8	1496,1	129	5214,5	1754
Магілёўскі	99 859	43 283,8	50 944,7	5430,8	199,8	21 383,1	4879,8
Мсціслаўскі	85 840	44 253,7	36 559,1	4060,1	967	3854,7	44 972,4
Слаўгарадскі	50 613	25 432	22 910,1	2217,1	53,8	25 352,2	1759
Хоцімскі	43 542	11 411,6	30 720	1249,2	161,2	8178,5	322,2
Чавускі	76 838	37 364,5	36 826,1	2190,1	457,3	19 602,1	3839,1
Чэрыкаўскі	31 873	18 858,8	12 118,8	874,6	20,8	9099,6	1655,5
Шклоўскі	81 467	47 492,5	31 434,6	2069,5	470,3	3135,3	8050,2
Магілёўская вобл.	1 248 396	523 760,6	636 318,1	84 230,7	4086,6	346 830,5	113 002,4
Барысаўскі	74 179	32 800,1	32 018	9305	56	34 241	3798,6
Бярэзінскі	63 731	20 921,5	35 389,2	7345	75,2	31 262,5	1591,3
Валожынскі	71 697	35 759	30 057,5	5642,8	237,7	24 652,7	13 548,9
Вілейскі	80 438	32 670,7	33 895,6	13 862	9,7	57 279,5	3549,4
Дзяржынскі	58 870	31 606,5	21 465,5	5501,1	296,9	13 152,9	7876,6
Капыльскі	97 853	47 200,9	38 181,5	12 433,6	37	24 447	6578,7
Клецкі	49 504	25 304,2	16 701,4	7484,9	13,5	16 749,1	2544,9
Крупскі	66 899	27 626,9	32 127,9	7142,7	1,5	19 038,8	10 473,2
Лагойскі	70 331	30 671,2	25 926,1	13 595,9	137,7	37 766,3	14 035,4
Любанскі	82 499	12 561,4	31 809,9	38 100,8	26,9	60 455,4	4776,1
Маладзечанскі	56 991	24 068,5	22 923,6	9971,5	27,4	21 527,1	9306,1

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель	Групы глеб па ступені ўвільгатнення					Эрадыраваныя
		Аўтаморфныя	Паўідраморфныя	Ідраморфныя	Кар'еры, ярава- балачныя комплексы	Дэфіцытна- небеспячныя	
Мінскі	83 594	50 707,7	26 745,3	6067,1	73,9	14 207,9	14 180,9
Мядзельскі	58 996	24 222,1	21 725	13 030,5	18,5	33 606,8	6417,1
Нявясіжскі	58 680	30 459,7	21 780,5	6412,8	27	10 141,7	4226
Пухавіцкі	95 940	29 203,3	45 421,7	21 235,1	79,8	42 965,7	3942,9
Салігорскі	101 033	15 933,4	46 324,7	38 622	152,9	59 475,1	274,8
Слуцкі	106 363	32 125,3	52 901,2	21 230,2	106,2	36 331,9	711,5
Смалявіцкі	56 483	28 998,6	17 849,7	9481	153,7	21 079,5	7790
Старадарожскі	47 658	7764,3	25 295,8	14 596,2	1,6	38 010,2	4389,3
Стаўбцоўскі	67 790	39 232,8	19 977,6	8553	26,6	40 997,5	6740,3
Уздзенскі	49 412	17 841,4	19 884,1	11 674,3	12,2	32 278,5	1765,2
Чэрвеньскі	71 280	25 358,5	32 714,2	13 110,3	97	32 476	2105,1
Мінская вобл.	1 570 221	623 037,9	651 116,2	294 398	1668,9	702 143,1	130 622,3
Рэспубліка Беларусь	7 763 945	2 680 919,8	3 974 992,7	1 096 941,3	11 091,2	3 459 042,2	556 524

Крыніца: Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь : практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смеян. Минск, 2001.

**Суадносіны плошчаў фізіка-геаграфічных
і адміністрацыйных раёнаў Беларусі**

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
842	БЕЛАРУСКАЯ ПААЗЕРСКАЯ ПРАВІНЦЫЯ	35 831	17,3	—	—	—
842.2	ВІЦЕБСКАЕ ПААЗЕР'Е	8964	4,3	—	—	—
842.21	Нешчарда-Гарадоцкае ўзвышша	3005	1,4	Гарадоцкі Расонскі Полацкі	1622 1060 323	54 55 10
842.22	Суражская нізіна	1791	0,9	Віцебскі Гарадоцкі	980 811	35 27
842.23	Віцебскае ўзвышша	2085	1,0	Віцебскі Лёзненскі	1092 993	39 70
842.24	Лучоская нізіна	2083	1,0	Сенненскі Лёзненскі Аршанскі Дубровенскі	982 426 375 300	50 30 22 24
842.3	БРАСЛАЎСКАЕ ПААЗЕР'Е	3309	1,6	—	—	—
842.31	Асвейска-Браслаўскія грады	3309	1,6	Браслаўскі Верхнядзвінскі Міёрскі Шаркаўшчынскі	1821 791 590 107	80 37 33 9
842.4	ПАДЗВІННЕ	12 493	6,1	—	—	—
842.41	Дзісенская нізіна	2271	1,1	Шаркаўшчынскі Пастаўскі Браслаўскі Глыбоцкі	868 769 455 179	73 35 20 10
842.42	Полацкая нізіна	6394	3,2	Полацкі Верхнядзвінскі Міёрскі Расонскі Шумілінскі Ушацкі Шаркаўшчынскі	2323 1348 1054 868 598 120 83	72 63 59 45 40 8 7
842.43	Шумілінская раўніна	3869	1,8	Бешанковіцкі Шумілінскі Віцебскі Гарадоцкі Ушацкі Сенненскі	1080 897 728 571 298 295	80 60 26 19 20 15

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км²	%		км²	%
842.6	НАРАЧАНА-УШАЦКАЕ ПААЗЕР'Е	11 065	5,3	—	—	—
842.61	Чашніцкая раўніна	2225	1,1	Чашніцкі Сенненскі Крупскі Бешанковіцкі	1154 334 321 270	78 17 15 20
842.62	Ушацка-Лепельскае ўзвышша	3263	1,6	Лепельскі Ушацкі Полацкі Глыбоцкі Чашніцкі Міёрскі	965 925 581 500 149 143	53 62 18 28 10 8
842.63	Свянцянскія грады	3190	1,5	Пастаўскі Глыбоцкі Мядзельскі Докшыцкі Шаркаўшчынскі	1428 982 492 157 131	65 55 25 7 11
842.64	Нарачанская раўніна	2387	1,1	Мядзельскі Астравецкі Смаргонскі Вілейскі	787 785 521 294	40 50 35 12
843	ЗАХОДНЕ-БЕЛАРУСКАЯ ПРАВІНЦЫЯ	46 576	22,4	—	—	—
843.1	ЦЭНТРАЛЬНАЯ АКРУГА БЕЛАРУСКАЙ ГРАДЫ	20 577	9,9	—	—	—
843.11	Вілейская раўніна	4387	2,1	Вілейскі Мядзельскі Смаргонскі Маладзечанскі Астравецкі Докшыцкі Лагойскі	1767 689 595 459 377 336 164	72 35 40 33 24 15 7
843.12	Ашмянскае ўзвышша	3611	1,7	Ашмянскі Валожынскі Маладзечанскі Астравецкі Смаргонскі Іўеўскі	1216 768 626 408 372 221	100 40 45 26 25 12
843.13	Мінскае ўзвышша	7268	3,5	Лагойскі Мінскі	2182 1861	93 82

Працяг табл. Д2.33

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
				Докшыцкі Смалявіцкі Дзяржынскі Вілейскі Валожынскі Маладзечанскі Стаўбцоўскі	828 665 536 393 365 306 132	37 47 45 16 19 22 7
843.14	Верхнебярэзінская нізіна	2800	1,4	Докшыцкі Барысаўскі Лепельскі Ушацкі Глыбоцкі	918 897 711 149 125	41 30 39 10 7
843.15	Барысаўская ўзвышаная раўніна	2511	1,2	Барысаўскі Крупскі Чашніцкі Талачынскі	1346 898 177 90	45 42 12 6
843.2	ПАНЯМОННЕ	13 932	6,7	—	—	—
843.21	Сярэднянёманская нізіна	3696	1,7	Гродзенскі Мастоўскі Шчучынскі Дзятлаўскі	1642 858 764 432	60 64 40 28
843.22	Верхнянёманская нізіна	3639	1,7	Іўеўскі Навагрудскі Валожынскі Стаўбцоўскі Лідскі Дзятлаўскі Карэліцкі	922 834 461 414 392 309 307	50 50 24 22 25 20 28
843.23	Лідская раўніна	4437	2,2	Воранаўскі Лідскі Шчучынскі Іўеўскі	1416 1176 1145 700	100 75 60 38
843.24	Стаўбцоўская раўніна	2160	1,1	Стаўбцоўскі Валожынскі Карэліцкі Уздзенскі Капыльскі Дзяржынскі	1337 326 164 154 96 83	71 17 15 13 6 7
843.4	ПАЎДНЁВА-ЗАХОДНЯЯ АКРУГА БЕЛАРУСКАЙ ГРАДЫ	12 067	5,7	—	—	—

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
843.41	Гродзенскае ўзвышша	893	0,5	Гродзенскі Бераставіцкі	848 45	31 6
843.42	Ваўкавыскае ўзвышша	4046	1,9	Ваўкавыскі Бераставіцкі Пружанскі Зэльвенскі Свіслацкі Мастоўскі Гродзенскі	1194 654 566 550 434 402 246	100 88 20 63 30 30 9
843.43	Слоні́мская ўзвышаная раўніна	1958	0,9	Слоні́мскі Зэльвенскі Івацэвіцкі Баранавіцкі Мастоўскі	1265 323 180 110 80	86 37 6 5 6
843.44	Навагрудскае ўзвышша	3372	1,6	Баранавіцкі Навагрудскі Дзятлаўскі Карэліцкі	1110 834 803 625	50 50 52 57
843.45	Капыльская града	1798	0,8	Нясвіжскі Капыльскі Клецкі Ляхавіцкі	777 450 341 186	90 28 35 14
844	ПЕРАДПАЛЕСКАЯ ПРАВІНЦЫЯ	42 683	20,6	—	—	—
844.1	ЗАХОДНЯЕ ПЕРАДПАЛЕССЕ	12 058	5,8	—	—	—
844.11	Пружанская раўніна	4820	2,3	Пружанскі Свіслацкі Івацэвіцкі Камянецкі Бярозаўскі Слоні́мскі Бераставіцкі	1981 1013 599 582 497 103 45	70 70 20 34 34 7 6
844.12	Баранавіцкая раўніна	3026	1,4	Баранавіцкі Ляхавіцкі Ганцавіцкі Клецкі Івацэвіцкі Слоні́мскі	993 852 514 341 240 103	45 64 30 35 8 7
844.13	Служкая раўніна	4212	2,1	Служкі Капыльскі	1422 932	78 58

Працяг табл. Д2.33

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
				Салігорскі	771	31
				Старадарожскі	383	28
				Любанскі	326	17
				Клецкі	292	30
				Нясвіжскі	86	10
844.2	УСХОДНЯЕ ПЕРАДПАЛЕССЕ	30 625	14,7	—	—	—
844.21	Пухавіцкая раўніна	4909	2,4	Пухавіцкі	1977	81
				Уздзенскі	1027	87
				Дзяржынскі	572	48
				Мінскі	408	18
				Слуцкі	401	22
				Чэрвеньскі	326	20
				Капыльскі	129	8
				Старадарожскі	69	5
844.22	Цэнтральнабярэзінская раўніна	10 880	5,2	Бярэзінскі	1941	100
				Клічаўскі	1563	87
				Чэрвеньскі	1305	80
				Быхаўскі	1120	50
				Крупскі	812	38
				Смялявіцкі	750	53
				Барысаўскі	748	25
				Асіповіцкі	743	38
				Бялыніцкі	738	52
				Рагачоўскі	455	22
				Пухавіцкі	293	12
				Кіраўскі	262	20
				Круглянскі	150	17
844.23	Бабруйская раўніна	5558	2,6	Глускі	1229	92
				Асіповіцкі	1213	62
				Бабруйскі	1083	64
				Старадарожскі	917	67
				Любанскі	651	34
				Светлагорскі	294	16
				Пухавіцкі	171	7
844.24	Алаўская раўніна	3302	1,6	Кіраўскі	1023	78
				Рагачоўскі	807	39
				Жлобінскі	630	30
				Бабруйскі	609	36
				Клічаўскі	233	13
844.25	Чачорская раўніна	5976	2,9	Чачэрскі	1231	100

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
				Буда-Кашалёўскі	1120	70
				Веткаўскі	1091	70
				Кармянскі	872	92
				Рагачоўскі	808	39
				Гомельскі	293	14
				Жлобінскі	273	13
				Краснапольскі	171	14
				Быхаўскі	112	5
845	ПАЛЕСКАЯ ПРАВІНЦЫЯ	59 505	28,7	—	—	—
845.2	БРЭСЦКАЕ ПАЛЕССЕ	9467	4,5	—	—	—
845.21	Высокаўская раўніна	3930	1,9	Камянецкі	1129	66
				Брэсцкі	918	56
				Кобрынскі	795	39
				Жабінкаўскі	513	75
				Бярозаўскі	292	20
				Пружанскі	283	10
845.22	Маларыцкая раўніна	3144	1,5	Маларыцкі	1374	100
				Кобрынскі	877	43
				Брэсцкі	722	44
				Жабінкаўскі	171	25
845.23	Раўніна Загароддзе	2393	1,1	Драгічынскі	872	47
				Іванаўскі	807	52
				Пінскі	384	12
				Кобрынскі	184	9
				Бярозаўскі	146	10
845.4	ПРЫПЯЦКАЕ ПАЛЕССЕ	21 569	10,4	—	—	—
845.41	Ясельдзінска-Слуцкая нізіна	12 424	6	Лунінецкі	2218	82
				Івацэвіцкі	1975	66
				Жыткавіцкі	1779	61
				Салігорскі	1717	69
				Пінскі	1538	48
				Ганцавіцкі	1200	70
				Петрыкаўскі	566	20
				Бярозаўскі	526	36
				Іванаўскі	311	20
				Ляхавіцкі	293	22
				Любанскі	153	8
				Драгічынскі	148	8

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
845.42	Сярэдняпрыпяцкая нізіна	9145	4,4	Столінскі Пінскі Лельчыцкі Жыткавіцкі Драгічынскі Лунінецкі Іванаўскі Петрыкаўскі Кобрынскі	3341 1282 1225 875 835 487 435 481 184	100 40 38 30 45 18 28 17 9
845.5	МАЗЫРСКАЕ ПАЛЕССЕ	6871	3,3	—	—	—
845.51	Мазырска-Лельчыцкая раўніна	5348	2,6	Лельчыцкі Ельскі Мазырскі Нараўлянскі	1998 1366 1190 794	62 100 74 50
845.52	Хойніцка-Брагінская ўзвышаная раўніна	1523	0,7	Хойніцкі Калінкавіцкі Брагінскі Мазырскі	467 416 254 386	23 12 13 14
845.6	ГОМЕЛЬСКАЕ ПАЛЕССЕ	21 640	9,5	—	—	—
845.61	Капаткевіцкая раўніна	4614	2,3	Петрыкаўскі Акцябрскі Любанскі Калінкавіцкі Жыткавіцкі Мазырскі Глускі	1782 874 785 610 263 193 107	63 63 41 22 9 12 8
845.62	Васілевіцкая раўніна	6777	3,3	Калінкавіцкі Светлагорскі Рэчыцкі Лоеўскі Хойніцкі Акцябрскі Брагінскі	1748 1544 1362 649 609 513 352	63 84 50 62 30 37 18
845.63	Рэчыцка-Сожская нізіна	7152	3,5	Гомельскі Добрушскі Рэчыцкі Жлобінскі Буда-Кашалёўскі Веткаўскі Лоеўскі	1801 1447 1362 1197 480 467 398	86 100 50 57 30 30 38

№	Фізіка-геаграфічныя правінцыі, акругі, раёны	Плошча		Адміністрацыйны раён	Плошча ў ФГР	
		км ²	%		км ²	%
845.64	Камарынская нізіна	3097	1,4	Брагінскі Хойніцкі Нараўлянскі	1349 954 794	69 47 50
846	УСХОДНЕ-БЕЛАРУСКАЯ ПРАВІНЦЫЯ	22 829	11,0	—	—	—
846.1	ПАДНЯПРОЎЕ	22 829	11,0	—	—	—
846.11	Аршанскае ўзвышша	3475	1,7	Талачынскі Аршанскі Сенненскі Круглянскі Шклоўскі Крупскі	1349 1108 354 344 213 107	90 65 18 39 16 5
846.12	Горацка-Мсціслаўскае ўзвышша	2910	1,4	Мсціслаўскі Дубровенскі Горацкі Дрыбінскі	986 950 706 268	74 76 53 35
846.13	Аршанска-Магілёўская раўніна	9594	4,6	Магілёўскі Чавускі Шклоўскі Быхаўскі Бялыніцкі Горацкі Крычаўскі Дрыбінскі Чэрыкаўскі Круглянскі Слаўгарадскі Мсціслаўскі Аршанскі	2016 1471 1120 851 682 578 568 499 491 388 370 347 222	97 100 84 38 48 45 73 65 48 44 28 26 13
847.14	Касцюковіцкая раўніна	6850	3,3	Клімавіцкі Касцюковіцкі Краснапольскі Слаўгарадскі Хоцімскі Чэрыкаўскі Крычаўскі Быхаўскі Кармянскі	— — — — — — — — — —	100 100 86 70 100 52 27 7 8
Усяго		207 596	100	—	—	—

Структура зямельнага фонду па стане на 01.01.2003 г.

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтадовыя насаджэнні	Лугі (сенажці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Баранавіцкі	225 789	83 369	35 206	72 171	4040	5175	2507	23 321
Брэсцкі	235 923	51 477	22 114	57 833	3964	4434	3787	25 414
Бярозаўскі	141 112	46 713	23 179	33 598	1880	15 050	10 021	10 671
Ганцавіцкі	171 409	24 870	25 494	91 313	2498	13 248	6633	7353
Драгічынскі	185 506	50 780	48 352	45 628	4166	20 758	5053	10 769
Жабінкаўскі	68 398	31 559	14 180	11 903	2007	1273	2554	4922
Іванаўскі	155 305	52 052	34 444	42 433	2123	6310	4187	13 756
Івацэвіцкі	299 257	60 466	40 800	147 581	3525	25 031	7576	14 278
Камянецкі	168 730	70 033	30 344	47 539	4808	2567	2228	11 211
Кобрынскі	203 979	67 004	43 543	49 873	3501	14 420	4463	21 175
Лунінецкі	270 538	50 872	39 974	115 759	4243	32 900	6519	20 271
Ляхавіцкі	135 138	45 719	19 828	48 489	1906	8718	2137	8341
Маларыцкі	137 363	29 453	27 430	62 699	1725	3366	3721	8969
Пінскі	330 367	74 241	71 781	98 213	4112	46 994	11 384	23 642

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтадовыя насаджэнні	Лугі (сенажаці і пашы)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Пружанскі	283 042	84 651	46 552	119 426	4182	9255	3842	15 134
Столінскі	334 056	48 742	64 246	123 245	5205	72 197	6502	13 919
Брэсцкая вобл.	3 279 012	872 001	587 467	1 167 703	53 885	281 696	83 114	233 146
Аршанскі	170 529	76 711	26 946	41 530	5032	3949	2310	13 753
Бешанковіцкі	124 965	35 030	26 028	31 628	10 035	12 677	4110	5121
Браслаўскі	227 612	50 023	46 122	71 968	8265	17 898	22 752	10 584
Верхнядзвінскі	213 927	51 225	33 961	88 118	14 069	7887	11 054	7613
Віцебскі	280 045	72 439	45 112	104 402	20 857	9177	5866	22 192
Гарадоцкі	300 410	43 118	40 740	161 836	23 310	11 640	11 445	8321
Глыбоцкі	178 456	54 052	42 596	46 130	8610	11 603	5453	10 012
Докшыцкі	223 867	39 143	38 723	103 895	7628	18 293	3456	12 729
Дубровенскі	124 970	44 495	26 456	35 459	4549	4016	1280	8715
Лепельскі	182 222	31 514	23 428	97 017	4742	9543	7681	8291
Лёзненскі	141 847	37 835	22 514	61 901	7627	3758	1637	6575
Мёрскі	178 664	51 784	31 311	43 664	5385	29 731	7099	9690

Пастаўскі	209 679	61 552	39 261	73 431	9 291	9 128	7 075	9 941
Полацкі	322 704	45 528	30 499	174 516	15 436	14 799	14 567	27 359
Расонскі	192 758	14 144	12 833	133 763	7 045	9 862	9 539	5 572
Сенненскі	196 523	48 939	41 457	77 105	11 717	5 644	3 834	7 827
Талачынскі	149 856	59 103	22 904	52 701	3 026	2 154	1 324	8 644
Ушацкі	149 231	27 284	25 603	63 934	8 648	9 531	9 087	5 144
Чашніцкі	147 855	41 576	30 844	43 741	9 330	6 168	8 349	7 847
Шаркаўшчынскі	118 918	46 616	23 049	29 861	3 208	8 199	2 282	5 703
Шумілінскі	169 540	30 789	27 944	64 818	16 232	17 386	4 347	8 024
Віцебская вобл.	4 004 578	963 236	658 331	1 601 418	204 042	223 049	144 845	209 657
Акцябрскі	138 681	28 488	17 752	79 460	579	3 547	1 648	7 207
Брагінскі	195 458	31 830	25 505	97 494	4 897	8 868	4 548	22 316
Буда-Кашалёўскі	159 973	65 662	37 014	39 696	1 369	3 558	1 770	10 904
Веткаўскі	155 790	34 332	15 732	55 520	764	3 782	2 710	42 950
Гомельскі	209 413	60 890	33 349	73 383	6 086	4 917	5 693	25 095
Добрушскі	144 716	57 090	26 094	38 491	2 446	8 483	1 867	10 245
Ельскі	136 611	24 385	19 211	77 478	1 364	5 721	1 727	6 725
Жлобінскі	209 994	65 544	33 639	68 777	4 588	6 571	4 856	26 019
Жыткавіцкі	291 680	33 896	33 068	158 568	5 937	27 821	12 574	19 816
Калінкавіцкі	274 370	63 310	41 252	136 967	3 044	7 648	3 389	18 760
Кармянскі	94 772	34 576	11 122	25 318	1 637	1 699	1 423	18 997
Лельчыцкі	322 325	26 678	21 628	219 547	1 715	35 300	2 851	14 606
Лоеўскі	104 653	27 392	21 045	36 436	3 672	3 327	4 700	8 081

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтэдовыя насаджэнні	Лугі (сенажці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Магілёўскі	160 930	28 366	15 948	86 701	4615	4397	4161	16 742
Мінскі	158 839	14 182	9447	111 464	464	6269	4014	12 999
Петрыкаўскі	282 883	43 762	44 765	155 780	4364	11 626	6861	15 725
Ратнаўскі	206 992	76 002	39 257	70 185	3776	3229	3030	11 513
Рэчыцкі	272 375	62 310	50 724	122 071	4523	6182	5350	21 215
Светлагорскі	189 789	37 648	30 906	98 485	3499	2745	3433	13 073
Хойніцкі	202 952	24 391	21 438	132 047	1183	6932	3567	13 394
Чачэўскі	123 062	27 451	17 076	56 398	1535	3805	1656	15 141
Гомельская вобл.	4 036 258	868 185	565 972	1 940 266	62 057	166 427	81 828	351 523
Астравецкі	156 877	40 676	23 179	73 958	2380	5679	2475	8530
Ашмянскі	121 616	45 427	19 942	42 045	1942	2136	735	9389
Бераставіцкі	74 306	37 253	13 621	11 180	1024	3721	809	6698
Ваўкавыскі	119 411	61 393	12 297	28 207	1272	3483	1442	11 317
Воранаўскі	141 630	54 150	31 088	35 000	1734	6506	1843	11 309
Гродзенскі	273 596	93 324	27 126	103 142	8013	7087	4643	30 261

Дзятлаўскі	154 267	43 232	25 598	69 122	1275	3728	1510	9802
Зэльвенскі	87 288	43 500	19 522	14 063	523	1634	2071	5975
Іўеўскі	184 158	48 892	29 738	81 044	2449	8730	2008	11 207
Карэліцкі	109 567	46 874	26 379	21 956	1745	2138	1309	9166
Лідскі	156 804	54 763	32 538	39 688	1837	6195	3233	18 550
Мастоўскі	134 125	40 735	24 064	46 349	2118	3396	3448	14 015
Навагрудскі	166 815	47 321	31 504	67 070	2315	4865	2080	11 660
Свіслацкі	144 667	41 193	13 799	69 462	1461	9026	1073	8653
Слоні́мскі	147 063	56 588	19 268	53 156	1415	4424	1282	10 930
Смаргонскі	148 750	45 479	26 954	54 902	1692	4075	2478	13 170
Шчучынскі	190 867	65 658	35 048	64 041	2492	7406	2893	13 329
Гродзенская вобл.	2 511 807	866 548	411 665	874 385	35 687	84 229	35 332	203 961
Асіповіцкі	195 620	30 100	31 102	110 628	2863	5784	3850	11 293
Бабруйскі	169 201	49 510	30 211	61 636	3484	3866	2116	18 378
Быхаўскі	224 006	61 932	37 879	99 044	3662	5466	3376	12 647
Бялыніцкі	141 992	44 405	19 706	59 053	780	10 202	1322	6524
Глускі	133 626	24 860	25 509	69 106	1182	4506	1745	6718
Горацкі	128 431	66 799	25 720	21 278	1490	5335	1414	6395
Дрыбінскі	76 653	35 940	12 921	21 069	946	1520	609	3648
Касцюковіцкі	149 384	37 602	34 648	46 890	3511	8354	1572	16 807
Кіраўскі	131 089	45 491	19 670	53 710	1215	1904	3668	5431
Клімавіцкі	154 278	52 070	28 619	56 792	2202	4989	1296	8310
Клічаўскі	179 605	33 393	24 645	103 223	1633	7589	1601	7521

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтэлавых насаджэнні	Лугі (сенажці і пашы)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Краснапольскі	122 363	24 944	25 095	48 552	2681	5449	835	14 807
Круглянскі	88 181	36 298	18 628	24 510	404	3536	1219	3586
Крычаўскі	77 754	32 134	14 569	18 635	1967	2794	1301	6354
Магілёўскі	201 642	82 988	34 990	53 728	2739	3831	2370	20 996
Мсціслаўскі	133 251	66 311	27 766	21 123	1514	8113	1194	7230
Слаўгарадскі	132 002	39 251	18 516	52 655	1983	3917	1768	13 912
Хоцімскі	86 240	29 322	20 022	26 776	787	3990	1014	4329
Чавускі	147 119	58 204	27 998	43 997	4677	3898	1773	6572
Чэрыкаўскі	102 227	29 289	9715	45 684	1155	2012	1178	13 194
Шклоўскі	133 347	74 656	18 566	26 937	1521	2666	1244	7757
Магілёўская вобл.	2 908 011	955 499	506 495	1 065 026	42 396	99 721	36 465	202 409
Барысаўскі	299 054	66 683	35 618	161 351	5237	8120	3068	18 586
Бярэзінскі	194 125	51 788	22 581	101 781	2029	3439	2744	9763
Валожынскі	191 913	67 002	27 611	74 140	3190	5409	1875	12 686

Вілейскі	245 369	66 541	33 831	100 307	4803	9442	11 086	19 359
Дзяржынскі	119 145	54 877	16 203	35 272	2433	917	1205	8238
Капыльскі	160 686	83 621	31 845	28 789	1950	691	5579	8211
Клецкі	97 366	46 096	15 870	25 200	656	390	2344	6810
Крупскі	213 777	54 530	26 860	87 160	14 282	6733	4176	20 036
Лагойскі	234 691	63 174	25 260	123 980	6597	2154	2109	11 417
Любанскі	191 464	68 534	24 730	72 144	3117	1409	7749	13 781
Маладзечанскі	139 199	53 618	21 955	43 733	2118	1391	1979	12 557
Мінскі	226 915	85 198	19 729	57 847	7432	1310	6857	48 542
Мядзельскі	196 762	40 899	31 302	81 987	7555	9447	16 658	8914
Нясвіжскі	86 339	53 695	13 461	9882	792	575	1337	6597
Пухавіцкі	244 109	79 371	31 536	93 166	4235	9502	4311	21 988
Салігорскі	248 778	71 559	48 778	89 932	6940	5249	7222	19 098
Слуцкі	182 256	84 454	37 123	40 210	2347	1640	2976	13 506
Смалявіцкі	141 645	57 973	13 717	47 461	2292	1166	2613	16 423
Старадарожскі	136 922	35 797	17 830	70 379	908	1722	1948	8338
Стаўбцоўскі	188 188	56 846	21 874	87 699	2661	3377	2304	13 427
Уздзенскі	118 120	41 371	18 252	47 649	927	396	1975	7550
Чэрвеньскі	163 070	59 835	21 152	67 355	1020	1690	3508	8510
Мінская вобл.	3 993 593	1 342 262	557 509	1 545 124	82 521	76 169	94 923	295 085
Рэспубліка Беларусь	20 733 259	5 867 731	3 287 439	8 193 922	480 588	931 291	476 507	1 495 781

Структура зямельнага фонду па стане на 01.01.2020 г.

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтэдавыя насаджэнні	Лугі (сенажці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Балоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Баранавіцкі	225 254	85 960	22 172	73 880	13 974	3461	3521	22 286
Брэсцкі	169 023	47 876	19 630	62 156	9304	2146	4415	23 496
Бярозаўскі	141 277	45 698	19 793	38 065	4105	11 637	10 200	11 779
Ганцавіцкі	170 958	22 636	23 513	101 482	4113	5550	6311	7353
Драгічынскі	185 506	51 512	39 369	52 253	9062	17 352	5366	10 592
Жабінкаўскі	68 417	31 784	11 163	14 392	1758	2136	1554	5630
Іванаўскі	155 141	52 897	30 760	47 313	3949	5535	4310	10 377
Івацэвіцкі	299 811	53 194	37 154	154 536	10 476	21 136	7545	15 770
Камянецкі	168 711	71 079	22 428	51 006	6562	3769	2458	11 409
Кобрынскі	203 979	63 836	39 310	58 747	7084	10 700	4566	19 736
Лунінецкі	270 851	53 316	35 694	124 877	7112	21 578	7017	21 257
Ляхавіцкі	135 231	41 996	17 792	52 356	5659	7171	2074	8183

Маларыцкі	137 363	31 739	17 792	69 264	2111	1248	3527	11 682
Пінскі	330 325	71 926	63 728	106 176	11 250	41 819	11 072	24 354
Пружанскі	282 591	81 575	44 495	127 230	4838	7379	3665	13 409
Столінскі	334 206	52 235	55 650	126 970	10 352	66 461	7547	14 991
Брэсцкая вобл.	3 278 644	860 259	504 552	1 260 703	111 709	229 078	85 148	227 195
Аршанскі	170 766	72 600	21 159	47 569	12558	1603	2106	13 171
Бешанковіцкі	124 965	34 965	23 069	37 701	10 772	9903	4242	4313
Браслаўскі	227 007	48 687	33 115	82 265	14 023	18 920	20 969	9028
Верхнядзвінскі	214 076	46 770	26 095	90 776	24 441	7310	11 204	7480
Віцебскі	282 966	70 580	28 021	110 868	36 511	8253	6032	22 701
Гарадоцкі	298 013	32 810	26 030	170 300	37 570	11 691	10 885	8727
Глыбоцкі	175 958	52 406	36 074	50 865	12 946	8381	5205	10 081
Докшыцкі	226 761	41 304	30 042	120 617	6889	11 566	3854	12 489
Дубровенскі	124 969	44 931	21 971	40 115	6216	3173	1070	7493
Лепельскі	182 222	30 371	15 026	102 953	9716	8096	7128	8932
Лёзненскі	141 763	37 206	16 843	67 666	9884	3198	1651	5315
Міёрскі	178 664	43 329	34 536	49 015	9298	25 523	7295	9668
Пастаўскі	209 644	53 242	33 307	74 352	19 122	13 123	6397	10 101
Полацкі	322 704	40 161	19 602	185 900	30 061	12 057	13 557	21 366
Расонскі	192 687	14 130	5142	139 787	8256	8531	9285	7556
Сенненскі	196 605	56 710	23 772	82 439	19 139	2296	3746	8503

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтадовыя насаджэнні	Лугі (сенажці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Талачынскі	149 856	61 660	15 432	50 771	6349	5562	1305	8777
Ушацкі	148 938	26 883	18 913	66 495	14 014	9200	8363	5070
Чашніцкі	148 112	34 257	31 035	48 618	15 384	2891	8249	7678
Шаркаўшчынскі	118 918	46 649	21 607	31 836	4951	6409	2257	5209
Шумілінскі	169 540	32 969	21 780	73 559	16 058	12 752	4195	8227
Віцебская вобл.	4 005 134	922 620	502 571	1 724 467	324 158	190 438	138 995	201 885
Акцябрскі	138 119	28 691	12 489	81 999	2819	3192	1424	7505
Брагінскі	196 616	32 103	23 121	102 188	6769	8678	3855	19 902
Буда-Кашалёўскі	159 450	73 686	23 433	43 174	3398	3586	1799	10 374
Веткаўскі	155 862	36 472	8780	78 162	2534	13 162	3222	13 530
Гомельскі	209 119	57 396	20 716	79 099	12 199	3637	4973	31 099
Добрушскі	145 272	56 007	20 447	42 276	4101	11 186	1827	9428
Ельскі	136 337	25 855	14 963	78 376	1647	5988	1652	7856

Жлобінскі	211 077	78 541	17 718	73 262	6 604	6567	3442	24 943
Жыткавіцкі	291 627	31 970	20 863	165 244	14 558	25 487	12 298	21 207
Калінкавіцкі	275 624	73 491	20 500	145 289	5925	7630	3504	19 285
Кармянскі	94 915	33 835	7616	33 684	5404	1934	1656	10 786
Лельчыцкі	322 140	27 351	15 441	230 053	3002	29 655	2874	13 764
Лоеўскі	104 449	28 646	13 154	41 332	6529	3005	3673	8110
Мазырскі	160 347	26 410	14 577	88 574	7779	3516	4495	14 996
Нараўлянскі	158 866	14 105	5569	125 397	1151	3384	3842	5418
Петрыкаўскі	283 518	47 611	24 391	164 377	12 002	10 218	7407	17 512
Рагачоўскі	206 699	83 032	28 106	73 265	6184	2879	2871	10 362
Рэчыцкі	271 395	66 039	39 722	125 618	6248	7418	3571	22 779
Светлагорскі	189 991	48 352	13 253	101 086	6807	3829	3217	13 447
Хойніцкі	202 725	26 871	17 639	136 027	4336	7043	3376	7433
Чачэрскі	122 988	27 727	10 008	63 887	7837	2926	1729	8874
Гомельская вобл.	4 037 136	924 251	372 506	2 072 369	127 833	164 920	76 707	298 500
Астравецкі	156 877	39 778	18 312	81 551	2836	3333	2149	8873
Ашмянскі	121 592	41 033	17 006	46 791	3893	1477	801	10 591
Берастаўіцкі	74 358	36 987	12 724	11 847	3082	4340	693	4685
Ваўкавыскі	119 285	60 949	11 312	28 994	3228	2840	1072	10 890
Воранаўскі	141 839	58 153	26 349	39 798	1445	4433	2183	9478
Гродзенскі	273 603	87 972	22 342	111 386	10 103	4251	5825	31 724

Працяг табл. Д2.35

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтадовыя насаджэнні	Лугі (сенажці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Дзятлаўскі	154 409	41 338	21 551	74 222	4563	2295	1283	9157
Зэльвенскі	86 969	42 707	18 096	15 487	1906	1346	1912	5515
Іўеўскі	184 550	48 177	23 282	87 807	8612	3966	1982	10 724
Карэліцкі	109 366	47 507	23 557	22 941	2955	2156	1305	8945
Лідскі	156 674	55 678	27 096	44 275	5846	4325	3044	16 410
Мастоўскі	134 204	41 259	23 056	48 947	2600	1919	3642	12 781
Навагрудскі	166 801	46 837	23 567	71 880	6600	3890	1811	12 216
Свіслацкі	144 953	40 079	13 250	71 127	2097	9212	906	8282
Слоні́мскі	147 063	55 558	20 419	55 193	2573	2278	1113	9929
Смаргонскі	149 001	42 838	26 732	60 258	2954	2940	2484	10 795
Шчучынскі	191 154	70 001	28 848	67 041	5207	5518	2815	11 724
Гродзенская вобл.	2 512 698	856 851	357 499	939 545	70 500	60 519	35 020	192 764
Асіповіцкі	194 721	26 988	21 033	120 739	6613	3430	3662	12 256

Бабруйскі	168 907	48 133	22 270	66 981	8386	3 950	2 744	16 443
Быхаўскі	226 316	49 594	33 331	107 258	12 665	4349	4534	14 585
Бялыніцкі	141 952	40 521	15 664	68 709	3937	6081	1308	5732
Глускі	133 544	22 043	19 354	74 376	7822	2943	1612	5394
Горацкі	128 431	70 262	15 147	22 993	6964	5114	1442	6509
Дрыбінскі	76 653	35 550	8431	23 545	3593	1131	603	3800
Касцюковіцкі	149 384	31 924	22 604	58 964	15 685	9399	1404	9404
Кіраўскі	129 520	43 956	15 363	56 613	3526	2670	2271	5121
Клімавіцкі	154 278	42 731	19 603	68 345	12 566	3193	1160	6680
Клічаўскі	180 032	33 021	16 367	110 136	4926	7764	1363	6455
Краснапольскі	122 304	16 365	12 907	61 183	18 577	5884	798	6590
Круглянскі	88 181	32 377	16 471	29 548	2565	1809	1598	3813
Крычаўскі	77 754	29 793	10 827	22 379	3842	1836	1254	7823
Магілёўскі	201 390	87 647	21 205	55 009	8526	4618	2753	21 632
Мсціслаўскі	133 251	64 247	22 958	23 300	6738	8436	1415	6157
Слаўгарадскі	131 782	31 397	20 232	64 241	8239	632	1454	5587
Хоцімскі	85 887	28 578	12 961	32 032	4080	3866	781	3589
Чавускі	147 139	53 244	17 786	49 994	15 680	1998	1843	6594
Чэрыкаўскі	102 020	22 915	7823	56 614	3517	3485	1089	6577
Шклоўскі	133 316	68 820	16 261	29 832	5283	1055	1209	10 856
Магілёўская вобл.	2 906 762	880 106	368 598	1 202 791	163 730	83 643	36 297	171 597

Заканчэнне табл. Д2.35

Раён, вобласць, рэспубліка	Плошча зямель, га	Ворыва і шматтадовыя насаджэнні	Лугі (сенажаці і паша)	Лясы	Хмызнякі	Валоты (адкрытыя)	Землі пад вадой	Землі населеных пунктаў, пад дарогамі і інш.
Барысаўскі	298 795	71 059	22 600	163 929	7123	6682	3998	23 404
Бярэзінскі	194 034	50 757	17 459	104 805	4416	3705	2722	10 170
Валожынскі	191 678	69 367	23 074	75 699	5470	4010	1816	12 242
Вілейскі	245 381	67 132	32 412	104 959	7914	6968	9740	16 256
Дзяржынскі	118 950	55 397	15 882	35 348	2675	583	1155	7910
Капыльскі	160 766	88 840	24 960	30 471	2985	1091	4457	8944
Клецкі	97 412	45 359	15 992	26 291	856	521	1931	6462
Крупскі	213 873	58 162	22 317	109 181	3182	6814	4176	10 041
Лагойскі	236 502	60 226	22 829	122 591	16 600	1238	2013	11 005
Любанскі	191 375	72 600	18 321	76 194	3160	1421	7626	12 053
Маладзечанскі	139 218	52 620	20 692	45 542	2669	1263	1922	14 510
Мінскі	190 267	74 844	17 129	55 005	8947	1165	5003	28 534
Мядзельскі	196 430	35 295	38 215	77 565	8534	12 182	16 662	7977

Нясвіжскі	86 275	53 083	12 159	10 685	1422	568	1264	7094
Пухавіцкі	244 223	74 717	32 543	100 115	5961	9663	3909	17 315
Салігорскі	249 891	88 304	26 761	96 807	5250	5303	7484	19 982
Слуцкі	182 106	95 267	25 258	42 314	2474	1134	2449	13 210
Смалявіцкі	141 098	58 309	11 799	46 878	2956	1061	2477	17 618
Старадарожскі	137 038	40 798	12 128	72 428	1359	1827	1814	6684
Стаўбцоўскі	188 452	60 211	16 899	91 691	2700	2885	2322	11 744
Уздзенскі	118 097	42 734	15 008	49 253	1593	484	2008	7017
Чэрвеньскі	163 039	61 598	17 018	70 007	775	1814	3485	8342
Мінская вобл.	3 984 900	1 376 679	461 455	1 607 758	99 021	72 382	90 433	277 172
Мінск	35 300	2400	400	5900	1600	0	800	24 200
Рэспубліка Беларусь	20 760 574	5 823 166	2 567 581	8 813 533	898 551	800 980	463 400	1 393 313

ЗМЕСТ

ПРАДМОВА	3
1. ГЕАГРАФІЧНАЕ СТАНОВІШЧА І ДАСЛЕДАВАНАСЦЬ ПРЫРОДНЫХ УМОЎ	5
<i>Кіруемая самастойная работа 1. Даследаванасць прыродных умоў</i>	6
2. ГЕОЛАГА-ГЕАМАРФАЛАГІЧНАЯ АСНОВА	9
2.1. Геалагічная будова	9
<i>Практычная работа 1. Параўнальная характарыстыка</i> <i>тэктанічных структур Беларусі</i>	12
<i>Практычная работа 2. Пабудова геалагічнага разрэзу</i> <i>праз тэрыторыю Беларусі</i>	16
2.2. Карысныя выкапні	22
<i>Кіруемая самастойная работа 2. Размяшчэнне і магчымасці</i> <i>выкарыстання карысных выкапняў</i>	25
2.3. Рэльеф	27
<i>Практычная работа 3. Рэгіянальныя асаблівасці рэльефу</i>	29
3. АСАБЛІВАСЦІ КЛІМАТУ І ГІДРАГРАФІІ	36
3.1. Клімат	36
<i>Практычная работа 4. Рэгіянальныя адрозненні клімату</i> <i>і ацэнка кліматычных рэсурсаў</i>	37
<i>Кіруемая самастойная работа 3. Праблемы змянення клімату</i> <i>і яго ўплыў на гаспадарчую дзейнасць</i>	40
3.2. Паверхневыя воды	41
<i>Практычная работа 5</i> <i>Рэгіянальныя асаблівасці водных рэсурсаў</i> <i>і магчымасці іх выкарыстання</i>	43
4. ГЛЕБАВА-РАСЛІННАЕ ПОКРЫВА І ЖЫВЁЛЬНЫ СВЕТА БЕЛАРУСІ	51
4.1. Глебавае покрыва	51
<i>Практычная работа 6. Рэгіянальныя асаблівасці</i> <i>глебавага покрыва і яго рацыянальнае выкарыстанне</i>	52
4.2. Расліннасць	54
<i>Практычная работа 7. Рэгіянальныя асаблівасці</i> <i>расліннасці і яе гаспадарчага выкарыстання</i>	56

4.3. Жывёльны свет і асабліва ахоўныя тэрыторыі	58
<i>Кіруемая самастойная работа 4. Перспектывы павелічэння прыродаахоўнага патэнцыялу рэгіёнаў Беларусі і стварэнне адзінай экалагічнай сеткі.</i>	<i>59</i>

5. ПРЫРОДНАЕ РАЯНАВАННЕ.

ФІЗІКА-ГЕАГРАФІЧНАЕ РАЯНАВАННЕ.....	64
--	-----------

<i>Практычная работа 8. Характарыстыка фізіка-геаграфічнага рэгіёна</i>	<i>65</i>
<i>Кіруемая самастойная работа 5. Асаблівасці прыроды фізіка-геаграфічных рэгіёнаў.....</i>	<i>67</i>

ДАДАТАКІ.....	69
----------------------	-----------

1. Картаграфічны матэрыял	69
2. Даведачны матэрыял	90

Вучэбнае выданне

Брылеўскі Міхаіл Мікалаевіч
Марозаў Яўген Уладзіміравіч

ФІЗІЧНАЯ ГЕАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ. ПРАКТЫКУМ

Дапаможнік

Рэдактар *Ж. В. Запартыка*
Мастак вокладкі *Т. Ю. Таран*
Тэхнічны рэдактар *В. П. Явуз*
Камп'ютарная вёрстка *Д. А. Бабенка*
Карэктар *А. І. Данілава*

Падпісана да друку 30.09.2021. Фармат 70×100/16. Папера афсетная.
Лічбавы друк. Ум. друк. арк. 15,16. Ул.-выд. арк. 8,7.
Тыраж 115 экз. Заказ 311.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт.
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальнік друкаваных выданняў № 1/270 ад 03.04.2014.
Пр. Незалежнасці, 4, 220030, Мінск.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«Выдавецкі цэнтр Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальнік друкаваных выданняў № 2/63 ад 19.03.2014.
Вул. Чырвонаармейская, 6, 220030, Мінск.